

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 732
Παρασκευή
23 Φεβρουαρίου 2001
Δρχ. 700/ευρώ 2,05

ΣΟΣ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

- Το ΑΝΤΙ και η αμερικανική πρεσβεία
- Γράμμα από τη Νέα Υόρκη
- Διεθνοποίηση της διαπλοκής
- Βαλκανική πολιτική
- ΟΝΕ και ραγματική γκλίση
- Ιατροί ροτών στις πανεπιστημιακές εξετάσεις
- Ξενοίκης
- νδρε

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΙΑΘΕΣΗ

Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης (Μ.Ι.Ε.Τ.)

Θουκυδίδου 13, Πλάκα

τηλ.: 322 1335

e-mail: miet2@otenet.gr

Βιβλιοπωλείο "Το Μορφωτικό"

Στοά του Βιβλίου

Πεσμαζόγλου 5, Αθήνα

τηλ.: 321 5606

Πολιτιστικό Κέντρο Θεσσαλονίκης Μ.Ι.Ε.Τ.

Βασ. Όλγας 108, Θεσσαλονίκη

τηλ.: (031) 295 171

e-mail: mietthes@otenet.gr

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

<http://www.nbg.gr>

ΟΣ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

- Το Α. 732 και η ετήσια τεύχος
- Ετήσια από τη βόρεια Ελλάδα
- Διεθνή ποίηση της δεκαετίας
- Ελληνική ποίηση
- Οφέλη από την ερασιματική αθλητική
- Λεοντόμαχος: Η ετήσια ετήσια ετήσια
- Ετήσια Ετήσια
- Ετήσια Ετήσια

Περίοδος Β' • Έτος 28ο • Τεύχος 732

Παρασκευή 23 Φεβρουαρίου 2001

Τιμή τεύχους: 700 δρχ./2,05 ευρώ

ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chrapou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: Κωνσταντίνος Νούλας

ΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Μάχη Γεωργιάδου

ΓΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασιού 5, Περιστερί

Τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, **Εξάμηνη:** 13 τεύχη

ΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 6.500 δρχ./19,08 ευρώ, Ετήσια

δρχ./38,16 Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.:

1 δρχ. Φοιτητική ετήσια: 10.000 δρχ./29,35 ευρώ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 46,95 ευρώ, Ετήσια: 53,90 δολ.,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 50 δολ. ΗΠΑ, ετήσια 100 δολ. ΗΠΑ

ΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 1.500 δρχ./4.40 ευρώ

ΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

τρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτσάκη και Σία Ε.Ε.

τσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 237. 463

Η σημαντικότερη έκθεση του MOMA στην Νέα Υόρκη είναι τα πορτρέτα ενός απλού ταχυδρόμου, φιλοτεχνημένα από τον van Gogh, μια ήρεμη επανάσταση. Εξ ου και η προτίμησή μας στο εξώφυλλο (σχετικά στο άρθρο: «Ξένοι και Δικοί μας»).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Η βαλκανική μας πολιτική	4
• Οι εκσυγχρονιστάι: Από τον Κώστα Κουφογιώργο	5
• ΑΝΤΗΝΩΡ: Lingua Blablavista: «Το ΠΑΣΟΚ είναι επτάψυχο»...	6
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ	8
• E-mail	12
• Αναστολή της ελεύθερης ανταλλαγής ιδεών	13
• Βασίλης Ζήσης: Η διαπλοκή διεθνοποιείται	16
• Γεράσιμος Πανταζάτος: ONE ; Ω, όχι!	18
• Στέλιος Καφαντάρης: Όταν φωρώνται οι υπουργοί	20
• Διαρροή θεμάτων στις πανεπιστημιακές εξετάσεις	21
• Μάνος Στεφανίδης: Ένας όμηρος	22
• Βασίλης Μαρουλάς: Των Αγίων Κωνσταντίνου και Θεοδώρας	24
• Έρευνα: Φάκελος Ναρκωτικά	26
• ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ: Η πρεμιέρα του Μπους	33
• Πλάμεν Τόντσεφ: Τα φυσίγγια της ανεξαρτησίας	34
• Σωτήρης Ντάλης: Όχι στην «Ευρώπη-φρούριο»	36
• Ευάγγελος Αρεταίος: Το τουρκικό πολιτικό σύστημα και οι αντοχές του	37
• ΔΙΑΛΟΓΟΣ	38
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	40
• Γιώργος Κυριακάκης: Ιάnnης Ξενάκης	43
• Άνθη Καρρά: Νετζατή Τζουμαλή	46
• Τζίμης Παπανικολόπουλος: Παλλαδάς ο Αλεξανδρεΰς	48
• Μάνος Στεφανίδης: Ξένοι και δικοί μας	52
• Δημήτρης Χαρίτος: Το μεγαλείο του κινέζικου κινηματογράφου	56
• Έλενα Καρακούλη: Συνέντευξη με τον Ρένο Χαραλαμπίδη	58
• Γρηγόρης Ιωαννίδης: Κάτι τρέχει με τον Μπομπ (κριτική θεάτρου)	60
• Νατάσσα Χασιώτη: Με φραμπαλάδες	61
• Ειρήνη Μουντράκη: Θέατρο αλήθειας στην περιφέρεια (κριτική θεάτρου)	62
• ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ	63
• ΚΡΙΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΥ	64

Εικόνα εξωφύλλου: van Gogh, ένα από τα πορτρέτα του Joseph Roulin.

Η ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΜΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΣΗΜΕΡΑ στα Σκόπια συνέρχονται οι βαλκάνιοι ηγέτες προκειμένου «να ανταλλάξουν απόψεις» και να προωθήσουν την συνεννόηση των γειτονικών λαών. Όμως τα μαύρα σύννεφα κατεβαίνουν από το βορρά. Τι θα συμβεί τις επόμενες ημέρες στα σύνορα του Κοσσυφοπεδίου; Είναι ένα από τα πολλά προβλήματα που υποφώσκουν στην περιοχή, προβλήματα των οποίων και μόνη η απλή απαρίθμηση θα έπαιρνε χρόνο.

ΑΠΟΜΟΝΩΜΕΝΟΙ επί δεκαετίες καθόλη τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου, οι λαοί της βαλκανικής χερσονήσου, προσπαθούν από μια δεκαετία να λύσουν τα εσωτερικά τους προβλήματα και συγχρόνως υποτίθεται ότι επιχειρούν να ρυθμίσουν τις μεταξύ τους σχέσεις, εξαρτημένοι πάντως όλοι από εξω-βαλκανικά κέντρα και συμφέροντα.

ΑΥΤΟ όμως που πρωτίστως μας ενδιαφέρει είναι τι κάνει η δική μας χώρα, τι έχουμε μέχρι τώρα επιτύχει, ποιες είναι οι στρατηγικές της χώρας μας. Αλλά δυστυχώς και μόνη η μέχρι σήμερα απλή υπόμνηση των ενεργειών των ελληνικών κυβερνήσεων και των ελληνικών πολιτικών κομμάτων θα μας οδηγούσε σε μελαγχολικές σκέψεις...

ΕΛΛΗΝΕΣ «επιχειρηματίες» αλωνίζουν μια δεκαετία τώρα τις βαλκανικές χώρες πραγματοποιώντας «επιχειρήσεις της αρπαχτής», «λαδώνοντας», εκμαυλίζοντας παράγοντες με τελικό αποτέλεσμα να διαμορφώνεται στην κοινή συνείδηση των πολιτών των βαλκανικών χωρών μια αποκρουστική εικόνα για τον έλληνα επιχειρηματία.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ στηριζόμενες σε απλοϊκές αναλύσεις, οι ηγεσίες των ελληνικών πολιτικών κομμάτων επενέβησαν στις πολιτικές διεργασίες των βαλκανικών χωρών χρηματοδοτώντας πότε τη μια και πότε την άλλη παράταξη κάποιας από τις γειτονικές χώρες προσδοκώντας «στην σύναψη συμμαχιών»! Ποιο ήταν το αποτέλεσμα; Το να εισπράττει η χώρα μας μετά από κάθε εκλογική αναμέτρηση είτε κάποια ευκαιριακά οφέλη είτε την ευκαιριακή απομόνωση. Μακροπρόθεσμα πάντως, την επιφυλακτικότητα ή την αποστροφή.

Ο ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ όμως και η συνεννόηση όλων των ελληνικών πολιτικών κομμάτων σε θέματα που αφορούν την βαλκανική πολιτική ίσως να έδιδε σήμερα μια διαφορετική εικόνα για την Ελλάδα στο βαλκανικό προσκήνιο. Οι μικρόψυχες όμως αντιλήψεις των κομμάτων που κυβερνούν τη χώρα δεν άφησαν κανένα περιθώριο συνεργασίας των πολιτικών δυνάμεων. Κλασικό παράδειγμα η δημιουργία του «Μακεδονικού» για το οποίο σήμερα τρέχουμε και δεν φτάνουμε.

ΔΕΝ ΠΡΟΕΞΟΦΛΟΥΜΕ τα αποτελέσματα της συνόδου στα Σκόπια. Αλλά επειδή νέα σύννεφα συγκεντρώνονται στην περιοχή και οι βροχές θα φτάσουν μέχρις εδώ, καλό θα ήταν να σοβαρευτούμε. Η χώρα μας είναι τμήμα της βαλκανικής και η γειτνίαση είναι ένα καθοριστικό δεδομένο. Μπορεί «να ανήκομεν εις την Δύσιν», όπως είπε κάποτε ο Καραμανλής, ή «η Δύση να μας ανήκει», όπως κάποιοι άλλοι να πιστεύουν, αλλά η ακριβής διατύπωση θα έπρεπε να προβλέπει ότι οι γείτονές μας είναι ορισμένοι και συγκεκριμένοι. Μ' αυτούς ζήσαμε και θα εξακολουθούμε να ζούμε στο μέλλον.

ΤΟ ΣΥΜΦΕΡΟΝ της χώρας είναι να γνωρίζει και ν' αναγνωρίζει την πραγματικότητα ενώ οι πολιτικοί σχηματισμοί θα έπρεπε να σκεφθούν ότι το περιβόητο «πολιτικό κόστος» είναι μια έννοια που προσβάλλει τον ελληνικό λαό και συγχρόνως αποδεικνύεται πολλαπλώς επιβλαβής.

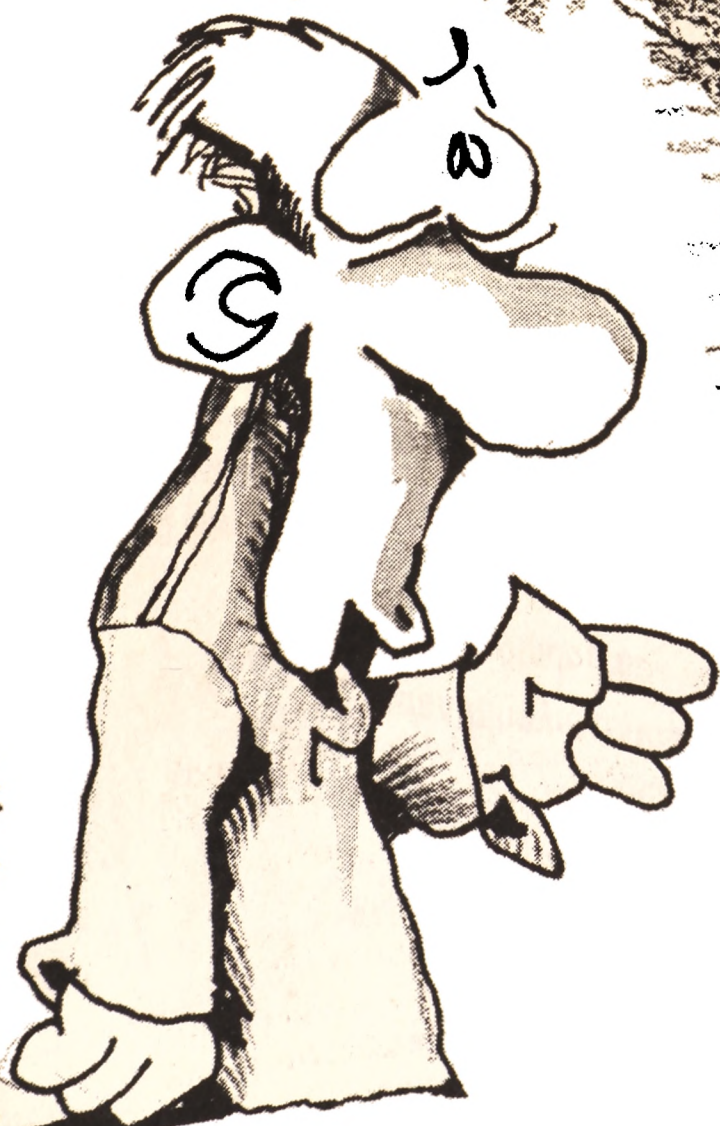
ΜΙΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗ οπτική θα πρέπει να εγκαθιδρυθεί στα μυαλά των διαχειριζόμενων τις τύχες αυτού του λαού. Και αυτή μόνον μετά από κοινή συναίνεση και συνεργασία θα μπορέσει να επιτευχθεί. Όχι με τη λογική του εξουσιάζω, άρα γνωρίζω, άρα εγώ αποφασίζω. Είδαμε τα καμώματα αυτά που μας οδηγούν.

Οι Εξουχρονιόται

ΚΑΙ ΑΠΟ ΠΟΥ ΕΜΠΝΕΥΣΤΗΚΕΣ
ΤΗΝ ΑΠΟΚΡΙΑΤΙΚΗ ΣΤΟΛΗ;

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟ
ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ; ΑΠΟ ΤΟ 2004;
ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ;

ΑΠΌΛΑ ΑΥΤΑ
ΜΑΖΙ...

Κ.Κ.Φ.Ο.Ρ.Ε.Ρ.Ο.Σ.Ο.Ι.Σ

Lingua Blablavista: «Το ΠΑΣΟΚ είναι επτάψυχο»...

ΣΤΟ ΚΥΒΕΡΝΩΝ ΠΑΣΟΚ, όλα –φαίνεται– βαίνουν καλώς: Πρώτον, ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Δημ. Ρέππας υπέμνησε ότι «στα έγγραφα που υπογράφει ο πρωθυπουργός, ως πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, υπάρχει ένα συγκεκριμένο έμβλημα στην κορυφή κάθε σελίδας»... Άρα, ο ακτινωτός πράσινος ήλιος του ΠΑΣΟΚ, ως έμβλημα, ως σύμβολο, μένει. Δεύτερο, ο γραμματέας του κόμματος Κώστας Σκανδαλίδης αποσαφήνισε ότι άλλο ο βιοϊστορικός κύκλος των... περιστεριών (που ζουν 10-15 χρόνια) και άλλο ο βιοϊστορικός κύκλος του ΠΑΣΟΚ, που, ως κόμμα, «είναι επτάψυχο»... Άρα, τα όσα δήλωσε ο Γ. Πανταγιάς, υπεύθυνος του Γραφείου Τύπου του πρωθυπουργού («για κάποια χορτασμένα περιστέρια της μεταπολίτευσης», κ.λπ.), δεν έχουν θέση, διότι δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα.

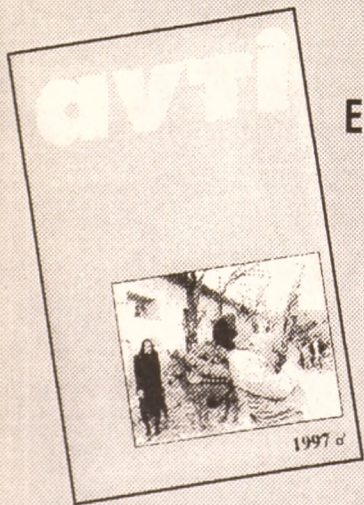
ΠΟΙΑ, ΟΜΩΣ, είναι η πραγματικότητα; Οι απόψεις (υψηλόβαθμων στελεχών του ΠΑΣΟΚ) διίστανται: Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι ο πρωθυπουργός, απογοητευμένος από τις αντιστά-

σεις που συναντά στο εσωτερικό του κόμματος, αποφάσισε ν' αναβάλει «επ' αόριστον» τον ανασχηματισμό και ν' αρκесθεί στη «διατηρησιμότητα των επιδόσεων της οικονομίας»... Άλλα, όμως, στελέχη υποστηρίζουν ότι στα σχέδια του κ. Σημίτη (και, παρά τις κατ' αιρούς, διαψεύσεις) περιλαμβάνονται όχι μονον οι αλλαγές των «συμβόλων», αλλά, κυρίως, «οι μεγάλες αλλαγές στη φυσιογνωμία και στην πολιτική του ΠΑΣΟΚ». Κατά συνέπεια, σχέδια «μεγαλόπνοα» υπάρχουν, έστω και εάν μένουν, προσωρινά, «επί χάρτου»!

ΜΕΧΡΙΣ ΟΤΟΥ, όμως, πραγματοποιηθούν τα σχέδια αυτά, στο έδαφος της ελληνικής επικράτειας συμβαίνουν πολλά και διάφορα, όπως, λόγου χάρη: Η απόδραση του κακοποιού Κ. Πάσσαρη (που, παρά τα μπλόκα της αστυνομίας, παραμένει ασύλληπτος...), η άρνηση της κυβέρνησης να τροποποιήσει τον εκλογικό νόμο, αλλά και η απροθυμία της να θωρακίσει (θεσμικά) το πολιτικό σύστημα από τη διαπλοκή, η εμμονή των κ.κ. Ευ. Βενιζέλου και Κ. Λαλιώτη να στήσουν το κωπηλα-

τοδρόμιο εκεί, ακριβώς, όπου έγινε η μάχη του Μαραθώνα (490 π.Χ.), με κορωνίδα την οξύτατη επίθεση του υπουργού Άμυνας κατά του οικονομικού επιτελείου της κυβέρνησης: Τι είδους κυβέρνηση είναι αυτή, με τον υπουργό Άμυνας να ζητεί κάποια δις, ή τρις. (προκειμένου ν' αγορασθούν τα eurofighters και άλλα τινά...) και με τον υπουργό Εθνικής Οικονομίας ν' αρνείται ν' αποδεσμεύσει τα αναγκαία κονδύλια; «Ε, λοιπόν, εγώ, ως υπουργός Άμυνας, σας λέω ότι όσοι αμφισβητούν την αναγκαιότητα των εξοπλισμών –κάποτε, στην κατηγορία αυτή ενέπιπτε και ο πρωθυπουργός Κ. Σημίτης, αλλά άλλαξε, στο μεταξύ, γνώμη...– είναι άνθρωποι ανιστόρητοι, οι οποίοι, μεταξύ άλλων, κάνουν κριτική κάτω από το τραπέζι». [Ο κ. Τσοχατζόπουλος, μεταξύ άλλων, παραπονεείται, διότι, στις πρόσφατες κομματικές εκλογές του ΠΑΣΟΚ, η «Ηνωμένη Εσωκομματική Αντιπολίτευση» έψαχνε να βρεί την ψήφο της, αλλά δεν την... βρήκε! Και κάποιοι φίλα προσκείμενοι στο ΠΑΣΟΚ δημοσιογράφοι έγραψαν «Και να σκεφτείτε ότι, στις εκλογές αν-

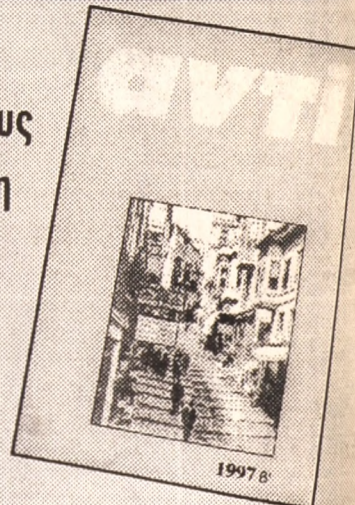
ΕΤΟΙΜΑΣΤΗΚΑΝ ΑΚΟΜΗ ΔΥΟ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ANTI (1997)

Α' εξάμηνο 1997

Είναι έτοιμοι και διατίθενται από τα γραφεία του περιοδικού (Δημοχάρους 60, Αθήνα) δυο ακόμα τόμοι του ANTI που συμπεριλαμβάνουν τα τεύχη 625 έως και 638 (ο 46ος) και 639 έως και 650 (ο 47ος).

Θα βρείτε επίσης τους τόμους των προηγούμενων ετών. Στους τόμους του περιοδικού ANTI αποτυπώνεται η σύγχρονη ιστορία μας.

Β' εξάμηνο 1997

ές, ψήφισαν μόνο οι οργανωμένοι Πα-
νόκοι και όχι η κοινωνία».

* * *

ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ της επικράτειας,
όμως (και στο Δεκαπενθήμερο που
επισκοπούμε) διαπιστώθηκαν ή συζη-
τούνται -φυσικά, όχι για πρώτη φορά-
καταστάσεις όπως:

- Ο υπερπληθυσμός των φυλακών. Το
πρόβλημα παραμένει ιδιαίτερα έντονο,
αφού για 8.000 κρατούμενους, διαθέ-
τουμε φυλακές χωρητικότητας 4.500
κρατουμένων. Άρα, χρειαζόμαστε 8
(οκτώ) νέες φυλακές. [Εκείνα τα ρομα-
νικά πού ξέρατε: «για κάθε καινούρ-
ιο σχολείο που ανοίγει, κλείνει μιά φυ-
λακή», ξεχάστε τα!]. Χρειαζόμαστε,
όμως, και σωφρονιστικούς υπαλλή-
λους. Και ο υπουργός Δικαιοσύνης
Μιχ. Σταθόπουλος ανακοίνωσε ότι, σε
πρώτο στάδιο, θα προσληφθούν άμεσα
350 σωφρονιστικοί υπάλληλοι και, σε
ένα δεύτερο στάδιο, άλλοι 800. Τα σχε-
ματικά κονδύλια υπάρχουν και, αν δεν
υπάρχουν, θα βρεθούν!

- Η αντιμετώπιση του οργανωμένου
εγκλήματος και της τρομοκρατίας. Ο
Ευνασπισμός υποστηρίζει ότι οι συνα-
ρείς νόμοι είναι επαρκείς και ότι αν
υπάρχει κάποιο έλλειμμα, αυτό είναι
«έλλειμμα εφαρμογής» και πέραν ου!
Εννεπώς, η αντιμετώπιση της τρομο-

κρατίας δεν είναι υπόθεση έκτακτης
και αντιδημοκρατικής νομοθεσίας,
όπως υποστηρίζουν -και πιέζουν- οι
Αμερικανοί. [Ο ολοσέλιδος τίτλος της
Αυγής της περασμένης Τρίτης ήταν:
«Οι ΗΠΑ “νομοθετούν” στην Ελλά-
δα»...]. Από την άλλη, και παρά τις δια-
βεβαιώσεις του υπουργού Δικαιοσύνης
Μιχ. Σταθόπουλου, ότι ο νέος τρομονό-
μος δεν θα θίγει τα δικαιώματα των πο-
λιτών, κ.λπ., ολοένα και εμπεδώνεται,
στην κοινή γνώμη, η αίσθηση ότι με τον
νόμο αυτό θα μεταφερθεί, και στην
Ελλάδα, το νέο διεθνές πλαίσιο «προ-
ληπτικής καταστολής» - μιάς καταστο-
λής που «θα επαναδιαπραγματεύεται
τη βάση των δικαιωμάτων του πολίτη,
γιά να τα περιστείλει, τελικά».

- Η διεύρυνση του ελλείματος του
εμπορικού ισοζυγίου - καταγραφή που
ήλθε να υπομνήσει το πρόβλημα αντα-
γωνιστικότητας που αντιμετωπίζει η
ελληνική οικονομία. [Συνολικά, το
εμπορικό έλλειμα της Ελλάδας έφτασε,
το 2000, τα 5.860 τρισ. δραχμές, από
5.077 τρισ. το 1999]. Παρά ταύτα, ο
πρωθυπουργός δηλώνει ότι η ελληνική
οικονομία βρίσκεται σε «δυναμική
τροχιά» και ότι, ορισμένες δυσκολίες
που υπάρχουν, οφείλονται «σε αγκυλώ-
σεις του παρελθόντος» και μόνο. Από
την πλευρά του, Το Βήμα σημειώνει ότι
η Σοφοκλέους «βρίσκεται στον δρόμο
της ανάρρωσης», με τον δείκτη ν' ανε-
βαίνει «αργά, αλλά σταθερά». Ερώτη-
ση: Ποιοι συγκροτούν -ή θα συγκροτή-
σουν- το «κόμμα του Χρηματιστηρί-
ου»;

* * *

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, χθες Πέμπτη πραγ-
ματοποιήθηκε στα Σκόπια η σύνοδος
κορυφής της Διαβαλκανικής, με κύρια
θέματα στην ατζέντα την κατάσταση
στη Νότια Σερβία και άλλα σχετικά.
Πάντως το θέμα της «τελικής ονομα-
σίας» της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δη-
μοκρατίας της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ)
δεν επρόκειτο, χθες, να συζητηθεί με-
ταξύ των πρωθυπουργών Σημίτη και
Γκεοργκιέφσκι, παρά την συνεχή βελ-
τίωση που σημειώνουν οι σχέσεις των
δύο χωρών και την πολιτική βούληση
των δύο πρωθυπουργών, να βρεθεί,
επιτέλους, «μια συμβιβαστική (συνθε-
τική) λύση», όπως θα ήταν, λόγου χάρη,
το «Βόρεια Μακεδονία» ή «Ανω Μακε-
δονία», κ.ά.

ΦΥΣΙΚΑ, αντιδράσεις από πλευράς
των γνωστών «εθνοφρόνων υπερπα-
τριωτών» (διάβαζε Παπαθεμελής, Σα-
μαράς, Σαρτζετάκης, κ.ά.) θα υπάρ-
ξουν, πλην, κοινή είναι η αίσθηση στην
ελληνική κοινή γνώμη ότι το «θέμα λι-
μνάζει εδώ και μια δεκαετία», ότι κα-
κώς δεν είχαμε δεχθεί το «πακέτο Πι-
νέιρο» και ότι η αιματηρή εμπειρία της
τελευταίας δεκαετίας στα Βαλκάνια,
παραμένει διδακτική για όλους. Ασφα-
λώς, η ΠΓΔΜ χρειάζεται, σήμερα, πε-
ρισσότερο από κάθε άλλη φορά, την
Ελλάδα, για την κατοχύρωση της
ασφάλειάς της. Αλλά και η Ελλάδα
έχει λόγους να θέλει την ύπαρξη, και
ανάπτυξη, στα βόρεια σύνορα της, του
κράτους αυτού, τον αφανισμό του οποί-
ου επιδιώκουν οι συμμορίτες του «Απε-
λευθερωτικού Στρατού», αν όχι οι με-
γαλοϊδεάτες της ίδιας της Αλβανίας.

ANTHNΩP

Γραφτείτε συνδρομητές στο Αντί

Το Αντί κυκλοφορεί από τη
Μεταπολίτευση,
συνεχίζοντας μιαν ιστορία
που άρχισε μέσα στη
δικτατορία. Στα τεύχη του
καταγράφεται η πολιτική
και πολιτιστική ζωή της
χώρας.

Γραφτείτε συνδρομητές στο
Αντί για να εξασφαλίσετε τη
συνεχή -και αντικειμενική-
ενημέρωσή σας.

Με τη συνδρομή σας
βοηθάτε και το περιοδικό
που εξοικονομεί τεύχη για
τη διανομή του στα
περίπτερα.

ΕΙΝΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ ΟΤΙ...

• οι ποδοσφαιριστές του Παναθηναϊκού θα ακολουθήσουν πιστά την νηστεία της Σαρακοστής;

• το πρόγραμμα των ασκήσεων στις προπονήσεις θα διαμορφώνεται από την Ιερά Επιστοασία του Αγίου Όρους, θα ξεκινάνε αμέσως μετά το πέρας του Όρθρου και θα αποκαλούνται διακόνημα, ενώ οι τραυματισμένοι ποδοσφαιριστές θα ασχολούνται με την αντιγραφή βυζαντινών κωδίκων και τη συντήρηση εικόνων;
B.M.

• Επειδή συνέχεια γίνονται τώρα τελευταία αναφορές για αλλαγές συμβόλων και ονομάτων, προτείνω το ΠΑ-ΣΟΚ να εκσυγχρονιστεί σε ΙΝΤΑ-ΣΟΚ. Αλλαγές έως... Κόκκαλης δηλαδή.

• Αυθεντικό: Η συναυλία για τον Τσιτσάνη στο Μέγαρο έγινε ως γνωστόν με χορηγία Κόκκαλη. Στην συνέντευξη Τύπου που δόθηκε ο κύριος Σωκράτης έδειχνε τον Χρ. Λαμπράκη στους δημοσιογράφους και σχολίαζε: «Δεν τον βλέπετε; Σαν παλληκαράκι είναι, σαν παλληκαράκι!» Αχ! Κύριε Λαμπράκη... Δέχετε τέτοιους ευτελισμούς χάριν μιας χορηγίας; Γιατί το καλοκαίρι που πέρασε άλλα διέδιδε ο Σωκράτης. Το ξέρετε....

Δ.Ν.

ΜΠΟΥΦΟΙ ΚΑΙ ΜΠΟΥΦΟΝΟΙ

Το κράτος της Βασούλας και των εκσυγχρονιστών πλέει εις την μελανόλευκον αρεϊμάνιως πλεισίσιτιο. Σκάνδαλα αναδύονται και σκάνδαλα αποκρύπτονται σε βαθμό ώστε αδυνατεί ν' αντιληφθεί κανείς το αληθές μέγεθος της τραγωδίας ή της κωμωδίας των ημερών μας. Λέγεται μετ' επιτάσεως ότι το ΙΚΑ δια του δραστηρίου οικονομολόγου διοικητή κ. Μιλτιάδη Νεκτάριου απώλεσε αισίως εις το Χρηματιστήριο περί τα 50 δισ. ενώ το ΤΕΒΕ κατέθεσε εκεί και έχασε όλο το αποθεματικό του, δηλαδή 7 δισ. Κατά τ' άλλα ο κ. Χριστοδουλάκης, σοσιαλιστής κατά δήλωση, στις 19.2 ομίλησε περί 550.000 Ελλήνων «ακραία πτωχών», ενώ άγγλοι σύμβουλοι του πρωθυπουργού πρότειναν για την σωτηρία των ασφαλιστικών ταμείων πλαφόν συντάξεων που να φτάνει, λέει, τις 80.000 δρχ. (οι χουβαρντάδες). Εκεί να δεις ακρότητες! (Κι ακόμα δεν έχει μιλήσει ο πολύς κ. Πρωτόπαπας).

Παράλληλα ο τιμάρριθμος παίζει γύρω στα 4% -όσο και οι αναγγελθείσες αυξήσεις στον δημόσιο τομέα- ενώ η «σύγκλιση» πληρώνεται δραματικά εδώ και τώρα. Η οικονομική επι-

Ο ΣΑΡΟΝ ΕΓΚΛΩΒΙΣΕ ΤΟΝ ΜΠΑΡΑΚ

Έντονες πιέσεις δέχεται ο Εχούντ Μπαράκ από τον νικητή των εκλογών Αριέλ Σαρόν προκειμένου να άρει τις αντιρρήσεις των στελεχών του κόμματός του ώστε αυτοί να συμμετάσχουν σε μια κυβέρνηση εθνικής ενότητας.

Γιατί άραγε επείγεται ο Αριέλ Σαρόν να προωθήσει μια λύση με τη συμμετοχή και του αντιπάλου του Εχούντ Μπάρακ; Μια εξήγηση είναι η σοβαρότητα της κατάστασης στα κατεχόμενα, όπου οι συγκρούσεις συνεχίζονται με την ίδια ένταση. Μια άλλη απάντηση ίσως να είναι το γεγονός ότι ενόψει της περιοδείας του αμερικανού υπουργού Εξωτερικών Κόλιν Πάουελ υπάρχει η πιθανότητα να βρεθεί ο νέος αμερικανός υπουργός Εξωτερικών αντιμέτωπος με «δύο φωνές» του Ισραήλ. Αλλά και ο Εχούντ Μπάρακ μάλλον έχει στενά περιθώρια ελιγμών για να γεφυρώσει το χάσμα που προκάλεσε στο κόμμα του η συμφωνία στην οποία κατέληξε πριν λίγες μέρες για την συμμετοχή του Εργατικού Κόμματος σε μια κυβέρνηση εθνικής ενότητας. Όσο για την επίσκεψη του Πάουελ στην περιοχή, ελάχιστα αναμένεται να συμβάλει στην εκτόνωση της κατάστασης.

Για τη νέα κυβέρνηση του Μπους παραμένει ζητούμενο η αποσαφήνιση των θέσεών της στα ζητήματα της Μέσης Ανατολής, ξεκινώντας από αυτό της ειρηνευτικής διαδικασίας.

Σ.Ν.

τροπή της Ε.Ε. έκανε συστάσεις διατήρησης της σφικτής εισοδηματικής πολιτικής και ο κ. Γιάννος πασιχαρής δήλωσε επισήμως *άλλα* αντί άλλων, κατά την παγία του συνήθεια (Τουλάχιστον αυτό κατήγγειλε το «έγκυρον» *Βήμα* δια του κ. Καραμήτσου).

Πού πάμε λοιπόν; Η εγκύκλιος της Βάσας για το «πόθεν έσχες» των δημοσίων υπαλλήλων εστάλη και ανεκλήθη τρεις (3) φορές προς δόξαν της κρατικής οργάνωσης και σοβαρότητας σε τέτοιο βαθμό ώστε να μην περιμένει κανείς τίποτε το θετικό απ' αυτή την πρωτοβουλία αλλά ν' αντιλαμβάνεται ότι όλα γίνονται για το θεαθήναι. Κατά τ' άλλα η αδιαφορία και η συναλλαγή οργιάζουν και όσοι έχουν θέσει αυτοβούλως την χώρα υπό διεθνή επιτροπεία, ας απολαύσουν τώρα τους καρπούς των προσπαθειών τους. Το μέλλον είναι δυσοίωνα κυρίως γιατί πορευόμαστε στο σκοτάδι με ακατάλληλη και κατώτερη των περιστάσεων ηγεσία. Παράλληλα ο λαός υπνώττει εμπρός στην τηλεόραση και καταπίνει αμάσητες τις κυβερνητικές εξαγγελίες.

Μπούφοι και μπουφόνοι της εφετινής αποκριάς Καλή Σαρακοστή!

Π. Στ. Φυτίλης

ΝΙΚΟΣ ΚΕΝΤΡΟΣ

Το μεσημέρι της Τετάρτης έφυγε ο Νίκος Κέντρος, ιστορικό στέλεχος της Αριστεράς. Ο Ν. Κέντρος γεννήθηκε στην Φλώρινα το 1924 και στη διάρκεια της μεταξικής δικτατορίας εντάχθηκε στην ΟΚΝΕ. Στα χρόνια της Κατοχής, από τον Μάιο του '41, συμμετέχει στις αντιστασιακές οργανώσεις «Ελευθερία», ΕΑΜ Νέων και στη συνέχεια στην ΕΠΟΝ. Από το 1941 είναι μέλος του ΚΚΕ και το 1943 συμμετέχει στην ανταρτοεπονίτικη ομάδα της 9ης Μεραρχίας του ΕΛΑΣ.

Μετά την απελευθέρωση γίνεται γραμματέας της ΕΠΟΝ Φλώρινας. Ύστερα από την Συμφωνία της Βάρκιζας καταδιώκεται και περνά στην παρανομία. Το 1947 ανεβαίνει στο βουνό και υπηρετεί ως πολιτικός επίτροπος σε διάφορες μονάδες του Δ.Σ. Μετά την ήττα του Δ.Σ. πάει σαν πολιτικός πρόσφυγας στην Τασκένδη και στη συνέχεια στη Ρουμανία.

Στο 8ο Συνέδριο του ΚΚΕ εκλέγεται μέλος της Κ.Ε. Το 1968 με τη διάσπαση του ΚΚΕ περνά στο ΚΚΕσ. και στη συνέχεια μαζί με τον Αλέκο Παπαπαναγιώτου έχει την ευθύνη του κομματικού αρχείου. Από το 1992 με την δημιουργία των ΑΣΚΙ είναι ειδικός γραμματέας του Δ.Σ. και ασχολείται αποκλειστικά με την οργάνωση και ταξινόμηση των αρχείων.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ 2001

ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΟΣ!

Γιά τον κ. Έβερτ έχουμε γράψει πολλά και όχι πάντα καλά στο Αντί. Εσχάτως όμως μας έγινε άκρως συμπαθής γιατί αποφάσισε να λέει τα πράγματα με τ' όνομά τους εκεί που όλοι οι άλλοι κρατάνε πισινή. Η φράση, ας πούμε, «τον κακό του τον καιρό» γιά τον ύποπτο αντιπρόεδρο της ΔΟΕ κ. Ρόνγκ και τον ακόμη πιο ύποπτο ρόλο του, αυτομάτως αναγόρευσε τον κ. Έβερτ καλύτερο «μετεωρολόγο» της χρονιάς. Μόνο που ο κακός καιρός τους πλήττει κυρίως αυτούς που ουδόλως πταίνουν.

Μ.Σ.

Ο... ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ο κ. Μητσοτάκης, σε αντίθεση με τον κ. Έβερτ, εξακολουθεί να παίζει παιχνίδια επισφαλών ισορροπιών. Απ' την μιά υποστηρίζει τον κ. Σημίτη προσδοκώντας την προεδρία της Δημοκρατίας, έστω και στα ενενήντα του, και από την άλλη υποσκάπτει την καρέκλα του κ.

Καραμανλή υπέρ της πιθανής προεδρίας της θυγατέρας του. Ο κ. Μητσοτάκης είναι σήμερα μακράν ο ικανότερος πολιτικός cascadeur της ελληνικής βουλής. Δεν είναι όμως και δεν υπήρξε ποτέ ο εντιμότερος. Έτσι είναι σύνθηθες ο κ.επίτιμος να τιμωρεί με επιτίμια όσους συγκρούονται με τα εκάστοτε πολιτικά του συμφέροντα. Ακόμη και το μένος εναντίον του Σαμαρά μου φαίνεται άκρως ύποπτο. Λες και δεν είναι ο ίδιος ο Μητσοτάκης που ανάδειξε τον Αντωνάκη του Αβέρωφ σε number one δεξιό του κόμματος.

Σ.Π

ΑΣΤΕΙΟΤΗΤΕΣ

Το διαβάσαμε, το είδαμε, το απολαύσαμε: Ο κ. Πανταγιάς να παρουσιάζει το βιβλίο περί της επιστροφής της πολιτικής, καρπό της συντροφισσας Μαρίας Δαμανάκη, στο Βόλο. Και καλά η πολιτική πες πως επέστρεψε. Να δούμε τώρα πότε θα επιστρέψει και η αξιοπρέπεια. Εκτός κι αν οι προσπά-

θειες περί Κεντροαριστεράς έχουν ως μόνον κοινό παρανομαστή την κατάθεση άνευ όρων και των τελευταίων ψημάτων σοβαρότητας ενός εκάστου των συμβαλλομένων.

Μ.Σ.

ΚΙ ΑΛΛΟ ΚΡΑΤΟΣ!

Τα ξέρετε τα κρατικά Ι.Ε.Κ.; Πρόκειται για έναν εξαιρετικά επιτυχή θεσμό του υπουργείου Παιδείας που είχε ως στόχο να πατάξει την εμπορευματοποίηση της μόρφωσης και την παραπαιδεία. Έ, λοιπόν οι καθηγητές των ανωτέρω Ι.Ε.Κ. έχουν να πληρωθούν από τον Φεβρουάριο του 2000 και έχουν λαμβάνειν από ένα έως τρία εκατομμύρια έκαστος! Και να σκεφθεί κανείς ότι το ποσόν αυτό έχει εκταμιευθεί –υπερβαίνει τα 800 εκ.– αλλά ο υπεύθυνος πασόκος το έπαιξε και το έχασε στο Χρηματιστήριο!

Το αναφέρω αυτό λόγω των Απόκρεω για να ευθυμίσουμε λίγο κ. Ευθυμίου μου.

Μ.Σ.

ΕΙΝΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ ΟΤΙ...

- το μεσημέρι της ίδιας μέρας και μετά την επίθεση εναντίον των αστυνομικών, την ώρα που όλοι έλεγαν ότι οι αστυνομικοί είναι ήρωες, δεν εμφανίστηκε κανένας συνδικαλιστής τους να πει «επειδή ήταν τρεις ήρωες στο Σώμα, δεν σημαίνει ότι είμαστε όλοι ήρωες»;

- στο Μέγαρο Μουσικής, αυτοί που απόλαυσαν το αφιέρωμα στον Τσιτσάνη ήταν όσοι απαξιούσαν να αναφέρουν έστω και το όνομά του όσο ζούσε;

- ακόμη μεγαλύτερη τραγωδία θα είναι ένα αφιέρωμα στον Νικόλα Άσιμο με ερμηνευτές τον Μάριο Φραγκούλη και τον Σάκη Ρουβά και χορηγό την Alpha Bank;

- αμέσως μετά το Μέγαρο θα κάνει αφιέρωμα στον Παύλο Σιδηρόπουλο και όλα αυτά ενταγμένα στον «ΚΥΚΛΟ» σπουδαιών ερμηνευτών της ελληνικής μεσορόκ περιόδου;

- το υπουργείο Δημόσιας Τάξης ανακοίνωσε ότι θα λάβει σκληρά μέτρα για την αντιμετώπιση της εγκληματικότητας. Όπως προειδοποίησε, για κάθε ημέρα που καθυστερεί ο Πάσσαρης να παραδοθεί θα «εκτελείται» με διαθεσιμότητα κι ένας αστυνομικός διευθυντής;

ΕΙΝΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ ΟΤΙ...

- μετά την απόδραση του Πάσσαρη δικαιώθηκαν όλα τα μανεκέν που επικαλούνταν συνέχεια την φράση από τον Αλχημιστή του Κοέλιο, «όταν θέλεις κάτι πάρα πολύ, όλες οι δυνάμεις του σύμπαντος συνεργάζονται για να το πετύχεις»;
- στην περίπτωση του Πάσσαρη οι δυνάμεις που συνεργάστηκαν ίνα επαληθευθεί η προφητεία και πραγματοποιηθεί η υπόσχεση «θα σκοτώσω τρεις αστυνομικούς με διατρητικές σφαίρες» δεν ήταν και τόσο συμπαντικές αλλά, μάλλον, ανθρώπινες;
- όταν είχε συλληφθεί ο Πάσσαρης όλοι οι τσαμπουκάδες παρουσιαστές δελτίων ειδήσεων, αιμοσταγή τον ανέβαν, αδιάτακτο τον κατέβαν;
- τώρα που απέδρασε ο Πάσσαρης, οι ίδιοι παρουσιαστές δελτίων ειδήσεων έχουν κόψει εντελώς τα συνοδευτικά επίθετα, ενώ δεν παραλείπουν να τονίζουν συνεχώς την εξυπνάδα του;
- το πρωί της ημέρας που απέδρασε ο Πάσσαρης είχαν ανακοινωθεί τα στοιχεία σχετικά με τη διαφθορά των αστυνομικών και οι συνδικαλιστές τους ωρύονταν ότι «επειδή είναι κάποιοι διεφθαρμένοι στο Σώμα, δεν σημαίνει ότι είμαστε όλοι»;

ΑΚΡΙΒΑΙΝΟΥΜΕ...

Η τιμή του χαρτιού ανέβηκε δραματικά. Θα παρατηρήσατε ότι οι εφημερίδες ακρίβησαν και μειώνουν τις σελίδες τους.

Δυστυχώς αναγκάζομαστε κι εμείς να αυξήσουμε την τιμή του περιοδικού. Από το επόμενο τεύχος το Αντί θα πωλείται προς 1.000 δραχμές. Οι δυνατότητές μας είναι πολύ περιορισμένες, το Αντί δεν έχει πόρους άλλους από τις εισπράξεις μέσω των πωλήσεων και την διαφήμιση. Από το μεθεπόμενο τεύχος θα αλλάξουν και οι συνδρο-

μές. Επωφεληθείτε κι ανανεώσετε έγκαιρα τις συνδρομές σας.

ΚΑΙ ΜΙΑ ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ

Στο μεταξύ η κυκλοφορία του περιοδικού μέσω του Πρακτορείου Διανομής είναι άθλια. Αναγνώστες μας πληροφορούν κάθε τόσο ότι δεν βρίσκουν το Αντί όσο και αν το αναζητούν.

Παρακαλούμε τους φίλους που διαπιστώνουν την κακή κυκλοφορία του περιοδικού να τηλεφωνούν και να μας ενημερώνουν στα τηλέφωνα του γραφείου.

Η ΗΤΤΑ ΤΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΑ

Άκουγα εμβρόντητος τον κ. Μανώλη Καψή να χαριεντίζεται απ' το ραδιόφωνο του Alpha με τον οικολόγο υφυπουργό κ. Ευθυμίου. Δεν πίστευα στ' αυτιά μου. Κυρίως για το πολύ του «υπό» και για το ελάχιστο της οικολογίας. Ε, όχι κι έτσι ρε παιδιά. Ο κ. Καψής δήλωνε ότι έχει πειστεί απολύτως ενώ ο κ. «υπό» διетρόνωνε ότι ήταν παλιά του πρόταση η αναβάθμιση και αξιοποίηση του μαραθώνιου έλους και των νερών της Μακαρίας Κρήνης (Μακάριοι οι υπνώπτοντες). Η αλήθεια βέβαια είναι ότι ο Μαραθώνας είχε δοθεί από χρόνια τώρα ως λεία των οικοπεδοφάγων, των αυθαιρετούχων και των... αιθεροβαμόνων του αεροδρομίου. Ήρθαν μάλιστα και οι αλλεπάλληλες πυρκαγιές της Πεντέλης και ολοκλήρωσαν την «αξιοποίηση» της νοτιοανατολικής Αττικής (Πήγα να γράψω «Αφρικής»). Φαίνεται όμως ότι η γαίας ατίμωσις, που έλεγε και ο Πικιώνης, δεν έχει τέλος. Οι δεσμεύσεις προς την ΔΟΕ επιβάλλουν ο Μαραθώνας να «αξιοποιηθεί» έτι περαιτέρω με την δημιουργία ολυμπιακών εγκαταστάσεων και την ανέγερση τεχνητής λίμνης για τις ανάγκες των κωπηλατικών αγώνων. Βλέπετε δεν επελέγη το Ελληνικό αλλά ο Τύμβος του Μαραθώνα, το καλύτερο, τουτέστιν, φιλέτο της Αττικής,

ιδιαίτερα μετά την υποβάθμιση της Μεσογαίας.

Οι άνθρωποι αυτοί είναι επικίνδυνοι. Ή όπως θα 'λεγε και ο Κάτων: Carthago delenda est. Δηλαδή είναι ειλημμένη απόφαση η δήωση του αττικού τοπίου. Αντί ν' αναβαθμίσουν, ν' αποκαθάρουν την ιερή γη, την φορτώνουν ακόμα περισσότερο. Απ' τη μια ζητάνε τα ελγίνεια ως άλλοθι αρχαιογνωσίας και σεβασμού της παράδοσης και απ' την άλλη αλώνουν τον τό-

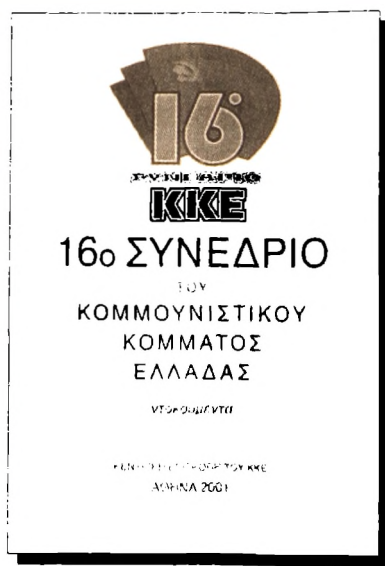
πο-σύμβολο της ευρωπαϊκής δημοκρατικής παράδοσης τον χώρο όπου το 490 π.χ. οι Αθηναίοι των μεταρρυθμίσεων του Κλεισθένη και της τέχνης του Αισχύλου ή του Ονομάκριτου απέκρουσαν τον ασιατικό ολοκληρωτισμό. Αντ' αυτών τοιμέντα και τεχνητές λίμνες για τους λουόμενους του μέλλοντος και για τους αεριτζήδες του παρόντος. Σε καλό σας κε. Ευθυμίου! Ευθυμίσουμε πάλι!

Μάνος Στεφανίδης

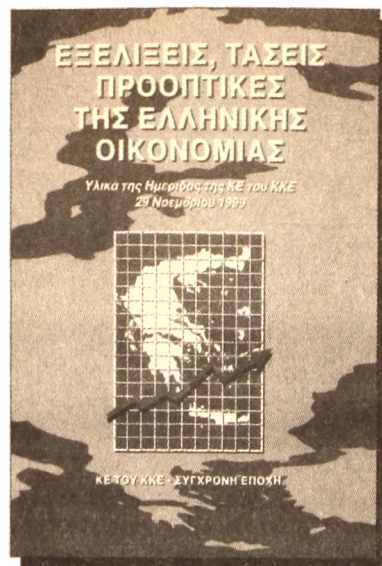

ΚΜΕ
Προσεγγίσεις στην κατάσταση
της εργατικής τάξης στην Ελλάδα

16ο Συνέδριο του ΚΚΕ
ντοκουμέντα
(κυκλοφορεί σύντομα)

Εξελίξεις, τάσεις,
προοπτικές
της ελληνικής οικονομίας

Κ. Τουμασάτος
Σύμβαση Σένγκεν

Δ. Σέρβος
Το ΠΑΙΔΟΜΑΖΩΜΑ
και ποιοι κρύβουν την αλήθεια

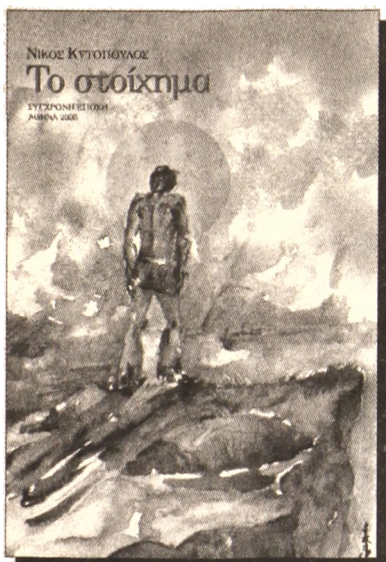
Β. Μαχαιράς
50 Χρόνια Μετά...
3η έκδοση

Αρ. Καμαρινός
Ο Εμφύλιος Πόλεμος
στην Πελοπόννησο. 1946-1949

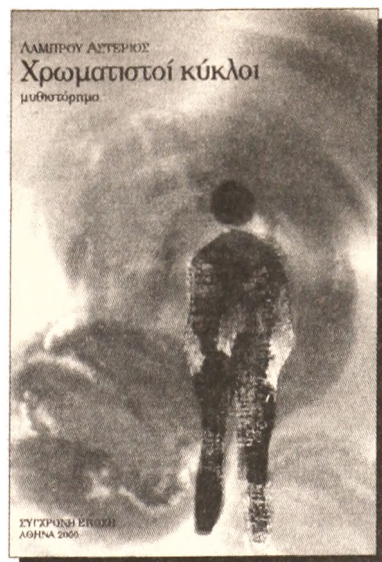
Τρ. Γεροζήσης
Ανταρτόπουλο στο ΔΣΕ.
Το χαμένο ημερολόγιο

Ν. Κυτόπουλος
Το στοίχημα

Σ. Βαλλάμος
Δάκρυ και ελπίδα

Α. Λάμπρου
Χρωματιστοί κύκλοι

Μ. Κορνήλιος
Ο άλλος δραπετής

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: 3820835, 3823649, Fax: 3813354. <http://www.sep.gr>, e-mail: info@sep.gr

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 3829835, 3808132, Fax: 3829814

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ: 1. Αθήνα, Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 3829835, 3808132. 2. Θεσσαλονίκη, Μπακατσέλου 3 & Εγνατία 65, Τηλ.: 031 283810. 3. Γιάννενα, 28ης Οκτωβρίου 19, Τηλ.: 0651 38090.

ΤΕΧΝΕΣ ΛΕΓΕΤΕ...

Παρατηρώ μιάν άνθηση του πολιτισμού σε όλους τους τομείς. Στον Κινηματογράφο πάμε από την Μαλέα στον Αγγελόπουλο και αντιστρόφως. Στην μουσική μέσω Νταλάρα και Γαλάνη κάνουμε άλματα τραγουδώντας Τσιτσάνη και Μίκη. Στο θέατρο σκίζουμε επίσης, με ένα θίασο ανά κάτοικο. Για την λογοτεχνία δεν το συζητώ, καθ' ότι τα μυθιστορήματα των υπουργών του ΠΑΣΟΚ καλύπτουν όλα τα κενά. Τέλος στις καλές τέχνες καλυπτόμεθα πλήρως με τα ετοιμόρροπα εργοστάσια των παππούδων μας. Όλα αυτά είναι σημάδια προόδου και απορώ με τους μηδενιστές που γκρινιάζουν πως δήθεν έχουμε παρακμή. Όπως βλέπετε έχουν άδικο.

ΜΑΡΑΘΩΝΑΣ ΤΕΛΟΣ

Αυτή η γενική πρόοδος μας απαλλάσσει και από τα βαρίδια του παρελθόντος, που θάλεγε και ο γνωστός δημοσιογράφος της επο-

χής Κοσόβου Σταύρος Θεοδωράκης. Δεν αντιλαμβάνομαι λοιπόν γιατί διαμαρτύρονται μερικοί γέροι διανοούμενοι για την καταστροφή του τύμβου των μαραθωνομάχων. Θα θυσιάσουμε ένα ποδηλατοδρόμιο για κάτι που έγινε προ αιώνων; Άλλωστε υπάρχει λύσις: Μέσα στο ποδηλατοδρόμιο να βάλουν εκθέματα του Μαραθώνος, καμιά πέτρα, τίποτα ξερά άνθη και ένα ομοίωμα κεφαλής του Μιλτιάδη. Αυτά αρκούν. Όλα τα άλλα είναι βαρίδια.

ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ ΞΕΧΑΣΜΕΝΑ

Υπενθυμίζω πως η ιστορία βοηθά στο ζήτημα της συνειδήσεως, δηλαδή ενδέχεται να σε κάνει από ζώνον άνθρωπο. Ο κ. Βενιζέλος λοιπόν έχει μάλλον άδικο που ζητά να του προσδιορίσουμε ακριβώς το σημείο της μάχης. Δεν το ξέρουμε κε Βενιζέλε. Ξέρουμε πως έγινε στον Μαραθώνα. Αυτό αρκεί για να μαζέψετε τα караγιαπιά σας και να πάτε παραπέρα.

ΓΕΛΟΙΟΤΗΣ

Σ
Ε
Η
Υ
Ι
Τ
Ο

Μαύρες Μερσεντές και Κράιςλερ σε διπλοσειρά μπροστά στο Μέγαρο, πέρλες και μαύρα κοστούμια. Πάνω στη σκηνή ο Νταλάρας και διάφορα άλλα μασκαραλίκια, δήθεν της παραδόσεως. Τσιτσάνης. Άκουγα κι εγώ μικρός στο Μπλάουπουνκτ που είχαμε σπίτι, άκουγα κάθε μεσημέρι την Κολούμπια και τον Γαβαλά και φανταζόμουν πως αυτός ο κόσμος δεν θα εξαφανιστεί ποτέ. Πως δηλαδή έτσι θα πηγαίναμε πάντα, με τα εργατάκια στο γιαπί, τον Αγγελόπουλο και τον Τσιτσάνη, τους δικούς τους ανθρώπους και με εκείνη την ιδιαίτερη αίσθηση λαϊκής αξιοπρέπειας που ανέδιδε το λαϊκό τραγούδι. Λαϊκό δε τραγούδι είναι εκείνο που γράφεται από ανθρώπους καθημερινούς, συνηθισμένους και τραγουδιέται από τους ίδιους.

Αλλά ο κόσμος αυτός πια δεν υπάρχει. Και το τραγούδι του έγινε μια υπόμνηση καταγωγής, διότι οι περισσότεροι του Μεγάρου προέρχονται από το Διακοφτό, καθ' ότι συνεχεία καταγωγής δεν υφίσταται στην Ελλάδα, αν με εννοείτε.

Θα μου πείτε και τι μ' αυτό; Δεν έχει δικαίωμα ο Λαμπράκης και ο Κόκκαλης να καλέσουν τους φίλους τους στο σπίτι τους και να ακούσουν Τσιτσάνη, Μάλερ ή Μανού Τσάο; Έχουν και παραέχουν. Απλώς έχω κι εγώ το δικαίωμα στην περίπτωση της συναυλίας Νταλάρα με τίτλο «Ότι κι αν πω δεν σε ξεχνώ» να επισημάνω το γελοίο του πράγματος.

ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ

Είδα τις προάλλες στην πολύ καλή εκπομπή του Μητροπολίτη Δημητριάδος «Αρχονταρίκι», η οποία προβάλλεται κάθε Κυριακή το μεσημέρι στην NET, μια συζήτηση ανάμεσα στον εκδότη του περιοδικού «Αρδην» κ. Γ. Καραμπελιά και τον καθηγητή κ. Μιχάλη Μερακλή. Το θέμα ήταν η σχέση της ελληνικής εκκλησίας με το ρεύμα του νεοελληνικού διαφωτισμού. Ένα έχω να πω: πως είτε είσαι επαγγελματίας ιστορικός είτε όχι, το ζήτημα είναι να έχεις συναίσθηση της συνάφειας και να έχεις καθαρή συνείδηση.

ΤΑ ΡΑΣΑ ΚΙ Ο ΠΑΠΑΣ

Επί της ουσίας της συζητήσεως μου έμεινε το εξής – το οποίον συχνά ξεχνούν οι παπαγαλίζοντες τον διαφωτισμό και μη γνωρίζοντες τα υπόλοιπα: Πως όταν μιλάμε για εκκλησία θα πρέπει να κατανοούμε τη διάκριση ανάμεσα σε εκκλησιαστική ιεραρχία και εκκλησιαστική ζωή. Ειδάλλως πάμε εντελώς στραβά.

ΠΑΡΟΝΥΧΙΣ

Η δημοσιογράφος κα Πουλίδου διαμαρτύρεται στον Επενδυτή για την απόφαση της Βουλής να χαρακτηρίσει γενοκτονία την εξόντωση του μικρασιατικού ελληνισμού από τον κεμαλικό στρατό. Αυτό λέει δεν είναι καθόλου σωστό, διότι βλάπτει τις ελληνοτουρκικές σχέσεις και υπονομεύει τον Γιωργάκη. Εντάξει κα Πουλίδου, καταλάβαμε. Μην εκτίθεστε τόσο.

Αναστολή της ελεύθερης ανταλλαγής ιδεών

ανεξήγητη παραμένει μέχρι στιγμής η άρνηση άδειας εισόδου στις Η.Π.Α. του εκδότη του Αντί Χρήστου Παπουτσάκη προκειμένου να λάβει μέρος σε εκδήλωση αφιερωμένη στα τριάντα χρόνια του περιοδικού με θέμα «Εναλλακτική Δημοσιογραφία: Ελλάδα, C.I.A. και Η.Π.Α.». Όπως είναι γνωστό τον κ. Παπουτσάκη είχε προσκαλέσει η Σχολή Μεταπτυχιακών Σπουδών Δημοσιογραφίας σε συνεργασία με το Τμήμα Κλασικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Columbia της Νέας Υόρκης.

Ο Christopher Hitchens μιλά στην κατάμεστη αίθουσα διαλέξεων της Σχολής Δημοσιογραφίας.

Η απουσία του Χρ. Παπουτσάκη προκάλεσε ειλικρινή και βαθειά απογοήτευση στο ευρύ ακροατήριο που γέμισε την αίθουσα διαλέξεων της Σχολής Δημοσιογραφίας. Η συμμετοχή του αμερικανικού κοινού ήταν πρωτοφανής για εκδήλωση αφιερωμένη σε πολιτικό θέμα σε σχέση με την Ελλάδα. Τα ονόματα του Τζωρτζ Στεφανόπουλου, πολιτικού συντάκτη της τηλεόρασης ABC και πρώην συμβούλου σε θέματα επιεικωνίας του προέδρου Κλίντον, και του Christopher Hitchens, γνωστού συγγραφέα και πολιτικού συντάκτη, προέλασαν ένα ευρύ κοινό όχι μόνο φοιτητών και μελών της ελληνοαμερικανι-

κής κοινότητας από τη Ν. Υόρκη και την Ουάσιγκτον αλλά και άλλων ακροατών. Η απουσία του Χρήστου Παπουτσάκη αποτέλεσε επίσης ένα σπάνιο και de facto μάθημα για μια εκλεκτή ομάδα τελειόφοιτων δημοσιογράφων του Columbia, μελλοντικών ανταποκριτών των διαφόρων Times, του CNN ή του BBC, για τους οποίους η συζήτηση ήταν μέρος του τακτικού προγράμματος Δημοσιογραφίας Περιοδικού Τύπου. Πρόκειται για φοιτητές συνηθισμένους να εκτίθενται σε εκλεκτά πάνελ ομιλητών (προσκεκλημένος της ίδιας σχολής την επόμενη εβδομάδα ήταν ο δημοκρατικός υποψήφιος Al Gore, ο οποίος μάλιστα στην εκδήλωση αυτή εμφανί-

σθηκε μπροστά σε ακροατήριο για πρώτη φορά μετά το τέλος της εκλογικής εκστρατείας). Όσοι από αυτούς έτυχε να ερωτηθούν (η Ann Stern, η Jennifer Pinkowski, ο Raun Dash, η Nina Dix, ο Charles Βόρκας ή η Μάχη Μουζάκη, πρόεδρος και αντιπρόεδρος αντίστοιχα οι τελευταίοι του ελληνοαμερικανικού συλλόγου του Columbia «Ελλάς») κατήγγηλαν επωνύμως και έκριναν απαράδεκτο το γεγονός. Όλοι χωρίς εξαίρεση και ανεξάρτητα πολιτικής τοποθέτησης εξέφρασαν έκπληξη, θυμό και αισθήματα ντροπής ως προς την σκληρότητα και την στοιχειώδη αντίφαση ενός δημοκρατικού καθεστώτος που αυθαίρετα καταδικάζει ένα αλλοδαπό διανοούμενο, δημοσιογράφο και εκδότη περιοδικού στη σιωπή.

«Η λύση του προβλήματος θα ήταν να τον αφήσουν τελικά να έλθει, αλλά είναι μια μεταφυσική λύση, αφού η εκδήλωση έχει ήδη γίνει» λέει ο Victor Navasky, καθηγητής δημοσιογραφίας του Πανεπιστημίου Κολούμπια και εκδότης του πιο έγκυρου πολιτικού περιοδικού της αριστεράς στις Η.Π.Α., του *The Nation*.

«Μας λύπησε ιδιαίτερα το γεγονός ότι δεν ήλθε στη Σχολή. Οι φοιτητές περίμεναν μια συζήτηση αξιώσεων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που ενδεχομένως διαφωνούν με την οπτική γωνία του Αντί. Το ίδιο ισχύει για τα μέλη της ελληνοαμερικανικής κοινότητας που είχαν προσκληθεί. Το σημαντικότερο σημείο της υπόθεσης ωστόσο είναι ότι η απόφαση αποτελεί μια από τις πρώτες πράξεις του State Department της κυβέρνησης Μπους. Παρ' όλον ότι είχε ήδη πάρει αρχικά κατεύθυνση από την κυβέρνηση Κλίντον, η πράξη τελικά υπεγράφη από τη νέα κυβέρνηση. Αν αυτό είναι σημάδι ως προς τις μελλοντικές αποφάσεις, αν επαναληφθούν γεγονότα της δεκαετίας του '50 και αργότερα, όταν πολιτικοί λόγοι αποτελούσαν έδαφος για αρνήσεις βίζας, αυτό θα σήμαινε επιστροφή σε μια από τις πιο σκοτεινές

πλευρές της Δημοκρατίας μας και αναστολή της ελεύθερης ανταλλαγής ιδεών», ανέφερε χαρακτηριστικά.

Ο Victor Navasky ήταν ο συνδιοργανωτής της εκδήλωσης μαζί με τη Μαρίνα Κοτζαμάνη, καθηγήτρια δραματολογίας και Διευθύντρια φέτος του Τμήματος Κλασικών Σπουδών του Columbia. Ενημέρωσε τους φοιτητές από την πρώτη στιγμή που διαφάνηκε κάποια αμφιβολία ως προς την παροχή βίζας στον Χρήστο Παπουτσάκη και επαγρυπνεί για να τους ενημερώσει σχετικά με την απάντηση του αμερικανικού υπουργείου Εξωτερικών στις επιστολές διαμαρτυρίας της Ένωσης Πολιτικών Ελευθεριών Νέας Υόρκης, του Αμερικανικού Κέντρου Συγγραφέων PEN και του Ελσίνκι Μόνιτορ.

Πράγματι, ενώ ο αμερικανός πρέσβης στην Αθήνα Νίκολας Μπερνς σε απαντήσεις του σε αντίστοιχες επιστολές διαμαρτυρίας αναφερόταν σε θέματα διαδικασίας και παρέπεμπε στο αμερικανικό υπουργείο Εξωτερικών, το τελευταίο δεν έχει μέχρι στιγμής, τρεις εβδομάδες αργότερα, δώσει οποιαδή-

ποτε γραπτή απάντηση.

Ανεπίσημα αναφέρθηκαν λόγοι διαδικασίας και η δικαιολογία της γραφειοκρατίας που σε κάθε περίπτωση έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη μέχρι στιγμής έκβαση της υπόθεσης. Επειδή το όνομα του κ. Παπουτσάκη αναφέρεται σε κάποια από τις λίστες που χρονολογούνται από την εποχή της δικτατορίας ή του ψυχρού πολέμου, η αίτησή του έπρεπε να παραπεμφθεί στο υπουργείο Εξωτερικών. Επειδή δεν ζήτησε τη βίζα του αρκετό καιρό νωρίτερα, δεν υπήρχε αρκετός χρόνος να κάνει μια δεύτερη αίτηση και να ζητήσει την αναίρεση της πρώτης αρνητικής απάντησης που δέχτηκε. Πόσο καιρό νωρίτερα θα έπρεπε να ενεργήσει σχετικά, τη στιγμή που ζήτησε τη σχετική άδεια 12 ημέρες πριν την εκδήλωση, και η διαδικασία χορήγησης βίζας απαιτεί συνήθως 2-3 ημέρες. Είναι ειρωνικό, όπως δεν παρέλειψαν να παρατηρήσουν οι φοιτητές δημοσιογράφοι, ότι η άρνηση του State Department ανακοινώθηκε στον Χρήστο Παπουτσάκη όταν η πτήση του αναχωρούσε για Ν. Υόρκη χωρίς τον

Από αριστερά: Ch. Hitchens, F. Sanders, W. Hinckle, V. Navasky.

ίδιο και χωρίς να του αφήνει οποιοδήποτε χρονικό περιθώριο προσφυγής.

24 ώρες χρειάστηκε ο κυβερνητικός εκπρόσωπος του State Department Richard Boucher να απαντήσει στον πολιτικό συντάκτη του Associated Press Barry Schweid που ρώτησε κατά την τακτική ημερήσια ενημέρωση τύπου της Τετάρτης 31 Ιανουαρίου, αν ο λόγος άρνησης βίζας στον εκδότη του αριστερ(ιστικ)ού περιοδικού Αντί ήταν οι πολιτικές του απόψεις. Αναφερόμενος σε νομικούς περιορισμούς ο Boucher εξέτασε το θέμα εμπειριστικά για

ΟΙ «ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ» ΤΟΥ ΑΝΤΙ Μ

Οι αποκαλύψεις με τα ονόματα 64 πρακτόρων της CIA στην Ελλάδα (τχ. 73 της 11/6/1977) αλλά και άλλες αποκαλύψεις για τη δράση της «εταιρείας» στη χώρα μας θα αποτελούν μετά βεβαιότητας στοιχεία «εμπλουτισμού» του φακέλου για το Αντί που διατηρεί η CIA, συμπεραίναμε στο δίγλωσσο τεύχος που εξεδόθη με την ευκαιρία της εκδήλωσης που έγινε στο Πανεπιστήμιο Κολούμπια την 1/2/2001 για να τιμηθεί το περιοδικό. Και κάναμε μια γενική αναφορά σε παλαιότερη «αλληλογραφία» του Αντί το οποίο από τις 12/6/1980 είχε ζητήσει αντίγραφα του φακέλου που, ενδεχομένως όπως σημειώναμε, διατηρούν η DIA, η CIA ή κάποια άλλη από τις υπόλοιπες πέντε υπηρεσίες πληροφοριών των ΗΠΑ.

Είχαμε υποβάλλει το αίτημά μας αυτό στηριζόμενοι στον νόμο για την «ελευθερία στην πληροφόρηση» (γνωστόν ως Freedom of Information Act, FOIA) ο οποίος είχε ψηφιστεί το 1966 και αναθεωρήθηκε το 1974 και 1976 μετά τον πόλεμο στο Βιετνάμ. Σύμφωνα με τον νόμο αυτόν δικαιούται κάθε πολίτης των ΗΠΑ –ή άλλης χώρας– να

ζητήσει και να πληροφορηθεί για τα στοιχεία που έχουν καταχωρίσει οι αμερικανικές υπηρεσίες πληροφοριών σχετικά με το άτομό του. Μετά από πέντε ολόκληρα χρόνια, στις 3/9/1985, η CIA μας έστειλε απάντηση σύμφωνα με την οποία διατηρεί απόρρητο φάκελο για το Αντί.

Νεώτερη «ενόχλησή» μας προς την CIA είχε ως αποτέλεσμα τη λήψη δεύτερης επιστολής με ημερομηνία 18/4/1986 η οποία μας πληροφορούσε ότι οι εκθέσεις της «εταιρείας» δεν μπορούν να μας κοινοποιηθούν. Επιμείναμε. Έπρεπε όμως να καταβάλουμε το ποσό των 700.000 δρχ. (με τιμές 1987) προκειμένου να προχωρήσουμε δικαστικά στην διερεύνηση του φακέλου μας. Το ποσό ήταν υπερβολικό για τις δυνατότητές μας. Αναγκαστήκαμε να μην ικανοποιήσουμε την περιέργειά μας... Αργότερα όμως πήραμε επιστολή με ημερομηνία 5/1/1987, που υπέγραφε ο αναπληρωτής βοηθός υπουργού «για θέματα Δημοσίων Υποθέσεων» κ. Τζων Μπερκ, ο οποίος μας πληροφορούσε ότι δύο από τις εκθέσεις που περιλαμβάνονται στο φάκελό μας

–μετά από διάφορες διαγραφές «απορρήτων» πληροφοριών (ονόματα πληροφοριοδοτών και άλλα στοιχεία)– μπορεί να αποδεσμεύσει το Στάιτ Ντηπάρτμεντ. Και μας τις έστειλε. Δημοσιεύσαμε εκείνες τις εκθέσεις αρκούντως σχολιασμένες στο τχ. 349 της 19/6/1987.

Έκτοτε δεν ασχοληθήκαμε με τα όσα η CIA ενδεχομένως συγκέντρωνε για μας. Και πώς άλλωστε;

Έως ότου πληροφορηθήκαμε από την κ. Betsy Anderson, γενική πρόξενο των ΗΠΑ στην Ελλάδα, ότι ο εκδότης του περιοδικού υπάγεται σε μια από τις κατηγορίες όπως ναζιστής, τρομοκράτης, έμπορος ναρκωτικών κ.λπ., κ.λπ. και επομένως δεν μπορεί να επισκεφθεί την μεγάλη Δημοκρατία! Και η κυρία γενική πρόξενο φρόντισε να επιστρέψει στον εκδότη το διαβατήριό του αλλά παρακράτησε τις 17.000 δρχ. που προεισέπραξε για την θεώρησή του. Φαίνεται ότι αυτό έβγαλε ο λογαριασμός για τα «έξοδα της έρευνας». Νισάφι!

Αλλά ας μην κρυβόμαστε. Προφανώς η αμερικανική πρεσβεία έχει φακελώσει τον

Warren Hinckle (αριστερά) και Victor Navasky (δεξιά).

α απαντήσει διαφωτιστικά την επομένη ότι οι λόγοι άρνησης μιας βίζας δεν δίδονται στη δημοσιότητα από το State Department.

Το αντίθετο όμως ισχύει νομικά για την ενημέρωση του άμεσα ενδιαφερόμενου ως προς τους λόγους για τους οποίους θεωρείται *persona non grata* στη χώρα τόσο των παχέων όσο και των χόντων σώας τας φρένας αγελάδων. Η αμερικανική αρχή οφείλει να αναφέρει πακριβώς στον ενδιαφερόμενο τους σχετικούς λόγους. Στον Χρήστο Παπουτσάκη αναφέρθηκε επιγραμματικά

το Τμήμα 212 (α) της Πράξης Μετανάστευσης και Υπηκοότητας, ευρύ κεφάλαιο για το οποίο έχουν γραφτεί πολλοί επεξηγηματικοί τόμοι. Και επειδή ο κ. Παπουτσάκης αποκλείεται να έχει διαπράξει όλα όσα αναφέρονται στο εν λόγω Τμήμα, λόγω –μεταξύ άλλων– έλλειψης χρόνου, η ερμηνεία του Νομικού Διευθυντή της Ένωσης Πολιτικών Ελευθεριών Ν. Υόρκης Arthur Eisenberg στο σημείο αυτό, παρ' όλο που είναι άποψη λογίου, αποδεικνύεται επιτέλους κάπως κατατοπιστική. Οι δύο όροι υπό τους οποίους δεν επιβάλλεται να δηλώσει η κυβερνητική αρχή το συγκεκριμένο λόγο της άρνησης παροχής βίζας είναι: α) προηγούμενη δραστηριότητα που υποπίπτει στις διατάξεις του ποινικού δικαίου β) προηγούμενη τρομοκρατική δραστηριότητα.

Σε επιστολή του προς τον αμερικανό υπουργό Εξωτερικών Powell ο Eisenberg υποστηρίζει ότι η άρνηση βίζας στον Χ. Παπουτσάκη αποτελεί παραβίαση της πρώτης τροπολογίας του Συντάγματος σχετικά με την ελευθερία έκφρασης.

Απαντώντας σε σχετική ερώτηση στην εκδήλωση του Πανεπιστημίου Columbia ο Μάνος Στεφανίδης δήλωσε ότι το *Αντί* ποτέ δεν υποστήριξε ή επιδοκίμασε οποιαδήποτε τρομοκρατική ενέργεια. Το θέμα της τρομοκρατίας στην Ελλάδα έχει πάρει τα τελευταία χρόνια υπερβολικές διαστάσεις στις Η.Π.Α. και αν η ελληνική διπλωματία δεν επέμβει με περισσότερο δυναμισμό, πολλά ακόμη άτομα και υποθέσεις μπορεί να πέσουν θύματα μιας πολιτικής διακύβευσης.

Το αμερικανικό κοινό θα ήθελε ν' ακούσει και από τον ίδιο τον Χρήστο Παπουτσάκη για τη μοναδική εκδοτική και δημοσιογραφική εμπειρία του. Το Τμήμα Κλασικών Σπουδών μπορεί να πάρει την πρωτοβουλία μιας νέας εκδήλωσης και να ξανακαλέσει τον Χ. Παπουτσάκη, όπως προτείνει ο V. Navasky, αφήνοντας στο State Department τον χρόνο να υπερβεί τις γραφειοκρατικές του συστολές.

Νέα Υόρκη, 20/2/2001

ΗΝ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΠΡΕΣΒΕΙΑ

εκδότη ως τρομοκράτη. Αλλά αυτό δεν θα το αφήσουμε να περάσει στο «ντούκου». Θα συνεχίσουμε πεισματικά την έρευνα με κάθε νόμιμο μέσο ώστε η ίδια η αμερικανική πρεσβεία που με τους πληροφοριοδότες της μαγείρεψε όλη αυτήν την ιστορία να αποκαταστήσει την αλήθεια και να ζητήσει συγγνώμη από τον εκδότη. Γιατί το πράγμα έχει παραγίνει!

Οι ΗΠΑ αισθάνονται παντοδύναμες. Αλλά η αλαζονεία δεν μπορεί παρά να αντιμετωπίσει την αντίδραση των ανθρώπων που αισθάνονται ότι έχουν το δικαίωμα να διαφωνούν με τις επιλογές των ισχυρών. Και φυσικά οι παράγοντες της πρεσβείας που ενεργούν με τις μεθόδους αυτές θα πρέπει να καταλάβουν ότι τροφοδοτούν οι ίδιοι τα αντιαμερικανικά αισθήματα στον τόπο μας.

Υπάρχει βεβαίως και μια άλλη ιστορία, που χωρίς να έχει τρομολαγνική διάσταση, έχει σίγουρα ενοχλήσει την εν Αθήναις αμερικανική πρεσβεία και τον αξιότιμο πρέσβη κ. Νικόλας Μπερνς.

Στις 14/7/1999, ο εκδότης του περιοδικού είχε στείλει αναφορά στο Συνήγορο του Πο-

λίτη καταγγέλοντας το γεγονός ότι είχε καταργηθεί η διέλευση πεζών και οχημάτων στο τμήμα της οδού Ευζώνων μεταξύ Π. Κόκκαλη και Δορυλαίου. Η απάντηση από το γραφείο του Συνηγόρου του Πολίτη δια του κ. Γ. Μιχαήλ έφτασε μετά από οκτώ μήνες και πληροφορούσε ότι με απόφαση της Τροχαίας Αθηνών η οποία εξεδόθη την 1/3/2000(!) απαγορεύεται η διέλευση από τον εν λόγω δρόμο για λόγους ασφαλείας της αμερικανικής πρεσβείας. (βλ. τχ. 708 της 17/3/2000). Σημειώναμε τότε ότι είναι δουλική και απαράδεκτη η συμπεριφορά της ελληνικής πολιτείας.

Επί δεκαετίες ίσχυε το καθεστώς της απαγόρευσης διέλευσης πεζών και οχημάτων από την οδό Ευζώνων και μόνον όταν ένας πολίτης κατήγγειλε το γεγονός, τότε κινητοποιήθηκε η Τροχαία και με έγγραφο κάποιου αρχιφύλακα κατήργησε τον νόμο. Γιατί με νόμο ορίζονται οι δρόμοι. Τώρα για αντισυνταγματικότητες και τέτοια άλλα φαιδρά θα ασχολείται ο Συνήγορος του Πολίτη;

Άνοιξε η όρεξη όμως για την αμερικανική πρεσβεία. Έτσι από τον Οκτώβριο του 2000

απέκλεισε άλλον ένα δρόμο που εφάπτεται της πρεσβείας. Τον οδό Μακεδόνων. Τοποθέτησε στα δύο όρια της οδού τεράστιους όγκους μπετόν υπό μορφήν... γλάστρας και άλλος ένας αθηναϊκός δρόμος μετετράπη σε ιδιωτικό περίπατο του προσωπικού της αμερικανικής πρεσβείας. Ο εκδότης του *Αντί* έστειλε νέα αναφορά στον Συνήγορο του Πολίτη στις 8/11/2000 αλλά μέχρι σήμερα δεν εδέγησε το αρμόδιο όργανο να απαντήσει. Πρόκειται ενδεχομένως να μετονομαστεί σε Συνήγορο του *Αμερικανού* Πολίτη...

Αλλά ο κ. Νικόλας Μπερνς έχει και άλλους λόγους να αισθάνεται στεναχωρημένος με το *Αντί*. Γιατί καταγγείλαμε τις διασυνδέσεις του με τον πράκτορα της Στάζι και «επιτυχημένο επιχειρηματία» κ. Σωκράτη Κόκκαλη (βλ. τχ 708).

Όπως και νάχουν τα πράγματα το *Αντί* δεν θα σταματήσει εδώ. Έχουμε με το μέρος μας το δίκαιο και τη νομιμότητα. Οι πρακτοράκοι της αμερικανικής πρεσβείας θα συναντούν συχνά στο εξής το «ενοχλητικό» *Αντί*.

ΟΤΕ, ΙΝΤΡΑΚΟΜ, ΡΩΣΙΑ, ΙΤΑΛΙΑ, ΚΥΠΡΟΣ, ΜΑΡΚΑ, ΡΟΥΒΛΙΑ, ΔΟΛΑΡΙΑ...

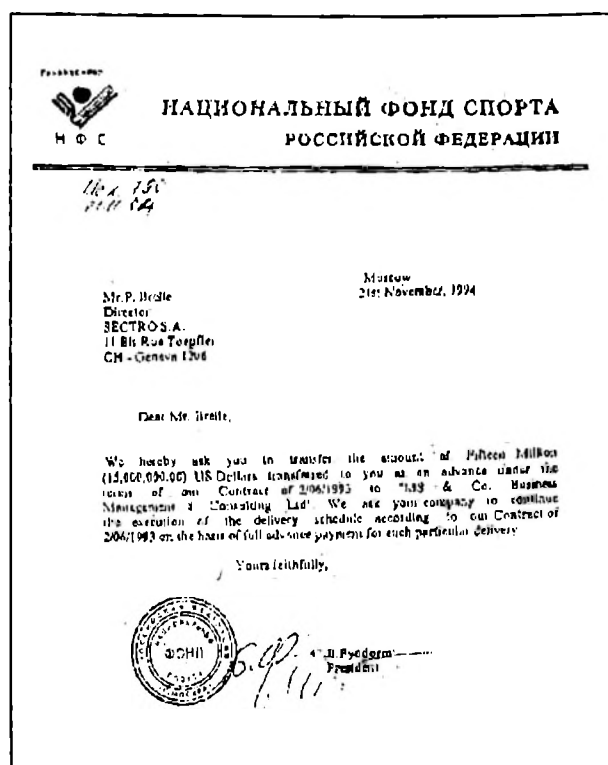
Η διαπλοκή... διεθνοποιείται

Από τη «Σταζί» στα πλυντήρια χρήματος του Κρεμλίνου και στις μίζες του Μιλόσεβιτς (πρόλογος στο αφήγημα «ελληνική επιχειρηματική πρωτοβουλία στην Βαλκανική και την πρώην ΕΣΣΔ»)

Οι πρόσφατοι ελιγμοί του Σωκράτη Κόκκαλη (όπως η εμφάνισή του ως «πάτρωνα» της κυβέρνησης Σημίτη στα θέματα του αθλητισμού και το νέο φλερτ με τον Χρήστο Λαμπράκη) φαίνεται ότι δεν είχαν το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, την αναχαίτιση δηλαδή της διαπλοκολογίας και των επιθέσεων εναντίον του. Αντιθέτως οι επιθέσεις δια του Τύπου κλιμακώθηκαν και μαζί τους οι δικαστικές έρευνες, οι οποίες παίρνουν νέα τροπή και αρχίζουν να ασχολούνται με τα πλυντήρια βρόμικου χρήματος. Αλλά η σημαντικότερη εξέλιξη στο θέμα αυτό είναι ότι ο Σ. Κόκκαλης βρίσκεται πλέον αντιμέτωπος με μια... διεθνοποίηση της διαπλοκολογίας εναντίον του.

Συγκεκριμένα: Όπως αποκάλυψε η *Καθημερινή* σε σειρά δημοσιευμάτων της, η ελβετική δικαιοσύνη διερευνά ήδη αγωγή της National Sports' Foundation of Russia εναντίον της ελβετικής εταιρείας SECTRO, μέσω της οποίας ο Σ. Κόκκαλης φαίνεται ότι εισέπραξε προκαταβολές, ύψους 20 εκατομμυρίων δολαρίων – υποτίθεται για την οργάνωση και τον εξοπλισμό του ρωσικού ΛΟΤΤΟ. Οι Ρώσοι διεκδικούν τώρα τα χρήματα από τον Κόκκαλη, επειδή όπως υποστηρίζουν τα χρήματα χρησιμοποιήθηκαν για παράνομη εξαγωγή κεφαλαίων στην Δύση προς όφελος στελεχών της γνωστής νομενκλατούρας.

Ύστερα από σειρά αποτυχημένων επιχειρηματικών ανοιγμάτων στην Ρωσία του Γέλτσιν (τηλεπικοινωνίες, καρ-

Στο έγγραφο αυτό ο Φιόντοροφ της NSF ζητά από τον διευθυντή της SECTRO να διοχετεύσει παραπέρα τα 15.000.000 δολάρια.

τοτηλέφωνα κ.ά.) κάποια στιγμή ο Κόκκαλης έριξε το βάρος του στο ρωσικό LOTTO SYSTEM, επειδή η λειτουργία του προϋπόθετε ένα εξαιρετικά μεγάλο αριθμό από τα γνωστά «μηχανάκια» τα οποία φυσικά και κατά πάγια τακτική θα αναλάμβανε να προμηθεύσει ο ίδιος. Προχώρησε έτσι στην πρόσληψη ως «συνεργατών» ενός μεγάλου αριθμού τρωκτικών της μετακομμουνιστικής ρωσικής οικονομίας και στη δημιουργία ενός ιστού εταιρειών που θα διευκόλυνε τα σχέδια του.

Στους συνεργάτες του συμπεριλαμβάνονταν ονόματα όπως: Ο κύριος επιχειρηματίας Μάρκος Σιαπάνης, γνωστός του Σ. Κόκκαλη από τα φοιτητικά του χρόνια στο Πανεπιστήμιο Λεμονόσοφ της Μόσχας, ο οποίος σήμερα ούτε ν' ακούσει δεν θέλει το όνομα Κόκκαλης. Ο Βιτάριν Σμυρνώφ, παλαιός ολυμπιονίκης, αντιπρόεδρος της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής και μεγαλοεπενδυτής ξαφνικά στην Κύπρο μέσω Κόκκαλη και Σιαπάνη. Ο Μπόρις Φιόν-

τοροβ, «αφεντικό» κάποτε της National Sports' Foundation, ο οποίος μπλέχτηκε τόσο πολύ στις κομίνες που αφού τον πυροβόλησαν και τον μαχαίρωσαν, αναγκάστηκε να φυγαδευτεί στο εξωτερικό. Ο Σαμίλ Ταρπίσεβ, μυστικοσύμβουλος του Γέλτσιν και προπονητής του στο.. τένις, ο οποίος πιάστηκε κάποτε στα πιάσα και εκδιώχθηκε κακίην κακώς. Ο Μπόρις Βινγκάντοβ, πρόεδρος της INKOMBANK, η οποία αντιμετώπισε τέτοιοι πόλεμοι που αναγκάστηκε τελικά να κλείσει.

Η σύνθεση της ομάδας προκαθόριζε και την έκβαση του παιχνιδιού. Έτσι, προαισθανόμενος την αποτυχία, ο Κόκκαλης προσπάθησε να απαγκιστρωθεί μεταβιβάζοντας δικαιώματα από εταιρεία σε εταιρεία, αλλά τελικά δεν τα κατάφερε. Σήμερα αντιμετωπίζει την αγωγή της National Sports' Foundation εναντίον της SECTRO, την οποία αν χάσει, αν δηλαδή αποδειχθεί η σχέση της τελευταίας μαζί του θα αναγκασθεί να πληρώσει στους Ρώσους πάνω από 15 εκατομμύρια δολάρια. Εκτός των άλλων.

ΚΑΙ ΟΙ ΙΤΑΛΟΙ ΣΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ

Τις ίδιες ημέρες οι πολύπαθες ελληνικές τηλεπικοινωνίες δεχόντουσαν κι άλλο πλήγμα. Σύμφωνα με δημοσίευμα της ιταλικής *Republica* κατά την εξαγορά του 49% των μετοχών του τηλεπικοινωνιακού οργανισμού της Σερβίας από την Telecom Italia και τον δικό μας ΟΤΕ 31,5 εκατομμύρια μάρκα διοχετεύθηκαν με τραπεζικές ταχυδακτυλουργίες ως «μίζες» σε διάφορους εμπλεκόμενους στην υπόθεση. Σύμφωνα με όσα έχουν γίνει γνωστά μέχρι στιγμής, η υπόθεση έχει ως εξής:

Ρόλο χρηματοοικονομικού συμβούλου του Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς στην υπόθεση είχε αναλάβει η βρετανική τράπεζα NatWest, εκπροσωπούμενη από τον γνωστό Ντάγκλας Χερντ. Σύμφωνα με την ιταλική εφημερίδα κάποια στιγμή ο Χερντ συμφώνησε με τον πρώ-

Ονόματα δεν έχουν εξακριβωθεί μέχρι τώρα, αν και στην Ιταλία ακούγονται κάποια ονόματα υψηλά ισταμένων, οι

06/06 '88 17:42 ②

--- STUDS 888 ②02.02

ASSIGNMENT AGREEMENT

1. NON ASSIGNMENT AGREEMENT made and entered into as of the 15-th day of May 1976 by and between:

- ELECTRO S.A.**, a Swiss company having its registered office in Rue Vespérale No 11 Bis-1204 Geneva, Switzerland (hereinafter called the "Assignee"), duly represented by its Director Mr. J. Meyer of the first part and
- NIOS Holdings Limited**, a Cypriot company having its registered office on at the Tower House (2nd Floor), 14, Byron Ave., P.O. Box 1341, in Nicosia, Cyprus (hereinafter called the "Assignor"), duly represented by its Director Mr. Nikos Athanasiou of the second part and
- "NATIONAL SPORTS FOUNDATION OF RUSSIA"**, an organization operating according to its statute and the Russian legislation, having its registered office at 5, Leningradskoye Shosse in Moscow, Russia (hereinafter called "NSF"), duly represented by its General Director Mr. Alexander Potemkin of the third part.

WITNESSETH

IN WITNESS

(A) the Assignor and NSF have entered into a contract dated 1st June 1991 (hereinafter called the "Contract"), a copy of which is attached hereto and marked Exhibit 1,

(B) the Assignee wishes to transfer and assign the Contract to the Assignee and the latter wishes to accept the transfer and assignment thereof and agree to perform any and all obligations of the Assignor under the Contract,

(C) after having examined the complete technical and financial status of the Assignee, NSF is willing to transfer and agree to and accept such assignment subject to the provisions herein contained.

NOW, THEREFORE, in manifestation of the premises and the conditions hereinbefore set forth the parties hereto have agreed as follows:

οποίοι κατά τα άλλα είχαν διακριθεί για τις προσπάθειές τους προς εκτόνωση της σερβικής κρίσης. Σε κάθε περίπτωση θεωρείται ήδη βέβαιο ότι η κυβέρνηση Σημίτη θα αναγκασθεί αργά ή γρήγορα να εξηγήσει πού ακριβώς πήγαν τα 12,4 εκατομμύρια μάρκα, που αντιστοιχούν στην ελληνική συμμετοχή στην υπόθεση που αποκάλυψε η *Repubblica*.

Σε κάθε περίπτωση το νέο «αστέρι» της διαπλοκολογίας και της τηλεθέασης προβλέπουμε ότι θα είναι τα διεθνή «πλυντήρια χρήματος», ένας τομέας όπου επιτέλους η ελληνική πρωτοβουλία στα Βαλκάνια και την πρώην ΕΣΣΔ διακρίθηκε.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΗΣΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ SCRIPTA

Σ Υ Γ Χ Ρ Ο Ν Ο Μ Υ Θ Ι Σ Τ Ο Ρ Η Μ Α

ΤΟΥΡΜΠΙΕΡΝ ΣΕΒΕ ΦΛΕΓΟΜΑΙ

Μετάφραση: ΓΡΗΓ. Ν. ΚΟΝΔΥΛΗΣ

Ο Σέβε έχει γλώσσα, ταμπεραμέντο και καλλιτεχνική φαντασία – ιδιότητες που τον καθιστούν ικανό να φέρει εις πέρας την ταύτισή του με τον Μαγιακόφσκι. Το λιγότερο που μπορώ να πω είναι: εντυπωσιακό!

Aftonbladet

Έξοχος αφηγητικός ρεαλισμός, ευέλικτη πρόζα, φαντασία, χρώματα και διασκεδαστικοί συνδυασμοί!

Dagens Nyheter

SCRIPTA

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 10 • ΑΘΗΝΑ 10680 • ΤΗΛ.: 3616.528 • FAX: 3616.529

ΟΝΕ; Ω, όχι!

Η ονομαστική σύγκλιση αναφέρεται στην δημοσιονομική σταθερότητα, στην ισορροπία των εξωτερικών συναλλαγών και στην ισορροπία τιμών.

Η πραγματική σύγκλιση αναφέρεται στην σταθερότητα του βιοτικού επιπέδου, στην μείωση της ανεργίας και στην αύξηση της παραγωγικότητας.

Όταν το οικονομικό επιτελείο της κυβέρνησης είχε ξεκινήσει τον «αγώνα» για την οικονομική σύγκλιση και την είσοδό μας στην ΟΝΕ, είχε υποσχεθεί ανάπτυξη της οικονομίας όχι μόνο σε ονομαστικά μεγέθη αλλά και σε πραγματικά. Και βέβαια, αφού εθεωρείτο και διαφημίστηκε ως εθνική προσπάθεια, απαιτούσε θυσίες από όλους. Τώρα πλέον που επετεύχθη αυτός ο στόχος

Η σύγκλιση στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα αναφέρεται πρωταρχικά σε δυο τομείς που η επιτυχής προσέγγισή τους έχει αποφασιστική σημασία για τη συνοχή της σε οικονομικό βασικά επίπεδο αλλά και σε κοινωνικό. Ο πρώτος τομέας παραπέμπει στην ονομαστική σύγκλιση και ο δεύτερος στην πραγματική.

ας συγκρίνουμε τις μεταβολές που παρουσιάζει η ελληνική οικονομία την τελευταία τριακονταετία.

Στον Πίνακα 1 φαίνεται καθαρά η μονόπλευρη αφαίμαξη των μισθωτών και των συνταξιούχων σε τέτοιο βαθμό, ώστε η συμμετοχή τους στα φορολογικά βάρη να αγγίζει το ποσοστό του 60% έναντι 27% το 1960. Τα εκάστοτε οικονομικά επιτελεία ακολουθώντας το

Ποσοστά % συμμετοχής των διαφόρων ομάδων στα φορολογικά βάρη						
	ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΕΣ	ΕΜΠΟΡΟΙ - ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΙ	ΓΕΩΡΓΟΙ	ΜΙΣΘΩΤΟΙ	ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ	ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ
1970	9,2	40,2	0,1	22,6	12,7	13,1
1975	5,4	28,5	0,2	37,8	12,4	13,9
1980	5,7	27,2	0,1	38,2	12,6	15,6
1985	4,8	21,6	0,2	49,2	8,5	17,7
1990	4,9	25,7	0,3	43,7	11,3	16,8
1995	5,2	25,1	1,2	40,7	11,7	15,8
2000*	4,7	16,7	1,5	54,1	14,9	7,1

Πηγή : Στοιχεία Υπουργείου Οικονομικών

* Στατιστικές Εκτιμήσεις

μονεταριστικό οικονομικό σύστημα (μείωση πληθωρισμού με αντίστοιχη μείωση της κατανάλωσης που επιτυγχάνεται με πάγωμα μισθών) έριξαν ολοκληρωτικά το βάρος των θυσιών για την πολυθρύλητη ένταξη της χώρας στις προαναφερθείσες κοινωνικές τάξεις.

Στον Πίνακα 2 παρουσιάζεται η αντιστοιχία στην εξέλιξη των πραγματικών αμοιβών όσον αφορά στην Ελλάδα και τον μέσο όρο (μ.ο.) της Ε.Ε. Παρατηρούμε ότι το έτος 1986 ήταν καταστροφικό για τους εργαζόμενους, αφού είχαμε μείωση κατά 7,7%, αποτέλεσμα της ανεξέλεγκτης δημοσιονομικής πολιτικής των προηγούμενων ετών. Το ίδιο σκληρή ήταν και η τριετία 1990-1993 με μείωση που άγγιξε σωρευτικά το 20%.

Εξέλιξη των πραγματικών μισθών (1971-2000)

Χώρες	1971-80	1986	1981-90	1991	1992	1993	1991-00*
Ελλάδα	4,4	-7,7	1,2	-1,4	-4,5	-4,4	0,2
Μ.ο. ΕΕ	3,5	2,9	1,2	1,6	1,9	0,2	1,3

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat

* Στατιστικές Εκτιμήσεις

Άραγε είναι τυχαίο ότι το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας (1,7%) κατεγράφη το 1977 και το υψηλότερο (12,4%) σήμερα;

Είναι τυχαίο ότι το 25% του ελληνικού πληθυσμού ζει κάτω από τα όρια της φτώχειας;

Είναι τυχαίο ότι την τελευταία τριετία οι μεγάλες επιχειρήσεις έχουν αυξήσει κατά 200% τα κέρδη τους από το συνεχιζόμενο πάγωμα των μισθών και την αντίστοιχη αύξηση των τιμών που πολλές φορές είναι ανεξέλεγκτη;

Βέβαια έχουμε καταφέρει να μειώσουμε τα επιτόκια χορηγήσεως (μακροπρόθεσμα-βραχυπρόθεσμα) προς τις επιχειρήσεις με αντίστοιχη απαξίωση των επιτοκίων καταθέσεων, γεγονός που προτρέπει προς άλλες διεξόδους εκμετάλλευσης του αποταμιευτικού κεφαλαίου, βλ. ΧΑΑ, με τις γνωστές σε όλους συνέπειες.

Επιτόκια στην Ελλάδα και στην Ευρώπη %

Χώρες	Επιτόκια καταθέσεων	Επιτόκια χορηγήσεων προς επιχ/σεις	Επιτόκια Κατ/τικών	Επιτόκια Στεγ/ικών
Ελλάδα	4,7	9,5	14,7	8,1
ΕΕ	4,0	6,4	10,20	6,5

Δεν ξέρω αν αντιλαμβάνεται ο απλός πολίτης τι σημαίνει μείωση του δημόσιου χρέους, του επιτοκίου δανεισμού, τιθάσευση του πληθωρισμού ή βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου. Αντιλαμβάνεται όμως πολύ καλά τι σημαίνει πάγωμα μισθών, αύξηση ανεργίας, φορολογίας, δείκτες οι οποίοι αμφιβάλλω αν θα τεθούν ποτέ ως προϋποθέσεις σε οποιαδήποτε οικονομική σύγκλιση.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΠΑΝΤΑΖΑΤΟΣ

μουσικός λόγος

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

μουσικός λόγος

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΑ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΤΟΜΟΣ Α' • 2000
Τ Ε Υ Χ Ο Σ 2

ΑΡΘΡΑ: Πύρρος Μπαμίας • *Psalmi ad vesperas* (1694) του Γιόχαννι Ραόλο
Cuiuslibet • Μιχάλης Λαπιδάκης • το κολλάζ στη μουσική: η χρήση «δανεισμένων»
υλικού στη μουσική δημιουργία • Αναστασία Γεωργιάκη • πρωτεύουσες μεταμορφώ-
σεις της συνθετικής τραγουδιστής φωνής στη σύγχρονη μουσική έρευνα και δη-
μιουργία • Κωστής Δεμερτζής • γλωσσολογικά μοντέλα στη μουσική ανάλυση •
Χάρης Ξανθουδάκης • ο J. S. με τον τρόπο του Γ. Λ. / ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ ΓΙΑΝΝΗ
ΧΡΗΣΤΟΥ • ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ • ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΒΑΦΗ
(α' δημοσίευση) / ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΑΙ ΟΡΟΛΟΠΙΑ: OSB hugo gaisser -ιταλο-ελληνικά εκ-
κλησιαστικά μέλη / ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΡΕΥΝΑ: *ingremuln*: Μ. Ζούνιας, μουσικοκριτικές /
ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ: Ζώλη Α. Παπαδοπούλου • Πάνος Βλαχόπουλος • Κωστής Δεμερτζής

Ε Κ Δ Ο Σ Ε Ι Σ Ν Ε Φ Ε Λ Η

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΤΟ 2^ο ΤΕΥΧΟΣ

Στην πλούσια ύλη του συναντάμε: αφιέρωμα στον *Γιάννη Χρήστου*, ανέκδοτη αλληλογραφία του *Δημήτρη Μητρόπουλου* και *Κωνσταντίνου Καβάφη*, μελέτες και άρθρα των *Πύρρου Μπαμίας*, *Μιχάλη Λαπιδάκη*, *Αναστασίας Γεωργιάκη*, *Κωστή Δεμερτζή*, *Χάρη Ξανθουδάκη* κ.ά.

Επίσης πλήρη και κατατοπιστική εικόνα της σημερινής μουσικής πραγματικότητας στη χώρα μας και διεθνώς με *ανταποκρίσεις*, *βιβλιοκριτικές*, *κριτικές δίσκων*, *νέους τίτλους* κ.ά.

Ένα μοναδικό περιοδικό στην υπηρεσία της καλής μουσικής.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 • ΑΘΗΝΑ 10680

ΤΗΛ. 3607.744 • FAX 3623.093

E-mail: nefeli-p@otenet.gr • www: nefeli-books.gr

'Όταν φωρώνται οι υπουργοί

φωρώνται = συλλαμβάνομαι επ' αυτοφώρω

Προς τιμήν του ο Σημίτης είχε κρατήσει αποστάσεις από τον Παπανδρέου της περιόδου των διώξεων για την υπόθεση Κοσκωτά. Ήταν η εποχή που ανέδειξε το περίφημο Περιβάλλον Παπανδρέου και ιδιαίτερα την Ομάδα Νομοτεχνικής Υποστήριξης που περιλάμβανε και τον προεξάρχοντα σημερινό Αναθεωρητή του Συντάγματος Ευάγγελο Βενιζέλο. Επίσης προς τιμήν του ο Σημίτης από την αρχή της ανάληψης των πρωθυπουργικών του καθηκόντων κήρυξε τον πόλεμο κατά της αρπαχτής.

Με τέτοιο αγωνιστικό παρελθόν κατά της διαφθοράς είναι απορίας άξιον πώς ο πρωθυπουργός αφήνει να συγυρίζεται τουλάχιστον επί το ανοητότερο, αν όχι επί το σκοπιμότερο, το άρθρο 86 περί ευθύνης υπουργών. Προτείνεται αυξημένη πλειοψηφία στην Βουλή για την προανάκριση υπουργών. Επιπλέον, το σημαντικότερο, και η παραπομπή των συμμετόχων θα αποφασίζεται με την ίδια πλειοψηφία.

Η εξέλιξη αυτή οδηγεί τους πατέρες του Έθνους στο απόλυτο απυρόβλητο από την Δικαιοσύνη. Φερ' ειπείν για την περίπτωση της δωροληψίας, του πιο κοινού αδικήματος που απαντά στην πολιτική, ο υπουργός δεν μπορεί πλέον να παραπεμφθεί αν δεν φωραθεί κλέπτων, μια εντελώς γελοία προοπτική, την εποχή των υπεράκτιων εταιρειών, των ελβετικών λογαριασμών και, κυρίως, των ταμιών, ήτοι των ανθρώπων εμπιστοσύνης των υπουργών.

Αν με την σκοπούμενη αναθεώρηση του άρθρου 86 αναβίωνε ως θεωρητικό πείραμα η υπόθεση Κοσκωτά στην Βουλή του 1989 τότε, σύμφωνα με την ψηφοφορία, ούτε ο Κουτσόγιωργας θα παρεπέμπετο παρ' όλο που βρέθηκαν σε λογαριασμό του τα 2 εκατομ. δολάρια. Η Βουλή, στην Ολιβερή μειοψηφία που πάει τώρα να καθοριστεί, ασφαλώς θα δεχόταν τις αστείες εξηγήσεις του Κουτσόγιωργα για άνοιγμα σπουδαστικού λογαριασμού.

Το μόνο κέρδος που αποκομίσαμε εμείς οι απλοί πολίτες από την συζήτη-

ση του άρθρου 86, ήταν η αναμόχλευση του σκανδάλου Κοσκωτά με ενδιαφέρουσες ανταλλαγές σχετικά με την νομική και ηθική βάση της παραπομπής του Ανδρέα Παπανδρέου. Ο Βαρβιτσιώτης αποκάλυψε ότι τόσο ο ίδιος όσο και ο Καραμανλής ήταν αντίθετος με την παραπομπή Παπανδρέου. Ο Μητσοτάκης το διέψευσε. Ίσως δεν είναι ο καταλληλότερος για μια έγκυρη διάψευση δεδομένου ότι είχε συμφέρον από την παραπομπή Παπανδρέου, αλλά ο Βαρβιτσιώτης παραγνωρίζει τις πύρινες αγορεύσεις διαφόρων συναδέλφων του, ίσως και την δική του, και πάντως τον καταπέλτη εναντίον Παπανδρέου του Λεωνίδα Κύρκου.

Ας σημειωθεί ότι αυτή δεν είναι η μόνη διαφοροποίηση Μητσοτάκη-Βαρβιτσιώτη σχετικά με την αντίληψη γεγονότων και ίσως η προγενέστερη φωτίζει την παρούσα: Το καλοκαίρι του 1999 όταν είχε ξεσπάσει το σκάνδαλο με τις προμήθειες της Λίτον –ακόμα τώρα στην προανάκριση εννοείται– ο Μητσοτάκης όχι απλώς διέψευσε αλλά άδειασε τον Βαρβιτσιώτη, που ισχυριζόταν ότι δεν είχε την αρμοδιότητα αυτών των προμηθειών, με τον πιο δηλητηριώδη τρόπο: απλώς κυκλοφορώντας την σχετική απόφαση.

Επ' ευκαιρία αποτολμάται μια ακολουθία ερωτημάτων προς συνταγματολόγους και άλλους ειδικούς: Αν στην προανάκριση οι τέσσερις παραλήπτες της προμήθειας ομολογήσουν ότι έδωσαν τα λεφτά σε υπουργούς αλλά ο ισχυρισμός τους παρουσιαστεί με τρόπο σκόπιμα όχι απόλυτα αποτελεσματικό, τότε οι πολιτικοί θα απαλλαγούν μέσω της μειοψηφίας της Βουλής κατά το αναθεωρημένο άρθρο 86 ελλείψει ισχυρών ενδείξεων; Και αν ναι, τότε θα συνεχίσει η δίωξη για τους αρχικούς παραλήπτες; Και αν κατά την διεξαγωγή της δίκης πεισθούν οι δικαστές ότι πράγματι πλήρωσαν υπουργούς, τότε θα απαλλαγούν επειδή είχε αποφασίσει η Βουλή να μην παραπέμψει τους υπουργούς;

Με τον προβληματισμό περί ευθύνης υπουργών ανακύπτει μια ιδέα, που είχε

υποστηρίχτει παλιότερα από τις στήλες του *Αντί*, για το απολύτως ανεύθυνο των υπουργών και ιδίως του πρωθυπουργού και το απολύτως υπεύθυνο των συμμετόχων, δημοσίων λειτουργών, όχι μόνο των μονίμων, αλλά ακόμα και υπουργικών συμβούλων με σύμβαση έργου (βλ. «Προ του τέλους» 24/3/1989 και «Η εν πολλαίς αμφιβολίαις περιπεσούσα χώρα» 13/12/91).

Η εμπειρία του σκανδάλου Κοσκωτά μας edίδαξε όχι μόνο ότι δεν τελεσφορούν δίκες πολιτικών, αλλά αντίθετα ότι διακυβεύουν το κύρος της Δικαιοσύνης. Τι άλλο από εμπαιγμός της απόφασης του Ειδικού Δικαστηρίου για τον Τσοβόλα ήταν η τελετουργία των αλληπάλληλων παραιτήσεων των επιλαχόντων βουλευτών;

Προς την ίδια κατεύθυνση των επιχειρημάτων για το ανεύθυνο των πολιτικών είναι και το σοφό 7-6 της αθώωσης Παπανδρέου. Η απόφαση γλύτωσε την χώρα από δεινά όσο και αν με αυτήν οπλίζονται οι λαϊκιστές και αναφέρονται «... στο βρώμικο '89 που έσυρε στο εδώλιο τον τότε πρωθυπουργό και μια ολόκληρη παράταξη... στην άθλια παραπομπή... για την σπύλωση ενός ηγέτη και τον διασυρμό ενός κόμματος...» (αποσπάσματα από το κύριο άρθρο των *Νέων* της 17/2/2001).

ΣΤΕΛΙΟΣ Π. ΚΑΦΑΝΤΑΡΗΣ

Γνωστά θέματα...

Και ήρθε λοιπόν η στιγμή που αποκαλύφθηκε το συμβάν. Τα θέματα που θα καλούνταν να λύσουν στις εξετάσεις οι φοιτητές του τμήματος Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Τεχνολογίας Υπολογιστών ήταν γνωστά πριν από την εξέταση σε κάποιους φοιτητές. Κάποιος μεταπτυχιακός, κάποιος από το εκτυπωτικό κέντρο, ο καθηγητής ίσως ισχυριστούν κάποιοι, έκανε τη λαδιά και πήρε τη δισκέτα με τα θέματα και την πάσαρε σε μέλλοντες εξεταζόμενους.

Τρανή απόδειξη ότι το σύστημα της Παιδείας νοσεί. Και έγινε τελικά η αποκάλυψη. Και τι έγινε ρωτάω εγώ; Και τι θα συμβεί στο τέλος τέλος; Κανείς δε θα τιμωρηθεί –ως συνήθως– και κανείς δε θα αυτοτιμωρηθεί για το κοινό καλό.

Μήπως όμως η αποκάλυψη για τους Ηλεκτρολόγους, το Πανεπιστήμιο της Πάτρας, για τα πανεπιστήμια όλης της χώρας είναι κάτι διαφορετικό που περνά μπροστά από τα μάτια μας και δεν το βλέπουμε; Το πρόβλημα δεν είναι μόνο το γεγονός ότι κάποιος πάσαρε τα θέματα για να οικονομήσει ή απλά τα έδωσε σε ένα φίλο και ακολούθησε η γνωστή αλυσίδα. Το θέμα είναι το γιατί φτάνουν οι φοιτητές να πληρώσουν για έτοιμα θέματα και γιατί τα συγκεκριμένα θέματα είναι ανάρπαστα. Πιστεύει κανείς ότι σε ένα μάθημα όπως τα αγγλικά που διδάσκονται στα πανεπιστήμια ή κάποιο άλλο εύκολο μάθημα θα γινόταν αυτό; Όχι βέβαια. Τι πρέπει λοιπόν να κάνουμε; Να γίνουν όλα τα θέματα εύκολα ώστε να μην τα κλέβουν κάποιοι; Μα αναρωτήθηκε κανείς γιατί τα θέματα είναι δύσκολα; Είναι χαζοί οι έλληνες φοιτητές και δεν καταλαβαίνουν; Είναι τεμπέληδες και δεν διαβάζουν όπως οι πατέρες τους δεν δουλεύουν στις δημόσιες υπηρεσίες; Όχι, τα θέματα είναι δύσκολα γιατί αυτή είναι η γραμμή που ακολουθεί το υπουργείο και οφείλουν να την ακολουθήσουν και τα πανεπιστήμια. Ανεβάζουν το επίπεδο δυσκολίας των εξετάσεων ακόμα και σε εύκολα φαινομενικά μαθήματα γιατί δεν μπορεί να τελειώνουν όλοι το πανεπιστήμιο. Σκεφθείτε ότι πριν από 6 χρόνια στο Τμήμα Ηλεκτρολόγων της Πάτρας έμπαιναν 150 φοιτητές, φέτος μπήκαν 340 και του χρόνου θα μπουν 500!!! Πού θα απορροφηθούν όλοι αυτοί; Κατά τα άλλα οι αίθουσες παραμένουν

ασφυκτικά οι ίδιες, τα αμφιθέατρα δε χωρούν πια τους φοιτητές στην παράδοση και τα εργαστήρια δεν αντέχουν να εκπαιδεύσουν ποιοτικά τόσους πολλούς φοιτητές γιατί απλούστατα δεν υπάρχει εξοπλισμός και προσωπικό. Οι καθηγητές είναι πολλές φορές ανίκανοι να κάνουν μάθημα γιατί απλούστατα δεν είναι εκπαιδευτικοί οι άνθρωποι, είναι εργολάβοι. Απομυζούν όσα χρήματα μπορούν από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τρέχουν να προλάβουν να παραδώσουν τα προγράμματα που έχουν αναλάβει. Πού καιρός για διδασκαλία; Υπάρχουν καθηγητές που δεν έχουν πατήσει ούτε ώρα το πόδι τους για παράδοση του μαθήματος που έχουν αναλάβει, κι όμως πληρώνονται το μισό και βάλε εκατομμυριάκι τους κανονικά, τσεπώνοντας και τα φράγκα από τα προγράμματα της ΕΕ. Γιατί άραγε τα θέματα των διπλωματικών είναι από πριν δεδομένα και δεν μπορεί κάποιος φοιτητής να ζητήσει κάτι που του αρέσει και έχει ενδιαφέρον. Βγαίνει μια ανακοίνωση από τον κάθε καθηγητή και λέει: Τα θέματα των διπλωματικών εργασιών είναι αυτά «α,β,γ,...», διαλέξτε ποιο σας ταιριάζει. Βάζουν τους φοιτητές να κάνουν την διπλωματική τους μέσω των ΕΠΕΑΕΚ και δεν τους δίνουν φράγκο, ή τους πετάνε 60.000 το μήνα για δουλειά που όταν τελειώσει αυτοί θα τσεπώσουν εκατομμύρια.

Και μια που είπαμε για ΕΠΕΑΕΚ και Ηλεκτρολόγους στην Πάτρα, μήπως θα πρέπει να σκεφτούμε ποιους βάζουν υπεύθυνους των ΕΠΕΑΕΚ στους Ηλε-

κτρολόγους Μηχανικούς; Έχουν σχέση με τους ημέτερους και το ΠΑΣΟΚ; Ας πάει κάποιος φοιτητής να ζητήσει πληροφορίες ή πρόγραμμα να συμμετάσχει. Θα του πουν ότι δεν υπάρχει τίποτα και να περάσει αργότερα. Σε ποιον θα δίνουν τα προγράμματα; Μπορείτε να δείτε τους καταλόγους των ατόμων που έχουν συμμετάσχει σε αυτά τα προγράμματα και θα με θυμηθείτε. Κι αν θα βγεί κάποιος να διαφεύσει αυτά που διαβάζετε και να πει ότι όποιος τα λέει αυτά να βγει να τα πει επώνυμα, εγώ σας λέω να πάτε να ρωτήσετε όλους τους φοιτητές του Τμήματος των Ηλεκτρολόγων κι όλους αυτούς που έχουν παραπεμφθεί στο άγνωστο μέλλον. Θα δηλώσουν επώνυμα την αγανάκτησή τους ευχαρίστως.

Βρωμιές συνέχεια... Γραφείο Διεθνών Σχέσεων Πανεπιστημίου Πατρών. Το χρόνο που μας πέρασε υπήρξε ένα πρόγραμμα στα πλαίσια του Έντερεγκ, συνεργασίας Ελλάδας-Ιταλίας, με κάποια επιδοτούμενα μαθήματα ιταλικής γλώσσας (πάνω από 500.000δρχ ανά άτομο), καθώς και κάποιες ημέρες (15 αν δεν κάνω λάθος) με όλα τα έξοδα πληρωμένα στην Ιταλία για καλύτερη γνωριμία με τη γλώσσα και τον πολιτισμό της. Ακούγεται όμορφο, μα έλα που έγινε γνωστό μόνο αφού είχαν κλείσει όλες οι θέσεις, και τα άτομα που το παρακολούθησαν ήταν πάλι συγκεκριμένα, με συγκεκριμένες γνωριμίες. Ελέγξτε κι εκεί τους καταλόγους. Δε φτάνει όμως μόνο αυτό. Φτάνουμε στη φετινή χρονιά που το ΙΝΤΕΡΕΓΚ ΙΙΙ λαμβάνει χώρα και γίνονται διάφορες προτάσεις από τις νομαρχίες, τις περιφέρειες, τα πανεπιστήμια και άλλους φορείς. Κάποιοι φοιτητές που είχαν μάθει για το περσινό πρόγραμμα, πηγαίνουν συνέχεια στο γραφείο Διεθνών Σχέσεων και ρωτούν γι' αυτό. Η απάντηση είναι ως συνήθως: «δεν έχει οριστικοποιηθεί η πρόταση και δεν μας έχουν στείλει ανακοίνωση, περάστε σε κάνα μήνα». Περνάει ο καιρός και πάει ξανά ένας φοιτητής να ρωτήσει. Του λένε λοιπόν πως έχει βγει ανακοίνωση στη γραμματεία της κάθε σχολής. Πάει ο ταλαίπωρος και βλέπει ότι η ημερομηνία υποβολής αιτήσεων έχει λήξει εδώ και 15 ημέρες!!! Δεν ντρέπονται λέω εγώ.

Πάντως η αλήθεια είναι ότι τώρα ανιάσανα.

Ένας αγανακτισμένος φοβισμένος πολίτης

Ένας Όμηρος

ή, αν προτιμάτε, Ο Ναυαγός
όχι όμως με τον Τομ Χανκς
αλλά με τον Κώστα Σημίτη

Θυμάστε το παλιό ιρλανδέζικο θεατρικό δράμα Ένας όμηρος του Μπρένταμ Μπήαν με την εξάισια μουσική του Μίκι (του μουσικού, όχι του ποιητή που εσχάτως παρουσιάζουν στα μέγαρα στίχους του διάφορες νερουλίτες); Έναν τέτοιο «όμηρο» μου θυμίζει ο πρωθυπουργός της χώρας. Όμηρος των διαπλεκομένων, των εύθραυστων κομματικών ισορροπιών της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής, των ΗΠΑ, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και όλων όσων επιτρέψαμε να έχουμε καθοριστική άποψη για τη χώρα μας ημών αδόντων. Ο κ. Σημίτης δεν έχει άστρο. Η πολιτική του αυτόματου πιλότου δεν παράγει πια πολιτική.

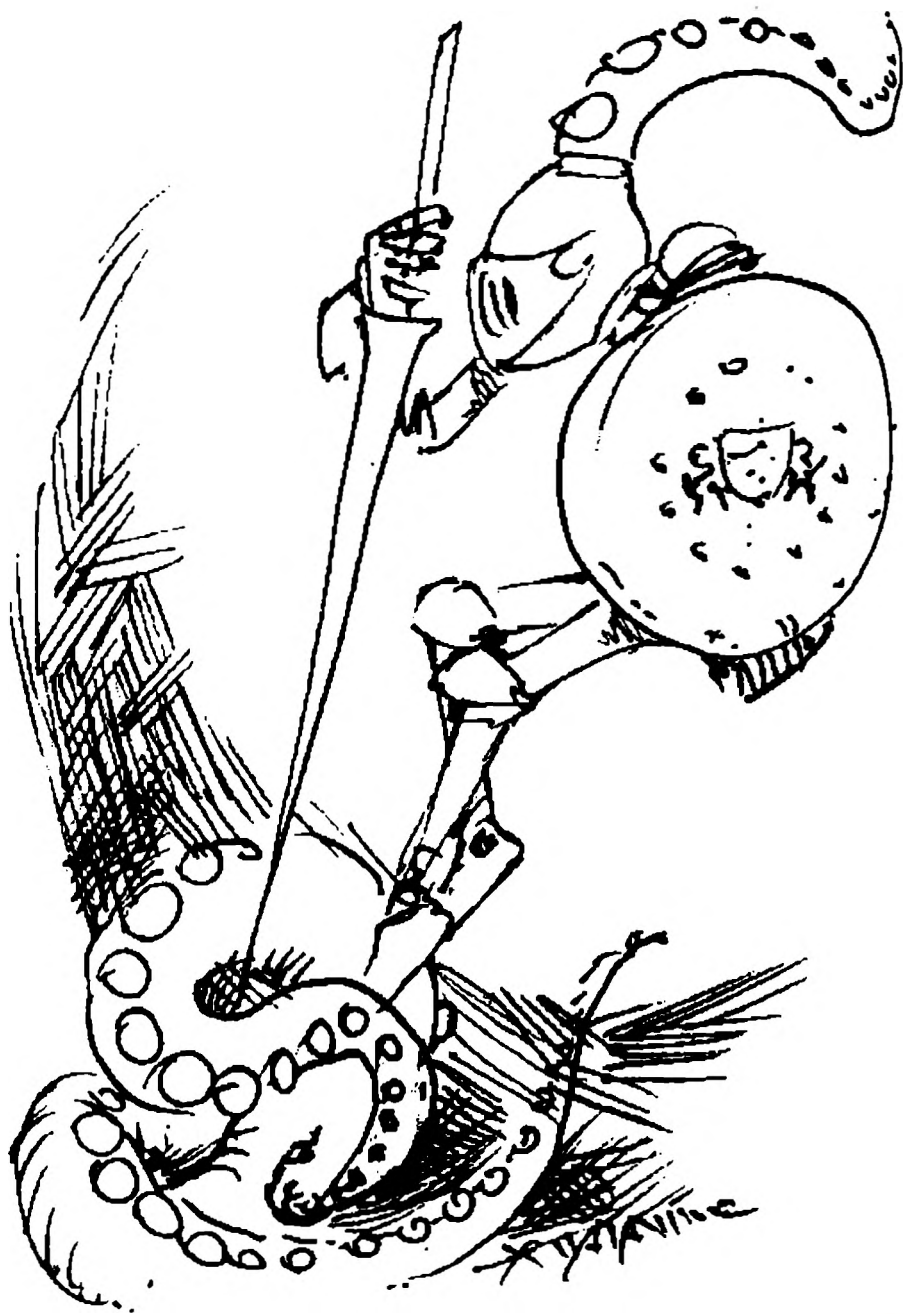
Όπως θάλεγε ο Σεφέρης:

Η βάρκα γράφει κύκλους

Κι ούτε ένας γλάρος...

Μόνο κάτι σαρκοβόρα πτηνά υπερίπτανται της τελματωμένης κυβέρνησης ζητώντας κι άλλα: σε είδος, σε χρήμα, σε εθνική κυριαρχία, σε κρατική αξιοπιστία, σε σκληρή ή μαλακή χρηματοπιστωτική μονέδα, σε ανθρώπινο υλικό. Κανείς δεν ξέρει τι κρύβουν τα παιχνίδια των ισχυρών στον τόπο εφόσον οι Αμερικανοί αποφάσισαν να χρησιμοποιήσουν την Ελλάδα ως πολιορκητικό κριό στην Βαλκανική, στην Ανατολική Μεσόγειο και βέβαια στα πετρέλαια του Αιγαίου. Η ελληνική κυβέρνηση χρόνο με το χρόνο μοιάζει να έχει όλο και λιγότερη ουσιαστική εξουσία και οι συνεδριάσεις της τείνουν να θυμίζουν κλαμπ υπερήλικων που αλληλοενημερώνονται περί της πορείας του σακχάρου ενός εκάστου και που αλληλοϋποβλέπονται σε σχέση με την ευτραφή νοσοκόμα που τους περιποιείται. Οι αποφάσεις όμως παίρνονται αλλού και η ομάδα που ασκεί, τύποις, την εξουσία αυτή τη στιγμή αρκείται σε λόγο διεκπεραιωτή.

Θα γίνουν οι Ολυμπιακοί Αγώνες στην Ελλάδα; Όλοι απαιτούν οργίλοι «ναί», αλλά για σκεφτείτε ένα ακόμη χτύπημα της «17 Νοέμβρη» και μάλιστα σε σύντομο χρονικό διάστημα; Πόσο μάλλον που είναι πια φανερό ότι η «17 Νοέμβρη» είναι μια επαγγελματική ομάδα που κατευθύνεται από ένα ξένο κέντρο και δρα συστηματικά για ν' αποσταθεροποιήσει όχι το κράτος καθεστώς αλλά τον τόπο. Κι εδώ είναι το μεγάλο ζήτημα. Κι απ' αυτό θα κριθεί αν ο κ. Σημίτης παραμείνει όμηρος των πολυεθνικών που εντέλει θα πραγματοποιήσουν την Ολυμπιάδα, ή αν θα καταστεί γρήγορα ένας ναυα-

γός του κόμματός του και του κράτους γενικότερα. Ο κ. Σημίτης επείγεται να κάνει ανασχηματισμό ώστε να εκτονώσει κάπως τη λαϊκή δυσαρέσκεια -Χ.Α.Α., ανεργία, καθήλωση μισθών και συντάξεων, βάλτωμα των ιδιωτικοποιήσεων, καθυστέρηση των μεγάλων έργων, αγκάθι της Ο.Α., κ.λπ- και να κερδίσει χρόνο εντός και εκτός. Πώς όμως αφού τα βασικά στελέχη παραμένουν ακλόνητα (Λαλιώτης, Άκης, Γιωργάκης, Βάσω, Παπαδόπουλος, Χριστοδουλάκης); Θα κάνει ανασχηματισμό μόνο για ν' αλλάξουν τον Φλωρίδη; Γίνεται να μην μετακινηθεί ο Λαλιώτης η σχεδόν δεκαετής παραμονή του οποίου στο ίδιο υπουργείο συνιστά σκάνδαλο; Και πού θα πάει ο Γιάννος, ο τσοπάνος των χρηματοπιστωτών; Αυτό το σκάκι μοιάζει να καταλήγει σε σαχ. Μια λύση είναι ο Λαλιώτης ν' αναβαθμιστεί σε υπουργό Ολυμπιακών Αγώνων και η Γιάννα να εκπαραθυρωθεί τον Ιούνιο (sic)! Όμως τότε χάλανε οριστικά οι ήδη εύθραυστες σχέσεις του Σημίτη με την Δ.Ο.Ε. Και ο Γιωργάκης; Στην παρούσα συγκυρία θα ήταν πιο επιτυχημένη η Ντόρα ως υπουργός Εξωτερικών. Άλλωστε ο πρωθυπουργός έχει μίαν υποχρέωση στην οικογένεια Μητσοτάκη η οποία κάνει ότι μπορεί για να διαλύσει την Ν.Δ.

Το οξύμωρο μάλιστα είναι πως ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ έχει από παντού προβλήματα πλην της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Εκεί, βλέπετε, ακόμη το σκέφτεται ο κ. Καραμανλής αν πρέπει να δώσει το χέρι του στον κ. Σουφλιά ή όχι. Έτσι όμως δεν βάφονται αυγά. Και δεν αρκεί ο Θεόδωρος

Ρουσόπουλος για την άχαρη δουλειά. Η Ν.Δ. δεν έχει πάγκο. Όταν ο κόσμος βλέπει ποιοι εκπροσωπούν την Ν. Δ. σκέφτεται: «Μα είναι δυνατόν;». Και όμως είναι δυνατόν. Είναι δυνατόν να παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο ο νεαρός Κεφαλογιάννης. Με τέτοια στελέχη όχι μόνον αυγά δεν βάφονται αλλά ούτε καν τα άσπρα μαλλιά του *passe-partout* του κόμματος κ. Παυλόπουλου. Υπό την έννοια αυτή όμηρος μεν ο Σημίτης αλλά και ναυαγός ο Κωστάκης. Και μάλιστα στα ρηχά νερά. Έτσι δικαιούται ο πρώτος να ονειρεύεται την προεδρία της Ε.Ε. το έτος 2005 δηλαδή στην μετά Πρόντι εποχή – και το ΠΑΣΟΚ; Ας μην στριμώχνονται οι δελφίνοι, ιδιαίτερα οι βαρέων βαρών. Η λύση που έχει δρομολογήσει ο Λαμπράκης δεν είναι βέβαια ο Πετράκης Ευθυμίου –στον οποίο επεφύλαξε αρχηγική παρουσίαση, στο προπροκυριακάτικο Βήμα, για να θολώσει τα νερά– ούτε καν ο Αβραμόπουλος που ως Γκαστόνε της πολιτικής θα κερδίζει για αρκετό καιρό ακόμη ώσπου να χάσει οριστικά, αλλά ένα όνομα που πατάει καλά και στον ψυχισμό του κόσμου και στις κομματικές οργανώσεις! Ήδη επ’ αυτού ο κ. Λαλιώτης εργάζεται άοκνα για να στήσει τον δεύτερο μετά τον πρώτο. Αν όλα αυτά σας φαίνονται λίγο κινέζικα αναλογιστείτε τι συνέβη και με την εκλογή του Σημίτη. Μήπως λοιπόν ο Λαλιώτης μετακινηθεί στη γενική γραμματεία του κόμματος και ο Σκανδαλίδης βρεθεί στο ΥΠΠΟ για να το καθαρίσει από τα βενιζέλια σκάνδαλα; Ο κ. Σημίτης νομίζει πάντως ότι έχει ακόμη χαρτιά στο μανίκι του ενώ δεν τα έχει. Απ’ την μια μάζεψε εν μια νυκτί τις δηλώσεις του περί κουρασμένης κυβέρνησης κι απ’ την άλλη δεν μπορεί να μαζέψει τους υπουργούς του απ’ τα μπουζούκια και τις ροζ ιστορίες. Φαίνεται πως οι νύχτες που διανύουμε είναι ιδιαίτερες πονηρές και κοιλοπονάνε. Κι ας δηλώνει η κυρία Λαμπράκη της Πινακοθήκης στον κύριο Πρετεντέρη του Λαμπράκη –μεταξύ μας, όλοι τους του Λαμπράκη είναι– ότι θα εργασθεί μετά του κ. Βενιζέλου του Βου «για έναν πολιτισμό της Αγάπης και της Ειρήνης». Λες και υπάρχουν πολιτισμοί του πολέμου και του μίσους. Αλλά είπαμε: είναι άλλοι που είναι για πνίξιμο κι έχουν καταστήσει τον κ. πρωθυπουργό ναυαγό. Το φαντάζεστε ότι με –παλαιότερη– απόφαση του, ξανά, υπουργού πολιτισμού καταργήθηκε η φοροαπαλλαγή των χορηγιών και συγχρόνως επεβλήθη σχετικός φόρος 20% (sic) με αποτέλεσμα, αφού δεν υπάρχει κίνητρο, να μειωθούν κάθετα οι χορηγίες; Κι έπειτα, σου λέει, εργάζονται για την «Πολιτιστική Ολυμπιάδα»! Άραγε ο πρωθυπουργός δεν βλέπει πως είναι άνθρωποι εντελώς άμουσοι, άσχετοι με το αντικείμενο και προκλητικά αλαζόνες ή κομपाστές της άγνοιάς τους; «Κάτι κουρασμένα παληκάρια» λοιπόν κυβερνάνε, ένας «όμηρος» είναι ο πρωθυπουργός τους και «ναυαγός» είναι η εναλλακτική πρόταση που μας προσφέρει η μειζων αντιπολίτευση.

Αν σ’ όλα αυτά προσμετρήσετε την παροιμιώδη κρατική ανεπάρκεια η οποία φαίνεται από το πόθεν έσχες των δημοσίων υπαλλήλων ως την ασυνεννοησία του υπουργείου Δικαιοσύνης με το αδελφό της Δημόσιας Τάξης, αντιλαμβάνεστε γιατί είμαστε όλοι όμηροι της όποιας επιλογής της υπερατλαντικής δύναμης ή της όποιας νέας «πρωτοβουλίας» της «17 Νοέμβρη». Ούτως ή άλλως αυτές τις μέρες οι επίσημοι ή οι ανεπίσημοι τρομοκράτες δρουν ασύδοτοι.

Π. ΣΤ. ΦΥΣΕΚΗΣ

Βάλτερ Πούχνερ

ΕΙΔΩΛΑ ΚΑΙ ΟΜΟΙΩΜΑΤΑ

Πέντε θεατρολογικά μελετήματα

Ο τόμος συγκεντρώνει πέντε θεατρολογικά μελετήματα, εν μέρει ανέκδοτα ακόμα, από τα τελευταία δύο χρόνια των ερευνητικών μου αναζητήσεων και περιπλανήσεων. Ο συνοδοιπόρος αναγνώστης, που έχει διανύσει μαζί μου, για μερικά χρόνια, οριζόντια και κάθετα, τους δρόμους και τα σταυροδρόμια της ιστορίας του ελληνικού θεάτρου και δράματος, θα παρατηρήσει, πως ο ερευνητικός φακός έχει μετακινηθεί: το μεγαλύτερο μέρος των μελετημάτων αφορά τώρα τις αρχές του 19ου αιώνα, πριν ακόμα από την Ελληνική Επανάσταση.

Τα μελετήματα παρατίθενται σε κάποια χρονολογική σειρά, αρχίζοντας με το κουκλοθέατρο στα Βαλκάνια και φτάνοντας έως το μεταπολεμικό θέατρο, τη δραματουργία του Τερζάκη και του Καμπανέλλη. Οι αναλυτικοί πίνακες των ευρετηρίων, στο τέλος του τόμου, αποσκοπούν στην άνετη χρήση του από μελετητές, σπουδαστές και άλλους ενδιαφερόμενους.

ΒΑΛΤΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ

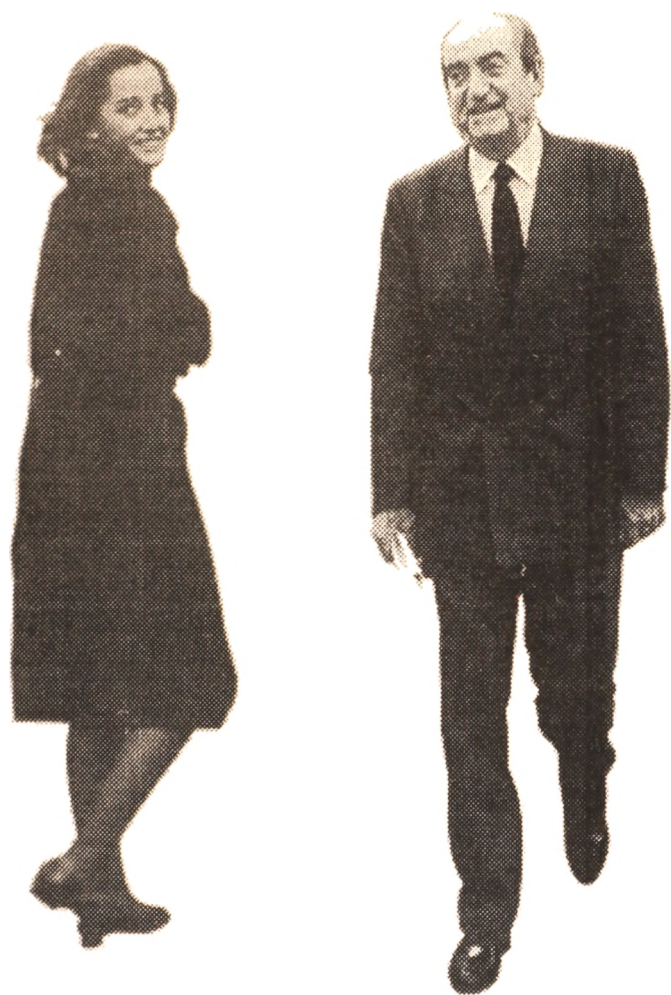
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 • ΑΘΗΝΑ 10680

ΤΗΛ. 3607.744 • FAX 3623.093

E-mail: nefeli-p@otenet.gr • www: nefeli-books.gr

Των Αγίων Κωνσταντίνου και Θεοδώρας

Αυτό το κείμενο ξεκίνησε να γράφεται με τον τίτλο «Αφού δεν μπορέσαμε να τους ρίξουμε εμείς, θα πέσουν μόνοι τους». Ξεκίνησα να γράφω για μια κυβέρνηση που την ξερνάει πια η ίδια η πραγματικότητα, η οποία δεν ανέχεται πλέον καθεστώτα. Που την απολύει η σύγχρονη οικονομία, της οποίας θιασώτης, λάτρης, υπηρέτης και διαχειριστής ήταν το ίδιο το ΠΑΣΟΚ. Μέσα από το αδιέξοδο της ΟΝΕ και των εφιαλτικών προοπτικών της Ολυμπιακής και των Ολυμπιακών η κυβέρνηση έδινε την εικόνα ανθρώπων που βιαστικά γεμίζουν τις βαλίτσες τους με ό,τι πρόχειρο μπορούν ν' αρπάξουν κατά την αποχώρησή τους από την σουίτα του ξενοδοχείου όπου διέμεναν. Ο εξευτελισμός του χρηματιστηρίου, αυτή η αλβανικού μεγέθους πυραμίδα, οι αυτοκτονίες και οι καταστροφές, ήταν μια κλοτσιά στα οπίσθια αυτών που γιγάντωσαν τη φούσκα, παγιδεύοντας μέσα της χιλιάδες ελαφρόμυαλους Έλληνες. Η αποτυχία να συναντήσουν έστω, την κοινωνική ευαισθησία και να συζητήσουν μαζί της τους είχε μετατρέψει σε *personae non gratae* για την πλειοψηφία των μελών της ελληνικής κοινωνίας.

Η μετατροπή της αστυνομίας σε προσωπικό ξενυχτάδικων

και των αστυνομικών σε ερασιτέχνες θρασύδειλους κοτζαμπάσηδες με σκοπό να εξυπηρετηθούν τα μεγάλα και προστατευμένα κυκλώματα, έκανε ορατή ακόμη και σε τυφλούς την αδυναμία της κυβέρνησης να ελέγξει και την αδιαφορία της να ασχοληθεί με τον τομέα «καθημερινά προβλήματα».

Με τον εμπνευστή του «Σχεδίου Καποδίστριας», που είχε ως αποτέλεσμα να δεινοπαθεί γυμνή κι ανήμπορη η περιφέρεια στην προσπάθειά της να οδεύσει στο αύριο, να διαλύει τώρα με μοναδικά χαρισματικό τρόπο το Εθνικό Σύστημα Υγείας στρέφοντας τα βλέμματα όλων μας προς τον χώρο της ιδιωτικής υγείας, δημιουργήθηκε η πλέον απεγνωσμένη ευρωπαϊκή ομάδα ασθενών.

Με το ευτο να μειώνει ακόμα περισσότερο την αγοραστική δύναμη των Ελλήνων, με τους μισθούς σκλαβωμένους στα μπουντρούμια των μηδενικών αυξήσεων και με τα άθλια άρθρα του νέου συντάγματος να καταστρέφουν ακόμη και το τελευταίο πεύκο επί ελληνικού εδάφους, κατάρρεαν να γεννήσουν τον δικό τους Αρμαγεδώνα.

Με την προσωπική πολιτική και την τραλαλί συμπεριφορά υπουργών και στελεχών, κατάρρεαν να μετατρέψουν την Ελλάδα σε ιδιόρρυθμη μονή του Αγίου Όρους στις αρχές του 20ου αιώνα, όπου ο κάθε μοναχός βάφτιζε ψάρι το κοτόπουλο κάνοντας το Χριστό να μετανιώνει πικρά για τη σταύρωσή Του.

Αυτά, πολύ πιο αναλυτικά, είχα σκοπό να γράψω κάτω από τον τίτλο «Αφού δεν μπορέσαμε να τους ρίξουμε εμείς, θα πέσουν μόνοι τους». Δυστυχώς, ούτε ο τίτλος ισχύει, ούτε και τα παραπάνω. Διότι, το ΠΑΣΟΚ έχει έναν ισχυρότατο σωματοφύλακα που το σώζει από τα πάντα επιδεικνύοντας μια θαυμαστή αυτοθυσία. Το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας.

Ο Κώστας Καραμανλής, ακούραστος φρουρός του Σημίτη, αποδεικνύει ότι έχει ορκιστεί να τον προστατεύει στην κάθε του στιγμή. Η πρόταση μομφής της ΝΔ εναντίον του Γιάννου Παπαντωνίου κατάφερε να προσωποποιήσει σε ένα και μόνο πρόσωπο όλες τις ευθύνες των μαφιόζων που πλούτισαν μέσα σε μια νύχτα. Κατάφερε να συσπειρώσει όλους τους διαφωνούντες βουλευτές γύρω από το ΠΑΣΟΚ. Κατάφερε να αποδείξει την αδυναμία του στο χειρισμό μεγάλων ζητημάτων και σοβαρών καταστάσεων και ανεδείχθη σε γκαφιατζή πρώτου μεγέθους.

Η αποχώρησή του από τη Βουλή σηματοδότησε την εξαφάνιση του τελευταίου ίχνους πολιτικής σοβαρότητας που είχε καταφέρει να διατηρήσει, αποδεικνύοντας πως αντιμετωπίζει την διεκδίκηση της ορθότητας των απόψεών του ως θαμώνας συνοικιακού καφεeneίου, που κλείνει το τάβλι και αποχωρεί ισχυριζόμενος ότι ο αντίπαλος «τσιμπάει» τα ζάρια.

Κατάφερε να κάνει όλους τους ενδιαφερόμενους για τη συζήτηση στη Βουλή, αν ήταν μια φορά βέβαιοι για την ανάγκη αποχώρησης του ΠΑΣΟΚ, να γίνουν δέκα φορές βέβαιοι για την ανάγκη να μην αναλάβει τα ηνία της χώρας η ΝΔ υπό τον Κώστα Καραμανλή.

Κι όλα αυτά τα λάθη ο αρχηγός της ΝΔ τα πράττει συνεπικουρούμενος από τη Θεοδώρα Μπακογιάννη, η οποία με αφάνταστο κουράγιο συνεχίζει ασταμάτητα να σκάβει το λάκκο του Προέδρου. Παρασυρόμενος και εκνευριζόμενος από την τακτική του Μητσοτακείου, έχει θυσιάσει όλη τη Νέα Δημοκρατία –που για αρκετούς αποτελεί την εναλλακτι-

κή λύση- στην ικανοποίηση ή την αντιμετώπιση ζητημάτων και προβλημάτων που δημιουργούν τα μέλη της οικογένειας Μητσοτάκη.

Κι όμως, ο Κώστας Καραμανλής θα μπορούσε να λύσει το πρόβλημα μελετώντας λίγο την σύγχρονη ιστορία αυτής της χώρας. Δεν θα χρειαζόταν πολύ χρόνο για να εντοπίσει τα σημάδια που άφησε στις μελανές περιόδους της Ελλάδας η οικογένεια Μητσοτάκη. Ίσως οι αποφάσεις του να γίνονται τότε πιο σωστές και απεγκλωβιζόμενος από την προσωποποιημένη κατάρρα της ΝΔ να χρεωνόταν με πολλές νίκες.

Για όλα αυτά, λοιπόν, θα ήθελα να προτείνω στο ΠΑΣΟΚ -και θα ήταν τουλάχιστον achάριστοι αν δεν το έπρατταν- να καθιερώσουν την Παρασκευή 2 Φεβρουαρίου, ημέρα που καταψηφίστηκε η πρόταση μομφής της ΝΔ, ως εθνική εορτή και επίσημη αργία, τιμώντας τούς εν ζωή ευεργέτες αγίους, Κωνσταντίνο και Θεοδώρα. Θα ήταν ένα μικρό ευχαριστώ και μια ελάχιστη αναγνώριση των προσπαθειών της αντιπολίτευσης να κρατήσουν στην εξουσία το ΠΑΣΟΚ, ελπίζοντας στην πολιτική του «ώριμου φρούτου».

Διατελώντας σε κατάσταση υπερωρίμανσης -κοινώς, σαπισμένος- αναμένω τις γελοιωδέστερες των εξελίξεων σε όλους τους τομείς.

ΕΝ ΑΡΧΗ ΗΝ ΤΟ ΤΕΛΟΣ

Φωσφοριζέ πατάτες, αντικαρκινικά αυγά, ροζ μαρούλια και σε λίγο λαγοί με καύκαλο. Προφητική η παροιμία περί πράσινων αλόγων. Το βιβλίο της ζωής και η ανάγνωσή του. Η αποκωδικοποίηση του ανθρώπινου γονιδιώματος. Όλα συμβατά με την ανθρώπινη ματαιοδοξία. Πιο πολλά χρόνια ζωής κι ένα τεράστιο ερωτηματικό. Να τα κάνουμε τι; Τα αυτιά μας θα είναι κινούμενα σαν πτερύγια για ν' ακούμε, λέει, καλύτερα, τα άκρα μας θα είναι πιο κοντά, ο κορμός μας πιο μακρύς και τα γόνατά μας θα κάνουν περιστροφές 360° για να μην φθείρονται. Αυτές είναι οι βελτιώσεις που μας υπόσχονται τα εργαστήρια. Βελτιώσεις. Νέα μοντέλα. Καλύτερα. Με αερόσακους. Με πολλές άτοκες δόσεις και χωρίς προκαταβολή. Είμαι περήφανος για ό,τι άσχημο πέρασα και με τίποτε δεν το θυσιάζω στην προγενετική πρόληψη. Επεμβάσεις στο μέλλον των ανθρώπων πριν έρθουν οι ίδιοι στο παρόν. Σκηνοθεσία των τρελών επιστημόνων. Παραγωγή ιδιωτικών εταιριών βιοτεχνολογίας. Η ζωή που ΘΑ ζούσαμε, δώρο σε βιντεοκασέτα για να την βλέπουμε τα κρύα βράδια της αποστερωμένης μας πραγματικότητας. Πόσο αγνός και αθώος ήταν ο Όργουελ! Κι όλοι χαίρονται που προχωρούμε μπροστά. Με τα τέσσερα. Μπουςουλώντας. Και στο λαιμό το περιλαίμιο του DNA που έχει ελεγχθεί και πήρε την έγκριση. Μέλλον, ω μέλλον φρικτό, πόσο αγνός κι αθώος ήταν ο Ιωάννης της Αποκάλυψης! Αγγελικά τα οράματά του. Είχαν κι αυτά τα όριά τους στη φρίκη. Ο Πύργος της Βαβυλώνας δεν σταμάτησε να χτίζεται ποτέ. Ανούσιες, πλην κερδοφόρες, οι υπερβάσεις του νου. Των δυνατοτήτων. Των αναγκών. Του ανθρώπου. Επιστρέφοντας στην εκκίνηση. Το γονίδιο πιο σημαντικό από τον άνθρωπο. Ομφαλοσκοπούμε διαρκώς παραδίδοντας τα ηνία στο ελάχιστο. Στο μέρος του όλου. Αυτοκαταστροφή με πανηγυρισμούς. Ολοταχώς και ατάκτως. Ερήμην μας. Όπως πάντα.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΑΡΟΥΛΑΣ

Ν Ε Υ Σ Ι Σ

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

Ν Ε Υ Σ Ι Σ

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

Τεύχος 9 Χειμώνας 2000

9

ΠΕΤΡΟΣ Α ΓΕΜΤΟΣ: *Ιστορία και ευθύνη ως κριτήρια αξιολόγησης
κοινωνικών κινήσεων και θεσμών*

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν ΓΚΟΤΣΗΣ: *Η κοινωνική θεμελίωση της ιδιοκτησίας
στη δυτικοευρωπαϊκή μεσαιωνική σχολαστική σκέψη*

ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΑΡΑΒΑΤΟΣ: *Η ανάδυση της έννοιας «ψυχική νόσος» στον ευρωπαϊκό πολιτισμό*

ΘΟΔΩΡΟΣ ΑΡΑΜΠΑΤΖΗΣ: *Ιστορία της επιστήμης και σχετικισμός*

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ: *Επί του προβλήματος της «δαντικής μέτρησης»: πραγματικότητα,
αντικειμενικότητα και πιθανοκρατία στη σύγχρονη ρωσική*

ΓΙΑΝΝΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΔΗΣ: *Οι δαντικές αναγνώσεις του Διορίστου.
Στοιχεία της δαντικής διοργανικής παράδοσης*

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ: *Ο Ρόγας και η εκλαίκευση των περιωμένων
ρωσικής στα τέλη του 18ου αιώνα*

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΣΙΑΜΟΥΡΑΣ: *Ο ιταλικός νεοεμπειρισμός (1953-1962).
Ένα φιλοσοφικό σχέδιο ρήξης*

ΘΕΟΔΩΡΑ ΚΑΒΟΥΡΑ: *Από την Επιστημολογία της ιστορίας στη Διδακτική έρευνα*

ΣΠΥΡΟΣ ΣΦΕΝΔΟΥΡΑΚΗΣ ΣΙΝΟΣ ΓΚΙΩΚΑΣ: *Η κοινωνιοβιολογία απέναντι
στον υπερβατικό όραμα βιολογικού-κοινωνικού*

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Κυκλοφορεί το 9ο τεύχος με τα κείμενα των:

ΠΕΤΡΟΥ Α. ΓΕΜΤΟΥ,
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ν. ΓΚΟΤΣΗ,
ΘΑΝΑΣΗ ΚΑΡΑΒΑΤΟΥ,
ΘΟΔΩΡΟΥ ΑΡΑΜΠΑΤΖΗ,
ΒΑΣΙΛΗ ΚΑΡΑΚΩΣΤΑ,
ΓΙΑΝΝΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΔΗ,
ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ,
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΤΣΙΑΜΟΥΡΑ,
ΘΟΔΩΡΟΥ ΚΑΒΟΥΡΑ,
ΣΠΥΡΟΥ ΣΦΕΝΔΟΥΡΑΚΗ και
ΣΙΝΟΥ ΓΚΙΩΚΑ.

Στα βιβλιοπωλεία και στα τοπικά
πρακτορεία των εφημερίδων.

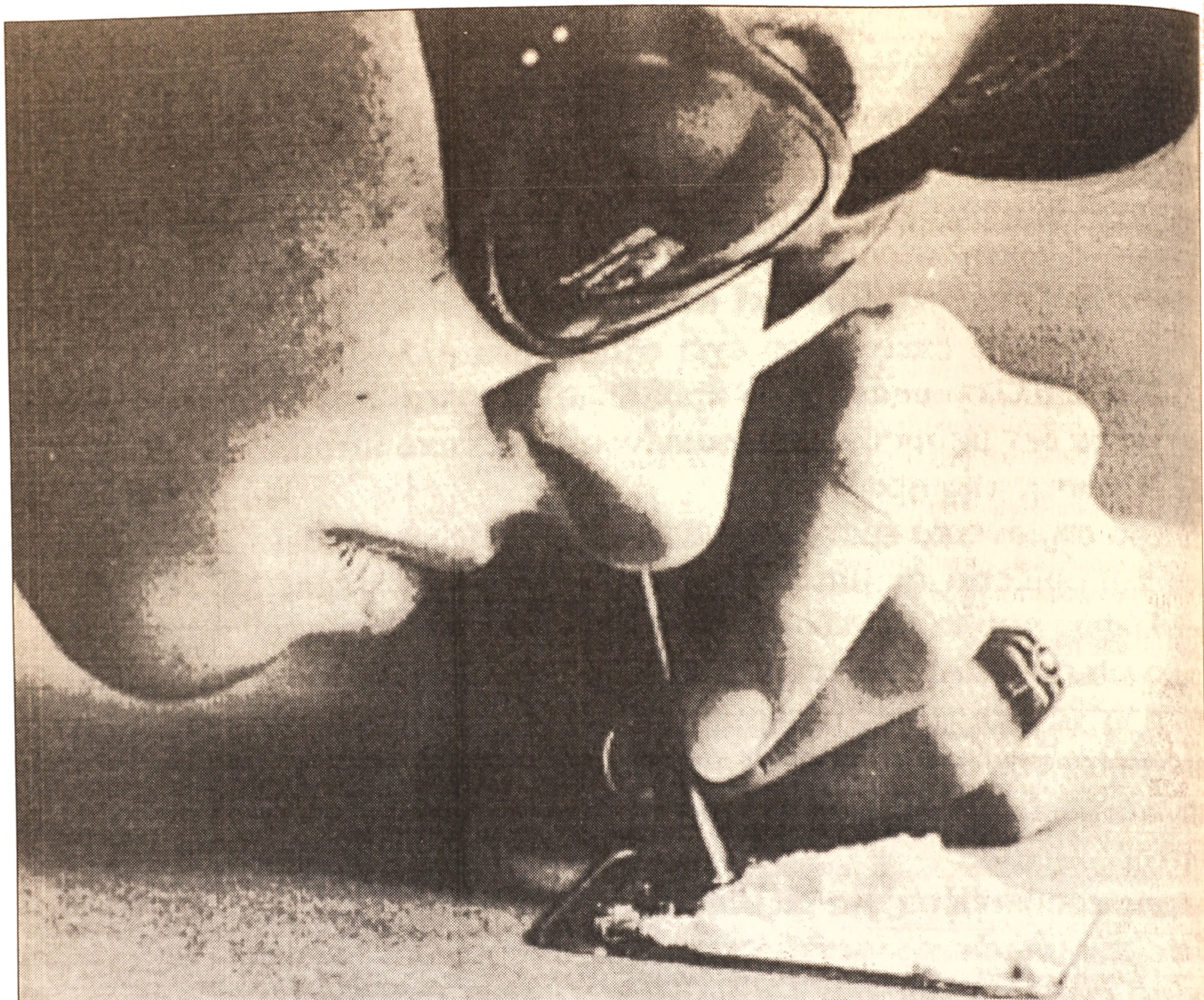

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 • ΑΘΗΝΑ 10680

ΤΗΛ. 3607.744 • FAX 3623.093

E-mail: nefeli-p@otenet.gr • www: nefeli-books.gr

SOS: Ναρκωτικά

Από τα πιο σημαντικά ίσως προβλήματα των σύγχρονων κοινωνιών, η χρήση ναρκωτικών ουσιών από ένα μεγάλο κομμάτι του νεαρού πληθυσμού, παραμένει από την εμφάνισή του τη δεκαετία του '60 μέχρι σήμερα άλυτο. Οι διαστάσεις του και η συνθετότητά του έχουν προεκτάσεις και επιπτώσεις που αγγίζουν κάθε κοινωνικό ιστό και καθρεπτίζουν την αδυναμία ενός συστήματος που αρνείται να αναγνωρίσει τις ευθύνες του.

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Όποιος πιστεύει πως η χρήση ναρκωτικών ουσιών αποτελεί ένα σύγχρονο φαινόμενο είναι βέβαιο πως κάνει λάθος. Αν και μια αναλυτική ιστορική προσέγγιση του προβλήματος (έστω

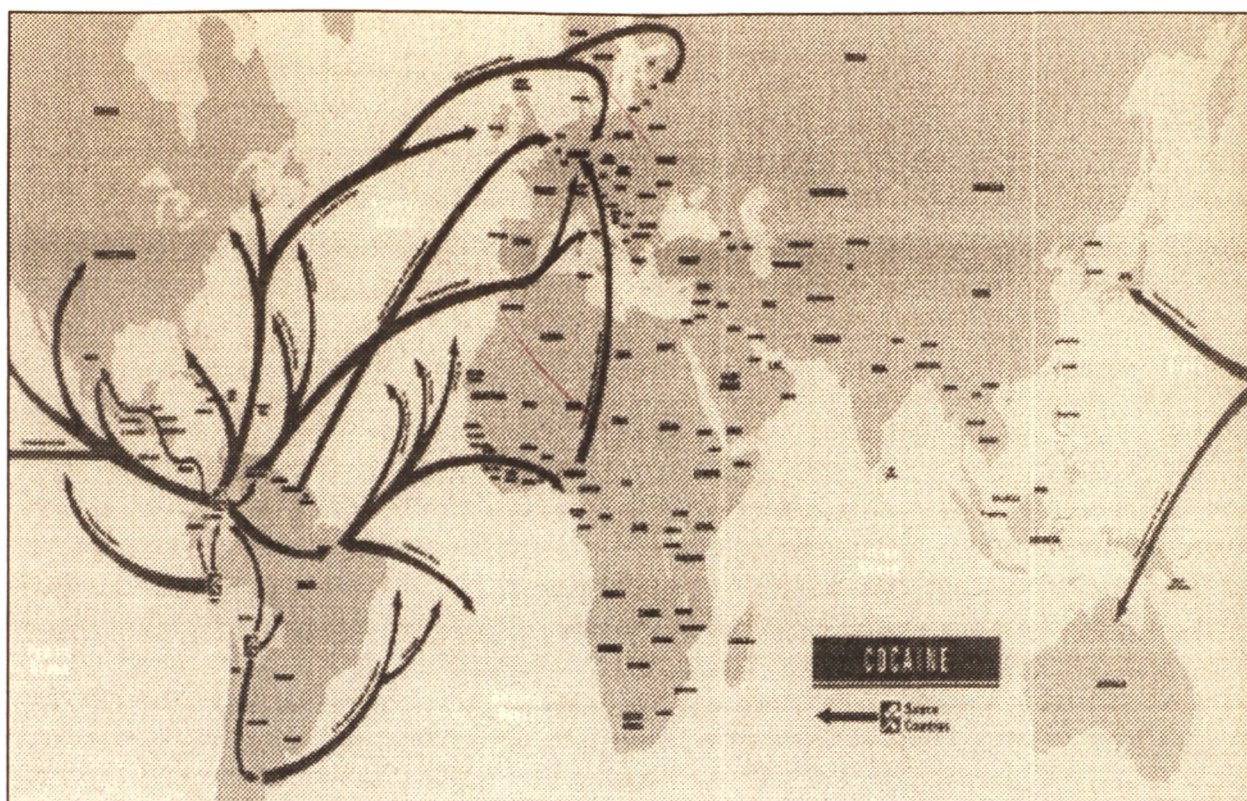
για την Ευρώπη) θα ξεπερνούσε τους στόχους και σίγουρα τις δυνατότητες αυτής της περιορισμένης έρευνας του *Αντί*, δεν θα ήταν άσκοπο ή χωρίς ενδιαφέρον να επιχειρηθεί μια αποσπασματική και πάντως συνοπτική ιστορι-

κή ανασκόπηση. Για τους ίδιους λόγους οικονομίας θα αποφύγουμε την αναφορά στην τεράστια περίοδο που ξεκινά ήδη από τον αρχαίο ελληνικό κόσμο και θα αρχίσουμε μόλις από τον 19ο αιώνα, εποχή όπου ήδη αρκετοί κύκλοι διανοουμένων εμφανίζουν ένα αυξημένο ενδιαφέρον για την ινδική κάνναβη και δεν είναι λίγα τα κείμενα που αναφέρονται στη χρήση της. Η κοκαΐνη είχε και αυτή αρκετούς θαυμαστές μεταξύ των διανοουμένων. Ανάμεσα τους και ο Φρόυντ, το μεγάλο ενδιαφέρον του οποίου για τα ναρκωτικά δύσκολα θα μπορούσε να θεωρηθεί αμιγώς επαγγελματικό. Φυσικά μιλάμε για μια

περίοδο κατά την οποία η κοκαΐνη θεωρούνταν από τις φαρμακοβιομηχανίες πολύτιμη, καθώς η χρήση της απαντάται σε αρκετά σκευάσματα της εποχής. Δεν είναι καθόλου τυχαίο πως μέχρι και το 1904 χρησιμοποιούνταν ακόμη και για την παρασκευή της ήδη διάσημης Coca-Cola. Τα επόμενα χρόνια θα συνδεθεί για πρώτη φορά με το θέαμα και όσους ανήκαν σ' αυτό. Πιο συγκεκριμένα, δεν ήταν λίγοι οι κύκλοι της τότε ευρωπαϊκής μόδας οι οποίοι έκαναν χρήση κοκαΐνης

Παρόμοια το όπιο καθ' όλη την διάρκεια του 19ου αιώνα εκτός από την ευρύτατη ιατρική χρήση του θα διαδοθεί στους κύκλους του υποκόσμου και των μποέμ κάθε τάξης που συρρέουν σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους που βρίσκονται συνήθως γύρω από τα μεγάλα λιμάνια. Εξαιτίας της ευρύτατης ιατρικής χρήσης του οπίου μεγάλος είναι και ο αριθμός εκείνων που θα εθιστούν έπειτα από θεραπευτική αγωγή στην μορφίνη.

Αρκετά αργότερα, κατά την διάρκεια του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου, θα κάνουν την εμφάνισή τους οι αμφεταμίνες οι οποίες θα χρησιμοποιηθούν για την αύξηση της αντοχής των στρατιωτών. Για τους ίδιους λειτουργικούς λόγους η χρήση τους θα επεκταθεί σε ορισμένους αθλητές και αρκετούς φοιτη-

Οι διαδρομές της κοκαΐνης (πηγή: The National Drug Control Strategy, 1998).

τές. Από την δεκαετία του '50 οι αμφεταμίνες θα θεωρηθούν ιδανικές για μια σειρά επιπλέον χρήσεων και θα χορηγούνται βάσει συνταγής ως βοηθητικά για δίαιτες αδυνατίσματος ή για την καταπολέμηση της κόπωσης ή της κατάθλιψης.

Μόνο στα τέλη της δεκαετίας του '60 και στις αρχές της δεκαετίας του '70 η χρήση των ναρκωτικών ουσιών θα αποτελέσει μαζικό κοινωνικό φαινόμενο ως βασικό στοιχείο της υποκουλτούρας

της νεολαίας. Η ινδική κάνναβη υπήρξε το βασικό ναρκωτικό μεταξύ των φοιτητών ενώ ακολουθεί η χρήση LSD και σε ορισμένες περιπτώσεις αμφεταμινών και οπίου.

Είναι η εποχή που η αύξηση της χρήσης ινδικής κάνναβης θα περάσει και στον ευρωπαϊκό νότο.

Αντίθετα με τις προβλέψεις, από τα μέσα και τα τέλη της δεκαετίας του '70 μέχρι και την δεκαετία του '80 η χρήση παράνομων ναρκωτικών ουσιών μοιά-

Μερικές αλήθειες για τα ναρκωτικά

- Ο Καναδάς έχει αντικαταστήσει την Κολομβία και το Μεξικό στην παραγωγή υψηλής δραστηριότητας μαριχουάνας.
- Οι ΗΠΑ είναι σημαντικός παραγωγός μαριχουάνας με παραγωγή που συνεχώς αυξάνεται και σημαντικός καλλιεργητής ναρκωτικών (αμφεταμινούχα) που η παρασκευή τους απαιτεί υψηλή τεχνολογία.
- Οι χρήστες αμφεταμινούχων αγγίζουν τα 30.000.000 παγκοσμίως, αριθμός που πιθανότατα υπερβαίνει τους χρήστες ηρωΐνης και κοκαΐνης.
- Το κάπνισμα οδηγεί στο θάνατο ετησίως 400.000 άτομα μόνο στις ΗΠΑ τη στιγμή που οι αντίστοιχοι θάνατοι εξαιτίας των ναρκωτικών σ' αυτή τη χώρα το 1997 ήταν 16.000.
- Ωστόσο έχουν άδικο όσοι υποστηρίζουν πως δεν υπάρχουν ουσιαστικές διαφορές μεταξύ ναρκωτικών, νικοτίνης και αλκοόλ και άρα θα έπρεπε να επιτραπεί η έλευθερη χρήση των πρώτων.
- Το παράδειγμα του Άμστερνταμ αποδεικνύει πως η αποποινικοποίηση της χρήσης των ναρκωτικών μπορεί να προκαλεί μια μικρή μείωση της κατανάλωσης «μαλακών» ναρκωτικών μετα-
- μορφώνει ωστόσο την περιοχή όπου εφαρμόζεται σε άνδρο εγκληματικότητας που σχετίζεται με τα ναρκωτικά.
- Η κατασταλτική πολιτική επίσης έχει αποδειχτεί εντελώς αναποτελεσματική σε κάθε προσπάθεια μείωσης της διακίνησης και χρήσης ναρκωτικών.
- Έχει αποδειχτεί ότι οι παράνομες οργανώσεις όπως η Μαφία όχι μόνο δεν πιέζουν για την διατήρηση ή την σκλήρυνση των μεθόδων καταστολής αλλά αντίθετα φτάνουν μέχρι το σημείο να χρηματοδοτήσουν την νομιμοποίηση ορισμένων μαλακών ναρκωτικών ουσιών καθώς θεωρούν πως κάτι τέτοιο θα βοηθούσε την παραπέρα εξάπλωση της χρήσης όλων των ναρκωτικών.
- Η δοκιμή τουλάχιστο μια φορά στη ζωή ενός ατόμου στον πληθυσμό των ενηλίκων κυμαίνεται από 10% στην Φινλανδία μέχρι 20 ή 30% στη Δανία, την Ισπανία και την Βρετανία.
- Ο αριθμός των ευρωπαίων που δοκίμασαν κάνναβη το λιγότερο μια φορά στη ζωή τους φτάνει τα 45 εκατομμύρια. Περίπου 15 εκατομμύρια απ' αυτούς είναι τακτικοί χρήστες τον τελευταίο χρόνο.

ζει να σταθεροποιείται ή και να μειώνεται ακόμη στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες. Παράλληλα όμως παρατηρούνται μια σειρά αλλαγών στα πρότυπα χρήσης και κυρίως ως προς το φάσμα των χρησιμοποιούμενων ναρκωτικών, που θα αποτελέσουν την αφετηρία για την διαμόρφωση του σημερινού προβλήματος.

ΤΟ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Όλες οι μελέτες και οι έρευνες συμφωνούν: Η κάνναβη, τα οπιούχα και η κοκαΐνη είναι οι ουσίες που διακινούνται περισσότερο παγκοσμίως. Δεδομένης και της συνεχούς διεύρυνσης των σχετικών αγορών αντιλαμβάνεται κανείς τα υψηλά επίπεδα οργάνωσης και αξιοπιστίας των μεθόδων που απαιτεί η κάλυ-

ψη των τεράστιων σε ποσότητες αναγκών τους. Η παραγωγή, επεξεργασία και διακίνηση των ναρκωτικών ουσιών ελέγχεται από έναν εξαιρετικά σύνθετο μηχανισμό που απλώνεται σε παγκόσμιο επίπεδο λειτουργώντας τις περισσότερες φορές υπεράνω νομοθεσιών, πολιτικών και στρατιωτικών ηγεσιών όταν αυτές δεν αποτελούν ήδη τμήμα του.

Οι πρωταγωνιστές σ' αυτή την κούρσα θανάτου είναι πολλοί και παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές μεταξύ τους. Παραδοσιακά σ' αυτούς ανήκαν ως προς την παραγωγή μεγάλων ποσοτήτων οπιούχων η Ινδία, το Πακιστάν, η Ταϊλάνδη, το Λάος, το Βιετνάμ, ο Λίβανος, η Αίγυπτος, η Γουατεμάλα, το Ιράν, η Τουρκία, η Κίνα και αρκετές χώρες της κεντρικής Ασίας. Ως προς

την παραγωγή κόκας το Περού και η Βολιβία. Σύμφωνα πάντως με τον ΟΗΕ και τα στοιχεία που συμπεριλαμβάνονται στην παγκόσμια έκθεση του 2000 για τα ναρκωτικά πολλά έχουν αλλάξει τα τελευταία χρόνια.

Καταρχήν αυτή την περίοδο η παραγωγή συγκεντρώνεται σε μικρότερο αριθμό χωρών απ' ότι πριν δύο δεκαετίες. Το 90% της παράνομης παραγωγής οπίου (περίπου το 95% το 1999) γίνεται στο Αφγανιστάν και την Μαϊμάρη. Μόνο το Αφγανιστάν είναι υπεύθυνο για τα 3/4 της παγκόσμιας παραγωγής οπίου το 1999. Οι τρεις χώρες των Άνδεων -Κολομβία, Περού και Βολιβία- παράγουν σχεδόν το σύνολο των φύλλων κόκας ενώ μόνο η Κολομβία το 1999 είναι υπεύθυνη για τα 2/3 της παγκόσμιας πα-

Χαρακτηριστικά κάθε είδους

- Τα *βαρβιτουρικά* έχουν υπνωτική δράση στη δόση των 0,1-0,2 gr. Είναι επίσης καταπραυντικά, ηρεμιστικά, αγχολυτικά. Μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε υψηλές δόσεις για να σταματήσουν σπασμούς και επιληπτικές κρίσεις. Η παρατεταμένη χρήση μπορεί να προκαλέσει χρόνιες βλάβες στο συκώτι και στα νεφρά. Η θανατηφόρος δόση είναι γύρω στις 10-20 φορές της υπνωτικής. Η κατάχρηση, η τοξικομανία και η αυτοκτονία από βαρβιτουρικά θεωρούνται καθημερινά ενδεχόμενα, μολονότι τα βαρβιτουρικά είναι «κατώτερα μόνον ως προς το αλκοόλ σαν παράγοντας εξασθένησης που προκαλείται από ναρκωτική ουσία» (Commissione Canadese, Interim Report, §46)
- Τα *κανναβιοειδή* συμπεριλαμβάνουν:
 1. Την μαριχουάνα που συνίσταται από τις ανθισμένες κορυφές και τα φύλλα των δηλικών φύλων της ινδικής κάνναβης αποξηραμένα και έτοιμα να καπνιστούν.
 2. Το χασίς, ένα ρετσίνι περισσότερο ή λιγότερο πυκνό που εξάγεται από τα αναφερθέντα φυτά.
 3. Το λάδι του χασίς, ένα απόσταγμα του ρετσινιού (ρητίνης) που περιέχει σε συγκέντρωση ακόμη μεγαλύτερη τα ενεργά συστατικά, τις κανναβινόλες. Το φυτό είναι γνωστό εδώ και 5000 χρόνια περίπου. Τα κανναβιοειδή μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην θεραπεία του γλαυκώματος, μιας πάθησης των ματιών. Δεν είναι γνωστές χρόνιες βλάβες των κανναβιοειδών, δεν προκαλούν φυσική εξάρτηση ούτε και σύνδρομο στέρησης. Ο χρήστης κάνναβης δεν αντιμετωπίζει κίνδυνο από υπερβολική δόση.
- Η *κοκαΐνη* παράγεται έπειτα από ειδική κατεργασία από τα φύλλα δέντρου της κόκας που καλλιεργούνται κυρίως στο Περού και τη Βολιβία και χρησιμοποιούνται αιώνες από αυτούς τους πληθυσμούς κυρίως για τη θεραπευτική τους δράση (π.χ. ισχυρό τοπικό αναισθητικό). Μια παρατεταμένη χρήση κοκαΐνης μπορεί να προκαλέσει χρόνιες ενοχλήσεις όπως πεπτικές διαταραχές και ισχνότητα. 20 mg μπορεί να προκαλέσουν

οξεία δηλητηρίαση, διέγερση, αγωνία, διανοητική σύγχυση, αύξηση των αντανάκλασεων, πονοκέφαλο, ταχυκαρδία, ακανόνιστη αναπνοή, εξώφθαλμο βρογχοκοίλη, μυδρίαση (διαστολή της κόρης). Η θανατηφόρος δόση είναι γύρω στα 1,2 g. Είναι διεγερτική ουσία με τεράστια ψυχολογική εξάρτηση (σε αντίθεση με τη σωματική εξάρτηση που προκαλούν τα οπιούχα). Οι χρήστες κατά τη διάρκεια του στερητικού συνδρόμου πάσχουν από βαριά κατάθλιψη που οδηγεί συχνά σε αυτοκτονίες.

- Τα *οπιούχα* (μορφίνη, ηρωίνη) χρησιμοποιούνται για θεραπευτικούς σκοπούς. Στα παράπλευρα αποτελέσματά τους συμπεριλαμβάνεται η σμίκρυνση της κόρης του οφθαλμού, η δυσκοιλιότητα κ.λπ. Σε τοξικές δόσεις έχουμε καταστολή της αναπνευστικής και καρδιακής λειτουργίας, κώμα, σοκ και θάνατο. Η τοξική δόση είναι δύσκολο να καθοριστεί απόλυτα και εξαρτάται από τον οργανισμό. Για λόγους κέρδους οι παράνομες παρασκευές υφίστανται τεράστιες νοδεύσεις με άλλες ουσίες όπως δεικτικό οξύ, άμυλο, αμφεταμίνες, αρσενικό, βαρβιτουρικά κ.λπ. Η θνησιμότητα είναι υψηλή λόγω ακατάλληλης χορήγησης (υπερβολικής δόσης, μη αποστειρωμένες σύριγγες) ή εξαιτίας αναφυλακτικού σοκ που οφείλεται σε ακαθαρσίες.
- Οι *αμφεταμίνες* είναι διεγερτικά. Σε μέτριες δόσεις, 10-30 mg, από το στόμα βοηθούν στο να αντιμετωπιστούν παρατεταμένες φυσικές και πνευματικές προσπάθειες, αναβάλλοντας αλλά όχι αποκλείοντας την κατάσταση ανάπαυσης. Η χρόνια τοξίκωση δίδει ψύχωση, απώλεια βάρους, κυκλοφοριακές και καρδιακές εγγυήσεις. Η οξεία δηλητηρίαση προκαλεί υπέρταση την οποία μπορεί να ακολουθήσει αρρυθμία ή καρδιοκυκλοφοριακό collapsus και θάνατος.

[στοιχεία από άρθρο του ιταλικού περιοδικού *Medicina Democratica*, τχ. 20.]

ραγωγής φύλλων κόκας και για ακόμη μεγαλύτερο μερίδιο στην παγκόσμια επεξεργασία κοκαΐνης (γύρω στο 80%).

Αντίθετα η παραγωγή κάνναβης είναι γεωγραφικά λιγότερο συγκεντρωμένη. Στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας 120 χώρες ανέφεραν παράνομη καλλιέργεια. Το 1998 67 κράτη αναγνωρίστηκαν ως χώρες πηγές. Υπολογίζεται ότι η παγκόσμια παραγωγή κάνναβης στα τέλη της προηγούμενης δεκαετίας έφτανε τους 30.000 τόνους το χρόνο.

Οι αρμόδιες υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των ΗΠΑ από την πλευρά τους υποστηρίζουν ότι οι μεγαλύτερες ποσότητες ηρωίνης προέρχονται από την νοτιοδυτική Ασία ενώ της κοκαΐνης από την Λατινική Αμερική.

Στην πραγματικότητα όμως ο παλιός διαχωρισμός μεταξύ των χωρών παραγωγών και καταναλωτών δεν ευσταθεί πλέον καθώς ο αριθμός των χωρών που δηλώνουν πως αντιμετωπίζουν πρόβλημα με τα ναρκωτικά ξεπερνά τις 130, στοιχείο που αποδεικνύει πως πρόκειται για ένα παγκόσμιο πρόβλημα που αφορά τους πάντες. Γεγονός είναι πάντως πως σ' αυτό το πρόβλημα πρέπει να συμπεριλάβει κανείς τα αμφιταμινούχα διεγερτικά, δηλαδή τις ουσίες εκείνες οι οποίες παρουσίασαν την σημαντικότερη αύξηση στην διακίνηση και κατανάλωση στην δεκαετία του '90. Για να συλλάβει κανείς το μέγεθος αυτού του δικτύου αρκεί να διαβάσει τα στοιχεία που δόθηκαν από τον ΟΗΕ, τα οποία αποκαλύπτουν πως μόνο για το 1986 ο ετήσιος τζίρος της παγκόσμιας αγοράς ηρωίνης υπερέβαινε τα τριακόσια δισεκατομμύρια δολάρια. Αν αναλογιστεί κανείς πως από τότε έχουν περάσει είκοσι πέντε χρόνια, περίοδος κατά την οποία οι αγορές των ναρκωτικών έχουν διευρυνθεί πολύ, και συνυπολογίσει και τις άλλες παράνομες ουσίες, τότε γίνεται αντιληπτό πως το ποσό για το ποίο μιλάμε ξεπερνά το ένα τρισ. δολάρια (1.000.000.000.000 \$).

ΕΥΡΩΠΗ

Μια απλή ανάγνωση της ετήσιας έκθεσης για το 2000 του Ε.Κ.Π.Ν.Τ. (Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας) σχετικά με την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών στην ΕΕ αρκεί για να αντιληφθεί κανείς το μέγεθος του προ-

βλήματος.

Η κάνναβη παραμένει η ευρύτερα διαθέσιμη και συνηθέστερα χρησιμοποιούμενη ουσία σε όλη την ΕΕ με σημαντική αύξηση της χρήσης της κατά τη δεκαετία του '90. Η συνεχιζόμενη αύξηση της χρήσης της σε χώρες με προηγούμενως χαμηλά επίπεδα και η σταθεροποίηση της χρήσης της σε χώρες με υψηλότερη επικράτηση επιβεβαιώνουν την τάση προς σύγκλιση που παρατηρήθηκε κατά το προηγούμενο έτος.

Οι αμφεταμίνες και η έκσταση έρχονται στη δεύτερη θέση των συχνότερα χρησιμοποιούμενων ναρκωτικών στην Ευρώπη. Μετά την αύξηση που παρατηρήθηκε στη δεκαετία του 1990, η χρήση έκστασης φαίνεται να σταθεροποιείται ή να μειώνεται, ενώ η χρήση αμφεταμινών παραμένει σταθερή ή αυξάνεται.

Αν και η κοκαΐνη χρησιμοποιείται λιγότερο συχνά από ότι οι αμφεταμίνες ή η έκσταση, η χρήση της αυξάνεται –και ειδικότερα στις κοινωνικά δραστήριες ομάδες– και εξαπλώνεται στον ευρύτερο πληθυσμό.

Η εξάρτηση από την ηρωίνη παραμένει σε μεγάλο βαθμό σταθερή. Οι γνωστοί χρήστες ανήκουν ως επί το πλείστον σε έναν γηράσκοντα πληθυσμό με σοβαρά προβλήματα υγείας καθώς και κοινωνικά και ψυχιατρικά προβλήματα, αν και παρατηρούνται και ενδείξεις χρήσης ηρωίνης και στις νεότερες ομάδες. Ο γυναικείος πληθυσμός είναι μία από εκείνες τις ομάδες που παρουσιάζει ραγδαία αύξηση στη χρήση ναρκωτικών αν και παραμένει σχετικά πίσω

σε σχέση με τους άντρες.

Γενικά τα πρότυπα χρήσης ναρκωτικών κατά το Σαββατοκύριακο, καθώς και της «ψυχαγωγικής» χρήσης αφορούν με αυξανόμενο ρυθμό στους συνδυασμούς παράνομων και νόμιμων ναρκωτικών, συμπεριλαμβανομένων του αλκοόλ και των ηρεμιστικών.

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Αν και χώρα που γνώρισε την εκτεταμένη χρήση ναρκωτικών ουσιών με σχετική καθυστέρηση έναντι των υπολοίπων κρατών, η Ελλάδα αντιμετωπίζει σήμερα εξίσου σημαντικό πρόβλημα. Η γεωγραφική της θέση από την μία, που την καθιστά πέρασμα για τους διακινητές μεγάλων ποσοτήτων ναρκωτικών που κινούνται από την ανατολική Ευρώπη, την Ασία και την Αφρική προς τις αγορές της δυτικής Ευρώπης, και από την άλλη η οικονομική καταστροφή μιας μερίδας αγροτών που στράφηκε στην παραγωγή κάνναβης, η ανεξέλεγκτη αστυφιλία, η ανεργία (κυρίως στο νεαρό πληθυσμό), η αδυναμία της πολιτικής ηγεσίας να σταθεροποιήσει την οικονομία και ο σύγχρονος τρόπος ζωής που βρήκε απροετοίμαστη την ελληνική κοινωνία είναι μερικοί από τους παράγοντες που επέτρεψαν την δημιουργία του σημερινού φαινομένου. Τα στοιχεία για την ποσοτική και ποιοτική εκτίμηση των διαστάσεων του προέρχονται από τους εξής δείκτες: Τον δείκτη του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης, αυτόν των κατασχέσεων, της επιδημιολογίας και της διάδοσης του έιτς, των αιτήσεων

θεραπείας και των θανάτων. Αν και η αξιοπιστία των στοιχείων αυτών δεν μπορεί να θεωρείται δεδομένη είτε εξαιτίας των γραφειοκρατικών παραλογισμών στους οποίους αυτά υποβάλλονται φτάνοντας στο σημείο να καθυστερεί η δημοσίευση τους έως και τέσσερα χρόνια, είτε εξαιτίας άλλων αναχρονιστικών μηχανισμών, τα συμπεράσματα που εξάγονται από την αξιοποίησή τους μόνο ως ανησυχητικά μπορούν να εκληφθούν. Εν ολίγοις όλα αποδεικνύουν πως την τελευταία είκοσιπενταετία στην Ελλάδα η διάδοση των ναρκωτικών γνώρισε μια πρωτοφανή έξαρση. Ενδεικτικά αναφέρουμε τα εξής: Το 1971 παρουσιάστηκαν 170 περιπτώσεις «χρήσης, εμπορίας, και κατοχής ναρκωτικών» και 177 φερόμενοι δράστες. Το 1997 οι περιπτώσεις έφτασαν στις 6.485 και οι κατηγορούμενοι στους 9.611. Η μεταβολή είναι της τάξης του 3.714% και δεν αφήνει περιθώρια για πολλές ερμηνείες αν και θα μπορούσε να αποτελέσει την αφετηρία για μια συζήτηση γύρω από την ελληνική νομοθεσία για τα ναρκωτικά. Χαρακτηριστικό της αδυναμίας και των θεραπευτικών κοινοτήτων που δραστηροποιούνται στη χώρα μας αποτελεί η τεράστια αύξηση των θανάτων που οφείλονται στα ναρκωτικά. Ενώ το 1985 ήταν μόλις 10 το 1999 έφτασαν τους 265.

Υπάρχει ωστόσο μια ενδιαφέρουσα έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 1998 από τα 9 συμβουλευτικά κέντρα του ΚΕΘΕΑ σ' όλη την χώρα. Μια έρευνα που αποσκοπούσε στην μελέτη των κοινωνιοδημογραφικών χαρακτηριστικών

των ατόμων, που απευθύνθηκαν για την αντιμετώπιση του προβλήματός τους στα κέντρα του ΚΕΘΕΑ. Τα δεδομένα του 1998 σημειώνουν μια αύξηση του αριθμού των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα του ΚΕΘΕΑ σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια κατά 2,1%. Χαρακτηριστικό είναι επίσης και το γεγονός ότι αυτά τα 1632 άτομα στη συντριπτική τους πλειοψηφία είναι άντρες (1395) και μόλις οι 237 είναι γυναίκες. Η αναλογία αυτή που είναι 8 προς 2 περίπου, χαρακτηρίζει παγκοσμίως τον πληθυσμό που κάνει χρήση ηρωίνης.

Ο μέσος όρος ηλικίας αυτών που ζητά συμβουλές είναι τα 26 χρόνια. Οι γυναίκες απευθύνονται σε μικρότερη ηλικία (24 ετών κατά μέσο όρο) απ' ότι οι άντρες. Το μεγαλύτερο ποσοστό από αυτούς έχει ολοκληρώσει την εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση. Ένα άλλο χρήσιμο συμπέρασμα που προκύπτει από αυτή την έρευνα είναι ότι οι έφηβοι που ξεκινούν τη χρήση ναρκωτικών ουσιών εγκαταλείπουν το σχολείο στην ηλικία των 15,5 ετών κατά μέσο όρο. Όσον αφορά τα στοιχεία για την επαγγελματική κατάσταση των χρηστών, προκύπτει ότι το 65% των ερωτηθέντων ήταν άνεργοι ή δεν είχαν σταθερή απασχόληση.

Η ηρωίνη αποτελεί την κύρια ουσία κατάχρησης για το 73% των αντρών και το 66% των γυναικών. Την κάνναβη χρησιμοποιεί για αποκλειστική χρήση ένα ποσοστό 19% από τους οποίους οι περισσότεροι είναι έφηβοι. Επίσης το 5,3% των χρηστών δήλωσε ως κύρια ουσία κατάχρησης τα χάπια κάθε τύ-

που. Οι 7 στους 10 χρήστες της έρευνας ανεξαρτήτως φύλου καταναλώνουν περισσότερες από μια ψυχοδραστικές ουσίες. Το 59,3% από αυτούς κάνει χρήση σε καθημερινή βάση ενώ επίσης η πλειονότητα των ατόμων που ζητούν θεραπεία (56,1%) κάνει ενδοφλέβια χρήση. Διαπιστώνουμε ακόμη ότι η μέση ηλικία έναρξης ανεξαρτήτως ουσίας είναι περίπου τα 16 χρόνια. Η πρώτη παράνομη ουσία που χρησιμοποίησαν οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες (71,8%) ήταν η κάνναβη.

Η θεαματικότερη αύξηση των θανάτων από ναρκωτικές ουσίες στην Ελλάδα σημειώθηκε στα μέσα της δεκαετίας του '90 και πιο συγκεκριμένα το 1994. Η αύξηση άγγιξε το 90% σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος. Ωστόσο από το 1994 έως το 1999 παρατηρείται μια μείωση του ρυθμού της αύξησης των θανάτων (το 1999 καταγράφονται 265 θάνατοι). Με βάση τα στοιχεία της τελευταίας πενταετίας ο μεγαλύτερος αριθμός συλλήψεων για αδικήματα που έχουν σχέση με τα ναρκωτικά σημειώθηκε το 1999 φτάνοντας στις 10.105.

Μόνο το 1999 κατασχέθηκαν 97 κιλά ηρωίνης καθώς και 45 κιλά κοκαΐνης και 175.000 χάπια αμφεταμίνης.

Επίσης οι καταδίκες για χρήση ναρκωτικών μειώθηκαν ενώ αυξήθηκαν οι καταδίκες για διακίνηση. Οι φυλακισθέντες για παραβάσεις του νόμου περί ναρκωτικών αποτελούν το 50% του συνόλου των φυλακισθέντων.

Παράλληλα με τα αποτελέσματα των επίσημων ερευνών τα στοιχεία που προέρχονται από τις θεραπευτικές κοι-

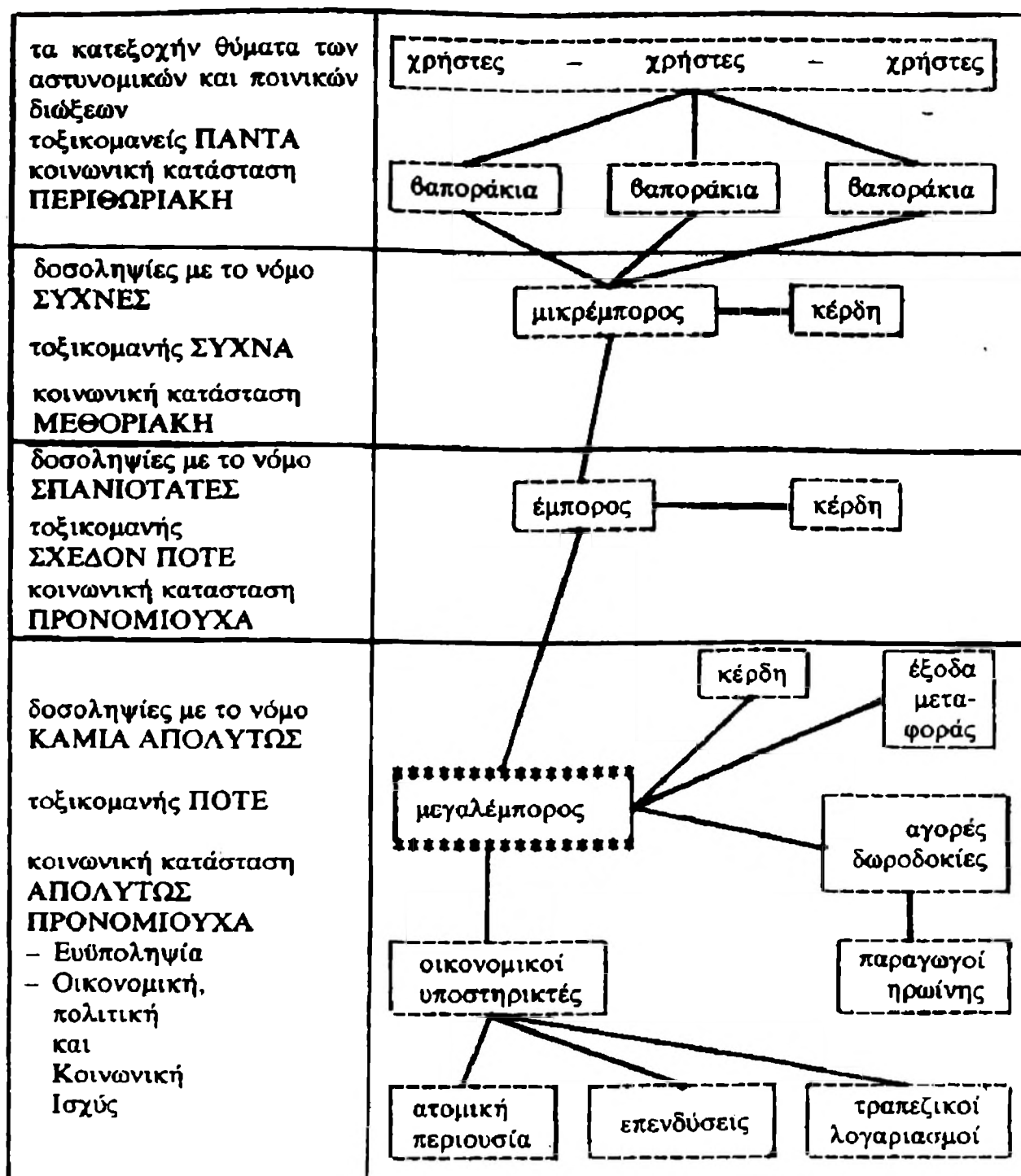
Η επικράτηση της προβληματικής χρήσης ναρκωτικών φαίνεται να παρουσιάζει παρόμοια εικόνα στις περισσότερες χώρες

νότητες, αν και δεν μπορούν να κριθούν με ασφάλεια, μιλούν για 100.000 χρήστες και 20.000-30.000 θανάτους ενώ άλλες έρευνες ανεβάζουν τον αριθμό αυτό στις 60.000.

ΘΕΩΡΙΕΣ ΚΑΙ ΜΟΝΤΕΛΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

Πλήθος οι πολιτικές και οι στρατηγικές που χαράσσονται προκειμένου να αντιμετωπισθεί η χρήση ναρκωτικών ουσιών. Οι στρατηγικές που υιοθετήθηκαν προσφάτως στην Ισπανία, την Γαλλία, την Πορτογαλία και την Μεγάλη Βρετανία μοιάζουν πάντως σοβαρές αφού συνδέουν το πρόβλημα των ναρκωτικών με θέματα όπως η φτώχεια, η ανεργία και ο κοινωνικός αποκλεισμός και σε κάποιες περιπτώσεις (Γερμανία, Λουξεμβούργο, Ισπανία, Κάτω Χώρες) εντοπίζουν ομάδες υψηλού κινδύνου (εθνοτικές μειονότητες, άστεγοι νέοι, νέοι σε σωφρονιστικά ιδρύματα και νεαροί παραβάτες, επαγγελματίες στον τομέα της πορνείας).

Η Ευρώπη δείχνει να αφυπνίζεται και να απομακρύνεται από τις λογικές της καταστολής επικεντρώνοντας τις προσπάθειές της στην πρόληψη και την φροντίδα. Στην Γερμανία, την Ιταλία και το Λουξεμβούργο η ευθύνη για την πολιτική εναντίον των ναρκωτικών μεταφέρθηκε ήδη από τα υπουργεία Εσωτερικών στα υπουργεία Υγείας και Κοινωνικών Υποθέσεων. Πιο συγκεκριμένα, το γερμανικό μοντέλο αντιμετώπισης εστιάζει την προσοχή στον περιορισμό των συνδεόμενων με τα ναρκωτικά βλαβών (όπως το HIV, η ηπατίτιδα Β και C και η φυματίωση) και στην παροχή βοήθειας σε εντελώς άπορους χρήστες. Οι Ισπανοί θέσπισαν ένα οκταετές πρόγραμμα (2000-2008) που δίνει προτεραιότητα στην πρόληψη, ενώ το γαλλικό τριετές σχέδιο (1999-2001) εστιάζει το ενδιαφέρον του στους νέους, την ενημέρωση, την κατάρτιση και την θεραπεία και εξετάζει νέες μεθόδους για τις ποινικές διώξεις. Το ίδιο και στην Πορτογαλία. Πιο φιλόδοξοι οι Βρετανοί επιδιώκουν, εκτός των όσων αναφέρθηκαν προηγουμένως, να μειώσουν τις κοινωνικές επιπτώσεις από την χρήση των ναρκωτικών (πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου, απολύσεις από το χώρο εργασίας κ.ά.) ενώ θεωρούν εφικτή τη μείωση κατά 25% των οφειλόμενων στα ναρκωτικά θανάτων ως το

Ο παραπάνω πίνακας δημοσίευτηκε στα *Τετράδια* τχ. 20. Το δεξιότερο τμήμα του συντάχθηκε από την Ομοσπονδιακή Αστυνομία της Αυστραλίας.

2002. Στις Κάτω Χώρες και στην Βρετανία εξάλλου έχουν δοθεί κατευθυντήριες γραμμές στο προσωπικό των νυχτερινών κέντρων για την αντιμετώπιση συμπεριφορών και περιπτώσεων που σχετίζονται με τα ναρκωτικά. Εξελλίξεις παρατηρούνται επίσης και στις μεθόδους πάταξης των συνδεόμενων με τα ναρκωτικά αδικημάτων. Σταδιακά και σε ολόκληρη την ΕΕ προωθούνται εναλλακτικά μέτρα έναντι της φυλάκισης ενώ συζητιέται η αποποινικοποίηση ορισμένων από τις ουσίες. Εν ολίγοις μοιάζει να γίνεται όλο και περισσότερο κατανοητό πως ο χώρος της φυλακής είναι εντελώς ακατάλληλος για έναν χρήστη αφού έχει πολύ λίγες πιθανότητες θεραπείας ακόμη κι αν το ίδρυμα στο οποίο έχει εγκλειστεί διαθέτει ανάλογο πρόγραμμα.

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Αν και η σχετική νομοθεσία, οι πρακτικές συνταγογράφησης και η οργάνωση των υπηρεσιών αποκατάστασης διαφέρουν σημαντικά εντός της ΕΕ, η θεραπεία υποκατάστασης, που πρωτοεμφανίστηκε στη δεκαετία του '60, αποτελεί πλέον κοινό τόπο για τις περισσότερες χώρες εκτός από την Ελλάδα, την Φινλανδία και την Σουηδία. Με την μέθοδο αυτή οι χρήστες ναρκωτικών (κυρίως ηρωίνης ή άλλων οπιούχων) λαμβάνουν μια συγκριτικά ασφαλή ουσία-υποκατάστατο, η οποία επιδρά πάνω τους με τον ίδιο ή παρόμοιο τρόπο μ' αυτόν του ναρκωτικού στο οποίο είναι εθισμένοι. Η θεραπεία ακολουθεί ένα αυστηρά καθορισμένο χρονοδιάγραμμα και το υποκατάστατο μειώνεται στα-

διακά μέχρι να σταματήσει εντελώς η παροχή του. Οι ουσίες υποκατάστασης είναι είτε οπιούχα –ουσίες που παράγονται από την οπιούχο παπαρούνα, όπως η μορφίνη ή η κωδεΐνη– είτε οπιοειδή – συνθετικές ουσίες με επίδραση παρόμοια με αυτήν των οπιούχων, όπως η βουπρενορφίνη ή η μεθαδόνη. Η πιο συνηθισμένη ουσία υποκατάστασης στην Ευρώπη είναι η μεθαδόνη, ωστόσο και άλλες, νεότερες ουσίες χρησιμοποιούνται ολοένα και πιο πολύ. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Ελβετίας, η οποία χρησιμοποιεί ως ουσία θεραπείας την ηρωίνη, πρακτική που αποτέλεσε το έναυσμα για ανάλογες δοκιμές και συζητήσεις.

Ο ΤΣΟΜΣΚΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΟΚΑΪΝΗΣ*

Γιατί οι αγρότες της Κολομβίας καλλιεργούν κόκα και όχι άλλα σπαρτά; Οι λόγοι είναι γνωστοί. Οι αγρότες καλλιεργούν κόκα και παπαρούνες –παρατηρεί ο Vargas– εξαιτίας της κρίσης στον αγροτικό τομέα στις χώρες της Λ. Αμερικής που κλιμακώνεται λόγω της γενικότερης οικονομικής κρίσης της περιοχής. Οι αγρότες άρχισαν να αποικούν τον κολομβιανό Αμαζόνιο στη δεκαετία του '50, συνέπεια της βίαιης εκτόπισής τους από τους γαιοκτήμονες, και ανακάλυψαν ότι η κόκα ήταν το μόνο προσοδοφόρο και εύκολο να διακινηθεί στην αγορά προϊόν. Οι πιέσεις στους αγρότες αυξήθηκαν σημαντικά όταν οι ιδιοκτήτες ράντσων, επενδυτές και νόμιμοι εμπορικοί κτηματίες δημιούργησαν και ενίσχυσαν τους ιδιωτικούς τους στρατούς –παραστρατιωτικούς που πιέζουν τους ιθαγενείς, τους αγρότες και τους αποίκους να εγκαταλείπουν την γη τους– με αποτέλεσμα οι διακινητές ναρκωτικών να ελέγχουν πλέον το μεγαλύτερο μέρος του εδάφους της Κολομβίας. Τα αντιστασιατικά τάγματα, εξοπλισμένα και εκπαιδευμένα από τις ΗΠΑ δεν επιτίθενται στους λαθρεμπόρους, αναφέρει ο Vargas, αλλά έχουν στόχο τους ασθενέστερους και πιο ευπαθείς κοινωνικά κλίκες της αλυσίδας των ναρκωτικών: την παραγωγή των αγρωτών, τους αποίκους και τους ιθαγενείς. Το ίδιο συμβαίνει και με τα χημικά και βιολογικά όπλα που χρησιμοποιεί η Ουάσιγκτον, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν και πειραματικά κατά παράβαση των προδιαγρα-

φών του βιομηχανικού παρασκευαστή. Όλα αυτά πολλαπλασιάζουν τους κινδύνους για τον πληθυσμό, το περιβάλλον και την νόμιμη γεωργία. Καταστρέφονται νόμιμες καλλιέργειες τροφίμων όπως γιούκα και μπανάνες, πηγές νερού, βοσκοτόπια, επηρεάζονται τα ζώα και όλα τα άλλα σπαρτά ενώ πλήττονται και τα προγράμματα της εκκλησίας για εναλλακτικές (δηλαδή εκτός της κόκας) καλλιέργειες. Υπάρχουν τέλος και κάποιες μάλλον ιδιαίτερα επιβλαβείς παρενέργειες για το ευπαθές περιβάλλον του τροπικού δάσους.

Άλλοι λόγοι που συνετέλεσαν στην αύξηση της παραγωγής κόκας: Η Κολομβία ήταν κάποτε σπουδαίος παραγωγός σιταριού· η θέση της όμως υπονομεύτηκε τη δεκαετία του '50 από την «Βοήθεια Τροφή για Ειρήνη» (Food for Peace Aid), ένα πρόγραμμα που παρείχε επιδοτήσεις στις αμερικανικές γεωργικές επιχειρήσεις και αντίστοιχα κονδύλια για τα κράτη-πελάτες των ΗΠΑ, τα οποία ως συνήθως χρησιμοποιήθηκαν για στρατιωτικά έξοδα και τον αντιστασιακό πόλεμο. Ένα χρόνο πριν εξαγγείλει με μεγαλοστομία ο πρόεδρος Μπους τον πόλεμο κατά των ναρκωτικών (για άλλη μια φορά) η διεθνής συμφωνία για τον καφέ ακυρώθηκε κάτω από αμερικανική πίεση εξαιτίας σημαντικών εμπορικών παραβιάσεων. Το αποτέλεσμα ήταν πτώση των βασικών νόμιμων εξαγωγών της Κολομβίας πάνω από 40% μέσα σε δυο μήνες. (...)

Μια παλιότερη πρόταση της UNCTAD (Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη) αφορούσε στην εφαρμογή ενός προγράμματος για τη σταθεροποίηση των τιμών των προϊόντων, μια συνηθισμένη πρακτική στις βιομηχανικές χώρες μέσω διαφόρων επιχορηγήσεων. (...) Μια από τις κύριες αρχές της σύγχρονης οικονομικής ιστορίας είναι ότι τα τεχνάσματα που χρησιμοποιούν οι πλούσιοι και ισχυροί για να εξασφαλίσουν την προστασία τους από το κράτος-νταντά δεν είναι διαθέσιμα στους φτωχούς. Ως συνέπεια, η πρωτοβουλία της UNCTAD να σταθεροποιησει τις τιμές των προϊόντων γρήγορα εξουδετερώθηκε. Ο οργανισμός σε μεγάλο βαθμό περιθωριοποιήθηκε και εξημερώθηκε – μαζί με άλλους που αντανακλούν, ως ένα σημείο τουλάχισ-

τον, τις ανάγκες της παγκόσμιας πλειοψηφίας. Επιθεωρώντας αυτά τα γεγονότα, η Strange (σ.μ. Susan Strange πολιτική οικονομολόγος) παρατηρεί ότι οι αγρότες αναγκάστηκαν εκ των πραγμάτων να επιστρέψουν σε καλλιέργειες της ελεύθερης αγοράς. Μεγάλης κλίμακας γεωργία μπορεί να αντέξει διακύμανση των τιμών των προϊόντων αποζημιώνοντας τις έκτακτες απώλειες αλλού. Οι φτωχοί αγρότες δεν μπορούν να πουν στα παιδιά τους: «μην ανησυχείτε, ίσως φάτε τον επόμενο χρόνο». Επομένως, συνεχίζει η Strange, οι μεγαλέμποροι ναρκωτικών μπορούν εύκολα να βρουν αγρότες να καλλιεργήσουν κόκα, κάνναβη, ή όπιο για τα οποία πάντα υπάρχει μεγάλη αγορά στις πλούσιες κοινωνίες.

Επιπλέον τα προγράμματα του ΔΝΤ-Παγκόσμιας Τράπεζας απαιτούν από τις χώρες να ανοίξουν τα σύνορά τους σε έναν χείμαρρο (βαριά επιδοτούμενων) γεωργικών προϊόντων από τις πλούσιες χώρες, με την προφανή επίπτωση της υπονόμευσης της εγχώριας παραγωγής. Αυτοί που εκτοπίζονται οδηγούνται είτε σε αστικές φτωχογειτονιές (κάτι που συνεπάγεται χαμηλότερα μεροκάματα για τους ξένους επενδυτές) είτε τους δίνονται οδηγίες να γίνουν λογικοί αγρότες παράγοντας για την εξαγωγίμη αγορά και επιδιώκοντας τις υψηλότερες τιμές, το οποίο μεταφράζεται σε κόκα, κάνναβη, όπιο. Αφού έμαθαν καλά το μάθημά τους, ως ανταμοιβή δέχονται στρατιωτικές επιθέσεις καθώς τα χωράφια τους καταστρέφονται από τον χημικό και βιολογικό πόλεμο, μια ευγενική προσφορά της Ουάσιγκτον.

Το ίδιο πάνω-κάτω συμβαίνει σ όλη την περιοχή των Άνδεων. Τα θέματα δημοσιοποιήθηκαν όταν συζητιόταν το Κολομβιανό Σχέδιο στην Ουάσιγκτον.

* Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα ενός άρθρου του Νόαμ Τσόμσκι που δημοσιεύτηκε στο αμερικανικό περιοδικό *Z Magazine* τον Ιούνιο του 2000. Την μετάφραση από τα αγγλικά έκανε η Αθανασία Κοντοχρήστου ενώ το κείμενο επιμελήθηκε ο Νίκος Ράπτης.

Έρευνα: ΑΘΑΝΑΣΙΑ ΚΟΝΤΟΧΡΗΣΤΟΥ,
ΣΩΤΗΡΗΣ ΛΕΤΣΙΟΣ
Επιμέλεια: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΝΟΥΛΑΣ

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Επιμέλεια: Σωτήρης Ντάλης

Η «Πρεμιέρα» του Μπους

Εκπληξη και οργή, προκάλεσαν οι αμερικανοβρετανικές αεροπορικές επιθέσεις στην περιοχή της Βαγδάτης το βράδυ της Παρασκευής, οι δε εξηγήσεις που έδωσε το Πεντάγωνο, ότι επρόκειτο για «συννηθισμένη ενέργεια αυτοπροστασίας», χαρακτηρίστηκαν από τους διεθνείς αναλυτές ως εντελώς αβάσιμες. Μάλιστα πολλοί αμερικανοί αναλυτές έσπευσαν να συνδέσουν τις αεροπορικές επιθέσεις και με την κρίσιμη κατάσταση στην οποία βρίσκεται σήμερα το Μεσανατολικό, αλλά και με τις πρόσφατες απειλητικές προς το Ισραήλ δηλώσεις του Σαντάμ Χουσεϊν. Όπως ανέφεραν και οι αξιωματούχοι του Πενταγώνου, οι αεροπορικές επιθέσεις έγιναν νότια της Βαγδάτης και βόρεια του 33ου παραλλήλου, εκτός δηλαδή της γραμμής που χαράσσει το σύνορο της νότιας ζώνης αεροπορικού αποκλεισμού. Ήταν η πρώτη επίθεση σε στόχους εκτός της νότιας ζώνης αποκλεισμού από τον Δεκέμβριο του 1998 και δείχνει να σηματοδοτεί μια κλιμάκωση της πολιτικής των ΗΠΑ εναντίον του Ιράκ, η οποία εκδηλώνεται και με άλλα μέσα. Μια μέρα πριν από τις αμερικανοβρετανικές επιθέσεις οι ΗΠΑ ενέκριναν την ενίσχυση με 4 εκατομμύρια δολάρια των ιρακινών αντιπάλων του Σαντάμ στο εξωτερικό.

Ένα ενδιαφέρον στοιχείο που θα μπορούσε κανείς να επισημάνει, είναι ότι ο αμερικανός υπουργός Εξωτερικών Κόλιν Πάουελ, που αναδείχθηκε πολιτικά και συνέδεσε την καριέρα του με τον Πόλεμο του Κόλπου, μετά από τη συνάντησή του με τον γ.γ. του ΟΗΕ Κόφι Ανάν, μί-

Οι αεροπορικές επιθέσεις στις 16 Φεβρουαρίου εναντίον του Ιράκ αν και εμφανίσθηκαν ως «συννηθισμένες ενέργειες αυτοπροστασίας», αποτέλεσαν αναμφισβήτητα ένα μήνυμα προς φίλιες και αντίπαλες δυνάμεις.

λησε για την πιθανότητα να λήξει η διπλωματική απομόνωση της Βαγδάτης, αν το ιρακινό καθεστώς αποδεχθεί την επανάληψη των επιθεώσεων του ΟΗΕ. Σύμφωνα με εκείνες τις δηλώσεις Πάουελ, αν και η πολιτική της αμερικανικής κυβέρνησης απέναντι στο Ιράκ βρίσκεται υπό αναθεώρηση, η Ουάσιγκτον δεν επρόκειτο να ζητήσει σκληρότερες κυρώσεις κατά του Ιράκ. Το ζήτημα των κυρώσεων είχε προγραμματισθεί, πριν από τις αεροπορικές επιθέσεις κατά του Ιράκ, να συζητηθούν στις 26 και στις 27 Φεβρουαρίου του 2001 ο γ.γ. του ΟΗΕ Κόφι Ανάν με τον υπουργό Εξωτερικών του Ιράκ Μοχάμεντ Σαΐντ αλ Σαχάφ. Φαίνεται όμως ότι τελικά μέτρησαν περισσότερο οι προηγούμενες δηλώσεις του Πάουελ πως «η πληγή (του Σαντάμ) πρέπει να καθαρίσει».

Οι αεροπορικές επιθέσεις στις 16 Φεβρουαρίου εναντίον του Ιράκ αν και εμφανίσθηκαν ως «συννηθισμένες ενέργειες αυτοπροστασίας», αποτέλεσαν αναμφισβήτητα ένα μήνυμα προς φίλιες και αντίπαλες δυνάμεις, ότι η νέα διοίκηση των ΗΠΑ εμφορείται από «αποφασιστικότητα», όπως το υπογράμμισε ο Κώστας Ιορδανίδης στην *Καθημερινή*. Είναι προφανές ότι αποδέκτης του μηνύματος δεν ήταν μόνο ο Σαντάμ Χουσεϊν, αλλά και χώρες όπως η Ρωσία και η Γαλλία, οι οποίες πέτυχαν μια σημαντικότερη διείσδυση τα δυο τελευταία χρόνια στην πετρελαϊκή αγορά του Ιράκ. Το ζητούμενο είναι να δούμε αν θα «συνετισθούν» όσοι διαφοροποιήθηκαν ή σκοπεύουν να διαφοροποιηθούν από την αμερικανική πρακτική έναντι του Ιράκ.

Τα φυσίγγια της ανεξαρτησίας

Μια από τις πιο αιματηρές στιγμές στην ιστορία της αγγλοκρατούμενης Ινδίας, η «ανταρσία των Seroy», προκλήθηκε από ένα γεγονός μάλλον γραφικό και συνάμα τραγικό. Στις αρχές του 1857 οι ινδοί στρατιώτες προμηθεύτηκαν τα όπλα Lee-Enfield, τα φυσίγγια των οποίων άνοιγαν με μικρή δαγκωματιά. Η φήμη ότι το γράσο των φυσίγγιων περιέχει βοδινό και χοιρινό λίπος εξαγρίωσε τους ινδουϊστές και τους μουσουλμάνους και τους οδήγησε σε μαζική εξέγερση, η οποία μεν κατεστάλη τελικά, αλλά θεωρείται δικαιολογημένα η απαρχή του αγώνα για την ανεξαρτησία της Ινδίας.

Το περίφημο ξενοδοχείο «Ταϊ».

Τους Seroy, από τη λέξη *siphai*, «στρατιώτης» στα Urdu, τους έχουμε δει ίσως σε ταινίες, να τρέχουν με μικρά ρυθμικά βηματάκια, δίπλα στους πλουμιστούς ελέφαντες του στρατού στην αγγλοκρατούμενη Ινδία (Ινδίες τότε). Εικόνα εξωτική και ενδεχομένως διασκεδαστική, με την οποία όμως είναι στενά συνδεδεμένη η μακραιώνη παρουσία των Βρετανών στη Νότια Ασία.

Οι Seroy προσλαμβάνονταν από την Εταιρεία Ανατολικών Ινδιών (East India Company), η οποία είχε ιδρυθεί το 1600 για την εκμετάλλευση της περιοχής για λογαριασμό του αγγλικού

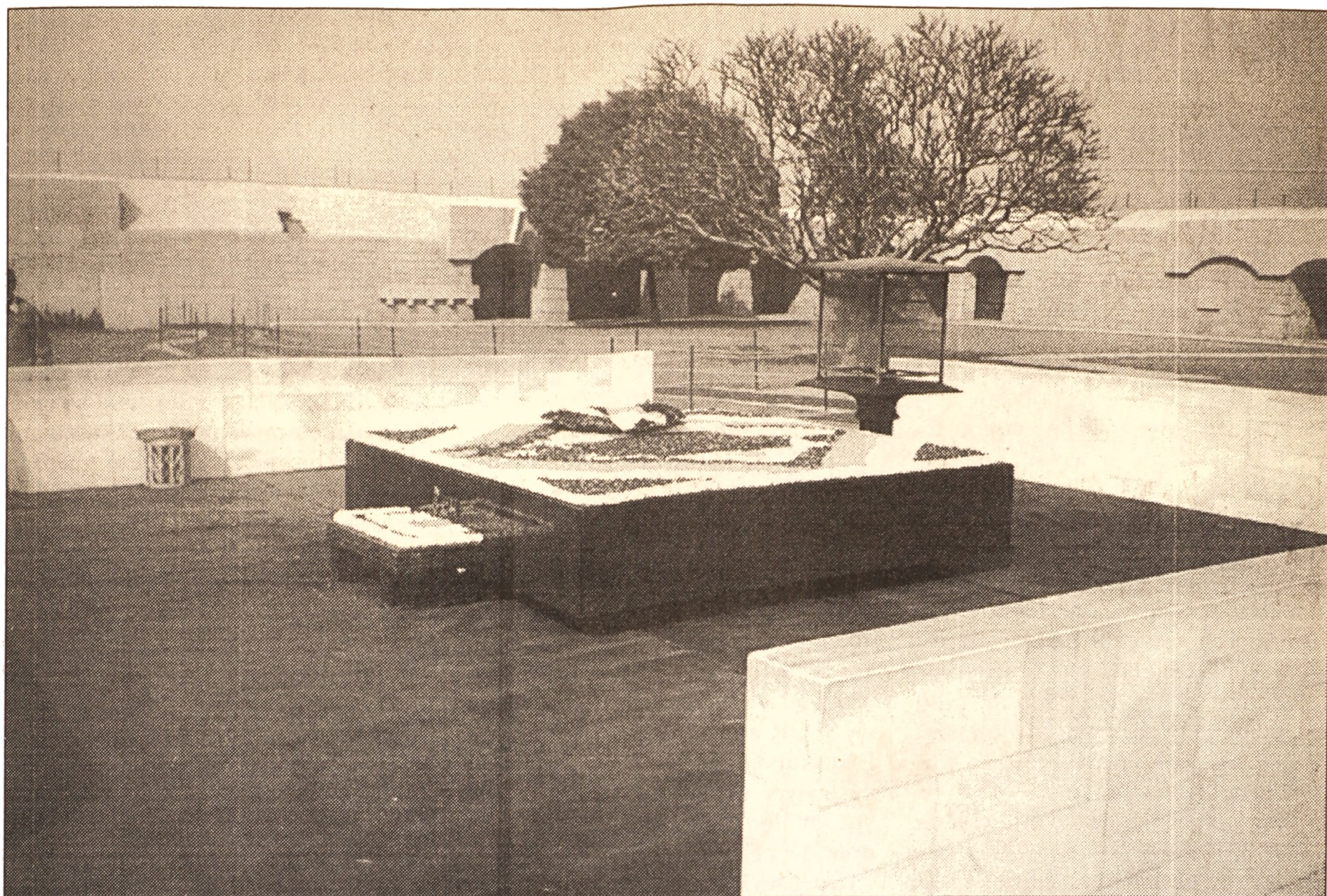
θρόνου. Το 1857 οι Seroy αριθμούσαν έως και 200.000, υπό τις διαταγές 10.000 περίπου ευρωπαίων αξιωματικών. Ο στρατός αυτός αποτελείτο από τρία εκστρατευτικά σώματα, γνωστά ως σώματα Βεγγάλης, Βομβάης και Madras.

Η εξέγερση του 1857 ήρθε ως επακόλουθο ενός αυξανόμενου κύματος δυσαρέσκειας από την αγγλική διοίκηση τόσο στον ντόπιο πληθυσμό, όσο και στην πολιτική και οικονομική ελίτ των Ινδών, οι οποίοι διέκριναν προσπάθειες αλλοίωσης της πολιτιστικής τους ταυτότητας. Ήδη από το 1829 είχε καταργηθεί ένα από ιερότερα ινδουϊστικά

έθιμα (*sati*), σύμφωνα με το οποίο η χήρα καιγόταν στην πυρά στην κηδεία του αποθανόντος συζύγου της. Επιπλέον, το 1856 ο κυβερνήτης λόρδος Dalhousie είχε προωθήσει το επίμαχο Hindu Widows Act, το οποίο επέτρεπε στο εξής στις χήρες να ξαναπαντρεύονται.

Μια άλλη παρέμβαση του Dalhousie στο ινδουϊστικό εθιμικό δίκαιο, καθόλου «εκσυγχρονιστική» και προφανώς υστερόβουλη, ήταν η απόφασή του να καταργηθεί η παράδοση οι τοπάρχες (μαχαραγιάδες) να επιλέγουν τους διαδόχους τους. Η νέα ρύθμιση προέβλεπε ότι, σε περίπτωση που οι μαχαραγιάδες δεν είχαν φυσικό διάδοχο, τα περιουσιακά τους στοιχεία περιέρχονταν στην Εταιρεία Ανατολικών Ινδιών και με αυτόν τον τρόπο πολλά φέουδα, ανεξάρτητα έως τότε, υπήχθησαν στη δικαιοδοσία των Άγγλων.

Στο δε στράτευμα είχαν ήδη εκδηλωθεί ανταρσίες μικρής κλίμακας, εξαιτίας της αλαζονείας των αξιωματικών και της περιφρόνησής τους για τις τοπικές θρησκείες. Ήταν πλέον τόσο φορτισμένη η ατμόσφαιρα, που χρειαζόταν μια απλή σπίθα, για να εκδηλωθεί η φωτιά. Η φήμη για τα φυσίγγια των νέων όπλων –είτε ευσταθούσε είτε όχι– ήταν η σπίθα αυτή. Τον Μάιο του 1857 οι Seroy της Βεγγάλης εξεγέρθηκαν και κατέλαβαν το Δελχί. Οι αντάρτες εξολόθρευσαν όσους Ευρωπαίους βρήκαν μπροστά τους και ενθρόνισαν τον υπέργηρο Bahadur Shah Γ' από τη δυναστεία των Mughal, αμφισβητώντας ευθέως την βρετανική κυριαρχία. Η εξέγερση γρήγορα εξαπλώθηκε στις βόρειες και κεντρικές επαρχίες των Ινδιών και κατεστάλη μόνον όταν οι Βρετανοί έλαβαν ενισχύσεις από τη Βομβάη, το Madras και άλλες περιφέρειες του Νότου. Τον Σεπτέμβριο του 1857 τα νομιμόφρονα στρατεύματα ανακατέλαβαν το Δελχί και επιδόθηκαν σε βανδαλισμούς, τους οποίους περιγράφει με ανατριχιαστικές λεπτομέρειες ο ποιητής Ghalib (1797-1869), για να καταλήξει: «Η πένα μου δεν τολμά

Το μνημείο του Γκάντι.

να γράψει άλλο...».

Σύμφωνα με ιστορικές μαρτυρίες, πολλοί από τους αιχμαλώτους ινδονιστές εξαναγκάστηκαν υπό την απειλή των όπλων να τρώνε βοδινό κρέας, ενώ μουσουλμάνοι ράβονταν σε μεγάλους σάκους από γουρουνίσιο δέρμα. Η εκδικητικότητα των Άγγλων ήρθε απλά να διατρανώσει το αποκρουστικό πρόσωπο της αποικιοκρατίας, με αποτέλεσμα να μεγαλώσει ακόμη περισσότερο το ρήγμα ανάμεσα στους Ινδούς και την αγγλική διοίκηση.

Μετά από την εξέγερση των Sepoy, ήταν φανερό πλέον ότι οι Ινδίες δεν μπορούν να κυβερνηθούν από την East India Company και υπήχθησαν κατ' ευθείαν στο Στέμμα, ως υπερπόντιες κτήσεις της βασίλισσας Βικτώριας. Δημιουργήθηκε δε ειδικό Υπουργείο Ινδιών, το οποίο είχε ως αποστολή την εγκαθίδρυση της Pax Britannica στη Νότια Ασία. Ωστόσο, τίποτα πλέον δεν

μπορούσε να σταματήσει την αφύπνιση του ινδικού εθνικισμού και πολλοί ιστορικοί θεωρούν το 1857 ως αφετηρία του αγώνα των Ινδιών για ανεξαρτησία.

Του αγώνα αυτού ηγήθηκε η ανερχόμενη αστική τάξη στις μεγάλες πόλεις, στην οποία συγκαταλέγονταν αξιόλογοι διανοούμενοι και αυτοδημιούργητοι βιομήχανοι. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο Jamsetji Tata, ο «πατέρας της ινδικής χαλυβουργίας», έκτισε το 1903 στη Βομβάη το τεράστιο ξενοδοχείο «Ταϊ», στο οποίο επιτρεπόταν να καταλύουν και... Ινδοί (!), πράγμα που δεν συνέβαινε στα ξενοδοχεία αγγλικής ιδιοκτησίας. Από τους διανοούμενους που άρθρωναν ξεκάθαρο πολιτικό λόγο και τάσσονταν κατά της αποικιοκρατίας ξεχώριζαν ο Vivekananda, ο Rabindranath Tagore, που τιμήθηκε με Νόμπελ Λογοτεχνίας το 1913, κ.ά. Το μόνο που έλειπε από την πολιτική σκηνή ήταν η ηγετική προσωπι-

κότητα που θα ένωνε τα διάσπαρτα κομμάτια της ινδικής οικονομικής ελίτ και της διανόησης, όπως και το πολυποίκιλο θρησκευτικό μωσαϊκό των Ινδιών. Η προσωπικότητα αυτή εμφανίστηκε το 1915, όταν ο Mahatma Gandhi επέστρεψε στην Ινδία από τη Νότια Αφρική.

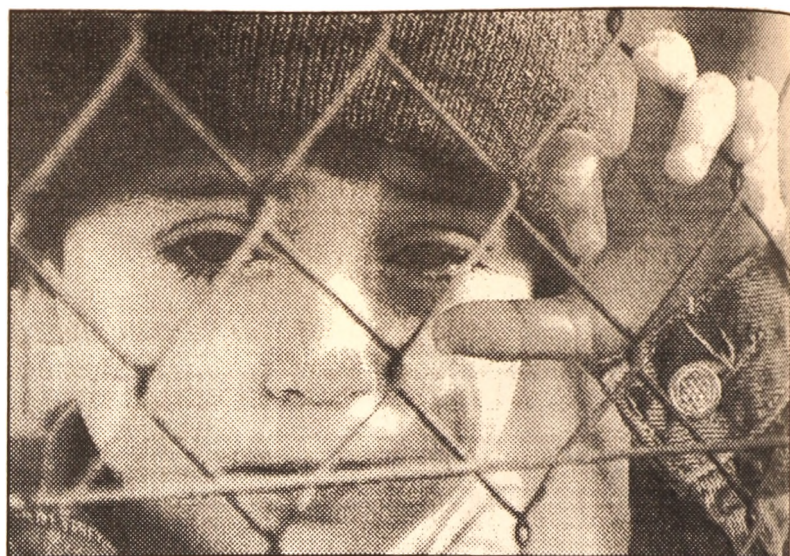
Η επάνοδος του Gandhi θεωρείται από πολλούς η «αρχή του τέλους» για την αποικιοκρατία στη Νότια Ασία, η αφετηρία του ανένδοτου αγώνα που οδήγησε το 1947 στην ανεξαρτησία των Ινδιών και το χωρισμό τους σε Ινδία και Πακιστάν. Ωστόσο, τα πράγματα θα ήταν ίσως πολύ διαφορετικά, αν 90 χρόνια νωρίτερα τα φυσίγγια των Lee-Enfield δεν είχαν «εκραγεί» στην εξέγερση των Sepoy.

ΠΛΑΜΕΝ ΤΟΝΤΣΕΦ

Συντονιστής του Προγράμματος «Ασία-21»
στο Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών
Σχέσεων.

Όχι στην «Ευρώπη-φρούριο»

Η ισχυροποίηση της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη μετανάστευση απασχολεί σοβαρά τα τελευταία χρόνια τις Βρυξέλλες, που επιχειρούν να δρομολογήσουν μια κοινή πολιτική ασύλου με βάση τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε τον Οκτώβριο του 1999.

Ηδη στις 8 Φεβρουαρίου του 2001 οι υπουργοί Εσωτερικών της ΕΕ συμφώνησαν στην επιτάχυνση της ολοκλήρωσης, όσον αφορά στην πολιτική τους για το άσυλο. Μάλιστα ο σουηδός υπουργός Μετανάστευσης και Ασύλου Κλίγκαβλ δήλωσε ότι στόχος της Ευρώπης είναι να ολοκληρωθεί μέχρι το 2004 η πρώτη φάση της εναρμόνισης στο θέμα της μετανάστευσης. Τελευταία εκδηλώνονται πολλές πρωτοβουλίες σχετικά με το ευαίσθητο θέμα της λαθρομετανάστευσης. Μια απ' αυτές ήταν και η βρετανοϊταλική συμφωνία για την αντιμετώπιση της λαθρομετανάστευσης από τα Βαλκάνια προς την Δυτική Ευρώπη. Μάλιστα την ανακοίνωσαν με κοινό τους άρθρο στην εφημερίδα *Observer* οι πρωθυπουργοί των δύο χωρών Μπλερ και Αμάτο στις 4 Φεβρουαρίου του 2001. Ο βρετανός πρωθυπουργός και ο ιταλός ομόλογός του δηλώνουν πως σκοπεύουν να επιβάλλουν αυστηρότατες ποινές στους δουλεμπόρους και σε όσους μεταφέρουν «ανθρώπινο φορτίο». Για το σκοπό αυτό θα αποστείλουν αστυνομικές δυνάμεις αλλά και αξιωματούχους για να επανδρώσουν τα γραφεία μετανάστευσης στη Βοσνία, προκειμένου να βοηθήσουν τις αρχές της Βοσνίας στον καλύτερο έλεγχο των συνόρων. Η Βοσνία θεωρείται η «πύλη» των δυτικών Βαλκανίων για την είσοδο στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΗΕ το 10% των λαθρομεταναστών εισέρχεται στις ευρωπαϊκές χώρες από τη Βοσνία. Σε διάστημα δύο μηνών 3.469 Ιρανοί πέρασαν στη Βοσνία από το αεροδρόμιο του Σεράγεβο, αλλά μόνο 312 επέστρεψαν στο

Ιράν. Με δικαιολογία ένα προσκύνημα στα ιερά μέρη της Βοσνιακής Ομοσπονδίας έφτασαν στο Σεράγεβο στο ίδιο χρονικό διάστημα και 2.905 τούρκοι, εκ των οποίων μόνο 513 αποχώρησαν. Κανένας στο Σεράγεβο δεν έχει καμία αμφιβολία για τον αληθινό σκοπό αυτών των ταξιδιών: Η Δημοκρατία της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, που ουσιαστικά διοικείται από τη νατοϊκή δύναμη SFOR και τις γραφειοκρατίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΟΗΕ, έχει γίνει το μεγαλύτερο εφαλτήριο για τη μετάβαση των λαθρομεταναστών στην Ευρώπη.

Το σχέδιο Μπλερ-Αμάτο για την αντιμετώπιση της λαθρομετανάστευσης προβλέπει τη λήψη αυστηρών μέτρων εναντίον των εγκληματικών οργανώσεων των δουλεμπόρων και προτείνει μια ριζική αναθεώρηση της πολιτικής που ακολουθούν μέχρι σήμερα οι ευρωπαϊκές χώρες. «Κάθε μέρα διαβάζουμε και ακούμε ιστορίες για τα αποτρόπαια που συμβαίνουν σε λαθρομετανάστες» γράφουν οι Τόνι Μπλερ και Τζουλιάνο Αμάτο και συνεχίζουν: «πάρα πολλοί απ' αυτούς τους δουλέμπορους είναι ταυτόχρονα έμποροι ναρκωτικών και έμποροι λευκής σαρκός». Οι δύο πρωθυπουργοί καταλήγουν λέγοντας ότι πολύ σύντομα η Βρετανία και η Ιταλία θα αναθέσουν σε ειδικούς την αναγνώριση «επιχειρησιακών στόχων» όπως είναι οι συμμορίες που ασχολούνται με το δουλεμπόριο γυναικών και το εμπόριο λευκής σαρκός. Λίγες μέρες μετά τη δημοσίευση του κοινού άρθρου των Μπλερ και Αμάτο, στις 8 Φεβρουαρίου, ο βρετανός υπουργός Εξωτερικών Τζακ Στρο είχε θέσει το θέμα στη Στοκχόλμη στο Συμβούλιο Υπουργών.

«Οφείλουμε να αντιμετωπίσουμε με μεγαλύτερη αποφασιστικότητα το θέμα της λαθρομετανάστευσης, αφού η πίεση από τις χώρες όπου τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν γίνονται σεβαστά αναμένεται να αυξηθεί!» δήλωσε στους δημοσιογράφους ο βρετανός υπουργός. Είναι προφανές ότι όλη αυτή η συζήτηση για μια κοινή πολιτική στο θέμα του ασύλου έχει θέσει σε αμφισβήτηση τις αρχές της Συνθήκης της Γενεύης του 1951 για τους πρόσφυγες. Έστω και αν κάποιοι δεν το ομολογούν, είναι προφανές ότι θα ήθελαν μια «Ευρώπη-φρούριο».

Πολύ σωστά ο Κόφι Ανάν δήλωσε από τη Γενεύη ότι «η Ευρώπη μοιάζει αυτή τη στιγμή να λέει όχι στη μετανάστευση». Η εντύπωση που υπάρχει είναι ότι οι ευρωπαίοι πολιτικοί υιοθετούν νόμους δημαγωγικού χαρακτήρα που έρχονται σε αντίθεση με τον πλούτο της ΕΕ, υπογράμμισε ο γ.γ. του ΟΗΕ. Επίσης και η Ύπατη Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα Μέρι Ρόμπινσον αντιτάχθηκε στην προσέγγιση του ζητήματος της λαθρομετανάστευσης, όπως διατυπώθηκε από τον βρετανό υπουργό στην Στοκχόλμη και ζήτησε από τις χώρες της Ευρώπης να αντιμετωπίσουν με μεγαλύτερη ευαισθησία το ζήτημα. Στο ίδιο μήκος κύματος κινήθηκαν και οι αντιδράσεις του Ύπατου Αρμοστή για τους Πρόσφυγες και πρώην πρωθυπουργού της Ολλανδίας Ρουντ Λούμπερς, ο οποίος ζήτησε από την πολιτισμένη Ευρώπη να εγκαταλείψει τη λογική που θέλει απλώς να κρατήσει όσο γίνεται πιο μακριά της τους πρόσφυγες.

ΣΩΤΗΡΗΣ ΝΤΑΛΗΣ

Το τουρκικό πολιτικό σύστημα και οι αντοχές του

Η κρίση που ξέσπασε ανάμεσα στον πρόεδρο της Τουρκίας κ. Σεζέρ και τον πρωθυπουργό κ. Ετζεβίτ φέρνει στην επιφάνεια την αδυναμία του τουρκικού πολιτικού συστήματος λήψεως αποφάσεων να προσαρμοστεί στις σύγχρονες ανάγκες διοίκησης, το χάσμα που χωρίζει την πολιτική φιλοσοφία του προέδρου Σεζέρ από το υπάρχον πολιτικό σύστημα και τέλος μια προσεκτική αλλά σκληρή κριτική των μαζικών μέσων ενημέρωσης και των διανοούμενων, διαφορετική από αυτή που ίσως αναμενόταν.

Το τούρκικο πολιτικό σύστημα λήψεως αποφάσεων χαρακτηριζόταν για χρόνια από μια μονολιθική, μονοπολιτική διάσταση την οποία εκπροσωπούσε μια ισχυρή προσωπικότητα ή, κυρίως τα τελευταία χρόνια, ο στρατός. Το άνοιγμα της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής κατά την δεκαετία του '80 αλλά και τα διαφορετικά συμπεφέροντα, πέραν των συμφερόντων ασφάλειας, που άρχισαν να εμπλέκονται στον σχεδιασμό της πολιτικής της Άγκυρας, έφεραν σταδιακά και άλλους παράγοντες στις συζητήσεις για την λήψη αποφάσεων. Το πιο αντιπροσωπευτικό παράδειγμα της διαδικασίας αυτής είναι η πολιτική της Τουρκίας στην προώθηση του πετρελαιοαγωγού Μπακού-Τζεϋχάν, όπου ενεπλάκησαν, για πρώτη φορά σε τόσο μεγάλη κλίμακα, οικονομικοί και επιχειρηματικοί παράγοντες, που δημιούργησαν και εξακολουθούν να δημιουργούν ιδιαίτερα προβλήματα στους μηχανισμούς λήψεως αποφάσεων αφού τα οικονομικά συμφέροντα δεν συμβαδίζουν πάντα με τα στρατηγικά συμφέροντα για την ασφάλεια. Η εκλογή του τότε προέδρου του συνταγματικού δικαστηρίου της Τουρκίας κ. Αχμέτ Νεζιντέ Σεζέρ στην προεδρία της Δημοκρατίας πριν από ένα σχεδόν χρόνο, έφερε στο εσωτερικό των μηχανισμών λήψεως αποφάσεων, όπου δεσπόζει ο στρατός και το υπάρχον πολιτικό κατεστημένο, μια νέα παράμετρο: τις απόλυτα νομοταγείς απόψεις, το δίκαιο, τις ειλικρινείς μεταρρυθμίσεις, γενικά μια άλλη πολιτική φιλοσοφία.

Η διαμάχη μεταξύ του προέδρου Σεζέρ και του πρωθυπουργού Ετζεβίτ σίγουρα αντικατοπτρίζει την σύγκρουση των δυο διαφορετικών φιλοσοφιών των δυο ανδρών αλλά αντικατοπτρίζει κυρίως την σύγκρουση του παλαιού μονολιθικού συστήματος με τις σύγχρονες ανάγκες για ευελιξία, ορθολογισμό και εκδημοκρατισμό, που τείνουν να χαρακτηρίζουν την λήψη αποφάσεων στον δυτικό πολιτισμό.

Εξαιρώντας λοιπόν τις άμεσες, αλλά πολύ επικίνδυνες για τη σταθερότητα της χώρας, οικονομικές επιπτώσεις και τις μεσοπρόθεσμες δυσκολίες που ενδέχεται να επιφέρει η κρί-

ση ανάμεσα στον πρόεδρο και τον πρωθυπουργό, η σύγκρουση αυτή είναι ενδεικτική των αντοχών του συστήματος, αντοχών που δοκιμάστηκαν σκληρά τις τελευταίες ημέρες.

Το γεγονός ότι οι αντοχές δοκιμάστηκαν δεν σημαίνει ότι το σύστημα καταρρέει. Η κυβέρνηση Ετζεβίτ είναι η μόνη λύση για την Τουρκία αυτήν τη στιγμή, επισημαίνουν ξένοι και τούρκοι αναλυτές που εκτιμούν ότι το πρόγραμμα οικονομικών μεταρρυθμίσεων πρέπει να συνεχιστεί διότι είναι η τελευταία ευκαιρία της χώρας να ορθοποδήσει οικονομικά. Οι μεταρρυθμίσεις για την προσαρμογή της Τουρκίας στην Ε.Ε. και όλες οι προσπάθειες για εκσυγχρονισμό φαίνεται ωστόσο ότι απειλούνται από την κρίση που ξέσπασε στην Άγκυρα αφού δημιουργούν μια έντονη συσπείρωση του κυβερνητικού συνασπισμού, που φέρνει πιο κοντά τον κ. Ετζεβίτ με το αντιδραστικό κόμμα της Εθνικιστικής Δράσης του κ. Ντεβλέτ Μπαχτσελί, και σπαταλούν το πολύτιμο χρόνο της τουρκικής διοίκησης σε συζητήσεις για τον καταλογισμό ευθυνών.

Μέσα όμως από την κρίση αυτή φαίνεται ότι πέραν της κοινής γνώμης, η οποία παραμένει πιστή στον πρόεδρο Σεζέρ, οι κύκλοι των έγκριτων αναλυτών και σχολιαστών της πολιτικής ζωής της χώρας, εξαιρώντας έναν μικρό αριθμό γνωστών αρθρογράφων, άσκησαν σκληρή κριτική στον πρωθυπουργό κ. Ετζεβίτ, δείχνοντας με τον τρόπο αυτό ότι τα πράγματα στην Τουρκία δεν παραμένουν τόσο στατικά όσο νομίζουμε.

Το σίγουρο είναι ότι ο πρόεδρος Σεζέρ υπέστη μεγαλύτερο πλήγμα από αυτό που υπέστη η κυβέρνηση, που επωφελείται του προνομίου της μόνης λύσης, και η άσκηση των καθηκόντων του αναμένεται να δυσχερανθεί από τον κλοιό της κυβέρνησης.

Οι αντιδράσεις όμως του πνευματικού και δημοσιογραφικού κόσμου στην θυμική έκρηξη του κ. Ετζεβίτ είναι ενδεικτικές ορισμένων αλλαγών που φαίνεται ότι είναι αναπόφευκτες.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΡΕΤΑΙΟΣ

δια λογος αναγνωστών

Μια ταινία για τον Elser

Αγαπητό Αντί,

Διάβασα το αξιόλογο άρθρο του συνεργάτη σου Ν. Ράπτη για τον γερμανό αντιφασίστα Γιόχαν Γκέοργκ Έλζερ (στα γερμανικά το Elser προφέρεται Έλζερ και όχι Έλσερ). Στο υστερόγραφο ο Ν. Ράπτης αναρωτιέται «Ποιος θα κάνει ταινία την

περίπτωση Έλσερ;». Η απάντηση είναι: ταινία υπάρχει απ' το 1989 με σκηνοθέτη και πρωταγωνιστή τον γνωστό αυστριακό ηθοποιό Κλάους Μαρία Μπράνταουερ (επισυνάπτω απόκομμα από γερμανικό περιοδικό τηλεοπτικού προγράμματος). Η ταινία αυτή έχει προβληθεί πολλές φορές από κρατικά αλλά και ιδιωτικά κανάλια. Ο τίτλος είναι Γκέοργκ Έλζερ - ένας απ' τη Γερμανία. Ο Μπραντάουερ που τον ξέρουμε από ρόλους σε ταινίες καλλιτεχνικές (π.χ. Μεφίστο) και εμπορικές (π.χ. Τζαίμς Μπόντ), είναι ένας πολιτικοποιημένος καλλιτέχνης με έντονη αντιφασιστική δράση (είτε πρόκειται για το φαινόμενο του νεοναζισμού είτε για την περίπτωση Χάιντερ στην πατρίδα του).

Φιλικά
Γιάννης Ευστρατίου

Προς τον κ. Μπερνς

• **Ανοιχτή επιστολή:**

Φαίνεται απίστευτο και όμως αισθάνομαι ότι οφείλουμε να σας ευχαριστήσουμε για τον τρόπο εκτέλεσης των βαρύντων καθηκόντων σας.

Τα τελευταία χρόνια, παράλληλα με την εφαρμογή εκ μέρους της χώρας σας πολιτικής σε όλα τα πεδία και σε όλο το εύρος της υψηλίου που κάποιοι αδαείς και κακοπροαίρετοι χαρακτηρίζουν απάνθρωπη, παρατηρούμε να γεννιέται η συναίσθηση της ανάγκης ελάφρυνσης της επιβολής με την υιοθέτηση εκ μέρους της αμερικανικής κυβερνητικής τάξης συμπεριφορών αυτογελοιοποίησης με μόνο στόχο -και αυτό είναι άκρως εκτιμητέο- τη δημιουργία γέλωτα. Θα τολμούσα να πω ότι έχει μετατραπεί σε συνεπέστατη πολιτική που εφαρμόζεται μεθοδικά και διαχρονικά σε όλες τις βαθμίδες, από τον πρώτο πολίτη της χώρας σας έως -συγχωρήστε μου την έλλειψη γνώσης εναλλακτικού προσδιορισμού- δευτεροκλασσάτους αξιωματούχους όπως, αισχύνομαι να πω, η εξοχότητά σας.

Έτσι, πριν λίγα χρόνια η μεγάλη πρωτοπόρα δημοκρατία σας θεώρησε ότι όφειλε να ψυχαγωγήσει τις μάζες του υψηλίου χωριού μας με τις χαριτωμένες και πολλαπλά σκαμπρόζικες περιπετειούλες του πρώτου της πολίτη.

Κατόπιν, η ίδια διάθεση ελαφρότητας μετακόμισε στις εκλογικές διαδικασίες -θεμέλια υποτίθεται των δημοκρατικών καθεστώτων- όπου όλος ο διοικητικός μηχανισμός με χαρίεσσα παιδικότητα αναζητούσε κάποιο

πρόσωπο αποκαλούμενο «πρόεδρο».

Μετά; Μετά ήρθε η χλιοτραγουδισμένη ημέρα της ορκωμοσίας του νέου σας προέδρου. Ορισμένοι, σίγουρα άτομα με ψυχολογικά προβλήματα, ερμήνευσαν τους προτεινόμενους ενδυματικούς συνδυασμούς ως ένδειξη του τρόπου επίλυσης των μελλοντικών διαφορών. Αν είναι δυνατόν! Η χοντροκομμένη αισθητική είχε ως μόνο σκοπό την δημιουργία ελεύθερου και απρόσκοπτου γέλωτα, ταπεινού μεν, αυθόρμητου δε!

Τελευταίο δείγμα η δική σας γενικότερη πολιτική που αναγκαστήκατε να εφαρμόσετε -καημένε πρέσβη- σ' αυτή τη γενέθλια γη τρομοκρατών, όπου σας έριξε η απρόσωπη και ισοπεδωτική κρατική μηχανή. Αλλοίμονο! Καλά κάνατε και δεν χορηγήσατε βίζα στον κακότροπο διευθυντή αυτού του περιθωριακού και κατά βάση ανατρεπτικού εντύπου που συνεχώς κακολογεί το αδελφοποιητικό, μεταξύ των χωρών μας, έργο σας. Άλλωστε, αν χορηγούσατε, εμείς τίνι τρόπω θα μειδιούσαμε;

Για τους παραπάνω λόγους και για να συνεχίσουν να γελούν τα χείλη του κάθε πικραμένου, παρακαλώ συνεχίστε! Συνεχίστε θαρρετά το δρόμο του γελοίου!

Θεωρώ χρέος όλων μας να αποτίσουμε φόρο τιμής σε αυτή τη βαθειά συναίσθηση ευθύνης της μεγάλης σας χώρας απέναντι στις ανάγκες του οικουμενικού ανθρώπου να αναπτύξει πολύπλευρα τις αισθήσεις που αναφέρονται στην ευρύτατη κατηγορία του κωμικού.

Μετά τιμής
Ν.Γ. Μπουλουγράφ

Είμαι κι εγώ «Σεσημασμένος Σασάκης»!

• **Δημοσιεύουμε την τέταρτη (τελευταία) εκδοχή, επιστολής που πήραμε με φαξ. Η αναφορά σε ονόματα τρίτων αφορά τον επιστολογράφο. Μια μόνον παρατήρηση: Ο χαρακτηρισμός «ντεγκωλιστής» είναι πολιτικός χαρακτηρισμός, και όχι επαινετικός - για όσους τουλάχιστον δεν είναι ντεγκωλιστές ή Ντε Γκωλ. Κύριε Παπουτσάκη,**

Ως παλαιός συνεργάτης, με υπερηφάνεια και -δεν το κρύβω- με αρκετή ζήλεια παρακολουθώ την θριαμβευτική πορεία του Αντί μετά την απαλλαγή του από εμένα, τον Ηλία και άλλους «Σασάκηδες».

Όμως θα εντοπίσω την επικίδη και μεροληπτική κριτική μου σε κάποια ανησυχητικά κρούσματα στα τεύχη 729 και 730. Στο τχ. 729 υπήρξε η διαπόμπευση, ο στιγματισμός των «Σασάκηδων», αλλά δυστυχώς τον όρο αυτόν εκαθιέρωσε η εβδομαδιαία πολιτική και πολιτιστική επιθεώρηση Παρόν του γ. Μάκη Κουρή. Παρ' όλα αυτά, λόγω κύρους, ο αφορισμός ο δικός σου δεόντως εξετιμήθη καταλαμβάνοντας επίζηλη θέση στη σελίδα του εθνικού ραβδοσκόπου σ. Ιωάννου Τριάντη, δεινού εις τον ανασκολπισμόν των «σεσημασμένων», εσχάτως δε και εις τον εντοπισμόν ουρανίου.

Εμπρός, λοιπόν, στον δρόμο που χάραξε ο Τριάντης. Με τον «ξιφήρη» λόγο του. Πόσο σε ζηλεύω. Διαθέτεις έναν ανεξίτηλα χαραγμένον τίτλο τιμής με το Mont Blanc ενός Τριάντη! Εμπρός στον

δρόμο που χάραξε κι ο **Γιανναράς***. Και εις ανώτερα!

Όμως, όπως πληροφορήθηκα, από τη λίστα προγραμμάτων των «σεσημασμένων» παραλείφθηκαν, κατόπιν παρεμβάσεων ασπόνδων φίλων, το δικό μου όνομα (εχλεύαζα τον μέγα κράλη [τσάρο] Σέρβων και Ελλήνων Σλ. Μιλόσεβιτς και δεν επανελάμβανα συνεχώς το αυτονόητο περί της φρίκης του πολέμου) και τα ονόματα ορισμένων άλλων εκλεκτών συναδέλφων και φίλων, γι' αυτό και διαμαρτύρομαι εντόνως. Δεν επερίμενα εκ μέρους σου τόση αγνωμοσύνη, τόση περιφρόνηση.

Το αποτέλεσμα είναι να έχω απομονωθεί τελείως από όλους τους φίλους μου. Διότι όλοι λένε ότι έπεσα στα πόδια σου, επικαλούμενος την παλαιά συνεργασία μου με το *Αντί*. Σε ικετεύω, συμπεριλάβάτέ με επειγόντως στη λίστα των «Σασάκηδων». Αφού είμαι «Σασάκης» και «σεσημασμένος» και «Κουϊσλινγκ».

Ύστερα από τόσα χρόνια συνεργασίας με το *Αντί* και 26 έτη στον χώρο του Τύπου δεν αξίζω κι εγώ μια θέση στη στήλη του Τριάντη; Ακόμη και μια απλή αναφορά του εθνικού βάρδου στ' όνομά μου θα είναι για μένα «τζιβαϊρικό» πολυτίμητον», για τέτοιο πράγμα σου μιλάω. Και, δυστυχώς, δεν έχω άλλον τρόπο και άλλο «μέσον» εκτός από Εσένα.

Είμαι ένας απελτισμένος άνθρωπος. Αν δεν το κάνεις αυτό, τελευταία μου ελπίδα είναι να πάω να ψηφίσω στο δημοψήφισμα του Χριστόδουλου. Και για να μη μιλάω μόνο για τον εαυτό μου, ιδιαίτερα ασυγχώρητη είναι, νομίζω, και η παράλειψις

του ονόματος του κορυφαίου αναλυτή του Γιουγκοσλαβικού, και ως εκ τούτου πνευματικού ηγέτη των «μιασμαμένων», κ. **Α. Χατζηπροδρομίδη**. Δεν θα κάνω όμως κατάχρηση του πολύτιμου χώρου σας· άλλωστε τα ονόματα των παραλειφθέντων «σεσημασμένων» (Τριάντης), «κουϊσλινγκ δημοσιογράφων» (Γιανναράς) και εσχάτως «Σασάκηδων» (Παπουτσάκης) θα τα θέσω υπ' όψιν του *Ελληνοτάτου* Τριάντη και του *Ελληνομέτρη* Γιανναρά.

Με όλο το θάρρος της παλαιάς συνεργασίας μας, θα ήθελα να σημειώσω το αμφιβόλου πειστικότητας άλλοθι που χρησιμοποιείς για να απαντήσεις στον **Γ. Γιαννιλόπουλο** (τχ. 730), επικαλούμενος καταγγελίες κατά του Μιλόσεβιτς κ.ά. από το 1991 της **Τέτας Παπαδοπούλου** τις οποίες είχε πληρώσει ακριβά με την σκαιότητα αποπομπής της από το *Αντί*. Τι έγγραφες εσύ, να μας πεις!

Έγγραφες (*Αντί*, τχ. 497, 26/6/92) ότι «ο **Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς** είναι ένας σημερινός **Βαλκάνιος ντεγκωλιστής**»! Υπογραφή **Χ.Γ.Π.** Μας ξέρουνε στον χώρο. Δεν μπορούσες να βρεις κάτι καλύτερο; Τέλος, παύσε να μιμείσαι πνευματικούς ηγέτες σαν τους Τριάντη, Γιανναρά, Καραμπελιά και το μεγαλοφυές «κόλπο» τους: «ήσουν κατά του Μιλόσεβιτς άρα ήσουν υπέρ των βομβαρδισμών». Με απογοητεύεις. Τουλάχιστον ας κατονόμαζες, όπως ο Κουρής, τον «ακατανόμαστο» **Θανάση Γεωργακόπουλο**.

Αθήνα 6/2/2001

* ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Αναφέρομαι στις αλλεπάλληλες εκ-

κλήσεις με την ιδιόξουσα οσμή του *Ελληνομέτρη* Χ. Γιανναρά για στιγματισμό αυτών που εσείς αποκαλείτε «Σασάκηδες»:

- «Και να κρατήσουμε στη μνήμη τα ονόματα των σημερινών *Κουϊσλινγκ*: Δημοσιογράφους, τηλεπαρουσιαστές, πολιτικούς, επιφυλλιδογράφους, εκδοτικά συγκροτήματα, που λειτουργούν ως λακέδες της “*Νέας Τάξης*”...» (*Μακεδονία*, 8/4/99, *Ελευθεροτυπία*, 9/4/99, στήλη Τριάντη).

- «Και άγρυπνη μνήμη. Να μην ξεχαστούν τα ονόματα των σημερινών *Κουϊσλινγκ* στην Ελλάδα: Οι συγκεκριμένοι δημοσιογράφοι, τηλεπαρουσιαστές, εκδοτικά συγκροτήματα, αλλά και φανταχτερά ονόματα της διανοήσης, που προπαγανδίζουν αδιάντροπα τη “*Νέα Τάξη*”, το τυφλό ρατσιστικό μένος για τους Σέρβους, χλευάζουν και υπονομεύουν όποιο ήθος και πολιτισμό κομίζει η ελληνορθόδοξη αρχοντιά» (*Καθημερινή*, 18/4/99).

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ:

- κ. Ι. Τριάντη, *Μεγάλη Ελλάς*, ενταύθα.

- κ. Χρ. Γιανναρά, *Νέα Ρώμη*, λίγο παραπάνω.

- Και λόγω πιθανότατης λογοκρισίας, στους: Μίμη Ανδρουλάκη, Θανάση Γεωργακόπουλο, Φώτη Γεωργελέ, Γιώργο Γιαννόπουλο, Σταύρο Θεοδωράκη, Ηλία Κανέλλη, Νίκο Κυριαζίδη, Νίκο Μουζέλη, Τέτα Παπαδοπούλου, Σπήλιο Παπασηλιόπουλο, Χριστίνα Πουλίδου, Ριχάρδο Σωμερίτη, Γιάννη Τζαννετάκο, Λεωνίδα Χατζηπροδρομίδα, Δημήτρη Ψυχογιό και λοιπούς «Σασάκηδες», Αθήνα.

«Σασάκηδες»

Αγαπητό *Αντί*,

Διάβασα στο τεύχος 729 της 12/1/2001 το κύριο άρθρο σου για τους «Σασάκηδες».

Νομίζω ότι πέρα από την ανακολουθία ή την υποκρισία των «Σασάκηδων», όπως εύστοχα επισημαίνεις, υπάρχει και η άνευ όρων αποδοχή του νεοφασιστικού δόγματος του ΝΑΤΟ, που καθιερώνει, παρακάμπτοντας τον αποδυναμωμένο Ο.Η.Ε., το αυθαίρετο δικαίωμα ένοπλης επέμβασης εναντίον κάθε χώρας που δεν συμμορφώνεται με τις οικονομικές και πολιτικές επιδιώξεις της νέας ιμπεριαλιστικής τάξης πραγμάτων.

Προσχήματα για τις ένοπλες επεμβάσεις μπορούν εύκολα να κατασκευασθούν, με τη συνταγή του «Διαιρεί και Βασίλευε», της καλλιέργειας του γόνιμου εδάφους των μισαλλοδοξιών, θρησκευτικών, εθνικιστικών, φυλετικών και ληστροικών, που απελευθερώνουν την καταστροφική εντροπία της κοινωνικής δομής, για να ακολουθήσει η υποδούλωση των λαών και η νομιμοποίηση του κάθε είδους συμφώνου σταθερότητας.

Η πολιτική θέση απέναντι σ' αυτό το νέο δόγμα του ΝΑΤΟ είναι ένα από τα ουσιαστικά στοιχεία που προσδιορίζει και τον πολιτικό χώρο της Αριστεράς.

Τουλάχιστον από τον χώρο της Δεξιάς υπάρχει ειλικρινής χωρίς ταλαντεύσεις τοποθέτηση υπέρ του νέου δόγματος και του συμφώνου σταθερότητας.

Φιλικά

και με εκτίμηση

Δημήτρης Πρωτοψάλτης

Μανώλης Βασιλάκης

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

Ο πολιτισμός των πολιτισμών

(Ή, για τους απαιτητικούς,....
Απολλώνειον Φως!)

Τις προάλλες ο υπουργός Πολιτισμού κάλεσε τους πολιτιστικούς συντάκτες για να τους ανακοινώσει έμπλεος ενθουσιασμού και αυταρέσκειας ότι, επιτέλους, βρήκε το... θέμα της «Πολιτιστικής Ολυμπιάδας». Ξεχάστε, τους είπε «τον άνθρωπο και τη γη», «τον άνθρωπο και τον χρόνο», ή «τον άνθρωπο και το Διάστημα». Τώρα παίζει ο πολιτισμός των... πολιτισμών. Ναι, σοβαρά! Ο υπουργός, τελείως άμουσος αλλά ικανός στο *parler*, μπέρδεψε λίγη «παγκοσμιοποίηση», την λέξη που εσχάτως πάει με όλα, λίγη «αρχαία Ελλάδα», λίγο «εκσυγχρονισμό» και το κοκτέηλ συμπληρώθηκε. Η «Πολιτιστική Ολυμπιάδα» έχει πλέον το θέμα της και τα εγχώρια τσακάλια το παιχνιδάκι που θα τους αποδώσει εκατομμύρια. Το χειρότερο είναι ότι προς ώρας δεν έχει αντιδράσει ουδείς από τους λεγόμενους «διανοούμενους» ή «καλλιτέχνες» λες και δεν τους αφορά αυτή η γελοιότητα. Ή μήπως τους αφορά; Γιατί τείνω να πιστεύω ότι δεν σιωπούν πλέον από αηδία αλλά από υστεροβουλία. Βλέπετε, τα χρήματα είναι πάρα πολλά και οι «επαγγελματίες» του πνεύματος ακόμα περισσότεροι. Τον κ. Βενιζέλο τον ξέραμε από την «Θεσσαλονίκη-Πολιτιστική Πρωτεύουσα», τον είδαμε με τι διαφάνεια χειρίστηκε την Συλλογή Κωστάκη (άραγε ποιος γνωμοδότησε ότι στοιχίζει 14 δις;), τον βλέπουμε πώς αντιμετωπίζει μείζονα θέματα όπως η Biennale Βενετίας ή το Εθνικό Θέατρο ή τα Μουσεία Σύγχρονης Τέχνης. Χωρίς ειδικούς συμβούλους, έχοντας καταργήσει την καλλιτεχνική επιτροπή των εικαστικών και πλαισιούμενος από μερικούς αδίστακτους ξερόλες σαν την κ. Πλάκα ή τον κ. Γεωργουσόπουλο. Η μεν πρώτη τού εισηγήθηκε την έκθεση «Απολλώνειον Φως» ώστε να καταυγασθεί η Ολυμπιάδα, επιμένοντας στην απαράδεκτα αρχαιοπληκτη τιποτολογία όπως εξάλλου έπραξε και στην Ν. Υόρκη εκθέτοντας στο Ωνάσειο Ίδρυμα «Classic Memories in modern Greek Art». Όπου *modern* είναι οι Καραβούζης, Δρούγκας, Σόρογκας και Μποκόρος. Γιατί σας λέω. Οι άνθρωποι αυτοί χρησιμοποιούν με θράσος κάποιους όρους, τους οποίους αγνοούν, μόνο και μόνο για παραγωγή εντυπώσεων. Π.χ. *modernité*, *globalization*, *civilization* κ.ά. Πρέπει εδώ να πούμε ότι το «Απολλώνειον Φως» δεν είναι καν ιδέα της διευθύντριας της Πινακοθήκης αλλά του Κέντρου Roberto Longhi στη Ρώμη. Αυθεντικός τίτλος: *Sotto il luce di Apollo*.

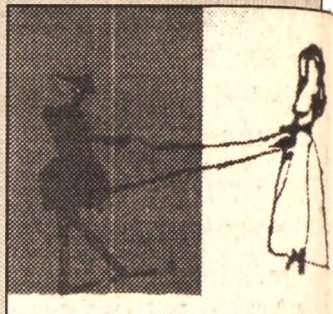
Ο κ. Γεωργουσόπουλος πάλι έχει προκαλέσει σκάνδαλο όταν ο ίδιος είναι κριτικός των παραστάσεων στις οποίες έχει πραγματοποιήσει τη μετάφραση. Στα φετινά Επιδάურια λ.χ. οι περισσότερες από τις μισές μεταφράσεις είναι δικές του! Έτσι ο εκβιασμός είναι αμφίπλευρος: απ' την μια οι θίασοι τον πλησιάζουν για να έχουν την εύνοια επιτροπών, υπουργείων κ.λπ. κι απ' την άλλη φοβούνται οι ίδιοι να συγκρουσθούν αρνούμενοι με τον μπαμπούλα του ΔΟΛ. Τουτέστιν τον πολιτισμό των πολιτισμών και τις ανεπίτρεπτες επιτροπές του. Έτσι λοιπόν πλέον οι ταγοί μας πλησιόσιοι, ανίδεοι και άκρως ευτυχείς. Σε τέτοιο μάλιστα βαθμό που ο πρωθυπουργός σκέπτεται να μαζέψει τον κ. Βενιζέλο στο Δικαιοσύνης και να προωθήσει στο Πολιτισμού τον Σκανδαλίδη, που τουλάχιστον είναι αθώος του αίματος. Ήδη το φιάσκο Bob Wilson, την παράσταση του οποίου δεν ενέκρινε, κατά δήλωσή του, ο κ. Κακογιάννης αλλά επέβαλε ο κυρ Χρήστος, έχει ενοχλήσει τον κ. Σημίτη όπως επίσης και το υπέρογκο κόστος της που άγγιξε όπως θρυλείται το ένα δισ. Και βέβαια ο Wilson είναι ένας μεγάλος καλλιτέχνης ο οποίος απλώς έφερε στην περιφέρεια μια αμήχανη ποσόστωση παλαιών επιτυχιών του. Η έκθεσή του, ας πούμε, στην Bernier-Ηλιάδη ήταν απείρως καλύτερη απ' την παράσταση του Μεγάρου, η οποία δεν άντεξε στον μεγαλόσχημο, αρχαιοπληκτο συμβολισμό της. Αν πάντως σε κάτι μπορεί να χρησιμεύσει ο Προμηθέας, αυτό είναι η φωτιά που κομίζει και, έστω σαν απειλή, μπορεί να φοβίσει και να συναιτήσει τους τα φαύλα πράττοντες.

Π.Σ. Φυτίλης

Π Ρ Ο Τ Ε Ι Ν Ο Υ Μ Ε

• **Επισκεφθείτε** την έκθεση των βραβευμένων έργων ζωγραφικής, χαρτακιτικής, φωτογραφίας και κόμικς στον εκθεσιακό χώρο της Σχολής Βακαλό (Λ. Κατσώνη 26, τηλ. 6442514). Οι εκθέσεις πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της 4ης Συνάντησης Νέων Δημιουργών και θα διαρκέσουν μέχρι τις 2 Μαρτίου.

• **Μέχρι** τις 10 Μαρτίου ο ζωγράφος-χαράκτης Γιώργος Μήλιος παρουσιάζει στη Galerie 3 (Φωκιλίδου 3, Κολωνάκι) τη νέα του δουλειά. Ο καλλιτέχνης συνεχίζει να χρησιμοποιεί τα ίδια μέσα και τεχνική αλλά αυτή τη φορά βαδίζει σε νέους δρόμους αναζήτησης της μορφής για

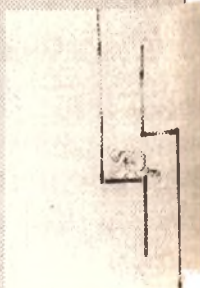
να καταλήξει σε απλές ανθρώπινες και ζωικές φιγούρες.

• **Μη χάσετε** το ντοκιμαντέρ «Αγέλαστος πέτρα». Μια ταινία-ντοκιμαντέρ για την σύγχρονη Ελευσίνα και ένα ντοκιμαντέρ-ταινία για την αρχαία πόλη των μυστηρίων. Ο Φίλιππος Κουτσαφτής αγκαλιάζει τρυφερά με τη ματιά και το λόγο του το σήμερα και το χθες των προσώπων και χορογραφεί με αποκαλυπτικό τρόπο τις σκηνές του ανεπανόρθωτου βιασμού αυτής της πόλης.

• **Ακούστε** κάθε Τρίτη στο Τρίτο Πρόγραμμα της ελληνικής ραδιοφωνίας από τις 6 έως τις 7 το απόγευμα την εκπομπή «Οι απαγορευμένοι του Τρίτου Ράιχ», που επιμελείται και παρουσιάζει ο συγγραφέας και μουσικοκριτικός Χρήστος Τσανάκας. Στην εκπομπή παρουσιάζονται τα μουσικά έργα σημαντικών συνθετών που φιμώθηκαν, εξορίστηκαν ή δολοφονήθηκαν από το ναζιστικό καθεστώς. Την Τρίτη 27 Φεβρουαρίου θ' ακουστούν έργα εβραίων συνθετών από την Τσεχοσλοβακία, την Αυστρία και την Γερμανία.

• **Μπορείτε** να ακούσετε τους Mode Plagal το Σάββατο και την Κυριακή στο «Επί Κολωνώ» (Ναυπλίου 12, Κολωνός).

• **Δείτε** την έκθεση του Αγαπητού Αγαπητάκη. Πίνακες που παρουσιάζουν εμβληματικές ανθρώπινες φιγούρες σε λευκό ή μαύρο φόντο περιγράφοντας πώς είναι «Η διαδρομή στον κενό χώρο». Στη Galerie 3, έως τις 24 Μαρτίου.

B O M B I Δ I A
πολιτιστικής
 A Φ Α Σ Ι Α Σ

- Όχι, ο Μανωλάκης δεν χάθηκε· απλώς με τόσους επίσημους βομβιστές ένα γύρω, τον Μπους της υπερδύναμης και τον Μπλαιο της αδύναμης, είπε να ιδιωτεύσει for a while.
- Όπως λέμε και στο Columbia University. (Για να ευλογήσουμε και τα γένια μας.)
- Όσο για άλλα γένια...
- Άψογο το πορτρέτο του Μακαριώτατου στο BHMAGazino.
- Άντε, με το καλό και στο Nitro.
- Εξάλλου ο Κωστόπουλος είναι πιο έξυπνος απ' τον Λάλα.
- Όπως θα έλεγε και ο πανέξυπνος πρωθυπουργός. (Γέλια!)
- Αυτή είναι κυβέρνηση –κατά βάθος– αρχαιολόγων: αναγνωρίζουν, πάντα εκ των υστέρων, τις καλές προτάσεις του παρελθόντος...
- Βλέπετε, έπρεπε να περάσουν 20 χρόνια για να (ξανα)θυμηθούν τον ελαφρό επίγειο σιδηρόδρομο που στοιχίζει λίγο και καλύπτει και τις πιο απομακρυσμένες περιοχές.
- Που φτάνει μέχρι Σπάτα, ας πούμε.
- Το Τραμ το τελευταίο του αείμνηστου Τρίτη.
- «Ανωτατοποίηση» των ΤΕΙ: μηδέν στα ελληνικά, άριστα στον λαϊκισμό. (Αυτοί οι άνθρωποι είναι επικίνδυνοι.)
- Κύριε Πέτρο μου και εις ανώτερα· και στην ανωτεροποίηση των νηπιαγωγείων.

- Προς ενημέρωση της συμπαθούς τάξης των μεταφραστών αρχαίου θεάτρου, ιδού ο επαγγελματικός κατάλογος: είκοσι τοις εκατό επί των εισπράξεων ο μεταφραστής ενώ μόλις δέκα τοις εκατό λαμβάνει ο σκηνοθέτης.
- Ο οικονομολόγος διευθυντής του Εθνικού κ. Κούρκουλος (απ' το Κολμπέρ βγαίνει) έχει ορίσει ως ποσοστό το δώδεκα τοις εκατό αν σκηνοθέτης και μεταφραστής είναι το ίδιο πρόσωπο.
- Το πώς μεταφράζουν είναι άλλο βομβίδιο.
- Δικαίως λοιπόν αγανακτεί ο μεταφραστής των μεταφραστών (όπως λέμε: πολιτισμός των πολιτισμών) ότι του τρώνε το ψωμί του.
- Εκτός κι αν είναι υπονοούμενο για ν' αδυνατίσει.
- Ασχετο: Ρε παιδιά, θα γίνει η Ολυμπιάδα;
- Ευτυχώς, πάντως, που πάει καλά το Χ.Α.Α.
- (Όπως το είχε, εξάλλου, προβλέψει ο κ. Παπαντωνίου.)
- Ο δημοφιλέστερος Έλληνας! (Μετά τον κ. Σάμαρανκ.)
- Τι καλά θα ήταν, λέω, αντί να καταδικάζουν τα δικαστήρια τη βλαχική γλώσσα να καταδίκάζαν τις «βλαχικές» συμπεριφορές. (Κύριε Ρονγκ μου.)
- Όπως αυτή του κ. Παγκάλου που έκανε από τηλεόρασεως χονδροειδή «αστειάκια» ενώπιον εύθυμων πασόκων επιμένοντας ότι «του έπεσε» του προέδρου της Ν.Δ.

- Εννοώντας το φλουρί της βασιλόπιτας. Μπρρρ...
- Δημόσιο ήθος κοινοβουλευτικών ανδρών.
- Οι υπάλληλοι του υπουργείου Πολιτισμού διοργανώνουν τον χορό τους στη Βίση και τη Γαρμπή.
- Πού θα θέλατε να τον κάνουν, δηλαδή, στον Μπομπ Γουίλσον;
- Ο οποίος, ειρήσθω εν παρόδω, ούτε το μύθο του Προμηθέα κατάλαβε ούτε τη μουσική του Ξενάκη. Το μόνο που αντελήφθη επαρκώς είναι πόσο εύκολα κάνεις αρπαχτή στην Ελλάδα.
- Ιδιαίτερα αν έχεις την έγκριση του κυρ Χρήστου.
- Και ταιριάζεις στα μπεριαλιστικά περί πολιτισμού σχέδια του Benito.
- Ο οποίος έστειλε αγεληδόν και τζάμπα τους υπαλλήλους του κι αυτοί δεν πήγαιναν!
- Τα καθίκια!
- Και ο οποίος έντασσει τα πάντα στις εκδηλώσεις της «Πολιτιστικής» Ολυμπιάδας! Ακόμη και γάμους και κηδείες.
- Πάντως όταν ανηγόρευσε τον Ι. Ξενάκη διδάκτορα η Σχολή Καλών Τεχνών στην Θεσσαλονίκη ο Benito δεν παρέστη. (Ευτυχώς δεν το 'μαθε ο Πρετεντέρης.)
- Ενώ αν ήταν η κ. Κόνερν... Πάντως την κασέτα της αναγόρευσης του αείμνηστου μαθηματικού-μουσικού την ζήτησε και την έπαιξε η Καναδική Τηλεόραση.
- Γιατί εκεί βλέπουν λίγο πιο πέρα απ' τον Τσιτσάνη-Μπαχ όπως ακούσαμε εμβρόντητοι να δηλώνει από το Μέγαρο ο υπουργός Παιδείας.
- Όσον αφορά στα δικά μας κανάλια αυτά παίζουν

Rivé, Ζούγκλες και A.M.A.N.

- Μεταξύ μας, ποια είναι για φτύσιμο περισσότερο, η Αντζελα ή η Στάη;
- Έχετε δίκιο, ο Χατζηνικολάου!
- Φτου να μην τους ματιάσουμε!
- Η Σχολή των δήθεν.
- Δεν θέλω να φορτώσω τον κ. Βενιζέλο και μ' άλλη δουλειά –φτάνει η αναθεώρηση– αλλά ακόμη δεν έχουμε επιλέξει κομισάριο και καλλιτέχνες για τη Biennale Βενετίας που θα γίνει τον προσεχή Ιούνιο. Θέμα της: The Plateaux of Mankind.
- Φήμες θέλουν κομισάριο την Λίνα Τσίκουτα και υποψήφιους καλλιτέχνες την Χρύσα Ρωμανού και τον Νίκο Ναυρίδη.
- Κατά σύμπτωση, τα ίδια ονόματα είχε προτείνει και ο Μάνος Στεφανίδης στον Θόδωρο Πάγκαλο.
- Αν μη τι άλλο δεν πρόκειται για την Δαναή Στράτου, ξανά.
- Ανατριχιαστικό: ο Benito ζήτησε από το προεδρείο της Βουλής να εξετάσει την δυνατότητα πειθαρχικής δίωξης του καθηγητή-συνταγματολόγου κ. Σωτηρέλη γιατί δημοσίευσε –λέει– απόψεις αντίθετες προς αυτές της Υπουργάρας!
- Φασισμός με διδακτορικό και πανεπιστημιακή έδρα.
- Άλλος για την Πολιτιστική Ολυμπιάδα! 29+1 δισεκατομμυριάκια μείνανε!
- Και είπαμε, η (νέα) μεγάλη ιδέα είναι: Ο «πολιτισμός των πολιτισμών»!
- Όπως λέμε ο Βενιζέλος των Βενιζέλων!

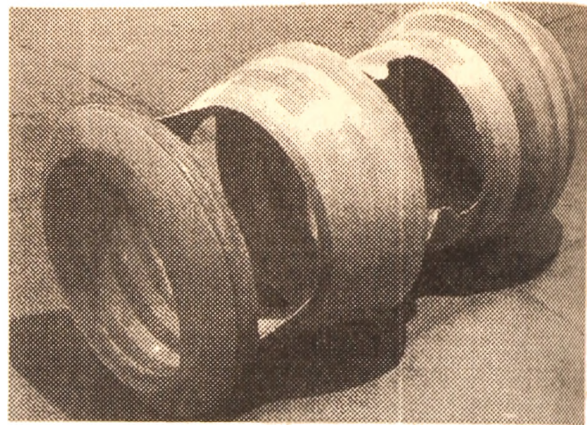
Μανωλάκης ο
 (παλαιο)βομβιστής

Ο κόσμος γύρω του...

Ο Anthony Cragg είναι ένας βρετανός καλλιτέχνης που εμπνέεται από τις καταστάσεις, τα αντικείμενα και τα υλικά του κόσμου στον οποίο ζει. Κανένα υλικό δεν είναι ακατάλληλο για αυτόν. Φυσικά ή συνθετικά, μπρούτζος, πέτρα, γυαλί, είναι η ύλη για τα γλυπτά του με τα οποία εξερευνά τις πλαστικές ιδιότητες του κάθε μέσου, αλλά κυρίως του δίνεται η ευκαι-

ρία να κινηθεί ανάμεσα στις αντιθέσεις. Ο άνθρωπος και τα ξένα προς αυτόν υλικά, ο θετικός και ο αρνητικός χώρος, η πολυπλοκότητα κι η απλότητα, το περιεχόμενο και το κενό. Η ίδια η φύση των υλικών του καταλήγει να εξετάζει τη σχέση της τέχνης και της μη-τέχνης.

Οι ρίζες του έργου του βρίσκονται στην εννοιολογική τέχνη και η καλλιτεχνική του δραστηριότητα έχει ξεκινήσει από το 1975. Τα έργα του θα βρίσκονται

στη Galerie Bernier/Eliades μέχρι τις 31 Μαρτίου.

LIFE and style (Ό,τι βλέπετε και ό,τι διαβάζετε δεν είναι χρυσός)

Προς μικρομετόχους εγκλωβισμένους: οι ευθύνες της κυβέρνησης είναι δεδομένες, το ίδιο και οι δικές σας.

Και πάλι καλά να λέτε... Στο κραχ του 1929 τα πράγματα ήταν πολύ πιο σοβαρά. Οι άνθρωποι έπρεπε να ξέρουν καλό ballroom dancing, ήτοι κοινωνικούς χορούς, για να μπορούν να διεκδικήσουν τα έπαθλα στους αναξιοπρεπείς Μαραθώνιους Χορού της αγριότητας και της φυσικής επιλογής. (Η εκδίκηση μιας επί μακρόν περιθωριακής τέχνης).

Πάντως, μετά τον -προσωρινό- «περίπατο» του κ. Παπαντωνίου επί της νεφελώδους εμπνεύσεως πρότασης μομφής της φιλικότερης αντιπολίτευσης που έγινε ποτέ προς κυβερνόν κόμμα, καλού-κακού αρχίστε το φοξ-τροτ, το τανγκό, το τζίτερμπαγκ (οι πιο αθλητικοί και «ζόρικοι»), δεν ξέρετε ποτέ πού θα σας χρειαστούν...

Αλλο όμως ξεκίνησα να γράφω σήμερα κι αλλού κατέληξα. Αιτία από τη μια τα Χρηματιστηριακά Νέα, κι από την άλλη η συνέντευξη Κακογιάννη στον «σκανδαλιάρη» κ. Πρετεντέρη, που δεν χορταίνει «αποκαλύψεις» και πιπεράτα νέα. (Σαν το παιδάκι που παρακαλάει τη μαμά του και τις θείες να του πουν κι εκείνου τα μυστικά που σιγομουρμούριζαν πριν λίγο...) Δεν είναι σωστό πάντως να τραβάμε τον καλεσμένο στον «γκρεμό» της αξιοπρέπειας για λίγες αποκαλύψεις παραπάνω, και μάλιστα κίτρινου χρώματος, για να «αποκαταστήσουμε» -δήθεν- «μια αδικία»... «Τρεις κι ο Κούκος (ο Περικλής)» κ. Πρετεντέρη, αλλά τρεις και η κακή ώρα και της γενναιοφροσύνης του φιλοξενούμενου

σας καλλιτέχνη. Και να πει κανείς ότι δεν υπάρχουν οι «λύσεις» των «διαρροών» σε φιλικά διακείμενα έντυπα, στο κάτω-κάτω; Αλλά, ξεχάσαμε, το θέμα ήταν η διαφάνεια...

Τέλος πάντων, κουρασθήκαμε να ακούμε τον «αδικημένο», πρωθυπουργικό φίλο και εγκάθετο κ. Κακογιάννη να κατονομάζει ποιοι τον πείραξαν, ποιοι τόλμησαν να ενοχλήσουν αυτόν που κόπτεται για τα λεφτά του έλληνα φορολογούμενου, αυτόν που έχει προμήρες ανά τον κόσμο και έναν «Βυσσινόκηπο» (των 5.000 εισιτηρίων) στο ενεργητικό του, καθώς και μεγάλα σχέδια για την Πολιτιστική Ολυμπιάδα και τους Ολυμπιακούς Αγώνες, με τις τελετές τις βουτηγμένες -ήδη- στο πνεύμα του Vangelis και των άλλων μπουζακορατοριογράφων αυτής της χώρας...

Να δω πάλι συνθεσάιζερ ή μπουζούκι με παρτιτούρα και κάποια μεγαλόσχημη Φιλαρμονική (του Ισραήλ ή της Σόφιας) να παίζει τη μουσική του ασανσέρ και των αεροπλάνων σε κανένα μεγάλο στάδιο ή αρχαίο ωδείο με κόρες να επικαλούνται τον Απόλλωνα και να δαφνοστεφανώνονται, και τι στον κόσμο!

Αναρωτιέμαι όμως ποιες δυνάμεις αναδεικνύουν το μιούζακ, το τριμμένο, το βαρετό, το ανέμπνευστο σε κύριους φορείς πολιτισμού σ' αυτή τη χώρα... «Πολιτιστική πολιτική» βουτηγμένη -ακόμη- στο συρτάκι, στην αναβαθμισμένη έκδοση των *Κόκκινων Φαναριών* (*Ιλνα Ντάρλινγκ*), στους καλλιτέχνες που εξαργυρώνουν την επιτυχία ενός έργου με εσαεί αναγνώριση και αλληπάλληλες επιδόσεις κάτω του μετρίου. Άνθρωποι που δεν συμφιλιώνονται με τον χρόνο που πέρασε και με τις επιλογές τους, που δεν

αφήνουν χώρο σε τίποτε που να μην το ελέγχουν οι ίδιοι. Αποστεωμένη η «πολιτιστική πολιτική» (τι όρος!) της Ελλάδας, ριγμένη, στο έλεος όσων την λυμαίνονται, εκείνων των πάντοτε ικανών να πείθουν την εξουσία για την ανάγκη να παραμείνουν απαρασάλευτα οι κανόνες που τους έδωσαν δύναμη και λόγο ύπαρξης. Που εξαργυρώνουν την φήμη τους με παραστάσεις ο αριθμός των οποίων είναι προ-υπολογισμένος έτσι ώστε οριακά να δικαιολογείται μέρος των ποσών που εισπράχθηκαν. «Παραστάσεις εγκαινίων» σαν λόγιοι «δεκάρικοι», σαν «πανηγυρικοί της ημέρας», σαν επιθεώρηση στρατεύματος. Αναρωτιέμαι πόσο βαθύ είναι το «υπαρξιακό» των καλλιτεχνών που στήνουν τέτοιες παραστάσεις, ειδικά μετά από μια καλή καρριέρα... Όπως για παράδειγμα ο Μπομπ Γουίλσον.

Αρεσε το δίδυμο Μπομπ Γουίλσον-Ιάννη Ξενάκη στην Προμηθεΐκη τους σύμπραξη. Γράφτηκαν και μεγάλα άρθρα που με προκρούστειο τρόπο ταίριαξαν όλα τα «σημεία» της μετανεοτερικότητας στο τελευταίο αυτό «Γουίλσονικό μοντέλο». Σ' αυτό το αμήχανο «κατασκευάσμα», σκιά του παλιού εαυτού του δημιουργού του. Στον αχταρμά όπου τίποτε από pastiche, εκλεκτικισμό, ειρωνεία και ανατροπή δεν υπήρχε. Στην κραυγή αγωνίας ενός καλλιτέχνη που -ίσως καταλαβαίνει ότι- εξαγοράζει σε επαρχιακές αγορές την δύση της καριέρας του. Αν θέλουμε βεβαίως σώνει και καλά να βρούμε αρετές, αυτό είναι άλλο. Οι γραφές «κατά παραγγελία» δεν είναι κάτι νέο, αφήνουν μόνο κάποια «δυσσομία» στη φήμη του γράφοντος...

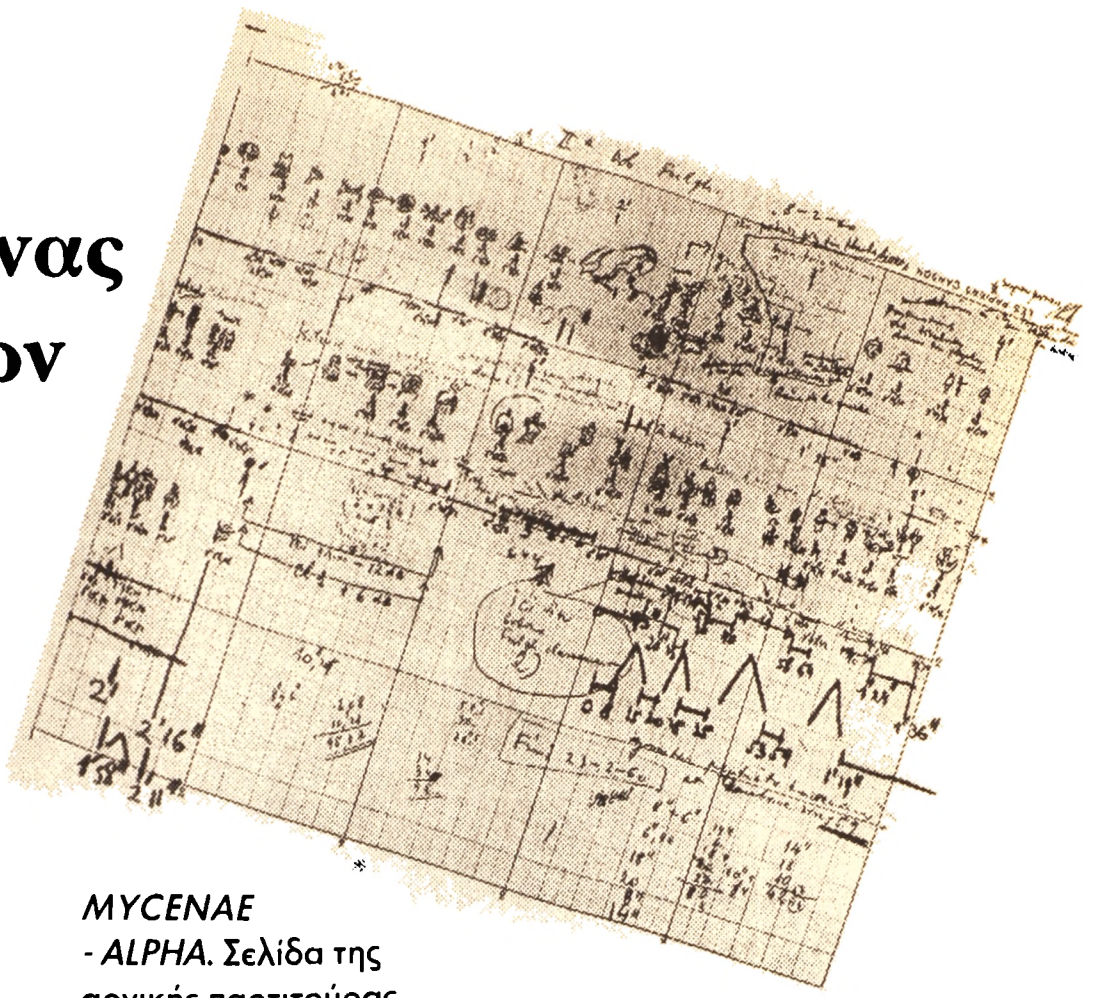
Νατάσσα Χασιώτη

Ιάννης Ξενάκης:

Καλλιτέχνης, επιστήμονας ή ένας εκ των τελευταίων Ατρείδων;

Η ζωή και το έργο του Ιάννη Ξενάκη, που πρόσφατα έφυγε, έχουν γίνει αντικείμενο συζητήσεων και μελετών από την εποχή που πρωτοεμφανίσθηκε στα πράγματα, στα τέλη της δεκαετίας του '50. Πολλές από τις συζητήσεις όμως εξελίχθηκαν σε διανοουμενίστικα ευφυολογήματα, αποφεύγοντας να στοχεύσουν την ουσία. Όμως αυτό που μένει από τον σημαντικό δημιουργό είναι το έργο του.

Συνήθως οι αναφορές στον Ιάννη Ξενάκη επικεντρώνονται στη σχέση του με την επιστήμη και την εφαρμογή των μαθηματικών και των νόμων της φυσικής στην τέχνη, αδικώντας, κατά τη γνώμη μας, το έργο του και συχνά παρουσιάζοντας τον ίδιο σαν μια σχιζοειδή προσωπικότητα, η οποία παραπαίει ανάμεσα στην επιστημονική έρευνα και την καλλιτεχνική δημιουργία. Παραβλέποντας έτσι το γεγονός ότι ο Ξενάκης ήταν συνθέτης και το έργο που παρήγε είναι αμιγώς καλλιτεχνικό. Είναι πολλοί αυτοί οι οποίοι φέρονται ως έχοντες άποψη γι' αυτόν χωρίς να έχουν πραγματική επαφή με το έργο του. Η εμμονή στην πολύκροτη εφαρμογή των μαθηματικών στην μουσική σύνθεση, αποπροσανατόλισε μεγάλο μέρος των αποδεκτών της τέχνης του από το «δάσος», που είναι η αισθητική της μουσικής του, στο «δέντρο» που είναι ο τρόπος με τον οποίο συνέθετε. Κάθε δημιουργός έχει αφετηρίες, στρατηγική και τελικό στόχο, για την πραγμάτωση του οποίου νομιμοποιείται να χρησιμοποιήσει όποια μέσα κρίνει αυτός απαραίτητα. Οι σημαντικοί συνθέτες χωρίζονται μεταξύ άλλων και στις εξής δύο κατηγορίες: Σ' αυτούς που χρησιμοποιούν τα μέσα που ήδη υπάρχουν, εξελίσσοντάς τους συνδυασμούς τους στον μέγιστο δυνατό βαθμό (π.χ. Μπαχ, Μότσαρτ) και σ' αυτούς που εφευρίσκουν ή κατασκευάζουν μέσα, μικρο- και μακρο-συνθετικά, προκειμένου να εξυπηρετήσουν την αισθητική τους (π.χ. Ντεμπυσύ, Στραβίνσκι). Ο Ξενάκης ανήκει στη δεύτερη κατηγορία. Το ότι τα μαθηματικά και η φυσική αποτέλεσαν μέρος από τα συνθετικά του εργαλεία δεν είναι αδικαιολόγητο. Άλλωστε δεν είναι ούτε η πρώτη ούτε η μοναδική περίπτωση στην ιστορία της τέχνης που συνέβη κάτι τέτοιο. Ο Ξενάκης, όπως ανέκαθεν έπρατταν οι δημιουργοί, χρησιμοποίησε ό,τι και όπου χρειαζόταν από την επιστημονική και τεχνολογική γνώση της εποχής του, θέτοντάς το στην υπηρεσία της τέχνης του. Η σκέψη του δε διέπεται από μαθηματικούς νόμους αλλά από αι-

MYCENAE
- ALPHA. Σελίδα της
αρχικής παρτιτούρας
για το σύστημα UPIC.

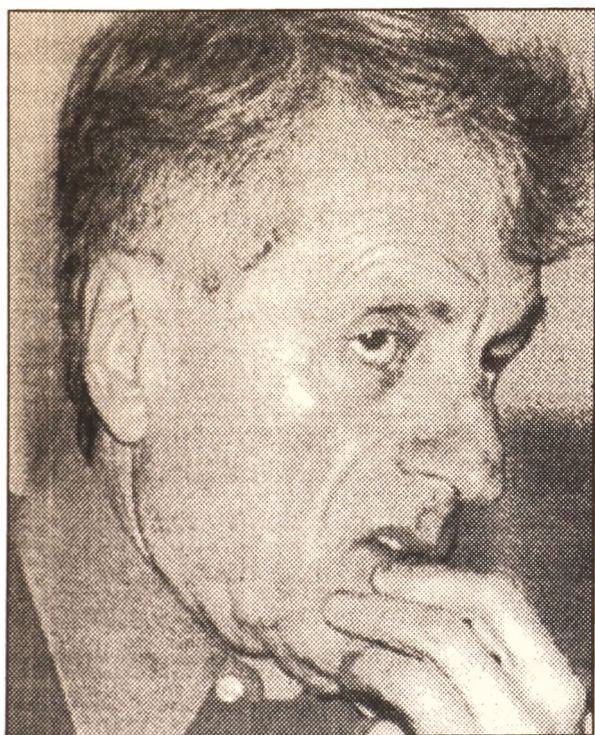
σθητικές αρχές. Αυτό που χρήζει διευκρίνισης είναι πως ο Ξενάκης δεν χρησιμοποίησε τα μαθηματικά και τους υπολογιστές ως μέσο αυτοματισμού της μουσικής παραγωγής, ούτε ως αυτοσκοπό, αλλά ως αφετηρία τα μεν και ως μέσο ταχείας επεξεργασίας πληροφοριών τους δε. Σε καμία περίπτωση δεν έχασε τον έλεγχο του υλικού του, δίνοντας αυτός το περίγραμμα και την οριστική μουσική μορφή των όποιων μαθηματικών στοιχείων χρησιμοποιούσε. Ο ίδιος έχει πει, και είναι αλήθεια, πως μορφές αυτοματισμού υπάρχουν στην μουσική δημιουργία από γεννέσεώς της. Οι κλίμακες, οι ρυθμοί, τα διαστήματα, αλλά και συγκεκριμένες διαδικασίες μουσικής σύνθεσης, όπως τα ισορρυθμικά μοττέτα ή η σύνθεση μιας φούγκας, είναι μερικά παραδείγματα αυτοματισμού. Το ζήτημα είναι ο τρόπος χρήσης του κάθε αυτοματισμού. Το γεγονός ότι οι πολλοί επιδοξοί επίγονοι του Ξενάκη εφάρμοσαν κατά γράμμα τους αυτοματισμούς που τους προσέφερε η επιστήμη και οι υπολογιστές είναι φαινόμενο ανάλογο με το γνωστό ανέκδοτο για τις αντιστιζεις των καπελμπίστερ, οι οποίοι, μετά τον μεγάλο Μπαχ, θεωρούσαν υποχρέωσή τους να συνθέτουν. Κι επειδή η συνθετική τους ικανότητα ήταν περιορισμένη συνέθεταν φούγκες.

Το κέντρο βάρους της μουσικής του Ξενάκη, άρα και το κλειδί για την κατανόηση της, δεν βρίσκεται στα μέσα που χρησιμοποιεί αλλά σ' αυτό που λέει με τη χρήση τους. Οι ηχητικές μάζες, τα νέφη, τα γκλισάντι, συχνά κατασκευασμένα με τη βοήθεια τεχνολογικών μέσων ή επιστημονικών μεθόδων, παίρνουν τη θέση τους σε μια συνεχή ροή ηχητικών συμβάντων. Τα συμβάντα αυτά φαινομενικά δεν έχουν καμία σχέση με τις παραδοσιακές αρχές της φόρμας, της αρμονίας και της μελωδίας, αλλά ακολουθώντας μια δική τους λογική και λειτουργικότητα αρθρώνουν μια νέα, ιδιαίτερη, εντελώς προσωπική μουσική γλώσσα. Μια γλώσσα τραχειά κι επιθετική, στον αντίποδα της συναισθηματολογίας και της συμβατικής από-

λαυσης της μουσικής. Ο ακροατής εκτίθεται σε ένα ολικό αισθητικό γεγονός, ένα έργο τέχνης, το οποίο ξεπερνά τις προϋπάρχουσες κατηγορίες και γένη με τη δύναμή του, τη ζωντάνια του και την πρωτοτυπία του. Πολλά από τα έργα του Ξενάκη είναι φτιαγμένα με καλειδοσκοπική λογική, χωρίς όμως ο παράγοντας τύχη να λειτουργεί ανεξέλεγκτα. Τα πάντα είναι λεπτομερώς σχεδιασμένα και αυστηρά προκαθορισμένα προκειμένου να οδηγήσουν στο επιθυμητό κατά το συνθέτη αποτέλεσμα, απέχοντας πολύ από τις πρακτικές του αλεατορισμού (μουσική του τυχαίου) και του αυτοσχεδιασμού. Μέρη από την καταιγιστική ροή ηχητικών συμβάντων παραπέμπουν στην παραδοσιακή και την εξωτική μουσική. Ο ίδιος ο Ξενάκης, στο κείμενό του «Προς μια Μεταμουσική» σχετίζει την μουσική του με την αρχαία ελληνική και τη βυζαντινή μουσική. Ίσως αυτές οι «αρχαϊκές» μνήμες να δικαιολογούν την άποψη πως η μουσική του Ξενάκη σχετίζεται περισσότερο με το μακρινό παρελθόν παρά με οποιαδήποτε κοντινή παράδοση. Οι Μυκήνες και ο μύθος των Ατρείδων ζωντανεύουν ηχητικά στο έργο του. Η δύναμη στην πρωτογενή της μορφή, οι λίθινοι όγκοι, η

σκληρότητα του τοπίου και των χαρακτήρων, αλλά και τα ηχητικά συμπλέγματα της φύσης (νερά, μελίτσια, φυλλωσιές) βρίσκουν την μουσική τους έκφραση σ' έναν ιδιότυπο λυρισμό, που δεν επιδιώκει να τα περιγράψει ή να τα αναπαραστήσει, δεν επιδιώκει να χαϊδέψει τα αυτιά των ακροατών ή να ανασείρει αναμνήσεις, αλλά να μεταδώσει τη συναισθηματική δόνηση που προκαλούν, καθιστώντας τους μέτοχους των γεγονότων και κοινωνούς των μυστηρίων.

Η μουσική του Ξενάκη σίγουρα δεν είναι εύκολη. Αυτό όμως δεν είναι έντιμος λόγος να καταφεύγει κανείς σε εξωμουσικά τεχνάσματα προκειμένου να την ερμηνεύσει. Εξάλλου η μουσική έχει αφ' εαυτής την ιδιότητα να απευθύνεται κατ' ευθείαν στο συναίσθημα του δέκτη, χωρίς απαραίτητα να υπόκειται σε λογική επεξεργασία πριν φτάσει σ' αυτό. Κατά τη γνώμη μας το ερώτημα, αν υπάρχει ερώτημα, δεν αφορά στην ταυτότητα του Ξενάκη. Καλλιτέχνης ή επιστήμονας; Το ερώτημα είναι αν η μουσική του είναι τίμια απέναντι στον ακροατή. Και η τιμιότητά της δεν μπορεί να αμφισβητηθεί. Ο ίδιος ουδέποτε προσπάθησε να θολώσει τα νερά προβάλλο-

Ήμουν 5-6 χρονών όταν πέθανε η μητέρα μου. Πέρασα τα εφηβικά μου χρόνια εσωτερικός σ' ένα σχολείο κοντά στη θάλασσα· η ζωή όμως ήταν πικρή, ακόμη και στις Σπέτσες εκείνης της εποχής. Μου άρεσε πολύ να διαβάζω αστρονομία, απομονωμένος στη βιβλιοθήκη. Και κάποτε, μέσω ενός δασκάλου, ανακάλυψα τον Όμηρο, τους αρχαίους συγγραφείς· έτσι άνοιξε για μένα η καταπακτή προς τον φιλοσοφικό λόγο. Ήρθα στην Αθήνα και συνέχισα να μελετώ τους αρχαίους, άρχισα να διαβάζω Πλάτωνα, αρχαίους ποιητές όπως τη Σαπφώ και τον Ανακρέοντα, μόνος μου φυσικά. Πήγαινα στον Μαραθώνα κι έκλαιγα πάνω στον τύμβο των Μαραθωνομάχων. Πήγαινα

ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

στο μουσείο και μάθαινα, αποκτούσα και σωματική επαφή με την αρχαία αισθητική. Εν τω μεταξύ, επειδή αγαπούσα τα μαθηματικά και τη φυσική, με παρότρυναν να φοιτήσω στο Πολυτεχνείο, να γίνω μηχανικός, παρότι δεν μ' ενδιέφερε. Απ' την άλλη πλευρά υπήρχε η μουσική· συνειδητοποιούσα σιγά σιγά ότι αυτό που ήθελα δεν ήταν να μάθω πιάνο ή κάτι τέτοιο, αλλά να κάνω σύνθεση, να δω πώς φτιάχνεται η μουσική, ποια είναι η διάρθρωση, πώς είναι η δομή της. Τα αποτελέσματα των εξετάσεων ανακοινώθηκαν το πρωί της 28ης Οκτωβρίου 1940. Το Πολυτεχνείο δεν άνοιξε τις πύλες του, είχαν όμως δημοσιεύσει τα αποτελέσματα κι έτσι ήξερα πως είχα περάσει. Καθυστέρησε να ανοίξει περίπου έναν χρόνο· από κει και πέρα αρχίζει και η Αντίσταση. Εκείνη την εποχή διάβαζα Πλάτωνα, είχα πάντοτε στην τσέπη μου κάτι μικρές στερεότυπες εκδόσεις. Μελετούσα την *Πολιτεία*. Η κατάσταση στην Ελλάδα ήταν τόσο ασφυκτική ώστε έπρεπε να βρει κανείς διεξόδους. Δημιουργούσα λοιπόν έναν δικό μου χώρο, εντελώς φανταστικό, ο οποίος βρισκόταν σε σύγκρουση με την πραγματικότητα. Και αυτή η σύγκρουση ήταν πράξη – ο κίνδυνος θανάτου στις διαδηλώσεις. Ήταν και

ιδεολογία διότι στα μαρξιστικά κείμενα που κυκλοφορούσαν εκείνη την εποχή – με την παράξενη, άκαμπτη, δήθεν δημοτική τους γλώσσα – διάβαζα, καταλάβαινα και αποδεχόμουν τις θέσεις του μαρξισμού, τις έβλεπα ως ένα είδος παραμόρφωσης των πλατωνικών ιδεών. Ενστερνιζόμουν τις θέσεις περί ισοτιμίας των πολιτών, περί ελευθερίας του ατόμου. Δεν καταλάβαινα τις θέσεις τακτικής του, δηλαδή την πάλη των τάξεων. Αυτά ήθελα να διακρίνω στον μαρξισμό και αυτά ήταν που με έκαναν να ενταχθώ στο ΕΑΜ. Έγινα μαρξιστής από τις ανάγκες της καθημερινότητας, από τη πάλη και κυρίως επειδή διέκρινα ένα γεφύρωμα με τον πλατωνισμό. Έτσι άρχισε η δράση μου στο οργανωτικό πλαίσιο του Πολυτεχνείου και κατόπιν στο Κομμουνιστικό Κόμμα. Ήμουν στην οργάνωση του Πολυτεχνείου μαζί με τον Κώστα Φιλίνη, τον Γρηγόρη Φαράκο. Και αναμείχθηκα σε όλους τους αγώνες, έγινα μέλος της Πανοπουδαστικής επιτροπής, γραμματέας της ΕΠΟΝ Πολυτεχνείου το '43-'44. Έφυγα από την Ελλάδα το 1947. Λιποτάκτης από τον στρατό, από το Χαϊδάρι. Ήταν η εποχή που άρχιζαν οι εκτοπισμοί στη Μακρόνησο και η κομματική γραμμή, θυμάμαι, ήταν

ντας το έργο του σαν ένα κράμα επιστημοσύνης και καλλιτεχνισμού. Ο ίδιος παρ' ότι δεν δίσταζε να εξηγήσει τις μεθόδους του και πολλές φορές να τις συγκρίνει με τις παραδοσιακές μεθόδους σύνθεσης, δεν αποδεχόταν τον τίτλο του επιστήμονα. Πίστευε πως δουλειά του καλλιτέχνη είναι να δημιουργεί σύμπαντα κι αυτό σίγουρα απαιτεί και εξωμουσικές γνώσεις, τόσο ως αφετηρία όσο και ως τεχνογνωσία. Πρόθεσή μας δεν είναι να προβάλλουμε τον Ξενάκη ως πρότυπο δημιουργού, αλλά να προτείνουμε την αντιμετώπιση του έργου του ως αυτό που είναι. Ως έργο τέχνης. Η αποδοχή του η μή είναι προσωπικό ζήτημα του κάθε δέκτη, όπως συμβαίνει με όλα ανεξαιρέτως τα έργα τέχνης. Για να μπορέσει όμως ο δέκτης να «δεί» το έργο καθ' αυτό και εν συνεχεία να αποφασίσει αν τον αφορά ή όχι πρέπει το έργο να του προβληθεί καθαρό κι όχι μέσα από ψευδοθεωρητικά νεφελώματα και δοξασίες. Σίγουρο είναι πως ανεξάρτητα από όλα τα προηγούμενα η προσωπικότητα του Ξενάκη σημάδεψε την τέχνη του 20ου αιώνα κι αυτό είναι ένα απόλυτο γεγονός που δεν επιδέχεται κανενός είδους μεγένθυση ή σμίκρυνση. Μπορεί η

γλώσσα του να είναι κλειστή κι εντελώς προσωπική και δύσκολα θα βρει διαδόχους, η σκέψη του όμως πάντοτε θα ίπταται πάνω από τους δημιουργούς του μέλλοντος. Γιατί ο Ξενάκης ανήκει στο σπάνιο εκείνο είδος πνευματικών ανθρώπων που διαθέτουν την «ασεβή» παρρησία να σκέφτονται διαφορετικά, χωρίς ενδοιασμούς και υπεκφυγές, στοχεύοντας κατ' ευθείαν, χωρίς διπλωματικούς χειρισμούς ή εμπορικές κατεργαριές και προ πάντων δίχως αφέλεια και ψευδομετριοφροσύνες. Τολμά να υποβάλλει στην κρίση όλων μας αυτό που πραγματικά πιστεύει, αυτό του οποίου είναι φορέας. Το έργο του θα ζήσει και η ιστορία θα αποδείξει αν υπήρχε η «ανάγκη» να ανοιχτεί αυτός ο δρόμος. Θυμίζει σ' αυτό ο Ξενάκης τους ήρωες του Αισχύλου, τους Ατρείδες, που ακόμη κι όταν οι πράξεις τους αποτελούν «ύβριν» δεν τις αποφεύγουν όπως δεν αποφεύγουν και το τίμημα των πράξεών τους, όχι γιατί δεν μπορούν, αλλά γιατί είναι τίμιοι και η αποφυγή ακόμη και των «δεινών» θα αποτελούσε άρνηση της ίδιας της φύσης τους.

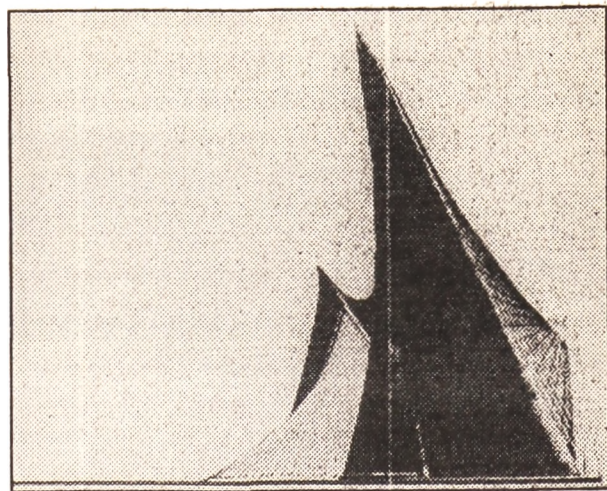
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΥΡΙΑΚΑΚΗΣ

«ανοικτή». Δηλαδή, όποιος ήθελε μπορούσε να πάει στο βουνό να βρει τον Μάρκο, όποιος ήθελε μπορούσε να μείνει στα αστικά κέντρα για παράνομο αγώνα, άλλοι μπορούσαν, αν ήθελαν, να πάνε στον στρατό. Καθώς ήμουν τραυματισμένος, σκέφτηκα πως αν πήγαινα στον στρατό θα έβγαινα βοηθητικός κι έτσι θα μπορούσα ίσως να ξεφύγω. Το έσκασα και καταδικάστηκα σε θάνατο.

Την απόφαση να φύγω, ωστόσο, την είχα πάρει από παλιότερα. Λίγο πριν από την Απελευθέρωση, το 1943, είχα συζητήσει με φίλους μου, τον Νικία τον Σταυρουλάκη –τον έλεγαν «αμίλητο» γιατί όποτε τον έπιαναν και τον βασάνιζαν δεν έλεγε ποτέ λέξη–, τον Λεωνίδα τον Κύρκο και άλλους· τους ανακοίνωσα ότι είχα αποφασίσει να σταματήσω την πολιτική μου δράση διότι, ουσιαστικά, ήμουν μουσικός, ήθελα να συνεχίσω τη μουσική, που την είχα αφήσει, και ότι για μένα δεν υπήρχε άλλη λύση. Δεν ήξερα το είδος της μουσικής που επρόκειτο να κάνω, ήθελα απλώς να ζω με τη μουσική, κάνοντας μουσική, μελετώντας συνεχώς, όχι μόνον ακούγοντάς την. Το σημαντικό ήταν πως είχα αποφασίσει ότι για να υπάρξω ως άτομο έπρεπε να κάνω μουσική. Αλλιώς δεν θα ήμουν τίποτε.

Ήταν ένα πραγματικό πάθος, εσωτερικό, που σιγά σιγά έβγαινε στην επιφάνεια, δεν ήταν κάτι το δεδομένο εξαρχής. Οι φίλοι με κατάλαβαν. Αισθανόμουν βεβαίως ένα είδος χρέους έναντι των συναγωνιστών και των συντρόφων που είχαν σκοτωθεί. Ένα χρέος για τον αγώνα που είχα εγκαταλείψει. Ήθελα να επιστρέψω, πίστευα όμως πως εάν γυρνούσα πίσω θα με απορροφούσαν οι πολιτικοί αγώνες και δεν θα μπορούσα να κάνω μουσική. Έπειτα η Ελλάδα, εκείνα τα χρόνια, ήταν τελείως απομονωμένη, είχε τελειώσει ο πόλεμος και οι καταστροφές ήταν μεγάλες. Ήθελα να ταξιδέψω, να μάθω ό,τι δεν θα μπορούσα να μάθω στην Ελλάδα. Η Γαλλία ήταν η πρώτη χώρα στην οποία, κατά τη γνώμη μου, άξιζε να πάει κανείς εκείνη την εποχή, καθώς ήταν η πρώτη χώρα όπου υπήρχαν κομμουνιστές στην κυβέρνηση. Τελικώς έμεινα στη Γαλλία. Ήθελα να σπουδάσω, ταυτόχρονα, θεωρητική φυσική, αρχαία φιλοσοφία και μουσική. Έπρεπε όμως και να ζήσω. Ήμουν πρόσφυγας. Έκανα λοιπόν υπολογισμούς υποστυλωμάτων και τις νύχτες μελετούσα μουσική κι αναζητούσα έναν άνθρωπο να μου τη διδάξει. Ήμουν ήδη μεγάλος, 27-29 χρονών, όλοι μου έλεγαν: «Είσαι πολύ

γέρος, παιδάκι μου, δεν δουλεύεις καλύτερα ως μηχανικός ή έστω αρχιτέκτονας; Βγάλε χρήματα και μετά, όταν φτάσεις στα 40, θα μπορέσεις να κάνεις ό,τι θέλεις». Δεν τους άκουγα. Στην αρχή δεν υπήρχε τίποτε, μόνο μεγάλη πίκρα, ορισμένες γνώσεις και αναμνήσεις. Μετά συνάντησα τον Ολιβιέ Μεσιάν και του έδειξα ό,τι είχα κάνει. Μου είπε πως δεν είχα ανάγκη σπουδών και ότι μπορούσα να κάνω ό,τι θέλω στη μουσική· ήταν η πρώτη και μόνη φορά που έλεγε κάτι τέτοιο. Το πρώτο μου έργο προκάλεσε σκάνδαλο, το κοινό διχάστηκε. Το σημαντικό για μένα, όμως, ήταν ότι διαπίστωνα πως είχα δίκιο για τον δρόμο που είχα επιλέξει.

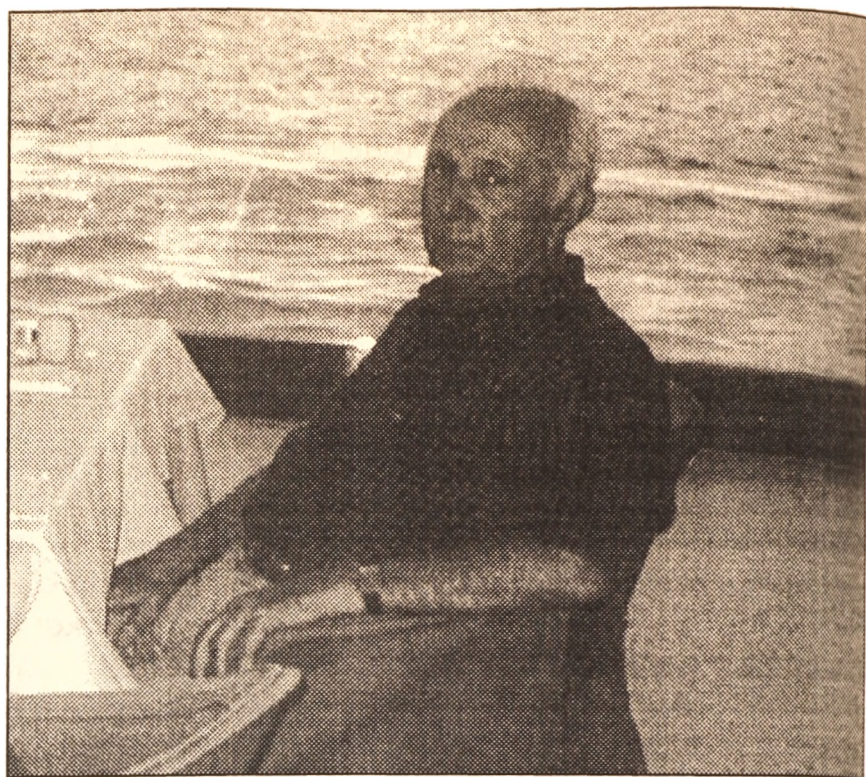

Το περίπτερο της Philips στις Βρυξέλλες, έργο των Le Corbusier και Ξενάκη.

Νετζατή Τζουμαλή

(1922-2001)

Στις 10 Ιανουαρίου έσβησε μετά από μακρόχρονη, όπως συνηθίζεται πλέον να λέγεται, αρρώστια, σε ηλικία 80 ετών, μια πολύ αξιόλογη και ιδιαίτερα συμπαθής μορφή των τουρκικών γραμμάτων, ο ποιητής και συγγραφέας Νετζατή Τζουμαλή.

*«Μέσα στη ζήση συλλογίσθηκα
τη μοίρα μου
Εγώ είμαι ποιητής, της αλήθειας
άνθρωπος του μέλλοντος»*

Γεννημένος το 1922 στην ελληνική Φλώρινα αλλά μεγαλωμένος στα καταστραμμένα από τον πόλεμο του '22 Βουρλά όπου εγκαταστάθηκε η οικογένειά του το 1924 μετά την ανταλλαγή των πληθυσμών, ο Νετζατή Τζουμαλή κράτησε από τα παιδικά του χρόνια, μια αισιόδοξη και βαθειά ανθρώπινη στάση απέναντι στη ζωή, τις νοσταλγικές αφηγήσεις των γονιών του και την εικόνα μιας κατεστραμμένης από τον πόλεμο, πλούσιας άλλοτε, μικρασιατικής πόλης. Τελείωσε το Γυμνάσιο στη Σμύρνη και συνέχισε τις σπουδές του στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου της Άγκυρας, από το οποίο και αποφοίτησε το 1941. Η λογοτεχνία όμως είχε αρχίσει ήδη να τον διεκδικεί. Το 1943 εγκαινίασε την πενήντάχρονη θητεία του στα τουρκικά γράμματα με την ποιητική συλλογή *Ο δρόμος του Κιζίλ-τσουλού* (*Kizilçullu Yolu*), στην οποία συνέλλεξε όσα νεανικά του ποιήματα είχε έως τότε δημοσιεύσει σε διάφορα λογοτεχνικά περιοδικά, και δύο χρόνια αργότερα (1945) με την έντονα αντιπολεμική συλλογή *Τραγούδια αυτού που πηγαίνει στον πόλεμο* (*Harbe Gidenin Sarkilari*) πήρε οριστικά τη θέση του

στη λεγόμενη «Γενιά του '40», βρίσκοντας πολύ γρήγορα τη δική του φωνή ανάμεσα στο ρεύμα του «Garip» (των «Παράδοξων») και το ρεύμα της στρατευμένης κοινωνικής ποίησης. Έγραψε την ποίηση της καθημερινής ζωής με *«την απλότητα μιας μπαλερίνας που ρίχνει τα μαλλιά της πίσω»*, όπως λέχθηκε χαρακτηριστικά, έχοντας κυρίως για θέμα του τον έρωτα, τις καθημερινές αγωνίες, χαρές και πόνους των απλών ανθρώπων.

Αφού εργάστηκε μερικά χρόνια ως δημόσιος υπάλληλος άσκησε τη δικηγορία από το 1951 έως το 1957, πρώτα στα Βουρλά και στη συνέχεια στη Σμύρνη.

Νιώθοντας τη δικηγορία να σκοτώνει μέσα του την ποίηση έφυγε το 1957 για τη Γαλλία, όπου εργάστηκε ενάμιση χρόνο στο Γραφείο Τύπου της τουρκικής πρεσβείας στο Παρίσι. Επέστρεψε το 1959 στην Τουρκία και ανέλαβε τη θέση του συντάκτη στο ραδιοφωνικό σταθμό της Κωνσταντινούπολης προτού αποφασίσει να αφοσιωθεί αποκλειστικά στα γράμματα.

Ο Νετζατί Τζουμαλή ανήκε στην πρώτη γενιά που ανδρώθηκε μετά την Ανεξαρτησία στη νέα πλέον Τουρκία. Μεγαλωμένος σε μια κοινωνία που άλλαζε πλέον, χάρη στις μεταρρυθμίσεις του Ατατούρκ, με γρήγορους ρυθμούς, αρνήθηκε να δει τον εαυτό του αποκομμένο από το κοινωνικό σύνολο μέσα στο

οποίο ζούσε. Η δικηγορία τον έφερε σε άμεση επαφή με τα προβλήματα και τα αδιέξοδα του κόσμου γύρω του, τον προσέφερε πλούσιο υλικό παρατήρησης, αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για τα διηγήματα και τα θεατρικά του έργα.

Περιέγραψε με πολλή ποίηση, χωρίς ωστόσο ποτέ να απομακρυνθεί από τον παραδοσιακό τρόπο αφήγησης, την καθημερινή ζωή της περιορισμένης κοινωνίας του χωριού και της ζωμόπολης των δυτικών παραλίων, δείχνοντας τα όρια που της θέτουν οι κρατούσες παραδοσιακές αντιλήψεις, τις δύσκολες σχέσεις της με τους εκπροσώπους του κράτους, της εξουσίας, της θεσμοποιημένης δικαιοσύνης. Μεγαλωμένος και ο ίδιος σε αγροτική οικογένεια μπόρεσε να περιγράψει με γλαφυρότητα τα προβλήματα και τις αγωνίες των καπνοκαλλιεργητών, που εξαρτούν τη ζωή και το μέλλον τους από την «τιμή» που θα πουλήσουν τα καπνά. Και δε δίστασε να σκιαγραφήσει με τόλμη και ειλικρίνεια το ερωτικό τοπίο της τουρκικής επαρχίας στη συλλογή διηγημάτων του *Μάτι δεν κλείνω σαν μεγαλώνει το φεγγάρι* (*Ay biiyürken Uyuyamam*), η οποία μάλιστα συγκαταλέχθηκε το 1998 μεταξύ των 75 βιβλίων που σημάδεψαν τη λογοτεχνική παραγωγή της 75άχρονης Τουρκικής Δημοκρατίας. Όπως οι περισσότεροι προοδευτικοί διανοούμενοι της γενιάς του υποστήριξε σθεναρά την ισότιμη συμμετοχή της

γυναίκας στην κοινωνία· χάρη στη μεταφορά μάλιστα των έργων του στον κινηματογράφο και στην τηλεόραση, δημιούργησε μερικούς από τους πιο δημοφιλείς γυναικείους χαρακτήρες της σύγχρονης τουρκικής λογοτεχνίας.

Το 1973 δημοσίευσε το μυθιστόρημά του *Βροχές και χώματα* (*Yagmurlar ve Topraklar*), το πρώτο του βιβλίο που διαδραματίζεται στη Μακεδονία. Θα ακολουθήσουν η συλλογή διηγημάτων *Μακεδονία 1900* (βραβείο Σαΐτ Φαϊκ για 2η φορά) και τα μυθιστορήματα *Ντιλά Χανούμ* (1978) και *Έρημα Βουνά* (1994 - *Viran Daglar*), για τα οποία

απέσπασε τρία μεγάλα λογοτεχνικά βραβεία (Βραβείο Ορχάν Κεμάλ, Βραβείο Γιουνούς Ναντί και Βραβείο Ασίμ Ακσού), όλα με ιδεατό κέντρο τη γενέτειρά του Φλώρινα. Ο Νετζατίν Τζουμαλή διηγήθηκε, ολοκληρώνοντας το έργο του με τη νοερή αυτή επιστροφή στις ρίζες του, την άγρια διαμάχη τριών εθνικισμών, του ελληνικού, του βουλγαρικού και του τουρκικού, με τη νηφαλιότητα του ανθρώπου που, ανάμεσα στη σημαία και στον άνθρωπο, έχει οριστικά και αμετάκλητα επιλέξει τον άνθρωπο.

«Όταν ερχόμασταν σ' αυτόν τον κόσμο δεν ήταν στο χέρι μας να γίνουμε Τούρκοι ή Έλληνες, την επιλογή αυτή δεν την κάναμε εμείς...»

Το ελληνικό κοινό είχε την τύχη να γνωρίσει το Νετζατίν Τζουμαλή μέσα από τη θαυμάσια μετάφραση του μυθιστορήματος του *Πικρός καπνός* που έκανε το 1979 ο Πέτρος Μάρκαρης για τις εκδόσεις «Θεμέλιο».

ΑΝΘΗ ΚΑΡΡΑ

Βρυξέλλες, 7 Φεβρουαρίου 2001

ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ

Στη Σμύρνη αν πάω μια μέρα
Ένα αμάξι θα πάρω απ' το σταθμό
Τη θάλασσα έτσι τη βλέπω στις ταινίες
Και ξεφυσώντας τον καπνό μου ελαφρά
- Τράβα! θα πω στον αμαξά
- Τράβα για Κορδελιό!

Τα χέρια μου στη θάλασσα βουτώντας
Θα ψάξω για τα φώτα των σπιτιών
σας στην όχθη την απέναντι
Κι έπειτα ένα σπιρτόκουτο θα βγάλω
Καϊκι θα το κάνω
- Κι άιντε καπτάν, πλησίασε, θα πω.

Στον άντρα που τα γένια του μακρή-
ναν
το βλέμμα μου θα στρέψω
- Φίλε, μη σε σαστίζει η όψη μου, θα πω
Εγώ είμαι πια για πάντα εδώ
Εγώ πια άλλο δε φεύγω...

(Από τη συλλογή *Ο δρόμος του Κιζίλ-τσουλού*, 1943)

ΜΑΛΛΙΑ ΚΑΙ ΔΟΝΤΙΑ

Δεν είχαν πέσει ακόμα τούτα τα μαλλιά
Πυκνά, κυματιστά
Δόντια ακηλίδωτα, λευκά
Πως φαίνεται πως τούτο το παιδί
έφυγε πριν τη χορτάσει τη ζωή.

(Από τη συλλογή *Τραγούδια αυτού*

που πηγαίνει στον πόλεμο, 1945)

ΚΟΡΗ ΠΟΥ ΚΟΒΕΙ ΜΟΥΡΑ

Όποτε νοσταλγήσω την αγάπη
Μούρχεται στο μυαλό η κόρη εκείνη
Μια μέρα του Μαγιού
Στο στήθος της και στα γυμνά της πόδια
Θα μείνει η σκέψη μου
Καθώς τα χέρια της τινάζει και απλώνει
σε μιας μουριάς κλαδί
Όποτε απ' το δρόμο αυτό περάσω
στον άδειο κήπο στα παράθυρα
τα μάτια μου γυρνάνε.

(Από τη συλλογή *Σημειώματα του Μάη*, 1947)

ΝΕΙΑΤΑ ΜΕ ΚΛΕΙΣΤΟ ΤΟ ΡΙΖΙΚΟ

Κάτω απ' τη Μάτσκα γνωρίστηκα με
ένα καπνοπώλη
χάρη σ' ένα μπουκάλι με ρακί και μία
καλημέρα
Κάθε βράδυ τα λέγαμε όρθιοι στα πεταχτά
Σαν έφευγα έκλεινε κείνος το μαγαζί
και το ρακί άνοιγα εγώ κι απέναντι η
Πόλη

Η Πόλη απέναντι, για σκέψου το, λίγο
το 'χεις αυτό
Λάσπη η μέρα η μισή κι η άλλη μισή
η ζάλη αυτή που στα καλά καθούμενα
αρχινάει
Ψέμματα ακούγαμε, ψέμματα χρόνια

διαβάζαμε

Όποιος κι αν πεις φωνάζει βρίζει
ακατάσχετα μιλάει

Θλιμμένα νειάτα με κλειστό το ριζικό,
κι απέναντι πανέμορφη η θάλασσα κι
η Πόλη
Χρόνια και χρόνια πίνουμε βουβοί,
πολλοί οι καημοί
Γιατί, ποιοί ήμασταν και τη ζωή μας
καταστρέψατε
Το χέρι απλώσαμε και σαν εχθρούς
εσείς μας σπρώξατε

Κι όμως είναι μεγάλη, γιγάντια πόλη η
Ισταμπούλ
Και τι δεν έζησε, καλές κακές ως τώ-
ρα μέρες
Στα ιδρωμένα μέτωπα των κουρασμέ-
νων της παιδιών
το χέρι της γενήτρας μάνας τη νύχτα
γαληνεύει
δίνει ελπίδες και τα γόνατα στηλώνει

Κανείς δε θα μας πάρει απ' το χέρι την
ελπίδα αυτή
Αυτή μας κρατάει ζωντανούς τόσα και
τόσα χρόνια
Δυό τρεις νομάτοι ήμασταν όλοι κι
όλοι μέχρι χθες
Την πόρτα σύραμε κι από τα σπίτια
βγήκαμε
και να, δε μας χωράνε οι πλατείες
αδέλφια τώρα.

(Από τη συλλογή *Βροχερή θάλασσα*, 1967)

Μετάφραση: ΑΝΘΗ ΚΑΡΡΑ

Παλλαδάς ο Αλεξανδρεύς (330-404 μ.Χ.)

Ο τελευταίος επιφανής «έλληνας» επιγραμματοποιός

Ίσως το χρονολόγιο της ιστορίας να συνέπιπτε με το πνεύμα της αν
ορίζαμε τα γεγονότα όχι «προ Χριστού» ή «μετά Χριστόν», αλλά ως
γεγονότα πριν ή μετά το χριστιανισμό. Όριο δεν είναι η γέννηση του
Χριστού αλλά ο Δ' αιώνας, στη διάρκεια του οποίου ο χριστιανισμός
εδραιώνεται και η έννοια του πολίτη δεν προσδιορίζεται πλέον από τις
απαιτήσεις της «Civitas Terrena» αλλά από τις διατάξεις της «Civitas
Dei». Ο αιώνας αυτός ο οποίος άρχισε με τον επίλογο των παλαιών

διωγμών (Διοκλητιανός) και τελείωσε
με τη νομιμοποίηση των νέων
(Θεοδόσιος), αφηγείται
ουσιαστικά την ανατροπή της
ιστορίας διότι σε όλη τη
διάρκεια του ενορχηστρώθηκε
από τους επιτήδειους της
θρησκευτικής εξουσίας και
νομιμοποιήθηκε από τους
βυζαντινούς αυτοκράτορες μια
επίμονη επιχειρηματολογία
καταστροφής που
προσυπέγραφε ο ιδεολογικός
φανατισμός και διεκπεραίωσε η
μανία του πλήθους. Οι αρχαίοι
ναοί καταστρέφονται ο ένας
μετά τον άλλον, τα
συγγράμματα των Ελλήνων
αφανίζονται, οι βιβλιοθήκες
πυρπολούνται, ενώ οι οπαδοί
της παλαιάς θρησκείας
διώκονται για ανυπακοή και
λιντσάρονται νόμιμα. Από τη
στιγμή αυτή «τα πάντα ανάποδα
γύρισαν» όπως λέει ο
Παλλαδάς.

Στο β' μισό του Δ' αιώνα ακμάζει ο
Παλλαδάς ο Αλεξανδρεύς. Η
Αλεξάνδρεια, την οποία ο Φίλων
περιέγραψε ως «πολλές πόλεις εν
μιά», αποτελεί την κεντρική σκηνή της
ιστορίας, και στην τραγωδία που παίζε-
ται δεν πρωταγωνιστούν ο Διόνυσος ή ο
Χριστός, αλλά οι αντίστοιχοι χοροί
των «Ελλήνων» και «Χριστιανών» ακο-
λούθων. Ο Παλλαδάς ανήκει στους
Έλληνες και θα διατυπώσει την απορία
του σε ένα από τα συγκλονιστικότερα
επιγράμματά του:

«Είμαστε, αλήθεια, ζωντανοί
ω Έλληνες,
καθώς μας πήρε τώρα η συμφορά
κι έγινε η ζωή μας εφιάλτης;
Ή μήπως ζούμε εμείς
κι έχει η ζωή πεθάνει;»

Οι στίχοι αυτοί διασχίζουν το χρόνο
ανέπαφοι και το ερώτημα που διατυπώ-
νεται εξακολουθεί να ισχύει – τουλάχισ-
τον για εκείνους που αναζητούν με
πείσμα το πνεύμα των Ελλήνων που χά-
θηκε. Διότι όπως όλοι οι ηττημένοι, έτσι
και οι Έλληνες είχαν την ίδια τύχη – λέ-
ει ο G. Mugray και συνεχίζει: «Δικά-
στηκαν στο δικαστήριο της Ιστορίας δι-
χως συνήγορο και πέθαναν με τα χείλη
τους σφραγισμένα. Η πολεμική φιλολο-
γία του Χριστιανισμού είναι ηχηρή και
θριαμβευτική, αλλά τα βιβλία των Ελλή-
νων καταστράφηκαν».

Την εποχή που ζει ο Παλλαδάς η προ-
σωνυμία «έλληνας» θεωρείται απρέπεια
ελαφρώς επιεικέστερη από εκείνην του
«αιρετικού», αλλά απ' ότι φαίνεται στη
συνέχεια οι Χριστιανοί απεφάσισαν να
προσθέσουν στους ουράνιους τίτλους
τους τον επίγειο εκείνον του «ελληνο-
χριστιανικού» επινοήματος – της αυτά-
ρεσκης αυτής σχιζοφρένειας που θέλει
την πίτα σωστή και μορφομένο το σκύ-
λο. Τώρα ο «βασιλεύς-θεός» των Ρω-
μαίων έχει μετονομασθεί σε «ελέω θε-
ού αυτοκράτορα», πράγμα που σημαί-
νει ότι: αν τα διατάγματα καταστροφής
του πολιτισμού των Ελλήνων δεν τα
υπογράφει αυτοπροσώπως ο Θεός, εί-
ναι γιατί έχει αναθέσει το βαρύ αυτό
καθήκον στον βυζαντινό αυτοκράτορα.
Κατόπιν τούτου δεν είναι καθόλου πε-
ρίεργα τα κοινωνικά επακόλουθα της
θεϊκής αυτής εξουσιοδότησης. Διότι οι
παλαιές αρετές που συμπεριέλαβε ο
χριστιανισμός στις ηθικές του παρανέ-
σεις – η ευσέβεια, η εγκράτεια, η δικαιο-

οσύνη κ.λπ.—
από τη
στιγμή
που
ανακη-
ρύχθη-
καν
νόμοι
του κρά-
τους, έπα-
ψαν να εί-
ναι αρετές
ακριβώς επειδή

δεν τις επεδίωκαν οι συνειδήσεις των ανθρώπων, οπότε οι πολίτες θα ήταν τώρα ενάρετοι όχι αν κατακτούσαν τις αρετές αυτές, αλλά αν κατακτούσαν εκείνους που δεν τις είχαν. Έτσι, σύμφωνα με τον ουράνιο αυτό πατριωτισμό οι αλλόθρησκοι ήταν άπιστοι, οι ειδωλολάτρες διεφθαρμένοι, οι αιρετικοί αμαρτωλοί, προπάντως όμως οι επιστήμονες και οι φιλόσοφοι άτομα εξόχως επικίνδυνα. Η επιδημία αυτής της «αρετής» που νομιμοποιήθηκε τον Δ' αιώνα θα διασχίσει το μεσαίωνα και θα φτάσει μέχρι τις παρυφές των νέων χρόνων, έκτοτε δε με περισσότερο ή λιγότερο πομπώδεις διακηρύξεις θα επαναλαμβάνει τις τυποποιημένες προφητείες της για τη βελτίωση του σύντομου βίου μας και για την ευτυχία των εκάστοτε πιστών.

Η ποιητική φυσιογνωμία του Παλλαδά έτσι όπως τουλάχιστον συγκροτείται με τα 160 επιγράμματά του, προβάλλει αρκετά ενδιαφέρουσα και πρωτότυπη μέσα από το πλήθος των 23.000 στίχων της *Παλατινής Ανθολογίας*. Σε αντίθεση με τις «αριστοκρατικές» υποθήκες του Καλλίμαχου, ο πάμφτωχος αυτός γραμματικός θα αντλήσει τα ποιητικά του θέματα από το ρεαλιστικό παρασκήνιο της εποχής του, ενώ με ένα αμφίσημο και υπαινικτικό λεξιλόγιο θα συντονίσει την αγωνία του με το κύκνειο άσμα της αρχαίας παράδοσης, παρ' όλους τους κινδύνους που εγκυμονούσε μια παρόμοια ηθική συνηγορία:

«... κι εμέ να μη θυμώνω δασκαλεύεις
για όλα όσα μιλάω
και να ψιλολογάω τις λέξεις όταν με
έργα αδικούν;

Κάλλιο μ' ένα χοντρό σκοινί το στόμα
να μου φράζουν

κι ανάσα να μη βγάλω πια».

Ωστόσο η απλή αυτή προειδοποίηση

δεν εγγυάται κανένα αισθητικό αποτέλεσμα: όμως ο ποιητής όσο κι αν ισχυρίζεται ότι δεν προτίθεται «να ψιλολογάει τις λέξεις», θα αποδείξει στη συνέχεια το αντίθετο. Η ανθρωποκεντρική του συγκρότηση θα προφυλάξει την ποιητική του από μεγαλοστομίες ιδεολογικών προτροπών και αερολογίες ηθικών παραινήσεων, ενώ ταυτόχρονα η γνώση του γραμματικού θα συμβάλει στη διατύπωση ενός επιγράμματος όπου η ποιητική περιπέτεια καταξιώνεται από τον ιδιότυπο χειρισμό των λέξεων και μόνο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το επίγραμμα XI - 292 που καθώς μας πληροφορεί ο λημματιστής αφιερώνεται στο Θεμίστιο, έναν σύγχρονό του εκλαϊκευτή του Αριστοτέλη, ο οποίος με αρκετή σοβαρότητα διεκδικεί τον τίτλο του φιλοσόφου, πλην όμως καταλήγει σε αυλικό ρήτορα με έντονη ηθικολογική παρουσία στο δημόσιο βίο. Όταν λοιπόν ο Θεμίστιος σε ανταμοιβή των υπηρεσιών του ανακηρύσσεται Έπαρχος Κωνσταντινουπόλεως, ο άγρυπνος ποιητής θα του αφιερώσει το παρακάτω επίγραμμα:

«Καθόσουνα ψηλά σε ουράνια άμαξα
και άμαξα αργυρώνυτη πεθύμησες.

Και «εις αίσχη πολλά»!...

Ήσουν κάποτε καλύτερος και ξανα-
γύρισες χειρότερος.

Έλα λοιπόν κι ανέβα κάτω

γιατί έχεις τώρα πάνω κατεβεί.»

Όπως κάθε ποιητής που έχει επίγνωση του αναστήματός του έτσι κι εδώ ο Παλλαδάς γνωρίζει καλά πως κάθε δημόσια αναγνώριση δεν αποτελεί τιμητική διάκριση για έναν ειλικρινή στοχαστή. Αντίθετα αν ο στοχαστής αυτός ανακηρυχθεί σε στυλοβάτη της επίσημης πολιτείας, θα αγωνιστεί να διαφυλάξει τις διακρίσεις του είτε δικαιολογώντας τα αδικαιολόγητα είτε παρασιωπώντας τα επικίνδυνα. Γι' αυτό και η ευρηματική φαντασία του ποιητή θα μετατρέψει εδώ τους απλούς τοπικούς προσδιορισμούς «άνω» και «κάτω» σε αντίστροφες έννοιες προκειμένου να επαναφέρει τα πράγματα στις αρχέγονες ηθικές σημασίες τους.

Την ίδια αδέκαστη κρίση θα συναντήσουμε και στο XI - 285, που ο λημματιστής μας βεβαιώνει πως αφιερώνεται «εις Δαμόνικον ύπαρχον», έναν θηλυπρεπή «Υπαρχο Ανατολής» από τη Χαλκίδα:

«Άλλο και τούτο πάλι το παράδοξο
το πάθος που γυναικοφέρει»:

Έκλαιγε κλέβοντας, κι ύστερα τους
κλεμμένους ελεούσε.

Κλέβοντας εξαγνιζόταν με τα δάκρυα
κι αφού εξαγνιζόταν άρπαζε και τα
ρέστα

δίχως να είναι παστροικός ούτε στο κλέ-
ψιμο».

Το εισόδημα λοιπόν του αυτοκρατορικού τοποτηρητή αυξάνεται όχι μονάχα όταν κλέβει αλλά και όταν ελεεί τους κλεμμένους με σκοπό να τους ξανακλέψει. Πρόκειται δηλαδή για ένα κλείψιμο διαρκείας αποδοτικότερο από την «εφ' άπαξ» κλοπή, οπότε η ευθεία παραδοχή της κλοπής είναι πράξη ειλικρινέστερη και συνεπώς προτιμότερη από τη δουλοφροσύνη του καιροσκόπου.

Υπάρχουν όμως και κάποιες στιγμές που ο ποιητής θα εγκαταλείψει την ειρωνεία και τη σάτιρα και με τη διαπεραστική του ματιά θα διατυπώσει επίγραμμα μακιαβελλικής σχεδόν ευστοχίας:

«Μειλίχιος και έντιμος μαζί, κανένας
Κυβερνήτης.

Το ένα αντίθετο με τ' άλλο.

Κλέφτης είν' ο μειλίχιος, κι αδίστακτος
ο έντιμος.

Με το ένα ή τ' άλλο πάθος
κυβερνάς.»

Ο Παλλαδάς αν έγραφε τραγωδία θα την έγραφε όπως ο Ευριπίδης: θα πρωταγωνιστούσε ο ίδιος και κάνοντας ένα βήμα στο προσκήνιο θα εξακόντιζε στους αιώνες τα αγωνιώδη του ερωτήματα, ενώ ο χορός της τραγωδίας αυτής θα ήταν το ίδιο το ακροατήριο. Όμως την εποχή αυτή οι μύθοι έχουν σωπάσει και ο ζωογόνος σκεπτικισμός έχει παραχωρήσει τη θέση του στη ραστώνη της ιδεολογικής βεβαιότητας, που στο γκριζο τοπίο της ευδοκμιούν οι ημεπίσμηες εκείνες διακηρύξεις που έχουν ως κοινό παρανομαστή την εξόντωση του αντιπάλου. Στο σημείο αυτό ο χριστιανισμός καινοτόμησε ονομάζοντας την εξόντωση «σωτηρία», και η «αγάπη» αφού φόρεσε τα ιδεολογικά της άμφια βγήκε στους δρόμους μαζί με τους υπερασπιστές της – «χυδαία και αγράμματα πρόσωπα» όπως αποκαλούσε ο Ωριγένης την πλειονότητα των Χριστιανών της εποχής του. Πράγματι, στον αφίθυμο χαρακτήρα των Αλεξανδρέων προστέθηκαν τώρα και οι θρη-

σκευτικές
διαμάχες
με τέ-
τοια
μάλι-
στα
έντα-
ση που
τις ημέ-
ρες του
Πάσχα οι
Χριστιανοί
δεν βρίσκονται

στις εκκλησίες, αλλά στους δρόμους της πόλης όπου σφάζουν ή σφάζονται. Το Εμπορείον, το Αδριάνειο, το περίφημο Τύχαιον, το Τιμώνειο, το Αρσινόειο, το Καισάριο κ.λπ., όλα τα λαμπρά οικοδομήματα της πόλης το ένα μετά το άλλο καταστρέφονται, ενώ οι ναοί γίνονται «αχρημάτιστοι» και δημεύονται οι περιουσίες τους. Οι πατριάρχες Αλεξανδρείας πρωτοστατούν. Αρχικά ο «λιθομανής και χρυσολάτρης» Θεόφιλος –όπως τον απεκάλεσε ο Ισίδωρος ο Πηλουσιώτης– και ύστερα ο διάδοχός του Κύριλλος, συνυπογράφουν με τον αυτοκράτορα το πολυσέλιδο πρωτόκολλο κατατροφής της πρωτεύουσας των ελληνιστικών χρόνων. Οι δύο αυτοί πατριάρχες κυρίως θα κατηγορηθούν, ακόμα και από εκκλησιαστικούς συγγραφείς, για δύο κορυφαία εγκλήματα: Ο πρώτος για την καταστροφή της βιβλιοθήκης του Σεραπείου –της μόνης που απέμενε– και ο δεύτερος για τη σφαγή της Υπατίας. Ο πρώτος είχε πρωτοστατήσει αυτοπροσώπως στην καταστροφή και ο δεύτερος, ραδιουργότερος του πρώτου, φρόντισε να απουσιάζει σε περιοδεία έτσι ώστε ο φωτοστέφανος του «αγίου» να καταυγάζει πειστικός μέχρι των ημερών μας. Το θεάρεστο έργο τους θα αναθέσουν στον ημιπαράνομο στρατό που έχουν συγκροτήσει από «παραβολάνους» και «φιλοπόνους» (μέλη κοινωφελών... σωματείων), αλλά ο στρατός αυτός, καθώς δεν επαρκεί για την υπεράσπιση των αρετών που προέκυψαν, θα ενισχυθεί με τα πλήθη των μοναχών από τα γειτονικά μοναστήρια της Νιτρίας. Οι μελανοχίτωνες αυτοί μοναχοί όπως τους αποκαλεί ο Λιβάνιος, αναστατώνουν την πόλη και «... κρατούντος του νόμου θέουσιν εφ' ιερά, ξύλα φέροντες και λίθους και σίδηρον, οι δε και άνευ τούτων

χείρας και πόδας, και καθαιρουμένων οροφών, ανασκαπτομένων τοίχων, κατασπωμένων αγαλμάτων, ανασπωμένων βωμών, τους ιερείς δε ή σιγάν ή τεθάναι δει».

Την παραπάνω αφήγηση θα μπορούσε να υπογράψει ένας διδάσκαλος της ρητορικής, ένας ιστορικός, ή ένας χρονικογράφος, αλλά ο Παλλαδάς είναι πρώτα απ' όλα ποιητής γι' αυτό και θα πρέπει να διαμορφώσει αντίστοιχα όχι μόνο το λεξιλόγιό του αλλά και τη φράση του. Αν ήταν επικός θα καταπιανόταν με τη «μήνιν» των μοναχών, αν ήταν ηθικολόγος θα έγραφε επιγράμματα για τις ψείρες τους, κι αν ήταν λυρικός θα βρισκόταν σε δύσκολη θέση. Είναι όμως σατιρικός, και ο σατιρικός ποιητής συνήθως έχει διαφορετικά ερεθίσματα από έναν ιδεολόγο ή έναν μοραλιστή φιλόσοφο. Και επιπλέον, επειδή ο Παλλαδάς εκτός από σατιρικός ποιητής είναι και γραμματικός στο επάγγελμα, διαμορφώνει τη σάτιρά του μέσα από την παρωδία των λέξεων. Τώρα ο επαγγελματίας γραμματικός ψάχνει να βρει αν ισχύουν ακόμα οι λέξεις, γιατί στο σημείο που έχουν φτάσει τα πράγματα, εκτός από τους ανθρώπους έχουν αρχίσει να παρεκτρέπονται και εκείνες. Έτσι, οι ειρωνικές προθέσεις του σατιρικού διατυπώνονται ως απορίες γραματοδιδάσκालου:

«Αν, μοναχοί, πως είστε τόσοι,
Κι αν πάλι τόσοι, πως μονάχοι,
Τι συρφετός με μοναχούς διαψεύδει
τώρα τη μοναδα!»

Αμφισημίες και αθώα λογοπαίγνια επικαλύπτουν το βάθος της σάτιρας, καθώς τα ίδια τα γεγονότα βεβαιώνουν το αδύνατον μιας απλής λογικής σχέσης: «μοναχός/μονάχος», αλλά και υπογραμμίζουν ταυτόχρονα το αδύνατο μιας ηθικής σχέσης: «μοναχός/μονάδα» από τη στιγμή που η λέξη «μονάς» παραπέμπει σε χριστιανικότερες φράσεις όπως: «Μονάς εί, Τριάς ών» ή «Μονάς, Τριάς, Θεέ μου» κ.λπ.

Την ίδια παράδοση γραφή με τα αντίθετα σχήματα θα συναντήσουμε και στο IX - 501:

«Την πόλη που ζούσε οι νεκροί εγκατέλειψαν

κι οι ζωντανοί εμείς

την πόλη κηδεύουμε τώρα».

Ο ισχυρισμός του λημματιστή («εις την πόλιν Βηρυτόν») είναι ελάχιστα πειστι-

κός όταν συνδέει το επίγραμμα με την καταστροφή της Βηρυτού από σεισμό που αναφέρει ο Σωζόμενος στην *Εκκλησιαστική Ιστορία*, αλλά και οι σύγχρονοι σχολιαστές αποδεικνύονται ανεπαρκείς ισχυριζόμενοι ότι εδώ ο ποιητής μετά τις καταστροφές από τους χριστιανούς «... σκέφτεται την τεράστια έξοδο των ειδωλολατρών από την Αλεξάνδρεια γι' αυτό και βλέπει την πόλη σαν νεκρή» (Bowra). Ο Παλλαδάς δεν είναι δυνατόν να ασχοληθεί με μακρινά γεγονότα και «να παρορά τα εν ποσί πράγματα» –όπως έλεγε ο Διογένης για τους φιλοσόφους– όπως επίσης δεν είναι δυνατόν να στιχουργεί ειδησεογραφικά επιγράμματα από τη στιγμή που ένας μεγαλύτερος «σεισμός» δραματίζεται μπροστά του και ισοπεδώνει όχι τη μακρινή Βηρυτό αλλά την ίδια την πολιτιστική πρωτεύουσα των ελληνιστικών χρόνων. Πράγματι από τις περίφημες βιβλιοθήκες της πόλης η μόνη που απέμενε την εποχή του Παλλαδά ήταν εκείνη του Σεραπείου, όπου οι «εν πάση παιδεία διαλάμπαντες» Έλληνες εξακολουθούσαν να είναι παρόντες ενόσω το έργο τους παρέμενε άθικτο στους αρχαίους κυλίνδρους όμως μετά τον εμπρησμό από τον πατριάρχη Θεόφιλο το 391 οι σπουδαίοι αυτοί «νεκροί» εγκατέλειψαν ουσιαστικά την Αλεξάνδρεια. Τώρα λοιπόν οι εναπομείναντες Έλληνες θα εξακολουθήσουν να ζουν και να κηδεύουν την «πρότερον ζώσαν πόλιν» που χρωστούσε τη φήμη της αλλά και την ίδια της την ύπαρξη στη διάσωση του έργου των μεγάλων αυτών «νεκρών» της ιστορίας. Εδώ οι «νέκυες» του επιγράμματος είναι ίδιοι με εκείνους που περιγράφει η «Νέκυια» της Οδύσσειας: οι νεκροί που μιλούν.

Παρ' όλη την απλή γλώσσα που χρησιμοποιεί ο Παλλαδάς, είναι δύσκολος στη μετάφραση. Αν δεν αποκαλύψει κανείς το παρασκήνιο της φράσης του και δεν αντιληφθεί τα αντίθετα σχήματα που χρησιμοποιεί, είναι δυνατόν να παρερμηνευθούν οι προθέσεις του και να μειωθεί η ποιητική του αξία – όπως και έγινε. Ο ποιητής καταφεύγει σε κωδικές για να περιγράψει τα τραγικά γεγονότα γιατί αλλιώς θα διέτρεχε άμεσο κίνδυνο: όμως κατά τον ίδιο τρόπο που εξαπάτησε τους διώκτες του, θα συνεχίσει να εξαπατά και τους μεταφραστές

του. Για τη
μετάφρα-
ση του
συγκε-
κριμέ-
ν ο υ
ποιη-
τ ή ,
ε κ τ ό ς
από τη φι-
λολογική
σκευή χρειά-

ζεται και «αρχαιο-

λογική σκαπάνη» για να αποκαλυ-
φθούν τα επίπεδα του επιγράμματος
που με πρώτη ανάγνωση μοιάζει κοινό-
τοπο. Ένα απλό παράδειγμα για όλα
αυτά θα συναντήσουμε στο IX - 175:

«Τον Πίνδαρο πουλώ και τον Καλλί-
μαχο

μα και τις πτώσεις της Γραμματικής
πουλώ

γιατί έχω πτώση πείνας.

Μου 'κοψε, βλέπεις ο Δωρόθεος τη
"σύνταξη" που μ' έτρεφε

δίχως να σεβαστεί τα γηρατειά μου.

Όμως εσύ προστάτεψέ με φίλε του θε-
ού και μη μ' αφήσεις

με "σύνδεσμο" τη φτώχεια να τελειώ-
σω τη ζωή μου.»

Εκτός από τα εμφανή λογοπαίγνια, η
ερμηνεία που δίνεται από επιφανείς φι-
λόλογους είναι ότι κάποιος Δωρόθεος
—«κατά τα άλλα άγνωστος» (sic)— απα-
γόρευσε στον ποιητή να διδάσκει και ότι
αυτός με τη φράση «θεώ φίλε» υπαινίς-
σεται τον πατριάρχη Θεόφιλο και τον
εκλιπαρεί, αφού εν τω μεταξύ ασπά-
σθηκε τον χριστιανισμό. Με την απλοϊ-
κή αυτή ερμηνεία, εκτός από το ότι ο
Παλλαδάς εμφανίζεται Χριστιανός, το
επίγραμμα καταντά κοινότοπο και ως
εκτός τούτου δεν εντοπίζονται οι σατι-
ρικές του αιχμές. Κατά πως φαίνεται
όμως μετά τον εμπρησμό της βιβλιοθή-
κης, ο Παλλαδάς —ο οποίος πιθανόν να
βρισκόταν μεταξύ αυτών που αντιστά-
θηκαν— περιέπεσε σε δυσμένεια και
του απαγορεύτηκε η γραμματική διδα-
σκαλία («σύνταξις τροφίμη»). Εδώ λοι-
πόν το όνομα «Δωρόθεος» είναι επι-
νοημένο χάρι στα δύο συνθετικά του
«Δώρο+θεός» τα οποία επιτυχώς αντι-
στοιχούν με τα δύο συνθετικά του ονό-
ματος του πατριάρχη Θεόφилου: «θε-
ός+φίλος». Με άλλα λόγια όσο «Δω-
ρό-θεος» μπορεί να ήταν αυτός που του

έκοψε τη σύνταξη, άλλο τόσο φίλος του
θεού ήταν και ο πατριάρχης που έκαψε
το Σεράπειο. Με το εύρημα αυτό ο
Παλλαδάς υπηρετεί εκ του ασφαλούς
τις ανάγκες του επιγράμματος, ενώ
ταυτόχρονα αποπροσανατολίζει τους
διώκτες του αφήνοντας να εννοηθεί ότι
με το «θεώ φίλε» επικαλείται τον στυ-
γερό πατριάρχη.

Ο Παλλαδάς κυριολεκτικά συγκλονί-
στηκε με τον εμπρησμό της βιβλιοθή-
κης, και είναι εντελώς αυθαίρετος ο
ισχυρισμός ότι στο τέλος της ζωής προ-
σχώρησε στο στρατόπεδο των εμπρη-
στών για να εξασφαλίσει τα προς το
ζην. Δεν είναι μόνο η ελληνική του παι-
δεία που τον προφύλαξε από έναν τέ-
τοιο πνευματικό υποβιβασμό ούτε η πα-
ροιμιώδης φτώχεια του που προσυπέ-
γραφε την ακεραιότητά του, αλλά η
ίδια του η φωνή που διασώθηκε και βε-
βαιώνει το αντίθετο:

«... Είμαστε οι Έλληνες χαμένοι στις
στάχτες

κι οι ελπίδες των νεκρών μας θαμμέ-
νες.

Γιατί ανάποδα γύρισαν τώρα τα πά-
ντα.»

Η ιστορία που ακολούθησε θα επιβε-
βαιώσει την πικρία του ποιητή, ενώ ο
ίδιος, καθώς θα απομακρύνεται στο
απέραντο τοπίο του χρόνου, θα επανα-
διατυπώνει με τον τρόπο του την αγω-
νιώδη φιλαρέσκεια του Οράτιου: «non
omnis moriar»*. Ας τον ακούσουμε:

«Η φύση που φροντίζει τους θεσμούς
της αγάπης

έφτιαξε σύνεργα για να ξανάβρουμε
αυτούς που μας αφήνουν:

την πένα, το μελάνι, το χαρτί, κι όσα το
χέρι χάραξε

— σύμβολα της ψυχής που από μακριά
λυπάται.»

Σε μια εποχή που οι αξίες εξαγοράζο-
νται με όμοιους τρόπους, θα συναντή-
σουμε τον ποιητή μέσα από τα ίδια του
τα σύνεργα, «την πένα, το μελάνι, το
χαρτί», κι αν σπάσαμε στο μεταξύ όσα
το χέρι χάραξε, «... διόλου δεν πέθαναν
γι' αυτό οι θεοί». Μόνο που το χαμόγε-
λό τους χάθηκε οριστικά, κι όπως κατά-
ντησαν βλοσυροί, δεν σηκώνουν αντίρ-
ρηση.

ΤΖΙΜΗΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ

* «Δεν θα πεθάνω ολόκληρος».

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

ANDREW DALBY
SALLY GRAINGER

Η ΜΑΓΕΙΡΙΚΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑΣ

Η ΜΑΓΕΙΡΙΚΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑΣ

Andrew Dalby και Sally Grainger

Μια συναρπαστική ιστορία
της αρχαίας ελληνικής και ρωμαϊκής
διατροφής και μαγειρικής

*

Με 50 αυθεντικές συνταγές
προσαρμοσμένες
για το σύγχρονο μάγειρα

*

156 σελίδες με 88 εικόνες

Μετάφραση
Νίκη Ζωγράφου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

Στην Ν. Υόρκη πάντα συμβαίνουν πράγματα, ακόμη κι όταν δεν συμβαίνουν. Αντίθετα στην Αθήνα κι όταν κάτι σημαντικό γίνεται, πνίγεται στην απαξίωση των «αντίζηλων», των ασχέτων και κυρίως των σχετικών.

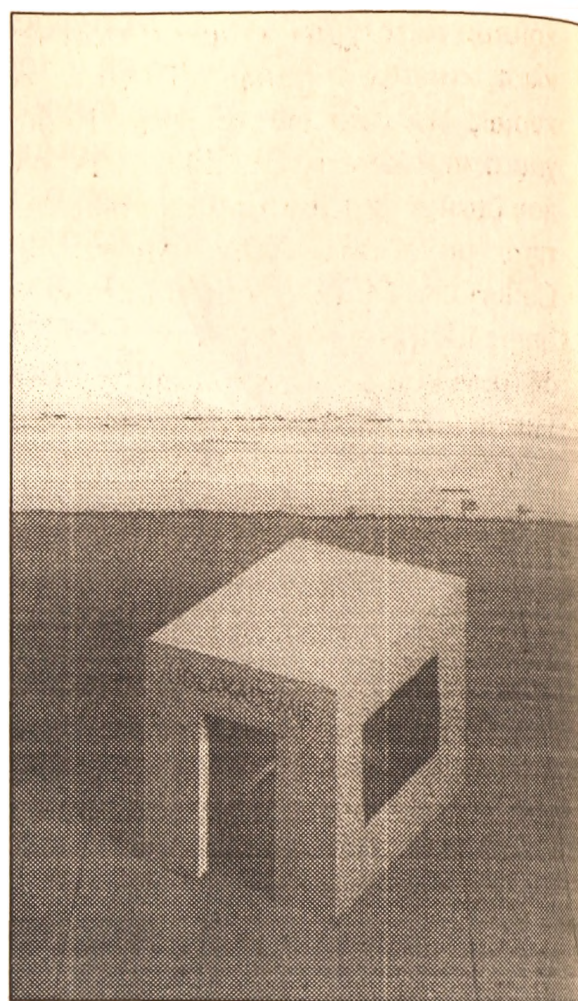
Ξένοι και δικοί μας

Βρέθηκα στην Ν. Υόρκη για τους γνωστούς λόγους. Βρήκα όμως τον χρόνο να δω και μουσεία και γκαλερί –ιδιαίτερα αυτές που σιβάζονται η μια δίπλα στην άλλη σε πολυώροφα κτήρια– και να τις συγκρίνω με τα συμβαίνοντα εδώ, στην πρωτεύουσα του πολιτισμού των πολιτισμών. Κατ' αρχήν στο Μετροπόλιταν λάμπουν οι αίθουσες των κλασικών και των βυζαντινών συλλογών ανασκευασμένες με γενναιόδωρες ελληνικές προσφορές. Μακάρι οι ίδιοι αυτοί χορηγοί να λυπηθούν τους επισκέπτες του Αρχαιολογικού μας Μουσείου και να μεριμνήσουν για τον κλιματισμό του και τον εκσυγχρονισμό των αιθουσών του. Κάτι τέτοιο θ' άξιζε τις δαπάνες ολόκλη-

Πήτερ Μιράλια: Πορτρέτο από τη Ζανζιβάρη, 2000.

ρης «Πολιτιστικής Ολυμπιάδας». Είδα λοιπόν τις αγγειογραφίες του Άμασι που έχουν την κομψότητα του Vermeer και τις συνθέσεις του Ευφρόνιου που θυμίζουν Bellini. Επισκέφτηκα επίσης το MOMA που είναι μάλλον σε παρακμή αλλά είδα εντυπωσιακά πλάνα της ταινίας *Kiss* του Warhol στο εστιατόριο καθώς επίσης και μια επιτομή των φωτογραφικών μεταμφιέσεων και των κινηματογραφικών ρόλων της πάντα ενδιαφέρουσας και πάντα αγοραφοβικής Cindy Sherman. Τέλος η προσφορά του Μουσείου ήταν πορträίτα του Joseph Roulin που ζωγράφισε ο van Gogh από τον χειμώνα του 1888 ως την άνοιξη του 1889. Πρόκειται για τον φίλο του «αγίου» της μοντερνικότητας ο οποίος στήριζε ψυχικά τον van Gogh και υπήρξε ο τελευταίος του φίλος. Ο van Gogh πάλι μέσω των προσωπογραφιών του Roulin επιχειρεί ν' ανανεώσει το είδος και να συνδυάσει το ψυχογράφημα με την ενεργοποίηση του χώρου και την απελευθέρωση της φόρμας. Περιγραφικά και διεισδυτικά τα έξι έργα άλλοτε υπερασπίζονται το λαϊκό ήθος κι άλλοτε την αυθεντικότητα του ταπεινού ταχυδρόμου ο οποίος παρουσιάζεται σχεδόν με το κύρος αποστόλου. Ο van Gogh πειραματίζεται με τα φόντα επιλέγοντας άλλοτε μονοχρωμίες κι άλλοτε χώρους έμφορτους κοσμημάτων. Αυτοί οι πίνακες όπως επίσης και η πολλές φορές ιδωμένη *Σταύρωση* του Bacon στο Γκούγκενχαϊμ είναι ότι με καθόρισε από πλευράς ζωγραφικής. Να μην ξεχάσω την μνήμη Hundertwasser, του αυστριακού ζωγράφου, γραφίστα και αρχιτέκτονα σε μι-

Γκέοργκ Ίμεντορφ: Ακαδημία Φλούξους, 1969.

κή γκαλερί του Σόχο.

Το Γκούγκενχαϊμ μετά τον Αρμάνι ανασυντασσόταν με μόνο καινούργιο έκθεμα την τεράστια μακέτα του νέου μουσείου που σχεδίασε ο Frank Gehry για την νοτιανατολική όχθη του Village. Μια ιδέα ακόμη πιο προκλητική από κείνη της Βαρκελώνης, μόνο που μάλλον δεν θα πραγματοποιηθεί γιατί αντιδρά σφόδρα ο δήμαρχος της Ν. Υόρκης κ. Τζουλιάνι. Στην Westwood Gallery είδα την έκθεση *Star Trek* με αυθεντικά εξώφυλλα περιοδικών κόμικ όπως τα γνωστά και σε μας *The Lone Ranger*, *Tarzan*, *Flash Gordon*, *Dr. Seektor* κ.ά.

Στην Phonix Gallery ήταν εξαιρετικές οι αργυροτυπίες σε ζελατίνα του Peter Miraglia με πορτρέτα από την Ζανζιβάρη, μια ενότητα μοναδικής καθαρότητας και ως πρόθεση και ως σύνθεση.

Στην γκαλερί St. Étienne στους 57 δρόμους μ' εντυπωσίασε η ομαδική έκθεση «Ωραία μας και βασανισμένη Αυστρία» με υπότιτλο «Art Brut in the Land of Freud» και με συμμετέχοντες δημιουργούς σαν τον Johann Fischer (1919), Emmanuel Navratil (1875-1956), Josef Karl Radler (1844-1917), Arnulf Rainer (1929) κ.ά.

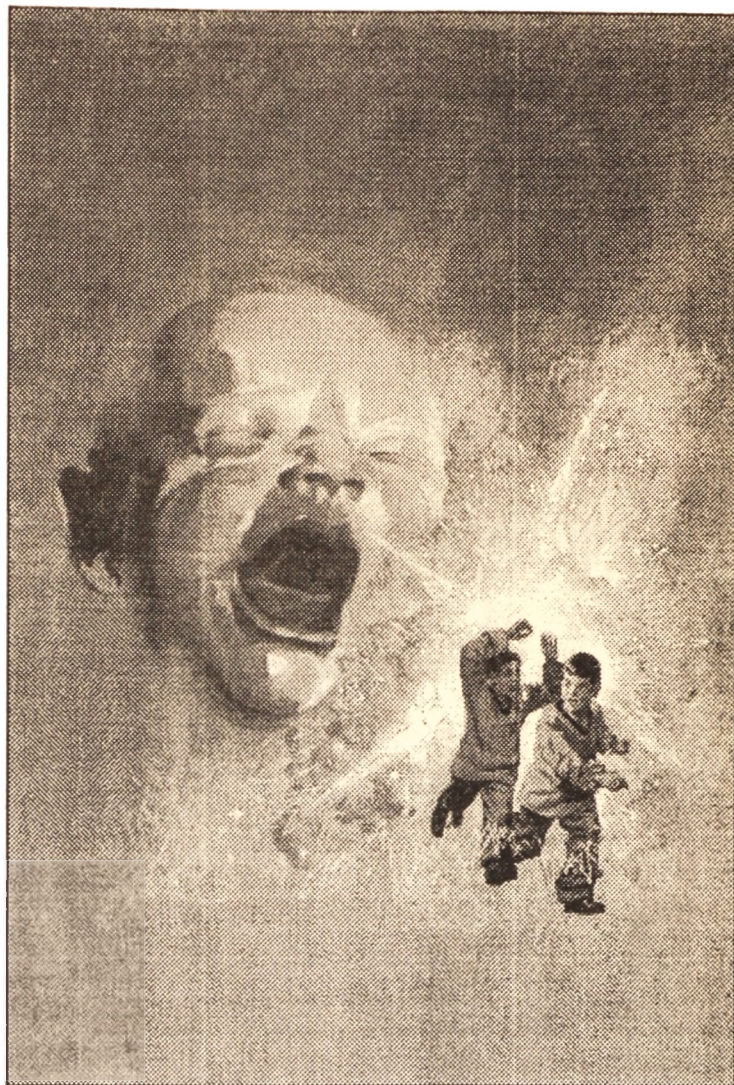
Καλλιτέχνες που έχουν νοσηλευθεί

σε ψυχιατρεία και δημιουργούν στο κρίσιμο μεταίχμιο ανάμεσα στην απόκλιση και την έκλαμψη. Έργα μικρών κυρίως διαστάσεων που στην Ευρώπη χαρακτηρίζονται Outsider Art αλλά που διακρίνονται από μian εσωτερικότητα μοναδική. Στην Anton Kern Gallery στο Μπρόντγουεη είδα τον Jorg Immendolff με τα Lidl έργα του, δηλαδή συνθέσεις επηρεασμένες από το Fluxus μακριά από την γνωστή νεοεξπρεσιονιστική αφήγησή του. Το παρουσιαζόμενο κουτί που επιγράφεται *Ακαδημία του Φλούξους* είναι, νομίζω, απόλυτα ενδεικτικό.

Η έκπληξη βέβαια ήρθε από την πολύ καλή γκαλερί Marian Goodman και ένα video-περιβάλλον, αληθινό σοκ, του Γάλλου Πιερ Ουίγκ. Φαίνεται πως η πολιτιστική πολιτική της Γαλλίας θέλει να στήσει έναν μεγάλο video καλλιτέχνη –αφού δεν τους βγήκε διεθνής ο Robert Cahen– για ν' αντιπαλέσει τον Viola ή τον Nauman. Ο Ουίγκ στην *Τρίτη Διάσταση*, η οποία αυτόν τον καιρό παρουσιάζεται και στο ΦΙΞ, αντιπαρέθεσε τη μυθολογία του σινεμά με τις ποικίλες εκδοχές της πραγματικότητας (όπως την διαμορφώνουν τα media αλλά και η συμμετοχή του καθενός από εμάς). Υλικό του η ταινία *Σκυλίσια Μέρα* με τον Αλ Πατσίνο η οποία αναφερόταν σ' ένα πραγματικό γεγονός, μια ληστεία σε τράπεζα του Μανχάταν το 1972. Είκοσι χρόνια αργότερα ο δράστης αποφυλακίζεται και δίνει εμπρός στις κάμερες του Ουίγκ την δική του εκδοχή για τα γεγονότα ως «αυτόπτης μάρτυς» βαθαίνοντας με τη δική του διάσταση την δισδιάστατη επιφάνεια του σελιόιντ. Παράλληλα «παίζουν» οι ανταποκρίσεις των εφημερίδων της εποχής, τα reality shows της T.B. στα

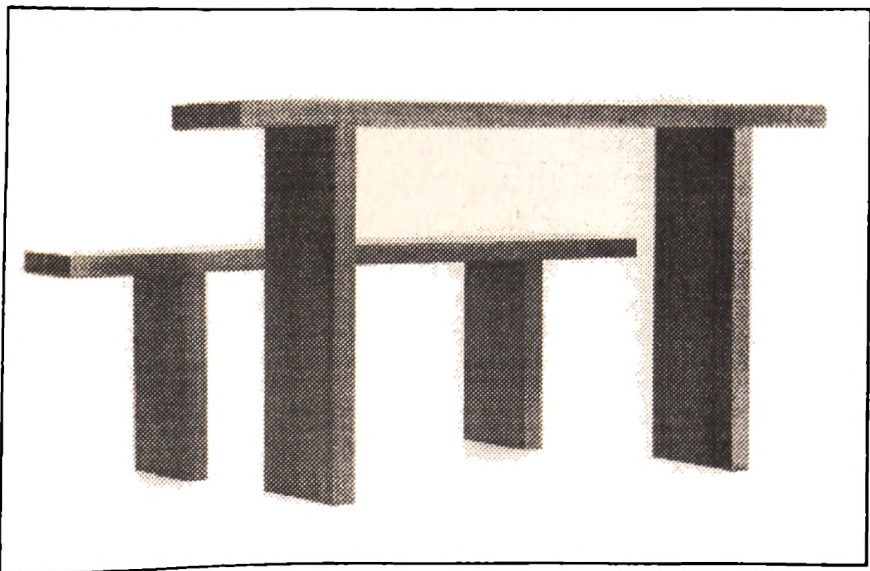
οποία συνεντευξιάζονταν οι πρωταγωνιστές του «δράματος» κ.ο.κ. Το video σήμερα έχοντας απογαλακισθεί από την κυρίαρχη κινηματογραφική αισθητική μπορεί να σχολιάζει το σινεμά ισότιμα δημιουργώντας ένα παράλληλο «υπερθέαμα». Η διαχείριση της εικόνας έχει πλέον περάσει σε περισσότερα χέρια. Τον Ουίγκ θα δούμε φέτος στην Biennale ως επίσημη συμμετοχή της Γαλλίας. Στην Ελλάδα ο Ναυρίδης θα ήταν ανάλογη περίπτωση αν βέβαια η Ελλάδα ήταν Γαλλία.

Στην Marlborough μ' εντυπώσισαν τα τελευταία γλυπτά του Antony Caro, σχόλια σε πολυεvidή υλικά –από πλέξιγκλας και σίδηρο και από τερακότα ως πλαστικό– πάνω στον *Ευαγγελισμό* του Duccio από την National Gallery του Λονδίνου. Ο Caro, ένας κλασικός του μοντερνισμού και ο πατέρας των νεότερων Deacon ή Cragg ή Gormley προτείνει μια χωρική-δομική γλυπτική, η κατασκευή της οποίας να είναι έμφορτη από συναισθηματικά-λυρικά στοιχεία τα οποία υπαγορεύονται από τα υλικά τα ίδια (θυμηθείτε τον *Τρωικό Πόλεμο*). Επίσης ο Manolo Valdes (ξανά) θυμόταν τον Velasquez και τις *Meninas* του ενώ στο ντεπώ της γκαλερί μου επετράπη να δω την μελλοντική ρετροσπεκτίβα του Oscar Kokoschka, του Αυστριακού που άλλαξε τη ζωγραφική αντίληψη του Λονδίνου αποδεικνύοντας ότι ο εξπρεσιονισμός δεν είναι η μανιέρα του τεχνηέντος δράματος αλλά η βαθύτερη ηθική κάθε ζωγραφικής πράξης. Πορτρέτα από το 1910 ακόμη, τοπία και απόψεις του Λονδίνου, σχέδια και μεγάλα λάδια αποτελούν το πολύτιμο υλικό μια ενότητας ανθρωποκεντρικών, επιβλητικών θεμάτων (anthropocentric είναι ο διεθνής όρος για τους ενδιαφερομένους) η οποία καταβάλλεται προσπάθεια ναδειχθεί και στο Μουσείο Φρουσίρα.

Σταρ Τρεκ.

Ήταν λοιπόν γλυκόπικρη έκπληξη για μένα να δω τον νεοϋορκέζο Bob Wilson, σε μια εξαιρετική έκθεση στην Bernier/Eliades με σχέδια, κατασκευές και «ενθυμήματα» παλιότερων παραστάσεων και σ' ένα μέτριο θέαμα στο Μέγαρο. Ο Bob Wilson είναι μια λαμπρή προσωπικότητα που ανανέωσε τόσο τις παραδοσιακές αντιλήψεις στον χορό ή το θέατρο όσο και εμπλούτισε την video art ή την περφόρμανς. Ο ίδιος δεν μπαίνει εύκολα σε συρτάρια αλλά πληθωρικός και αυστηρά γεωμετρικός συγχρόνως –γίνεται κι αυτό!– δημιουργεί μεγάλα θεάματα χωρίς να κάνει παραχωρήσεις στο μέσο γούστο. Στην Αθήνα πάντως παρουσιάστηκε αμήχανος, υποχρεωμένος(;) καλά και σώνει να υποστηρίξει ένα σύμβολο το οποίο μάλλον παρανόησε και εντέλει έδειξε ένα συμπλήμα, παλιότερων ευρημάτων του, bon pour l' Orient. Ο πραγματικός, νομίζω, Wilson σώθηκε στα σχέδια της Bernier αποδεικνύοντας ότι κατά βάθος το γεροντικό στυλ δεν αφορά στους μεγάλους καλλιτέχνες. Επίσης στην Αθήνα θα άξιζε να σταθεί κανείς στον Τάκη Ζερδεβά και το video-φωτογραφικό περιβάλλον του που παρουσιάστηκε στις «Νέες Μορφές». Ο γνωστός φωτογρά-

Bob Wilson, από τη παράσταση De Materie, 1989.

Γιόζεφ-Καρλ
Ρέντλερ:
Αυτοπρο-
σωπογραφία,
1917.

φος χειρίστηκε με υποδειγματικό τρόπο τη λογική της video-εικόνας οργανώνοντας ένα περιβάλλον όπου ήχος, διαφάνεια, λόγος, οπτική πληροφορία, σειραϊκή δομή και επανάληψη λειτουργούσαν άψογα. Το video-installation του θα μπορούσε να είναι η πρόταση της Ελλάδας στην φετινή Biennale. Κι άλλα ευχάριστα νέα: Η δραστήρια Els Hanappe και ο νέος χώρος που ίδρυσε στου Ψυρρή παρουσιάζοντας τη μεθοδική και αθόρυβη Δήμητρα Μπάρμπα. Ο Θόδωρος Ραφτόπουλος στο πάντα παρεμβατικό και ενημερωμένο «Unlimited» και η επιστροφή του Κεσανλή με την καλύτερη ιδέα της σταδιοδρομίας του, την φωτο-ζωγραφική. Ο Μπάμπης Κατσατσίδης και η στοχαστική δουλειά του στο «Στίγμα». Η παρουσία του Tony Cragg στην Bernier/Eliades στην οποία θα επανέλθουμε και του Vladimir Veliskovic στην «Έκφραση». Τέλος ο συγκινητικός Άγγελος Σκούρτης που βρήκε, περιέθαλψε και έδωσε βήμα στα απολεσθέντα αλλά όχι απολωλότα Τέκνα του πλοιάρχου Γκραντ, τους μαθητές δηλαδή της σημερινής Ελλάδας με

τα όνειρα και τις νεανικές τους προσδοκίες. Ο Σκούρτης οργανώνει ένα μαγικό ταξίδι στην νήσο Ουτοπία με οδηγό τα γυμνασιόπαιδα της Καισαριανής και χωρίς στόμφο δημιουργεί ένα environment άμεσο, καίριο και απλό. Λίγο είναι αυτό; Στον αντίποδα ο «πολιτικός» Κ. Βαρώτσος στην πολιτικοποιημένη «Τούντα» εκθέτει –κι αυτός!– ένα οφθαλμολογικό video παρεμβαίνοντας(;) στο κοινωνικό γίνεσθαι. Βέβαια η αληθής πολιτική πράξη του Βαρώτσου –κι αυτό λέγεται χωρίς ειρωνεία– ήταν η συμμετοχή του στο ψηφιδέλιο Επικρατείας της Ν.Δ. κατά τις πρόσφατες εκλογές. Επ' αυτού θα περιμέναμε μια δράση του.

Ξέρετε ποιος είναι ο αληθινά μεγάλος καλλιτέχνης; Αυτός που επιχειρηματολογεί με μια νέα γλώσσα-φόρμα εκφράζοντας το context νέων ιδεών. Αν κάτι είναι ανησυχητικό στην κατά τ' άλλα υπερκινητική σύγχρονη τέχνη και εδώ και έξω, έχει να κάνει με την αποφυγή των ρήξεων. Το όποιο establishment βολεύεται από αυτή τη νηνεμία, οι καλλιτέχνες όμως γιατί;

Υστερόγραφο από το Columbia
Ή η σχέση του Ντισάν με τον κ. Σημίτη
Θυμάμαι πόσο επέμενε η Φράνσις Σβόντερς στον ρόλο της CIA ως προς την προπαγάνδισή του american dream, της Σχολής της Ν. Υόρκης ή της Pop-Art σε διεθνές επίπεδο (Εγώ τους θύμισα τον ρόλο του Clement Greenberg σ' αυτήν την προσπάθεια).

Σήμερα βέβαια επί globalisation, προπαγάνδα και ιστορική πραγματικότητα τείνουν να συμπέσουν. Όμως ανάλογες προθέσεις, έστω και σε μικρότερη κλίμακα, έχουν εκφράσει και οι Βρετανοί μέσω British Council και Χένρυ Μουρ και οι Γάλλοι μέσω Μπωμπούρ, FNAC κ.λπ.

Μόνον σε μας οι πολιτικοί χρησιμοποιούν τον πολιτισμό για την πολιτική τους αλλά όχι την πολιτική τους για τον πολιτισμό. Σκέφτομαι τώρα τον Τσιτσάνη στο Μεγάρο εν μέσω Κοντομηνάδων, Νταλαρών, θεατρικών σκηνογραφιών και συγκινησιακών φωτισμών και διαπιστώνω την έκταση του «δήθεν» στη νεοελληνική κουλτούρα. Πώς όμως ν' αποδείξεις πόσο ακυρώνεται ο αληθινός Τσιτσάνης μέσα από αυτήν την «αξιοποίηση» του. Ίσως, αν ζούσε ο Χατζιδάκις να μπορούσε να χλευάσει ανάλογες εκδηλώσεις με κύρος. Ίσως πάλι κάτι τέτοιο να μην έχει κανένα νόημα. Ο Τσιτσάνης τραγουδούσε την μουσική του σε μια λυγμική αντισυμβατική φωνή και σφράγιζε μια ολόκληρη εποχή. Σήμερα τον αποδίδουνε διάφοροι αδιάφοροι ερσάτζ και σπεύδουν αρχιμουσικοί σαν τον Αλέξανδρο Μυράτ για να εκφράσουν την ευαρέσκειά τους. Βλέπω μια σουπρεματιστική σύνθεση του Μάλεβιτς και καταλαβαίνω ότι πρόκειται για μια τέχνη θρησκευτική. Κι αυτό επειδή για να την αποδεχθείς, πρέπει να την πιστέψεις. Αλλιώς το πρώτο αντιρρητικό επιχείρημα μπορεί να την κατεδαφίσει ολοκληρωτικά. Πιστεύω άρα στο δόγμα της modernité κι όχι στα έργα της. Ο Duchamp έκανε πέντε-έξι στρατηγικές κινήσεις και μπλόκαρε, γεμίζοντας κούραση όλους τους επιγόνους του. Εκεί οφείλεται και η κούραση της παρούσας κυβέρνησης: στην έλλειψη ιδεών, στην αδυναμία στρατηγικών κινήσεων. Έτσι είναι το καινούργιο: απαιτεί διάθεση για ρήξεις και διαβρωτικό χιούμορ. Προπάντων το τελευταίο. Αλλιώς...

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

ΝΙΚΟΣ Κ. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ

Ο αβέβαιος εκσυγχρονισμός

και η θολή συνταγματική αναθεώρηση

Η αναθεώρηση του Συντάγματος και ο θεσμικός εκσυγχρονισμός δεν είναι μόνο υπόθεση των πολιτικών· αφορά και κάθε πολίτη χωριστά. Διότι κάθε προσπάθεια που επιδιώκει να μεταβάλει παγιωμένες αντιλήψεις δεν επηρεάζει μόνον τη δημόσια ζωή του τόπου· θίγει και την καθημερινότητα του καθενός μας.

ΑΛΕΞΗΣ ΗΡΑΚΛΕΙΔΗΣ

Η Ελλάδα και ο «Εξ ανατολών κίνδυνος»

Αδιέξοδα και διέξοδοι

ΠΡΟΛΟΓΟΜΕΝΑ: ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΚΥΡΚΟΣ
ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Δεν υπάρχει τίποτε το νομοτελειακό στην ελληνοτουρκική αντιπαράθεση. Η ιστορική τροχιά της αναπόφευκτης μετωπικής σύγκρουσης έχει ολοκληρώσει τον κύκλο της. Η ειρηνική συνύπαρξη των δύο γειτόνων και ο αλληλοσεβασμός αποτελούν μονόδρομο. Η Ελλάδα θα καταφέρει έτσι να αφήσει πίσω της παρανοϊκούς φόβους και αδιέξοδες εθνικιστικές εξάρσεις για να ενταχθεί οριστικά στη ζώνη της ειρήνης και ασφάλειας.

.

Υπάρχει η Κίνα –λέμε–, υπάρχουν και οι Κινέζοι γενικώς, αλλά μιας τρισυπόστατης Κίνας: της «μητροπολιτικής» Κίνας, της Ταϊβάν και του Χονγκ Κονγκ. Και αν σε πλήθος αφορμές και περιπτώσεις η διαφορά (πιο σωστά, οι διαφορές) γίνεται φανερή, στον κινηματογράφο «βγάζει μάτι». Τρεις κοινωνικές και πολιτισμικές δυναμικές κοινής προέλευσης αλλά διαφορετικού προσανατολισμού.

Το μεγαλείο του κινέζικου κινηματογράφου

Γουόνγκ Καρ-Γουάι: Ερωτική επιθυμία.

Τσεν Κάιγκε: Ο αυτοκράτορας και ο δολοφόνος.

Τούτο τον τελευταίο καιρό οι αθηναϊκές κινηματογραφικές αίθουσες κατακλύζονται από ταινίες αυτών των τριών περιπτώσεων Κίνας. Τέσσερις πρόσφατες παραγωγές από αυτές τις διαφορετικές εκδοχές Κίνας, όλες ενδιαφέρουσες, όλες καλλιτεχνικά αξιόλογες, όλες σημαντικές μαρτυρίες αυτής της τρισυπόστατης Κίνας η οποία οδεύει σε πολιτικές και κοινωνικές μορφοποιήσεις από αντιφατικές αιτίες αλλά με άγνωστη ακόμα κατάληξη. Αυτό που είναι αξιοσημείωτο είναι ότι και οι τέσσερις ταινίες στις οποίες αναφερόμαστε αποτελούν δείγμα μιας εντυπωσιακά αναδυόμενης κινηματογραφικής δύναμης που αργά ή γρήγορα θα την αισθανθούν για τα καλά τόσο η ευρωπαϊκή όσο και η αμερικανική.

Ο Αυτοκράτορας και ο δολοφόνος του σημαντικού Κινέζου σκηνοθέτη Τσεν Κάιγκε (από την «μητροπολιτική» Κίνα) γνωστού στο ελληνικό κοινό κυρίως από την ταινία του *Αντίο παλλακίδα μου* («Χρυσός Φοίνικας», Κάννες 1993): Πρόκειται για μια τεράστια συμπαραγωγή, κινεζική-ιαπωνική-γαλλική, και αναφέρεται στην Κίνα του 3ου π.Χ. αιώνα και τις (πολεμικές) προσπάθειες του αυτοκράτορα Γινγκ-Ζενγκ να ενώσει τα επτά βασίλεια που αποτελούσαν την αχανή έκταση της τότε Κίνας. Το κράτος, λοιπόν, των Τσιν μέσα από ένα λουτρό αίματος θα πραγματοποιήσει την ενότητα. Έργο μακροχρόνιο αυτό του βασιλιά Τσενγκ, ο οποίος ανέβηκε στο θρόνο σε ηλικία μόλις 14 χρόνων. Ύστερα από εννέα χρόνια σκοτώνει τον πρωθυπουργό Λου Πουγουέι (νόθο παιδί του οποίου ήταν) και εξορίζει την βασίλισσα μητέρα του. Ακηδεμόνευτος πια, εξορμά σε μια σειρά από θυελλώδεις εκστρατείες διαλύοντας, πνίγοντας και προσαρτώντας τα άλλα βασίλεια.

Η ταινία αφηγείται την πιο γνωστή από τις απόπειρες δολοφονίας του. Η πανέμορφη Ζάο, παιδικός έρωτας του Τσενγκ (την ερμηνεύει η Ανγκ Λι), προκειμένου αυτός να βρει αφορμή να επιτεθεί στο γειτονικό βασίλειο των Γιαν, προτείνει να πάει η ίδια εκεί, να νοικιάσει ένα δολοφόνο ο οποίος θα αποπειραθεί να σκοτώσει τον Τσενγκ και έτσι θα βρεθεί η δικαιολογία της επίθεσης. Η Ζάο βρίσκει τον άνθρωπο. Πρόκειται για στυγερό δολοφόνο που τώρα όμως έχει αποσυρθεί. Οι εκατόμβες όμως θυ-

μάτων που προκαλεί ο τύραννος Τσενγκ στρέφουν τώρα πια την ερωμένη του εναντίον του. Στο τέλος, βέβαια, και αυτή η απόπειρα θα αποτύχει.

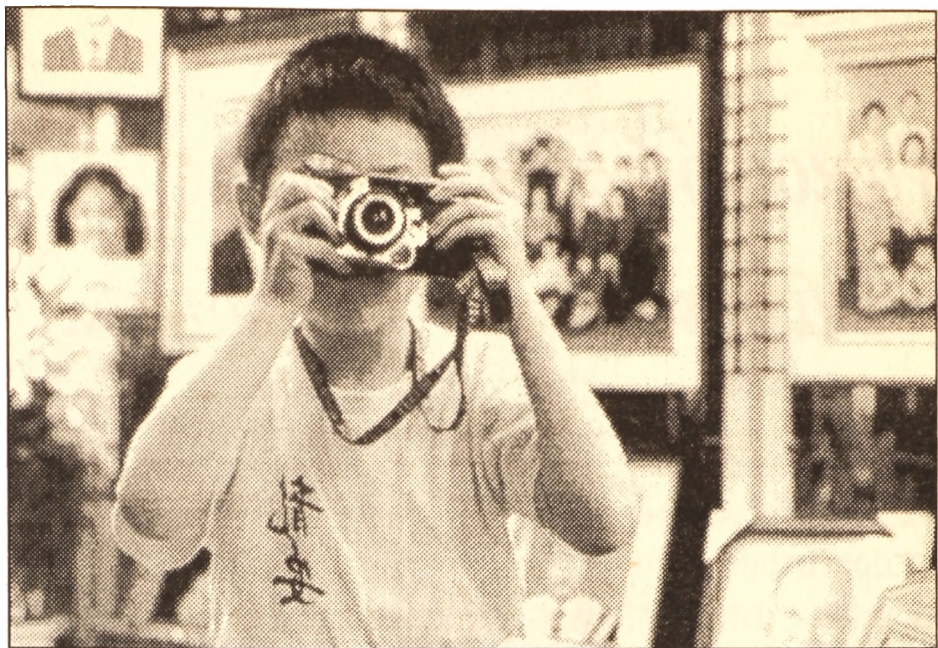
Η ταινία σαν μια γενική αίσθηση που βγάζει το θέαμα, όντως μεγαλόπρεπο, παραπέμπει σε ανάλογους τρόπους του μακαρίτη του Κουροσάβα (*Ραν, Καγκεμούσα*) κυρίως, βέβαια, στις πολεμικές σκηνές. Αθέλητα, προκαλείται η σύγκριση με τον πρόσφατο *Μονομάχο* του Ρίντλεϊ Σκοτ. Η ταινία του Κάιγκε δείχνει πιο κοντά στο ανθρώπινο στοιχείο και πιο μακριά από την «κατασκευή».

Άγνωστος στην Ελλάδα και ο Γουόνγκ Καρ-Γουάι. Με έξι ταινίες μέχρι τώρα ενώ –επιτέλους– προβάλλονται δύο ταυτόχρονα ταινίες του: *Ευτυχισμένοι μαζί* και *Ερωτική επιθυμία*. Ένας αυθεντικός ερωτικός αφηγητής. Οι τρόποι του και η αμεσότητά του, η «σωματική» ένταση των εικόνων του δεν επιτρέπουν στη μνήμη να τοποθετήσει δίπλα του άλλο σύγχρονο δημιουργό του ερωτικού όσο και του ερωτισμικού σινεμά. Ηθική, κοινωνικοί κώδικες, ακατασίγαστα πάθη λειτουργούν και στις δυο ταινίες του στις διαδρομές του εκκρεμούς: από το ξενίθ στην αφασία του συμβιβασμού που επιβάλλει ο χρόνος, πρωταγωνιστής άλλωστε των δύο ταινιών του Καρ-Γουάι. Η *Ερωτική επιθυμία* διαδραματίζεται στη δεκαετία του '60. Εκείνος και εκείνη σε τυχαία συνάντηση και γνωριμία που δημιουργήσει η συγκατοίκηση ανακαλύπτουν ότι η γυναίκα και ο σύζυγος των δύο είναι εραστές.

Οι αθώες και φιλικού χαρακτήρα συναντήσεις τους θα μετατραπούν σε σφοδρό έρωτα που, όμως, δεν θα ολοκληρωθεί ποτέ εξαιτίας των αυστηρών επιταγών της εποχής που έχουν καλλιεργήσει ενοχές και αναστολές. Απίστευτης αισθητικής αποτέλεσμα. Περίκλειστοι χώροι, κυρίαρχα παιχνίδια φωτισμών και χρωμάτων, ανίχνευση των προσώπων, των κινήσεων των γυναικείων κορμιών. Βουβός αισθησιασμός που λες κάποιος υπέρτατος νόμος εγκράτειας δεν αφήνει το ξέσπασμά του. Έντονες μνήμες γαλλικού κινηματογράφου με ακούραστα περάσματα βλεμμάτων γεμάτων αγωνίες, προσμονές και αδιέξοδα. Τρόποι «γραφής» απόλυτα προσωπικοί. Στην άλλη του ταινία ο ταϊβανέζος δημιουργός περνάει στην αντίπερα – με την πιο πάνω ταινία του – όχθη. Ένα ζευγάρι νεαρών ομοφυλόφιλων από την Ταϊπέι εγκαταλείπουν την Ταϊβάν και ταξιδεύουν στην Αργεντινή. Πορτιέρης στο μπαρ «Νότος» του Μπουένος Άιρες (μνήμες Πιατσόλα και Σολάνα). Το «Μαζί» είναι το σημείο αναφοράς της ταινίας. Προκαλεί την ένωση αλλά και την απώθηση, τον κορεσμό και την κόπωση. Και η διαδικασία ενεργοποιείται από την αρχή· η νοσταλγία, το πάθος, η ζήλεια. Όλα οδηγούν στη ρήξη, στο μίσος, στην εξουθένωση. Η ξενητεία, οι συνθήκες λούμπεν διαβίωσης διαθλούν το ερωτικό πάθος σε εκδοχές και παραλλαγές μιας μίζερης καθημερινότητας. Ο έρωτας, αυτός ο όποιος έρωτας, λατρεία των νεανικών κορμιών, γίνεται το έσχατο καταφύγιο ανάνηψης. Τελικά φυγή και αποστροφή. Άγρια (στην ομορφιά της) κινηματογράφηση, κράμα ρεαλιστικών, σχε-

δόν ντοκιμαντερίστικων λήψεων και ονειρικών συνδέσμων οι οποίοι πετυχαίνουν τον εξαγιασμό αυτού του ερωτικού μαρτυρίου, των θλιβερών χώρων, του κλειστού ορίζοντα. «Ας ξαναρχίσουμε από την αρχή», επικαλείται ο ένας εραστής ορίζοντας έτσι ως διαιτητής της σχέσης τους το χρόνο, χρόνο μόνιμη αφετηρία. Ο άλλος, που είναι ο αφηγητής, αποτιμάει το χρόνο ως παρελθόν: «Ήθελε πάντοτε να αρχίσουμε από την αρχή». Θα γυρίσουν πίσω στην Ασία, στο Χονγκ Κονγκ όμως. Δεν ξανασυναντιώνται, υπάρχει ωστόσο η δυνατότητα. Η διαθεσιμότητα των σωμάτων ορίζει το «παιχνίδι». Τόσο απόλυτα πειστική είναι η ταινία που κάνει να φαίνεται «κατασκευασμένος» και ξεθωριασμένος π.χ. ο Καβγατζής του Φασμπίντερ, έστω και αν εκείνος βασιζόταν σε βιβλίο του Ζενέ. Γεγονός, πάντως, είναι ότι και οι δυο αυτές ταινίες πείθουν ότι ο κινηματογράφος ως αφηγηματική τέχνη, έχει πολλή ζωή μπροστά του.

Ξανά η σύγχρονη Ταϊπέι, η κοσμοπολίτικη, η ευημερούσα πρωτεύουσα της Ταϊβάν, χώρα αγαπημένο παιδί των Η.Π.Α. Η πόλη, οι κάτοικοι, οι τρόποι και το ύφος της καθημερινής ζωής παραπέμπουν ευθέως στους αντίστοιχους τρόπους μιας αμερικανικής σύγχρονης μεγαλούπολης. Καταναλωτική αφθο-

Έντουαρντ Γιανγκ: *Και ένα... και δύο..., Οικογενειακοί ρυθμοί.*

Κάι-Σεκ. Ένας γάμος (λίγο πριν τον τοκετό), μισοχρεωκοπημένοι γιάπιδες και αντίστοιχοι επιτυχημένοι, ζευγάρια παντρεμένα σκεπασμένα με τη σκόνη της ρουτίνας, περιπέτειες ερωτικές της εφηβείας, ένας μεγάλος έρωτας που διεκόπη αιφνίδια για άγνωστους λόγους στο παρελθόν κάνει απεγνωσμένες προσπάθειες αναβίωσης και ένα μικρό αγόρι που στέκεται στο επίκεντρο αυτών των συμβαινόντων, με βλέμμα στοχαστικό «φωτογραφίζοντας» με τη μικρή του φωτογραφική μηχανή αλλά και τον ώριμο λόγο του όσα δεν μπορούν να δουν οι ήρωες της ταινίας. Πρόκειται για την ταινία *Και ένα... και δύο..., Οικογενειακοί ρυθμοί* ενός αληθινά μεγάλου 53χρονου ταϊβανέζου σκηνοθέτη, του Έντουαρντ Γιανγκ. Βλέμμα οξύτατου παρατηρητή της δικής του κοινωνίας, της οποίας οι πολιτικές και πολιτισμικές εξαλλάξεις την καθιστούν αντιπροσωπευτική περίπτωση διερεύνησης. Αν έπρεπε να βρεθεί αντίστοιχος σκηνοθέτης που να θυμίζει τον Γιανγκ θα έπρεπε να είναι κάτι ανάμεσα σε Μπέργκμαν, Αντονιόνι και Κισλόφσκι. Εντυπωσιάζει, συγκινεί και τέλος συναρπάζει αυτή η πληρέστατη και ολόφρεσκης δεξιοτεχνίας ενορχήστρωση ανθρωπίνων περιπετειών μέσα στα σύνορα της κοινής ή της παρόμοιας καθημερινότητας. Ένας ασιάτης Ονορέντε Μπαλζάκ αλλά της κινηματογραφικής γραφίδος.

Τελικά, δεν θα αποτολμούσαμε να προτείνουμε την καλύτερη. Εδώ ισχύει το ολίγον ξεχασμένο: Η μια είναι καλύτερη από την άλλη (για τους δικούς της λόγους η καθεμιά, προσθέτουμε).

ουόνγκ Καρ-Γουάι: *Ευτυχισμένοι μαζί.*

νία, χαλαρά ήθη που γλυστράνε ανάμεσα σε παραδοσιακές διαδικασίες της μητέρας κινέζικης μνήμης, όπως προσπαθούν –προσχηματικά– να τις διασώσουν οι εναπομένοντες υπερήλικες οπαδοί του Τσαγκ-

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

Το κοινό έχει απαιτήσεις αλλά δεν έχει υποχρεώσεις...

Φτηνά Τσιγάρα: Η δεύτερη ταινία του Ρένου Χαραλαμπίδη: Μια ερωτική ιστορία στους άδειους δρόμους μιας αλλιώςτικής, αυγουστιάτικης Αθήνας. Ποιητικές στιγμές που αντλούνται από το σήμερα. Δεν προκύπτουν από νοσταλγικές αναδρομές σε περασμένες δεκαετίες, τακτική που συχνά ακολουθείται περισσότερο ή λιγότερο επιτυχώς. Σύγχρονες, αναγνωρίσιμες εικόνες που αναπλάθουν την οικεία καθημερινότητα. Ταξιδεύουμε μαζί με την κάμερα σε μια έρημη, μαγικά φωταγωγημένη πόλη, την ίδια πόλη που μας ταλαιπωρεί και μας απωθεί. Μια ερωτική ιστορία χωρίς ερωτική σκηνή. Άνθρωποι που δεν διστάζουν να καταθέσουν την μοναξιά τους. Μοναχικοί αντιήρωες που καπνίζουν φτηνά τσιγάρα και ονειρεύονται, φιλοσοφούν. Πολύτιμες στιγμές ενός επίμονου συλλέκτη, ενός εκ πεποιθήσεως μη εργαζόμενου περιηγητή της πόλης. Μαγικές στιγμές.

Η ταινία προβλήθηκε από τον τύπο, δεν πέρασε απαρατήρητη, όμως δεν βρήκε την ανάλογη απήχηση στο κοινό. Εμφανώς απογοητευμένος ο Ρένος Χαραλαμπίδης μιλά για τις προσδοκίες του και για τα μελλοντικά του σχέδια. Στην κουβέντα συχνά επαναφέρει το θέμα της εισπρακτικής αποτυχίας, την μικρή προσέλευση του «υποψιασμένου» κοινού, τους εύκολους αφορισμούς των κριτικών. Ο σκηνοθέτης μοιάζει να ξεχνά πως αρκετές καλές ταινίες, τουλάχιστον πριν χαρακτηριστούν ως κλασικές, δεν κερδίζουν πάντα την πολυπόθητη εμπορική επιτυχία. Όσο για το κοινό –το οποίο αδίκως διαχωρίζει σε τηλεοπτικό και μη τηλεοπτικό– περιμένει τουλάχιστον συνέπεια. Άλλωστε οι δυο ταινίες του δημιουργούν αναμφίβολα προσδοκίες...

Την συνέντευξη πήρε η Έλενα Καρακούλη

• *Ας ξεκινήσουμε από τα Φτηνά τσιγάρα, την δεύτερη ταινία σου...*

— Καταρχήν πρέπει να σου πω ότι η ταινία δεν πήγε καλά εισπρακτικά. Το ίδιο είχε γίνει και με το *No budget story*. Η ταινία κατέβηκε τότε σε μια εβδομάδα. Το *No budget* το γύρισα παίζοντας σε διαφημιστικά και σε σήριαλ. Το αγαπητό κοινό θέλει να έχει έναν μύθο, όμως δεν πάει να δει τις ταινίες. Αν κάποιος θέλουν να κάνουν ένα σινεμά πέρα από τις νόρμες, δεν πρέπει να ξεχνάμε πως πρέπει να βγουν με κάποιο τρόπο και τα λεφτά.

• *Υπάρχει μια εξήγηση γι' αυτό που λες. Είσαι αρκετά αντιφατικός. Στις τηλεοπτικές σου εμφανίσεις βγάζεις μια αναίδεια, μοιάζεις σαν να υπονομεύεις το ρόλο που σου έχουν αναθέσει. Το τηλεοπτικό σου κοινό θα αιφνιδιαζόταν δυσάρεστα, αν έβλεπε την ταινία σου. Οι υπόλοιποι ίσως διστάζουν να δουν την ταινία, επηρεασμένοι από το τηλεοπτικό σου προφίλ.*

— Το κοινό πρέπει να εκπαιδευτεί. Έχει απαιτήσεις αλλά δεν έχει υποχρεώσεις. Το κοινό άλλωστε έχει κατα-

στρέψει αριστουργήματα. Έχει καταστρέψει τον *Δράκο*, την *Ευδοκία*. Πού είναι το υποψιασμένο κοινό, οι σινεφίλ; Αυτό που κατάλαβα είναι ότι αν δεν έκανα σήριαλ, θα είχα πρόβλημα. Ένα άλλο θέμα που μου έκανε εντύπωση είναι η στάση των δημοσιογράφων. Στην πρώτη μου ταινία έκανα το λάθος να τους πω για το *In the Soup* που στην Ελλάδα κανείς δεν το πρόσεξε. Έπεσαν τότε όλοι πάνω μου. Οι δημοσιογράφοι δεν αναγνωρίζουν το ρίσκο που έχουν όλα όσα κάνω. Οι κριτικοί έχουν μεγάλη ευθύνη. Τελικά αυτό που θα μείνει δεν είναι η παράσταση, αλλά αυτό που θα γράψει ο κριτικός.

• *Εφόσον παίρνεις μέρος σ' αυτό το παιχνίδι, σημαίνει ότι αποδέχεσαι και τους κανόνες που έχει το σύστημα. Όλοι κρίνονται εξάλλου.*

— Κι όμως δεν είναι έτσι. Σε τελική ανάλυση, ο κριτικός δεν κινδυνεύει να χάσει τη δουλειά του. Έχεις ακούσει να έχει χάσει κάποιος κριτικός τη θέση του; Αντίθετα εγώ, αν δεν είχα την τρέλα και τη φήμη της τηλεόρασης, δεν θα μπορούσα να κάνω ξανά κινηματογράφο. Είναι η δεύτερη φορά που μου συμ-

Ο Κώστας Τσάκωνας και ο Άλκης Παναγιωτίδης σε σκηνή από τα "Φτηνά Τσιγάρα".

βαίνει αυτό. Τώρα ξεχρέωσα το *No budget story*. Στα *Φτηνά τσιγάρα* υπήρχε βέβαια παραγωγός, όμως και πάλι για δύο χρόνια δούλεψα τσάμπα.

• *Ας έρθουμε στην ταινία. Η ηρωίδα σου στην ταινία δηλώνει ότι εργάζεται στο χώρο της μόδας. Αυτό που την γοητεύει είναι το ενδεχόμενο της ανατροπής του στερεότυπου τρόπου ζωής της. Ποια είναι η σχέση σου με το life style;*

— Το μισώ. Θεωρώ τη μόδα ψυχαναγκασμό, το life style ευνουχισμό. Όλα αυτά τα γεννά η πλήξη. Αν δεις αυτόν τον κόσμο από κοντά, είναι ένας εξαιρετικά βαρετός κόσμος που κερδίζει τα πρώτα δέκα λεπτά τις εντυπώσεις. Βαρετοί άνθρωποι που έχουν ένα μικρό ταλέντο στο να κρύβουν την πλήξη τους. Είναι εύκολο θήραμα για μένα. Είναι άδικο αυτό που έκανα γιατί τελικά είναι εύκολο να τους ταπεινώσεις.

• *Στην ταινία διακρίνει κανείς μια έντονα ειρωνική διάθεση...*

— Ναι, ίσως εκεί οφείλεται και το θράσος που εντοπίζεις καμιά φορά. Ρώτησαν τον Ανδρουλάκη: «ποια νομίζεις ότι πρέπει να είναι η στάση απέναντι στην εποχή μας» και εκείνος απάντησε: «ειρωνική». Είναι η εποχή της ειρωνείας. Μου βγαίνει μια ειρωνεία απέναντι σε όλα, στην πολιτική, στον κινηματογράφο, στον έρωτα. Και η ερωτική ιστορία στην ταινία ήταν ειρωνική. Σαν να έλεγα πως όλα αυτά έγιναν για να ονειρευτώ το φινάλε... Είχε λίγο κυνισμό, αλλά νομίζω ότι με σώζει το χιού-

μορ μου.

• *Με χιούμορ διαγράφονται οι δύο δήθεν απειλητικοί τύποι που είναι αναμειγμένοι με τον υπόκοσμο. Είναι η πλήρης απομυθοποίηση...*

— Ήθελαν να είναι ήρωες, να είναι τρομεροί εγκληματίες, αλλά δεν τους βγαίνει τελικά... Είναι μια γκανγκστερική παρωδία.

• *Μιλώντας για ηρωισμό... Κάπου έχεις δηλώσει πως «οποιαδήποτε ιδεολογία είναι άκαιρη».*

— Μισώ τις ιδεολογίες, είναι φυλακές. Και ο Μαρξ ακόμη μισούσε τις ιδεολογίες. Καμιά φορά το να είσαι ιδεολόγος σημαίνει ότι δεν έχεις άποψη, ότι μπαίνεις στο κοπάδι. Είναι μια ασπίδα προστασίας που σου δίνει την ευκαιρία του παλιμπαιδισμού. Άλλος αναλαμβάνει τις ευθύνες για όσα εσύ πιστεύεις, απαλλάσσεται έτσι από τις ευθύνες. Συνήθως μέσα από την επιλογή της ιδεολογίας αρνείσαι ένα μεγάλο μέρος

των ευθυνών σου. Έχεις μόνο την ευθύνη της επιλογής, πράγμα που μπορεί να έχει πολλές ευκολίες. Έχει άλλωστε καταρρεύσει ο κομμουνισμός, ο σοσιαλισμός, ο καπιταλισμός...

• *Και κυριαρχεί ο ατομικισμός;*

— Αυτό συνέβη ακόμη και σε εποχές μεγάλων ιδεολογικών εξάρσεων. Για να αγαπήσουμε τον άλλο πρέπει πρώτα να αγαπήσουμε τον εαυτό μας.

• *Ποιο θα είναι το επόμενο σου βήμα; Σε μια δήλωσή σου λες ότι με την ταινία αυτή τελειώνεις με τα κινηματογραφικά ρεύματα, τα οποία προσπάθησες να εντάξεις στις ως τώρα ταινίες σου. Τι έπεται;*

— Το μυστήριο. Το χάος. Κλείνουν οι αναφορές μου. Πιστεύω ότι η ταινία αυτή είναι το τέλος των σινεφίλ αναφορών μου. Πρόκειται να ασχοληθώ με ένα βιβλίο του Πέτρου Τατσόπουλου, *Η καρδιά του κτήνους*. Και μετά βλέπουμε...

Α. Θωμά

Η Προδοσία συνεχίζεται

Αθήνα
2000

Ο Χριστιανισμός ιδωμένος
εκ των έσω, διαφορετικά,
ανθρώπινα, με το βλέμμα
του μη φανατισμένου,
απλού, προδομένου
πιστού.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΚΩΣΤΑΡΑΚΗ
Ιπποκράτους 2 - Τηλ.. 3612193
Σελ. 181 - Δρχ. 3.000.-

Τελικά ο Ρόμπερτ Γουίλσον ήρθε για μίαν «αρπαχτή», για να χρησιμοποιήσουμε έναν προσφυή νεοελληνισμό; «Τί έχει κατανοήσει ο σκηνοθέτης από το έργο;» αναρωτήθηκε ο κριτικός της *Αυγής*. Στα κείμενα που ακολουθούν, ο Γ. Ιωαννίδης αναφέρεται γενικά στο έργο του Γουίλσον και η Ν. Χασιώτη καταθέτει την άποψή της για τον *Προμηθέα*.

Κάτι τρέχει με τον Μπομπ...

Η αμηχανία του ελληνικού κοινού απέναντι σε κάθε καινούργια «θεαματική κατασκευή» όπως ο *Προμηθέας* του R. Wilson είναι εμφανής. Ας μιλήσουμε ξεκάθαρα: Στην Ελλάδα δεν ήρθαμε πραγματικά ποτέ σε επαφή ούτε με τη θεωρία ούτε με τη δυναμική του θεάτρου της «performance», που παράλληλα με το κλασικό θέατρο διένυσε παγκοσμίως από τους Ρώσους φοντουριστές έως σήμερα πάνω από έναν αιώνα.

Με ελάχιστες εξαιρέσεις –μοναχικές περιπτώσεις του θεάτρου μας, όχι πάντα αξιόλογες– το θέατρο σ' εμάς ταυτίστηκε υπερβολικά με το χώρο της δραματουργίας. Το ελληνικό θέατρο αγαπά τα λόγια και τους λόγους. Στηρίζεται κατά βάση στο νόημα του έργου και στη σημασία του. Ζητά επειγόντως σκοπούς πίσω από τις σκηνοθεσίες. Και θέλει από τους ηθοποιούς του να διακρίνονται επειδή υποστηρίζουν με την ερμηνεία τους μια συγκεκριμένη ερμηνεία του έργου όπως ερμηνεύτηκε από το σκηνοθέτη και έγινε ερμηνευτικά δεκτή από τον θεατρικό κριτικό. Στο ελληνικό θέατρο εν αρχή ην και είναι η «ερμηνειολογία».

Αυτό δεν σημαίνει κατ' ανάγκη ότι το ελληνικό θέατρο είναι ανίκανο να συλλάβει τον πλούσιο και ποικίλο θεατρικό κώδικα. Κάτι τέτοιο θα σήκωνε ασφαλώς πολλή κουβέντα. Απλά αυτός είναι ο βασικός τρόπος με τον οποίο, για διάφορους λόγους, αντιμετωπίζεται και αποκωδικοποιείται στην Ελλάδα μια παράσταση. Έχει, όπως κάθε τρόπος, τα προτερήματα και τα ελαττώματά του. Όπως το ότι εγκυμονεί μια πρώτη αδυναμία μας να υποδεχτούμε όποιο έργο δεν επιδέχεται τη δραματουργική κατ' ουσίαν ιεράρχηση που ο ίδιος αυτός τρόπος έχει μεθοδολογικά επικυρώσει: κείμενο,

σκηνοθεσία, υποκριτική απόδοση. Ένα από αυτά τα έργα είναι και το έργο του Robert Wilson.

Θυμούνται ακόμα την αμηχανία των ελλήνων δημοσιογράφων στην άτυπη συνέντευξη του Wilson μετά τα εγκαίνια της έκθεσής του στο χώρο της γκαλερί Bernier/Eliades. «–Ποια η σχέση, κύριε Wilson, της παράστασής σας με τον μύθο του Προμηθέα; –Δεν ξέρω. –Και γιατί επιλέξατε να παρουσιάσετε τον Καβάφη ενταγμένο σ' αυτόν το μύθο; –Γιατί έτσι...».

Ήταν φανερό· ο Wilson βαριόταν να μιλήσει για τις ερμηνείες του «κειμένου» του. Θα του ήταν πιο ευχάριστο να μιλάει για άλλα, όπως π.χ. για τον τρόπο με τον οποίο απέδωσε αυτές τις ιδέες· για το αρχιτεκτονικό σχήμα του κύκλου που επιβλήθηκε στον *Προμηθέα* πάνω στα παλιότερα σχήματα της διαγωνίου, του τριγώνου ή του τετραγώνου· για τον τρόπο με τον οποίο, άλλοτε περισσότερο άλλοτε λιγότερο κρυφά, στοιχεία από παλιότερες παραστάσεις του υπεισέρχο-

νται μέσα στα καινούρια έργα του· για τον τρόπο με τον οποίο βλέπει τώρα το χρόνο· για το αν συνεχίζει να πιστεύει ακόμα στην αργή ναρκισσευόμενη ανάδυση –αντί για κίνηση– μιάς θεατρικής εικόνας. Ανάμεσα σ' όλα αυτά ίσως τελικά να απαντούσε το ίδιο ευχάριστα και σε ερωτήσεις για το «νόημα»: για το πώς βλέπει τους αρχαίους μύθους του φωτός στους σημερινούς σκοτεινούς καιρούς, για το αν υπάρχει κάτι σήμερα από την όψη και τη φλόγα του Προμηθέα στα λόγια των ποιητών μας.

Ο Wilson είναι ένας από τους σημαντικότερους σκηνοθέτες του εικοστού αιώνα. Και αν του αξίζει αυτός ο τίτλος δεν είναι γιατί μας έμαθε μέσα από τα έργα του να βλέπουμε με ένα καινούριο μάτι π.χ. τη θεωρία της σχετικότητας ή τον Αϊνστάιν, ούτε γιατί ύστερα απ' αυτόν άλλαξε η άποψή μας για τον Freud ή τον Strindberg. Αν ο Wilson είναι τόσο σημαντικός, είναι γιατί κατόρθωσε να θυμίσει στην καλλιτεχνική κοινότητα του εικοστού αιώνα το παλιό βαγκνερικό όραμα του Gesamtkunstwerk: ένα θέατρο που αποτελεί τη σύνθεση αλλά και την ολοκλήρωση των άλλων τεχνών, ένα ολικό έργο τέχνης, ένα έργο με τα δικά του εργαλεία σύνθεσης και ανάλυσης, το οποίο δημιουργεί τη δική του ιδιαίτερη αισθητική συγκίνηση. Έτσι, το έργο του Wilson είναι μαζί «θέατρο εικόνων», «σιωπηλή όπερα», «αρχιτεκτονιμένο θέαμα», «χοροθέατρο σε αργή κίνηση». Είναι εντέλει –σκοπεύει να γίνει– ένα θεατρικό ολοκλήρωμα, που παράσταση την παράσταση προστίθεται στον εαυτό του. Για να καταλάβουμε τελικά το θέατρο του Wilson, για να το κρίνουμε και να το απολαύσουμε, πρέπει να καταλάβουμε την ιδιαίτερη οντολογία του.

Αυτό το «ολοκλήρωμα» είχαμε πρώτοι την τύχη να δούμε στην Αθήνα, για λίγες μέρες τον περασμένο Γενάρη. Ανάμεσα στα σημεία της προσωπικής γραφής του Wilson διακρίναμε πάλι τον έντονο γεωμετρικό σχεδιασμό, την οργανική χρήση της φόρμας που ψάχνει λειτουργικά κρυμμένες αισθητικές αρμονίες. Αφεθήκαμε για μια ακόμη φορά στην εικαστική, υπνωτιστική χρονώσή του και στην όψη ενός έργου που αποκαλύπτεται με ένα φυσικό ρυθμό, όπως ένα λουλούδι ανοίγει τα πέταλά του. Όλα αυτά δίπλα στα «νεότερα» στοιχεία του έργου του, όπως η μεγαλύτερη έμφραση στη διδασκαλία του λόγου και η περισσότερο συμβατική αντιμετώπιση του χρόνου παράστασης και της θεατρικής αφήγησης.

Μια μικρή μόνο παρατήρηση για την

μουσική του πρόσφατα χαμένου Ιάννη Ξενάκη, από κάποιον που μόνο ειδικός για να τη σχολιάσει δεν είναι. Η μουσική του Ξενάκη δεν συνόδευε την παράσταση του Wilson, δεν τη σχολίαζε και δεν τη διακοσμούσε. Ως όφειλε, ήταν η ίδια από μόνη της, σαν τα ολογράμματα, μια από μόνη της ολοκληρωμένη παράσταση, έτσι

ώστε να μπορεί να αποτελεί κάθε στιγμή την αφορμή αλλά και την αιτία του θεάματος. Ούτως ή άλλως ο Ιάννης Ξενάκης ήξερε καλύτερα από τον καθένα τη σημασία του ολοκληρώματος και της ολοκλήρωσης μέσα στην Τέχνη.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

ΜΕ ΦΡΑΜΠΑΛΛΕΣ...

Ήρθε και ο Ρόμπερτ (Μπομπ), χορογράφησε τον έρημο τον Προμηθέα, και απήλθε, με το χειροκρότημα του κοινού στ' αυτιά του. Και τα θερμά λόγια του Πρωθυπουργού της χώρας να τον συντροφεύουν: «ο Προμηθέας είναι ένα πρωτότυπο έργο». Όσο γι' αυτό, δεν χωρά καμιά αμφιβολία... Και επηρμένο επίσης. Αλλά και απλό.

Οι ιαπωνικής προέλευσης Σόγκουν-Τιτάνες παρ' όλη την εσσάνς από Κουροσάβα και ανκόκου μπούτο (το σκοτεινό ταξίδι της ψυχής), ήτοι ιαπωνικό χοροθέατρο, έδωσαν μια νότα κοσμοπολιτισμού και –γιατί όχι;– νοσταλγίας, τότε που η γη δεν είχε διαχωριστεί σε «ηπείρους και γαίες με σύνορα και εμπόδια στην επικοινωνία των ανθρώπων»...

Νάτος ο πρώτος συνειρμός και η σύνδεση με την εποχή του Προμηθέα, σε μια εξαιρετικά παραδοσιακή θεώρηση της ιστορίας και της «εξέλιξης του ανθρώπου» – βεβαίως, βεβαίως... Από τον «πρώτο» κόσμο χωρίς γεωγραφικά όρια στον σημερινό κόσμο χωρίς πολιτιστικά όρια. Με μάχες και με σκηνές ακίνητης γαλήνης.

Πώς σκηνοθετεί κανείς –ανέμπνευστες– μάχες Τιτάνων επί σκηνής, αποφεύγοντας την κριτική της κυριολεκτικής αφελούς αναπαράστασης που απαγορεύθηκε ήδη από τον 18ο αιώνα; Αν είναι ο Ρόμπερτ Γουίλσον, σε slow-motion φυσικά, «αποκαλύπτοντας» στον θεατή τον παντοδύναμο «εσωτερικό χρόνο» και την αλληγορία. «Ο θεατής θα πρέπει να αισθανθεί βλέποντας την δράση στο εικαστικό περιβάλλον, τις τεκμαιρόμενες διεργασίες και να αποκτήσει συνείδηση του θεατρικού, πραγματικού και φανταστικού γεγονότος».

Ο Προμηθέας της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας ήταν ένας Προμηθέας με τα

όλα του! Με τα τρικ, με τα gadgets, με το σκηνικό-εντοιχισμένη κουζίνα (κρύβει πλυντήριο, φούρνο μικροκυμάτων και καταψύκτη κάτω από την ίδια επιφάνεια και η σχέση τιμής-απόδοσης είναι άκρως συμφέρουσα), σκέτη πρόκληση για την τοπική ιντελιγκέντσια. Οι χρηστικές επιφάνειες-αναπαραγωγή του ονείρου της ιδανικής κατοικίας, μάρτυρας της αρχιτεκτονικής προιστορίας του Μπομπ (Ρόμπερτ) Γουίλσον. Η ιδανική κατοικία χωρίς κάποια δόση ειρωνείας, μπορεί να καταντήσει το πλέον εκφρασμένο όραμα, με τον εφιάλτη των τάπερ, των τέλειων ηλεκτρικών συσκευών και της δόξας της αναίτιας χρηστικότητας.

Υγιεινή, κυρίες σφιγμένες σε κορσέδες και αλώβητο το αισθητικό αιτούμενο της τακτοποιημένης και κομψά πολύχρωμης δεκαετίας του '50. Περισσότερο θάρρος και λιγότερες μπρούτες επιρροές απ' τη γερμανική παράδοση καταγγελίας του συστήματος, και τα μετα-γκόθικ ρουχαλάκια του Προμηθέα θα είχαν γίνει δημιουργίες που «αγκαλιάζουν το σώμα», αντάξια του «Ντόρις Νταϊή»-clean χώρου όπου αναπτύχθηκε το δράμα του «ροζ» Προμηθέα.

Τελικά Πολιτιστική Ολυμπιάδα σημαίνει απλά κάποιο χρονικό διάστημα στη διάρκεια του οποίου θα υπάρχουν εν είδει αγγαρείας «πολιτιστικές εκδηλώσεις» (κάπως σαν τα σκετσάκια στα σχολεία στις εθνικές επετείους, κάπως σαν τα εορταστικά υποχρεωτικά προγράμματα της TV Χριστούγεννα και Πάσχα); Είναι δηλαδή ένα είδος πολιτιστικής εκχειρίδας μέχρι την τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων; Γιατί αν κάτι τέτοιο ισχύει, τότε ο Προμηθέας πέτυχε!

ΝΑΤΑΣΣΑ ΧΑΣΙΩΤΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά: ΙΣΤΟΡΙΑ

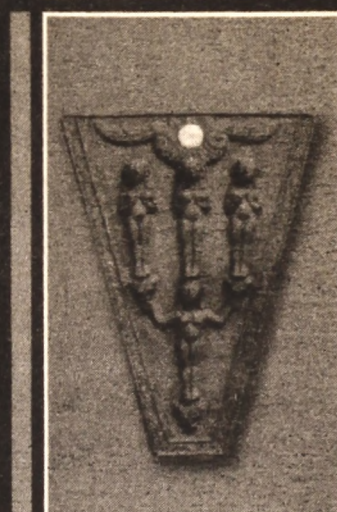
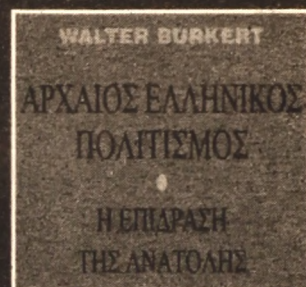
(Αρχαία - Μεσαιωνική - Νεότερη)

WALTER BURKERT

Καθηγητής Πανεπιστημίου Ζυρίχης

ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Μετάφραση
Αμαλία Λογιάκη

308 σελίδες
με χάρτη και 8 εικόνες
εντός κειμένου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

Το Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Ρούμελης, μεταβαίνοντας από το νεοελληνικό ρεπερτόριο στο ξένο, παρουσιάζει στο κοινό της Λαμίας αρχικά, της Θεσσαλονίκης κατόπιν (14-28 Φεβρουαρίου) και πιθανότατα και της Αθήνας αργότερα, το έργο του ιρλανδού συγγραφέα Χίου Λέοναρντ Ντα (1973). Ένα έργο ιδιαίτερα αγαπητό στο ελληνικό κοινό, που το γνώρισε από την παράσταση του μεγάλου μας ηθοποιού Μάνου Κατράκη το 1979. Ήταν ένας από τους τελευταίους και πιο συναρπαστικούς ρόλους της ζωής του.

Θέατρο αλήθειας στην περιφέρεια

Ο Τσάρλυ επιστρέφει στο πατρικό του για την κηδεία του πατέρα του. Σ' ένα άδειο σπίτι, γεμάτο ωστόσο από μνήμες και «φαντάσματα», θα κληθεί να αντιμετωπίσει όχι μόνο τους γονείς του, οι οποίοι είναι ήδη νεκροί αλλά και τον νεότερο εαυτό του. Δεν πρόκειται βέβαια για μια ιστορία φαντασμάτων, αλλά για ένα τρυφερό και γλυκόπικρο έργο που μας φέρνει αντιμέτωπους με όλα αυτά τα καθημερινά που δεν έχουμε χρόνο να συλλογιστούμε στη διάρκεια της αγχωμένης μας ζωής, ένα έργο που μιλά για την αγάπη, για τη ζωή και το θάνατο. Θεματά που μας είναι τόσο οικεία και που τόσο δύσκολα δεχόμαστε να αντιμετωπίσουμε.

Ο Πάνος Σκουρολιάκος που υπογράφει τη σκηνοθεσία έσκυψε πάνω από το κείμενο με σεβασμό και τρυφερότητα και το άφησε να γίνει ο οδηγός του. Το αποτέλεσμα τον δικαίωσε. Χωρίς εξεζητημένα σχήματα και φλυαρίες, αλλά απλά, με τον τρόπο που θα διηγούνταν ένα παραμύθι, έβαλε τους ήρωές του στη σκηνή και τους παρότρυνε να παρασυρθούν από το έργο. Με τον τρόπο αυτό όλα λειτουργούν ομαλά και αβίαστα, χωρίς συγχύσεις – ακόμα και οι μεταβάσεις από το ένα επίπεδο στο άλλο.

Βοήθησε βέβαια το γεγονός πως στα χέρια του είχε την πολύ καλή και δοκιμασμένη μετάφραση του Παύλου Μάτεση, που κάνει τα πρόσωπα να μιλούν σαν να είναι ανάμεσά μας αλλά ταυτό-

Θ. Κατσαφάδος, Π. Φυσσούν, Μ. Κανελλοπούλου στο Ντα του Χίου Λέοναρντ.

χρονα δίνει στο κείμενο μια ποιητική διάσταση.

Στο πρόσωπο του Πέτρου Φυσσούν ο Σκουρολιάκος βρήκε έναν ιδανικό πατέρα. Με το ταλέντο, την εμπειρία και την τόσο ευγενική και ιδιαίτερη φυσιογνωμία του έπλασε τον Ντα τρυφερό κι αγαπησιάρικο, τόνισε την ευαισθησία

του και παράλληλα του έδωσε αέρα από έναν άλλο κόσμο, σαν να προέρχεται από τους θρύλους και τις παραδόσεις. Ένα καλοκάγαθο και παιχνιδιάρικο πλάσμα που ζει μέσα στους ανθισμένους κήπους με αποστολή του την προσφορά και την αγάπη.

Ο Θόδωρος Κατσαφάδος στην πιο ώριμη φάση της πορείας του σε μια ουσιαστική και δυνατή ερμηνεία. Στην παράσταση του Κατράκη έπαιζε τον Τσάρλυ νέο. Τώρα, ως Τσάρλυ σήμερα, μας συνεπαίρνει και κρατά το βλέμμα μας στυλωμένο επάνω του. Περνάει από το ένα χρονικό επίπεδο στο άλλο με άνεση, βιώνει τις συγκρούσεις με τον εαυτό του και με τους γονείς του, με τη συνείδηση και με τις αποφάσεις του, σε μια ερμηνεία με αφετηρία την ψυχή του.

Όσο για την Μαρία Κανελλοπούλου, ηθοποιό με έντονη σκηνική παρουσία, απέδωσε την μητέρα με δύναμη και ενάργεια παρουσιάζοντας όλα όσα συνθέτουν την προσωπικότητα της – αγάπη, οίκτος, οργή, δυναμικότητα, ανεκπλήρωτα όνειρα, πόνος και πικρία.

Ο Θωμάς Βούλγαρης με σεμνότητα και προσοχή, στο ρόλο του Τσάρλυ νέου, του συνεσταλμένου, στερημένου παιδιού που ονειρεύεται ν' ανοίξει τα φτερά του και να πετάξει μακριά από το σπίτι και τους ανθρώπους που τον πνίγουν.

Ωστόσο θα ήταν άδικο να μην αναφερθώ και στους υπόλοιπους, μικρούς αλλά ουσιαστικούς ρόλους, στους οποίους ανταποκρίθηκαν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο η Ελένη Τσαγκαράκη, ο Κωστής Κούκιος, ο Άρης Τσιούνης και η Άννια Φυσσούν.

Τα σκηνικά και τα κοστούμια, που επιμελήθηκε ο Δαμιανός Ζαρίφης, έδωσαν με την παράσταση σε σημείο που να μην μπορείς να φανταστείς τα πρόσωπα του έργου να κινούνται σε διαφορετικό χώρο.

Η πρωτότυπη μουσική που έγραψαν οι «Χάνομαι γιατί Ρεμβάζω» ειδικά για την παράσταση, υπογραμμίζει την ατμόσφαιρα με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Μια παράσταση δεμένη και καλοδουλεμένη, που δεν έχει να ζηλέψει τίποτα από τις παραστάσεις της πρωτεύουσας. Αντιθέτως...

ΕΙΡΗΝΗ ΜΟΥΝΤΡΑΚΗ

Η ΦΟΝΙΣΣΑ

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης

Εκδόσεις Εστία

Αθήνα 2001, σελ. 212

Ίσως από τα πιο σημαντικά και πιο γνωστά έργα της νεοελληνικής πεζογραφίας η *Φόνισσα* του Παπαδιαμάντη, 98 χρόνια από τότε που γράφτηκε, παραμένει πάντα ένα κείμενο ζωντανό. Φιλολόγοι, μελετητές, συγγραφείς, εκδότες, δημοσιογράφοι, κάθε είδους ειδικοί προσπάθησαν για δεκαετίες (και συνεχίζουν να το πράττουν ακόμη), να την αφανίσουν μέσα στον ίδιο τον μύθο της και τον μύθο του συγγραφέα που με τόση φροντίδα δημιούργησαν και διατηρούν, καθιστώντας την ανάγνωσή της, όπως και ολόκληρου του παπαδιαμαντικού έργου άλλωστε, μια διαδικασία σχεδόν υπερκόσμια, κατά την οποία οποιαδήποτε κριτική πτάση ή ψύχραιμος απολογισμός μοιάζουν ανίερες συμπεριφορές. Μακριά τάντως από αγιοποιήσεις, υπερεκτιμήσεις και άλλες ικρότητες, η *Φόνισσα* είναι λόνον ένα σπουδαίο βιβλίο. Γίποτα περισσότερο, τίποτα λιγότερο.

Ο ΑΠΟΙΚΟΣ ΤΗΣ ΜΑΛΑΤΑ

Joseph Conrad

Μετάφραση: Νάσια Ντινπούλου

Εκδόσεις Printa

Αθήνα 2001, σελ. 160

Σ' ένα φανταστικό νησί στην νοτιοανατολική Ασία, τη Μάλατα, εξελίσσεται τούτη η ασυνήθιστη νουβέλα του μεγάλου πολωνού συγγραφέα που έγραψε στην αγγλική γλώσσα. Ένας ανεκπλήρωτος έρωτας, δύο αταίριαστοι πρωταγωνιστές και μια σειρά προσώπων, που μοιάζουν να ανήκουν σε τελείως διαφορετικούς κόσμους, αποτελούν μέρος της ιστορίας.

Η ΨΥΧΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΤΟΝ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ

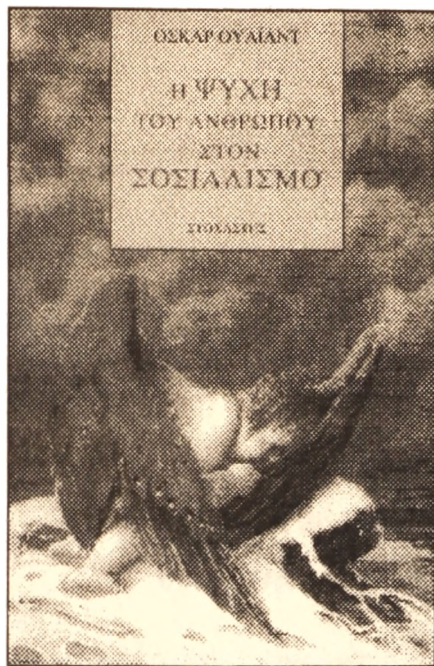
Όσκαρ Ουάιλντ

Μετάφραση: Στάθης Ανδρέου

Εκδόσεις Στοχαστής

Αθήνα 2000, σελ. 82

Όπως κάθε έργο του Όσκαρ Ουάιλντ, *Η Ψυχή του Ανθρώπου στον Σοσιαλισμό* διακατέχεται από βαθυστόχαστο και διορατικό πνεύμα. Πρόκειται για ένα δοκίμιο που εντοπίζει τον

Ατομικισμό μέσα στον Σοσιαλισμό. Η ανάπτυξη της προσωπικότητας και η τελείωση του ανθρώπου προσεγγίζεται μόνο μέσα σε μια κοινωνία ισότητας και δικαιοσύνης, όπου όλοι έχουν δικαίωμα στην υλική ευμάρεια και κανένας εξαναγκασμός δε φθείρει την ψυχή του ανθρώπου. Το κείμενο κλείνοντας επισημαίνει ότι ο νέος Ατομικισμός είναι ο νέος Ελληνισμός.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΟΥ ΘΕΑΜΑΤΟΣ

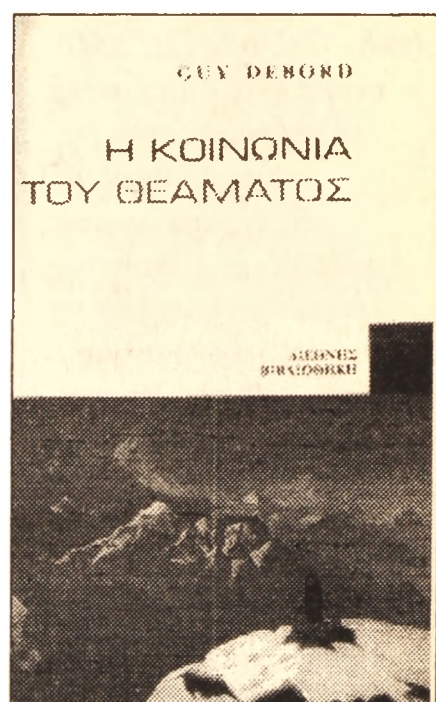
Guy Debord

Μετάφραση: Σύλβια

Εκδόσεις Διεθνής Βιβλιοθήκη

Αθήνα 2000, σελ. 186

Η κοινωνία του θεάματος του Γκυ Ντεμπόρ, γραμμένη το 1967, σημάδεψε τον αιώνα μας ως βιβλίο κοινωνικής κριτικής. Επισημαίνει την παραφροσύνη μιας εποχής που προτιμά το φαίνεσθαι από το είναι και μιας κοινωνίας κατακερματισμένης που δεν είναι άλλο παρά μια απέραντη συσσώρευση θεαμάτων. Ο συγγραφέας, που το έγραψε σε μια περίοδο έντονου επαναστατικού και κριτικού λόγου, αναφέρεται επίσης στην κυρίαρχη τάξη που μέ-

σω του θεάματος υποτάσσει τον άνθρωπο.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΘΕΜΑΤΑ

Τχ. 74-75, Δεκέμβριος 2000

Ένα πολύ ενδιαφέρον

αφιέρωμα στην κοινότητα της Κωνσταντινούπολης περιλαμβάνουν τα *Σύγχρονα Θέματα* που κυκλοφορούν από τον Δεκέμβρη. Μια εκτενή συζήτηση του Δημήτρη Φραγκόπουλου με την Μερόπη Αναστασιάδου-Dumont και πολύ ενδιαφέροντα κείμενα των: Χάρη Εξερτζόγλου, Edhem Eldem, Σεβαστής Χριστίδου-Λιοναράκη, Άννης Βρυχέα, Σάββα Τσιλένη, Γιώργου Καλογερά.

Διαβάζοντας τη μελέτη της Αγορής Γκρέκου, Η καθαρή ποίηση στην Ελλάδα. Από τον Σολωμό ως τον Σεφέρη: 1833-1933 (εκδ. Αλεξάνδρεια, 2000) εντυπωσιάζεται κανείς από την ικανότητα της ερευνήτριας να περιγράψει και να σχολιάσει μια ιδιαίτερα δύσκολη περιοχή όπως αυτή της «καθαρής ποίησης». Ήδη το γεγονός ότι πρέπει να διατρέξει μια μεγάλη χρονική περίοδο και να φωτίσει την «ασάφεια» γύρω από το ζήτημα της «καθαρής ποίησης», προσφέροντας ευκρινείς αναλύσεις και κάνοντας τις απαραίτητες διευκρινίσεις είναι ένας άθλος. Και οπωσδήποτε είναι μια σοβαρή εκκίνηση για τη συστηματική μελέτη του φαινομένου που θα μπορούσε να δώσει τη σωστή ερευνητική βάση σε εξειδικευμένες έρευνες για ποιητές που δεν ήταν δυνατόν να συζητηθούν στο πλαίσιο του γενικού αυτού βιβλίου. Μια μελέτη υπό το πρίσμα της «καθαρής ποίησης», λ.χ. για τον Ελύτη ή για τον Καίσαρα Εμμανουήλ. Παράλληλα, ένα μη ειδικό κοινό μπορεί να βρει στο βιβλίο αυτό ενδιαφέροντα ερεθίσματα για να σκύψει και πάλι στον ποιητικό λόγο, με μια ανανεωμένη και περισσότερο υποψιασμένη ματιά.

Ένα βιβλίο γραμμένο από ένα «άνθρωπο του βιβλίου» έχει πάντα το ενδιαφέρον του. Πόσο μάλλον όταν ο **Πέτερ Βάιτχας** διηύθυνε τη Διεθνή Έκθεση Βιβλίου της Φρανκφούρτης για είκοσι χρόνια και έζησε τον εκδοτικό κόσμο και τους ανθρώπους του βιβλίου «από τα μέσα». Αλλά ανήκοντας στη

ΒΙΒΛΙΟΥ

ΚΡΙΤΙΚΗ

Εσωτερικές μυθολογίες

**Τάσος Γουδέλης,
Ο ύπνος του Άλφρεντ,
Νεφέλη, Αθήνα 2000**

Στην αφηγηματική τέχνη τα γεγονότα κατά κανόνα συμβαίνουν αλληλοεξελισσόμενα σε κλίμακες και μεγέθη ορατά. Δηλαδή, η περιγραφική τους δράση συντελείται αλλά και εξαντλείται σε εικόνες και έννοιες ευκολοπρόσληπτες, αδρών περιγραμμάτων αραιής, αν μπορούμε να το πούμε έτσι, «πυκνότητας». Η περιγραφή, σ' αυτές τις περιπτώσεις, αποποιείται τις (πολλές) λεπτομέρειες, τη διεύθυνση του εσωτερικού βλέμματος, τα υποδορίως συμβαίνοντα. Ο μακαρίτης π.χ. ο Harold Robbins ή, έστω, ο πιο σημαντικός, ο Stephen King και γιατί όχι ο John le Carré (και οι τρεις, με εκατομμύρια αναγνώστες) μπορούν σε μια σελίδα τους να χωρέσουν μια ληστεία τράπεζας, τρεις τουλάχιστον φόνους, δυο βιασμούς και να περισσεύει ακόμα χώρος. Και αν μας καταλογισθεί ότι παραδειγματολογούμε –τυχαία, βέβαια– με τρεις μαζικής παραγωγής συγγραφείς, ας προσθέσουμε, πάλι π.χ., και τον πραγματικά σημαντικό Raymond Carver (ευλόγως αποφεύγονται ελληνικές αναφορές).

Αλλά τα γεγονότα επίσης συμβαίνουν και αποδίδονται λογοτεχνικά και με μια άλλη –όχι συχνή, βέβαια– κλίμακα, διαμετρικά αντίθετη από την προηγούμενη, περίπου «αόρατη» στους θιασώτες της εξωτερικής δράσης. Όλα εξελίσσονται σ' ένα απροσδιόριστο, εσωτερικό περιβάλλον «μικρόκοσμου», άπειρα σύνθετο γι' αυτό και επιδεκτικό λεπτομερών ανάλυσης αλλά και ανασύστασης των συστατικών και των νοημάτων του σε συνθήκες υπέρβασης ενός λογικοφανούς ρεαλισμού τον οποίο, όμως, τον κυριαρχεί η αίσθηση περικλειστής, εσωτερικής ισορροπίας. Κατά κανόνα, σ' αυτές τις περιπτώσεις το λογοτέχνημα παραχωρεί επουσιώδη χώρο στην ρεαλιστική παράθεση δρώμενων. Αντίθετα, επιβάλλονται οι ονειρικές διαδικασίες, οι σκιάσεις και οι ομίχλες της μνήμης

σε συνθήκες υποκειμενικές πρώτου προσώπου. Σ' αυτό το είδος γραφής το εάν και κατά πόσο συνέβησαν ή εάν συνέβησαν έτσι που η μνήμη και το θυμικό τα συγκράτησαν –λογοτεχνικά– ελάχιστη έχει σημασία. Είναι η αυταξία της γραφής και η προσήλωση στην ανάγνωση που σε κερδίζουν. Είναι τότε που η ποίηση έχει τον πρώτο λόγο. Αναφερόμαστε, βέβαια, στη γραφή του Τάσου Γουδέλη.

«Βρισκόσουν αθόρυβα στα νεκρά σημεία του σπιτιού σαν να υπολόγιζες με ακρίβεια τα κενά ανάμεσα στα βλέμματά μας. Ακούγαμε ξαφνικά το συγκρατημένο λυγμό σου από μια καρέκλα στη μέση του δωματίου záποιες νύχτες που υπνοβατούσες.»

«Ο πατέρας σε υπολόγιζε με σεβασμό, σαν μια σκιά που του διέφευγε, μπορώ να πω και εγώ το ίδιο βλέποντας μόνο τον ώμο σου ή μια ιδέα βλέμματος να χάνονται στο περβάζι της εσωτερικής βεράντας όταν ανέβαινα στο σπίτι.»

Πρόκειται για δυο μικρά αποσπάσματα από το τελευταίο (τέταρτο) βιβλίο με διηγήματα του Τάσου Γουδέλη *Ο ύπνος του Άλφρεντ*. Το πρώτο, που είναι και το εκτενέστερο, έδωσε και τον τίτλο στο βιβλίο. Τα υπόλοιπα οκτώ είναι σύντομα, εντούτοις κανένα τους δεν παραδίνεται εύκολα, η ανάγνωση απαιτείται να γίνεται «γουλιά-γουλιά» με ανταποδοτικό όφελος την απόλαυση. Ο Γουδέλης χειρίζεται με μεγάλη δεξιοτεχνία αυτό το όντως δύσκολο «παιχνίδι» της εσωτερικής δράσης, της ύφανσης και το συνταίριασμα συχνά απροσδοκίτων λεπτομερειών, διαφορούμενων συσχετισμών, αμφισβητήσεων και αμφιβολιών που όλα τα προκαλεί (αλλά και τα περιθάλπει) μια μέσα σε ποιητικές «ομίχλες» ατμόσφαιρα νοηματικών περιγραφών. Λίγο-πολύ όλα τα διηγήματα της συλλογής διαθέτουν θεματικό άξονα ο οποίος όμως χάνεται διαρκώς και επανεμφανίζεται στη διαδρομή του αφηγήματος σαν ένας τρόπος υποσυνείδητης εμμονής, γι'

αυτό και ο αναγνώστης δεν μπορεί να απονημονεύσει αυτό που πρόχειρα θα αποκαλούσαμε το στόρυ των διηγημάτων. Έτσι έρεται η ίδια η γραφή και γίνεται ο φορέας μιας ευαίσθητης μνήμης από αξιόλογες επιξιότητες ψυχογραφημάτων. Θαρρείς και ο συγγραφέας με ένα δυνατό μεγεθυντικό φακό δίνει νοηματικές διαστάσεις στο λυρικό προσδιόριστο. «Μπορώ να σου περιγράψω με τη μεγαλύτερη λεπτομέρεια εκείνη τη στιγμή με το ρηχό βυθό, όταν με κράτησε κάποιος άντρας να κολυμπήσω στη θάλασσα

πρώτη φορά», λέει ο Γουδέλης στο διήγημά του «Ο υποσταθμός ηλεκτρικού» (το οποίο μαζί με το «Week End» αποτελούν από τα καλύτερα δείγματα γραφής του). Τώρα πια που «κολυμπάει» με άνεση στη μεγάλη θάλασσα της λογοτεχνίας μπορεί και αποδίδει με έξοχες λεπτομέρειες τον μαγικό κόσμο των λέξεων χωρίς ο προσωπικός του τρόπος να γίνεται μανιέρα. Πρόκειται για ένα αληθινά σπουδαίο βιβλίο.

Δημήτρης Χαρίτος

Το φαινόμενο του ρομαντισμού

Michael Löwy - Robert Sayre,
*Εξέγερση και Μελαγχολία - Ο Ρομαντισμός
τους Αντίποδες της Νεοτερικότητας,*
μετάφραση: Δέσποινα Καββαδία,
αναλλακτικές Εκδόσεις, Αθήνα 1999

Η νεοτερικότητα, δηλαδή ο σύγχρονος καπιταλιστικός πολιτισμός, εξόρισε αρετές πως η αισθητική, η φαντασία και το χρώμα από το σύγχρονο τρόπο ζωής. Η βιομηχανική πόλη, το «Coketown», περιγράφεται από τον Ντίκενς στα *Δύσκολα Χρόνια* σαν «μια πόλη από μηχανές και ψηλές καμινάδες απ' όπου ασταμάτητα και αδιάκοπα υψώνονται ίδια καπνού που ποτέ δεν ξετυλίγονται λοκληρωτικά». Οι δρόμοι της ήταν ίδιοι ο ένας με τον άλλον, «γεμάτοι ανθρώπους ίδιους τον έναν με τον άλλον (...) κι όπου για τον καθένα, κάθε μέρα ήταν ίδια με την προηγούμενη και την επόμενη και κάθε χρονιά ήταν το αντίγραφο της προηγούμενης και της επόμενης».

Σύμφωνα με τους Michael Löwy (συγγραφέα πολλών έργων, ιδιαίτερα γύρω από την αντικαπιταλιστική προοπτική του ρομαντισμού) και Robert Sayre (κοινωνιολόγο και συγγραφέα) ο ρομαντισμός αντιπροσωπεύει μια κριτική της νεοτερικότητας, στο νομα αξιών και ιδεωδών του (προ-καπιταλιστικού, προ-νεοτερικού) παρελθόντος. Αναδεικνύουν την εναντίωση του ρομαντισμού στην θρησκεία του χρήματος και την άχη που διεξάγει ενάντια στην πεζότητα, την μηχανοποίηση και ποσοτικοποίηση του κόσμου, στην ορθολογιστική αφαίρεση, την υποβάθμιση της φύσης, στη χρονικότητα που υποβαθμίζεται σε στιγμή. «Χτίζει υποτίες για να ξαναβρεί τον χαμένο πα-άδεισο».

Τι είναι ο ρομαντισμός; Ο ρομαντισμός,

κατά γενική ομολογία, εμφανίζεται ως ένα ευρωπαϊκό ρεύμα του 19ου αιώνα. Οι συγγραφείς του *Εξέγερση και Μελαγχολία - Ο Ρομαντισμός στους Αντίποδες της Νεοτερικότητας* προσδίδουν στο φαινόμενο μια αξιοσημείωτη ευρύτητα. Η πρωτοτυπία τους έγκειται ακριβώς στο ότι βλέπουν τον ρομαντισμό ως συνολική πολιτιστική απάντηση σε ένα καθολικό κοινωνικο-οικονομικό σύστημα, ως κοσμοαντίληψη που εκτείνεται από τη λογοτεχνία του 19ου αιώνα έως τα πολιτικά κινήματα του 20ου αιώνα. Μια κοσμοαντίληψη που «φωτίζεται από το διπλό φως του άστρου της εξέγερσης και του μαύρου ήλιου της μελαγχολίας» (Νεοβάλ). Καινοτομώντας, επιχειρούν να διερευνήσουν τη σχέση διαφωτισμού, μαρξισμού, ναζισμού και ρομαντισμού και αποπειρώνται να διακρίνουν ρεύματα του ρομαντισμού που διαπερνούν όλο το πολιτικό φάσμα, από τα πιο συντηρητικά ως τα πιο ελευθεριακά. Επίσης εξετάζουν την άμεση ή έμμεση συμβολή στοχαστών ξεκινώντας από τον Μαρξ και τον Ουίλλιαμ Μόρρις έως τον Σαρλ Πεγκύ και καταλήγοντας στους κληρονόμους του ρομαντισμού στον 20ο αιώνα.

Από τα τέλη του 19ου αιώνα έως τις μέρες μας η ίδια έλλειψη «φαντασίας της εξουσίας» διαποτίζει τον ίδιο εκπτώχευμένο πολιτισμό. Κινήματα αμφισβήτησης τύπου Μάη του '68 ή Θεολογίας της απελευθέρωσης στη Λ. Αμερική θέτουν τα θεμέλια ενός νέου επαναστατικού ρομαντισμού και υποδηλώνουν ότι το ρομαντικό όραμα διατηρήθηκε ζωντανό σε όλη τη διάρκεια του 20ου αιώνα.

Ωστόσο οι συγγραφείς επισημαίνουν τους κινδύνους που εγκυμονούν οι επιμέρους συγγένειες του ρομαντισμού και του «αντιδραστικού μοντερνισμού», η άρνηση της νεοτερικότητας στο σύνολό της ή η εξιδανί-

μεταπολεμική γενιά των Γερμανών, που ζώντας τα νεανικά τους χρόνια στις δύσκολες δεκαετίες του '50 και του '60, βίωσε και αυτός τη φυγή όσων νέων δυσκολεύονταν να αποδεχτούν την πατρίδα τους μετά τα όσα συνετελέστηκαν κατά τη διάρκεια του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου. Οι περιπλανήσεις του, οι ανήσυχες διανοητικές αναζητήσεις του, περικλείονται μέσα στο πολύ ενδιαφέρον βιβλίο του *Κι έγραφα το θυμό μου στα σκονισμένα ράφια* (μετάφραση: Νίκος Δεληβοριάς, εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2000).

Ζοηρό ενδιαφέρον προκαλεί κάθε έκδοση που έρχεται να συμπληρώσει το έργο του **Παναγιώτη Κονδύλη**. Το λήμμα Würde για ένα γερμανικό ιστορικό λεξικό μας προσφέρει τη συνοπτική μελέτη του *Περί Αξιοπρέπειας* (μετάφραση: Λευτέρης Αναγνώστου, εκδ. Ίνδικτος, 2000) που αποκαλύπτει την εννοιολογική διαδρομή από την πολιτική έννοια της ρωμαϊκής dignitas στη θεολογική αρετή κατά τον Μεσαίωνα και από τον κοινωνικο-ανθρωπολογικό προσδιορισμό της έννοιας στον Διαφωτισμό στον κοινό τόπο της «αξιοπρέπειας» των ημερών μας. Μέσα από μια μόνο έννοια ο σημαντικός αυτός στοχαστής κατορθώνει να συμπυκνώσει μια διαδρομή στην ιστορία των ιδεών χρήσιμη για κάθε ανήσυχο αναγνώστη.

Η Καίη Τσιτέλη, μια σπάνια μορφή στα νεοελληνικά γράμματα,

με συγγραφικό έργο και στα αγγλικά, με πλούσιο ταλέντο και υψηλό ήθος, κατορθώνει κάθε φορά με τα διηγήματα και τις νουβέλες της να προσφέρει μιαν ανάσα στον εραστή της καλής λογοτεχνίας. *Ο θάνατος μιας πόλης* (μετάφραση Παλμύρα Ισχυρίδου, εκδ. Άγρα, 2000) είναι η αφήγηση του σεισμού της Κεφαλονιάς τον Αύγουστο του 1953· έναν σεισμό που έζησε η ίδια. Η μνήμη, που διατηρεί τα γεγονότα μέσα από την απόσταση, και η συγκρατημένη συγκίνηση προσφέρουν μια έξοχη αναγνωστική εμπειρία.

Θα ήθελα να επανέλθω στο θέμα της νεοελληνικής λογοτεχνίας και το εξαιρετικό ενδιαφέρον που παρουσιάζουν ορισμένες συνθετικές εργασίες που έχουν αρχίσει σταθερά να εμφανίζονται. Την αφορμή μου την προσφέρει η πολύ ωραία δουλειά της **Μαίρης Μικέ**, *Μεταμφιέσεις στην Νεοελληνική Πεζογραφία (19ος-20ος αιώνες)*, (εκδ. Κέδρος, 2001), η οποία με μόχθο και γνώση συνέθεσε κάτω από το γενικό άξονα της μεταμπίεσης μια εξαιρετική μελέτη, παραδειγματική θα έλεγα, που αποκαλύπτει πτυχές των κειμένων και συνάμα διαφωτίζει θεωρητικά και υποκινεί νέες ερμηνευτικές προσεγγίσεις τους. Το βιβλίο αυτό αξίζει να προσεχτεί και για ένα πρόσθετο λόγο: κατορθώνει τη λεπτή ισορροπία ανάμεσα στην ιστορική μέθοδο διάταξης ύλης και τον θεωρητικό σχολιασμό της.

ο χαρτοκόπτης

κευση του παρελθόντος. Αντιτάσσονται στην ιδέα ότι από το ρομαντισμό κατάγονται οι πιο ολέθριες ιδεολογίες του 20ου αιώνα, από τον φασισμό έως τη θρησκόληψία και προτείνουν μέσα από την ανάγνωση του ρομαντισμού το διαλεκτικό ξεέρασμα των αντιθέσεων προς ένα νέο πολιτισμό, μια νέα ένωση με τη φύση, μια νέα κοινότητα.

Πρόκειται για ένα βιβλίο που απευθύνεται τόσο σε γνώστες του αντικειμένου όσο και σε λιγότερο εξοικειωμένο με το φαινόμενο του ρομαντισμού κοινό. Με γλώσσα γλαφυρή, που αναδεικνύει και την ποιότητα της μετάφρασης, μυεί τον αναγνώστη στο λυρισμό της ρομαντικής παράδοσης.

Αθανασία Κοντοχρήστου

Η έννοια της παγκοσμιοποίησης

Paul Hirst - Grahame Thompson,
Η παγκοσμιοποίηση σε αμφισβήτηση,
επιμέλεια ελληνικής έκδοσης:
Θ. Πελαγίδης,
εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2000

D. Rodrik, J. Sachs, P. Krugman και άλλοι,
Κατανοώντας την παγκοσμιοποίηση,
εισαγωγή-επιμέλεια: Θ. Πελαγίδης,
εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2000

Για πολλούς αναλυτές, η παγκοσμιοποίηση είναι το σύμπτωμα του τέλους ενός κύκλου. Δεν είναι μόνο το τέλος της πρώτης καπιταλιστικής επανάστασης, αλλά και το τέλος ενός διανοητικού κύκλου – αυτού που οδηγήθηκε από τη λογική, έχει γράψει ο Ignacio Ramone. Για να συμπληρώσει εύστοχα, ότι όλα σχεδόν όσα οικοδόμησε η σύγχρονη λογική, το κράτος, η κοινωνία, η βιομηχανία, ο εθνικισμός, ο σοσιαλισμός, άλλαξαν για πάντα.

Οι καθηγητές Paul Hirst και Grahame Thompson σ' αυτό το επίκαιρο και ενδιαφέρον βιβλίο τους διερευνούν την έννοια της παγκοσμιοποίησης ως ένα νέο στάδιο των διεθνών οικονομικών, πολιτικών και πολιτιστικών σχέσεων. Αξιολογούν την παρούσα διαμόρφωση των διεθνών οικονομικών τάσεων, τις συνέπειες της πολιτικής αυτών των τάσεων και την κατεύθυνση που πρέπει να ακολουθήσει η διεθνής οικονομία στο μέλλον.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνουν οι δύο συγγραφείς στον τρόπο διαχείρισης της διεθνούς οικονομίας και στην συσχέτιση μεταξύ της εγχώριας οικονομικής πολιτικής και των διεθνών διαδικασιών. Υποστηρίζουν ότι υπάρχουν ακόμη ευκαιρίες για ανάπτυξη των μηχανισμών διακυβέρνησης στο επίπεδο της διεθνούς οικονομίας, οι οποίοι ούτε

υπονομεύουν την εθνική διακυβέρνηση ούτε παρεμποδίζουν τη δημιουργία εθνικών στρατηγικών για διεθνή έλεγχο. Οι Hirst και Thompson επιχειρούν μια εικονοκλαστική προσπάθεια χαρτογράφησης της νέας παγκόσμιας οικονομίας.

Αναγνωρίζοντας τον πρωτεύοντα ρόλο της οικονομικής διάστασης της παγκοσμιοποίησης, ορίζουν τα κριτήρια και διερευνούν το βαθμό οικονομικής ολοκλήρωσης της διεθνούς οικονομίας. Όπως σημειώνει κι ο επιμελητής της έκδοσης Θ. Πελαγίδης, η ανάλυσή τους οδηγεί στο συμπέρασμα ότι κι αν υπάρχουν σημαντικές αναδιαρθρώσεις και ανακατατάξεις στη διεθνή οικονομία, η τελευταία απέχει σοβαρά από το να χαρακτηριστεί πλήρως παγκοσμιοποιημένη.

Η μελέτη των Hirst και Thompson αποτελεί μια επίκαιρη παρέμβαση στις διεθνείς συζητήσεις για τη φύση και τις προοπτικές της παγκοσμιοποίησης.

Εξίσου σημαντικός είναι και ο συλλογικός τόμος *Κατανοώντας την παγκοσμιοποίηση*.

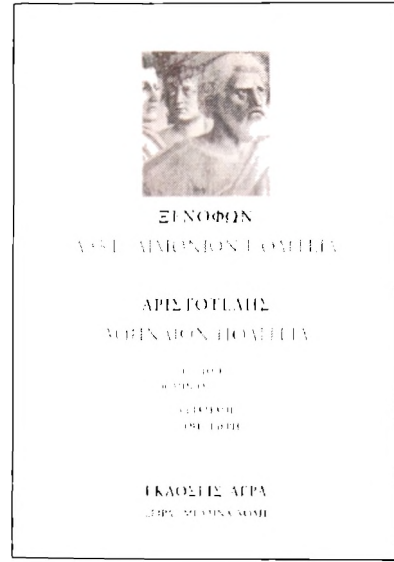
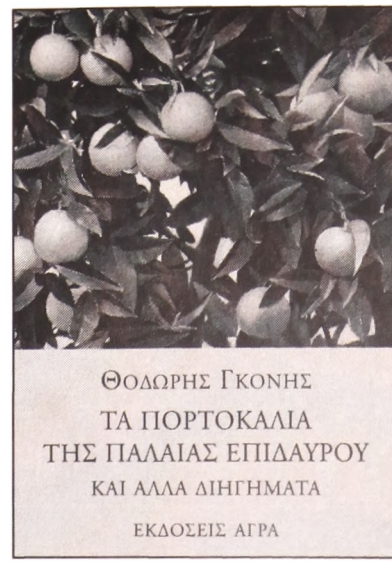
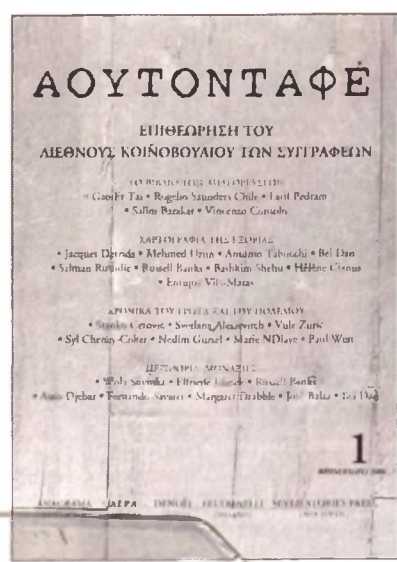
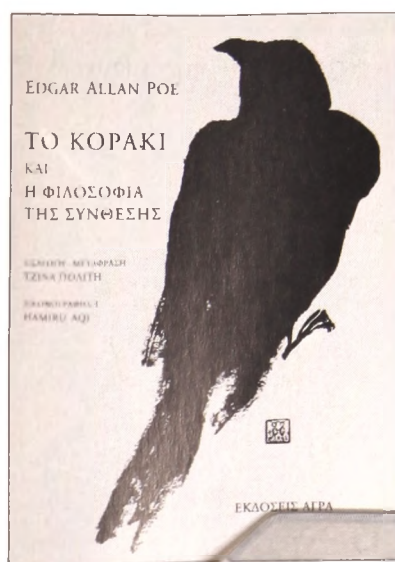
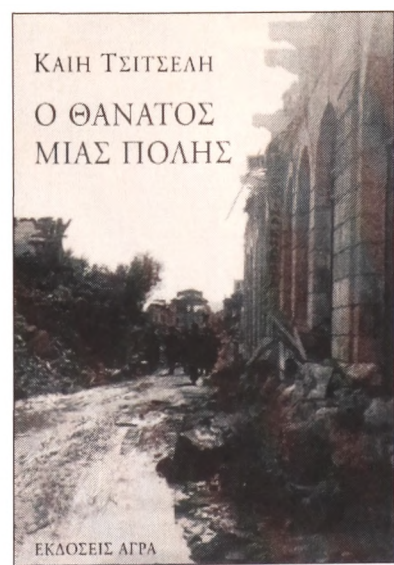
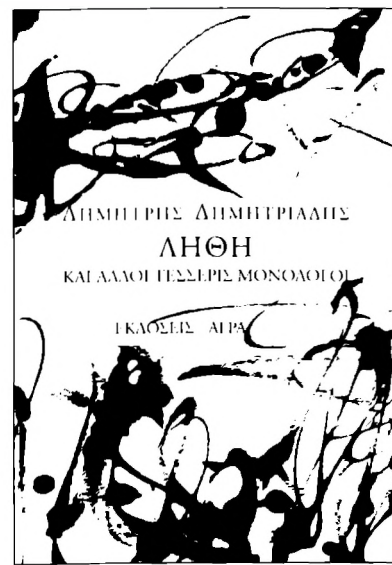
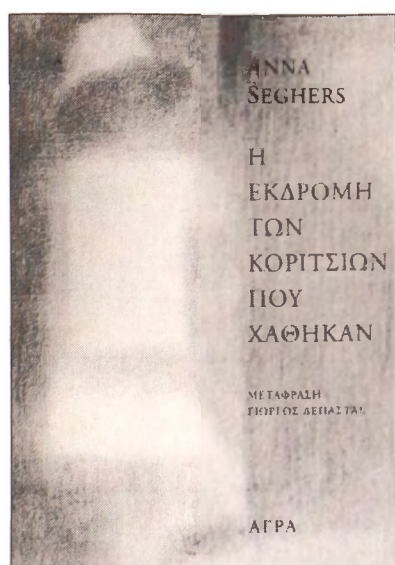
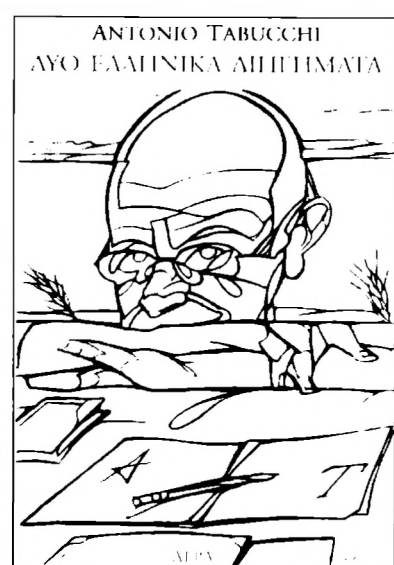
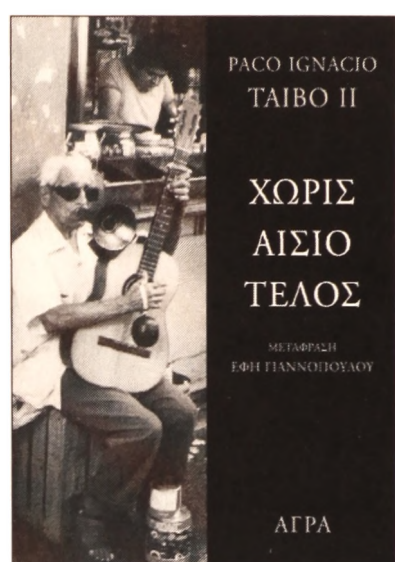
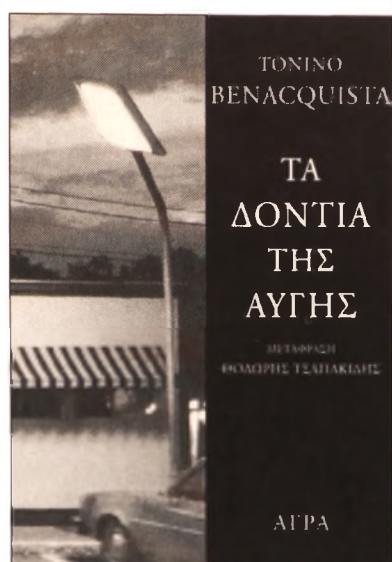
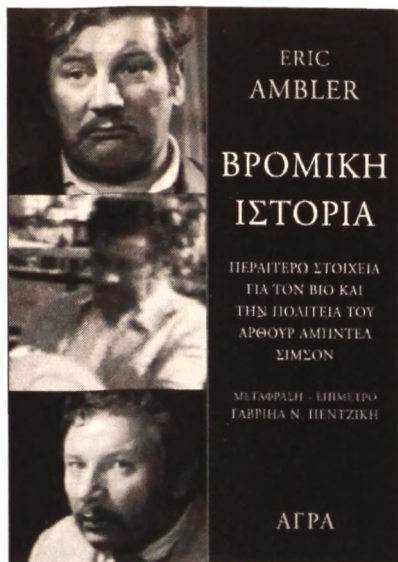
Τα άρθρα του τόμου επιχειρούν να μεταφέρουν τη σοβαρή ακαδημαϊκή συζήτηση περί παγκοσμιοποίησης στην ελληνική, επιστημονική και δημόσια, πραγματικότητα. Αναλύονται ζητήματα όπως ο ρόλος των αγορών και του κράτους στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης, ο βαθμός της εμπορευτικής και χρηματοοικονομικής διασύνδεσης των χωρών μεταξύ τους, το ζήτημα της ενσωμάτωσης των υπανάπτυκτων και αναπτυσσόμενων χωρών στη διεθνή οικονομία, ο ρόλος του κοινωνικού κράτους και της εθνικής διακυβέρνησης σήμερα.

Επίσης η σχέση ανταγωνιστικότητας και κοινωνικού κράτους, οι επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης στους μισθούς, στην απασχόληση και στην εισοδηματική ανισότητα, είναι μερικά από τα ζητήματα που αναλύονται.

Σωτήρης Ντάλης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
«ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ»

Κ Υ Κ Λ Ο Φ Ο Ρ Ο Υ Ν 5 3 0 Τ Ο Μ Ο Ι Ο

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

45 τόμοι

«ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ»

ΠΛΑΤΩΝ

33 τόμοι

«ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ»

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ

53 τόμοι

«ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ»

ΠΠΟΚΡΑΤΗΣ

17 τόμοι

«ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ»

ΟΜΗΡΟΣ

12 τόμοι

«ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΚΤΟΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 46, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 38.44.458-38.40.524, FAX: 33.03.098

e-mail: kaktos@otenet.gr <http://www.kaktos.com>